گلزار صوفیه در ایضاح تائیه

مؤلفی
قیصری علماسندن دوه‌لولی
مفتی زاده عبدالله

استانبول : آمدی مطبعه‌سی
۱۳۴۳ — ۱۹۲٤

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

مقصد اصليمز اولان قصيده‌نك شرحنه باشلامازدن مقدم شو قصيدۀ مباركه‌نك موضوعى كه تصوفدر تصوفه دائر مجملاً اولسون قارئين كرامه برفكر ويرملك اوزره برمقدمه تمهيدينى مناسب كوردم.

تفاسير صوفيه‌دن مستبان اولديغى وجهله جناب كبريا ارواح مجرده‌يى كسوۀ جسم وبدنده تجليساز قلدى يعنى روح برفتوحى عالم احديت وجبروتدن قطع وافراز ايدوب عالم ناسوته تنزيل وزوجۀ جسم بشره تزويج ايلدى . بو تزوج وامتزاجدن ايكى چوجوق قدمنهادۀ زمين معنوى ومهدآراى وجود آدمى اولدى كه بريسى پدرينه تابع ، وطن اصلى ومقام علوى‌يى طالب اولان پسر قلب ديكرى مادرينه تابع وحظوظات سفليه‌يى راغب اولان دختر نفسدر .

[١] الروح من نور عرش الله مبدأها　　وتربة الارض اصل الجسم والبدن
قد الف الملك الجبار بينهما　　ليصلحا لقبول العهد والمحن
الروح فى غربة والجسم فى وطن　　فارحم غريباً كئيباً نازح الوطن مولانا

---

[١] روحك مبدائى نور عرشدن اولوب خاك زمينده جسم وبدنك اصليدر. عهد ميثاق ومحن تكاليفه كسب صلاح ايتسونلر ايچون حضرت ملك وجبار بينلرينى جمع وتأليف ايلدى . روح غربتده ، جسم وطننده‌در غريب وحزين ووطندن بعيد اولان روحه مرحمت ايت .

زیرا انسان دنیلان نوع بشر روحله جسمدن مرکب برنادرهٔ خلقت و براعجوبهٔ فطرت درکه مجبولیتی اعتباریله شره مائل اولوب ناسوتیته ومع هذا حضیض نفسانیته مردود ومخذول وفقط سالك راه هدایتك بوکریوهٔ خبط وخطادن مستثنا بولندیغی وشو اعتبارله انسانلردن برقسمنك عارج معارج ملکوتیت اولوب ملكدن اکرم وافضل وبر قسمنك‌ده سافل مسافل بهیمیت اولوب انعامدن اخس واضل اولدیغی

شارح متون ماوحی وعالم فنون ثمدنی افندمز (ان الله خلق الملئکة ورکب فیهم العقل وخلق البهائم ورکب فیها الشهوة وخلق بنی آدم ورکب فیهم العقل والشهوة فمن غلب عقله شهوته فهو اعلی من الملائکة ومن غلبت شهوته عقله فهوادنی من البهائم) قول کریملریله بیان بیوریبور . [١]

[٢] درحدیث آمد که یزدان مجید خلق عالم راسه کونه آفرید
یك کروهرا جمله عقل وعلم وجود اوفرشته است ونداند جز سجود
یك کروه دیکر از دانش تهی هم چو حیوان از علف درفربهی
این سیوم هست آدمی زاد وبشر ازفرشته نیم او نیمیش خر
نیم خرخود مائل سفلی بود نیم دیکر مائل علوی بود مثنوی

[١] جناب حق ملائکه‌یی یارادوب آنلرده عقلی، بهائمی یارادوب آنلرده شهوتی ، بنی آدمی یارادوب آنلرده عقل ایله شهوتی ترکیب ایلدی بنی آدمدن هرکیم که عقلی شهوتنه غالبدر ملائکه‌دن افضل؛ وهرکیم که شهوتی عقلنه غالبدر بهائمدن ادنی‌در .

[٢] حدیثده کلدیکه یزدان ومجید خلق عالمی اوچ دورلو یاراتدی . بر فرقه ایچون عقل ، علم وجود واردر بوفرقه ملکدرکه سجده وتعظیمدن باشقه بیلمز . دیکر برفرقه علمدن بوشدر علفدن سمیرمش حیوان کبی . بو اوچنجی فرقه بنی آدم ونوع بشردرکه یاریسی ملکدن یاریسی‌ده مرکبدن‌در مرکبدن اولان یاریم سفلی‌یه دیکر یارم‌ده علوی‌یه مائل اولور .

شوحالده انسان (هذا عذب فرات وهذا ملح اجاج) فحوای مبینتجه طاتلی وآجی ایکی دکزی جامع اولدی یعنی (هوالذی خلقکم فمنکم کافر ومنکم مؤمن) منطوق جلیلنجه نوع بشر مظهر جمال وجلال اولمق اوزره ایکی‌یه آیریلیرکه بری طالب روحانیٔ (عذب فرات) اولان مؤمن ، دیکری سالك جسمانیٔ (ملح اجاج) اولان کافردر .

[١]زان که کرمناشد آدمزاختیار نیم زنبور عسل شدنیم مار
مؤمنان کان عسل زنبور وار کافران خودکان زهری هم چومار
زانکه مؤمن خورد بکزیده نبات تاچو نحلی کشت ریق او حیات
باز کافر خوردشربت ازصدید هم زقوتش زهر شددر وی پدید

(فمنهم ظالم لنفسه ومنهم مقتصد ومنهم سابق بالخیرات) نص الهیسندن مستبان اولدیغی وجهله عذب فرات اولان مؤمنلر دخی اوچه انقسام ایدیبور .

(١) فروضات الهیه ایله عمل ومحرمات شرعیه‌دن اجتناب ایدنلردرکه بونلره اهل شریعت دینور . (٢) شبهاتدن مجتنب وعزائمله عامل اولانلردرکه بونلره اهل طریقت دینور . (٣) ماسوای الهیدن کلیاً اعراض ایدنلردرکه بونلره اهل حقیقت دینور .

هپ شریعت بیل حقیقتدرهمان هم حقیقتده شریعت بی کمان
فرقلری بوقدر اساسده آنلرك مکرینه آلدانمه‌بی اذعانلرك

[١] بنی آدم (ولقد کرمنا بنی آدم) سرینه اوجهتدن مظهر اولدیکه کندیسنه ویرلمش بر اختیار جزئی واردر بواختیاری صرف سببیله برقسمی بال آریسی کبی دیکرقسمی‌ده ییلان کبی اولدی مؤمنلر بال آریسی کبی معدن عسل ، کافرلرده ییلان کبی کانون زهر وشردر . چونکه مؤمن نباتك کزیده‌سی اولان توحیدی ییدی بال آریسی کبی توکریکی یعنی ایجابات عقیده‌سی حیات وسبب نجات اولدی . کافر صدیدن شربت ییدی قوتندن آنده زهر پیدا اولدی .

هر عبادتده اولور اوچ مرتبه | هر بری حقدن بزه بر موهبه
اولی خدمت بری قربت اولور | هم اوچنجی مرتبه وصلت اولور
خدمت اولمشدر شریعت بیکمان | قربت مولا طریقتدر همان
هم ده وصلتدر حقیقت ای جوان | بو اوچندن معرفت اولمش عیان

شو اعتبارله مراتب بشریه اوچه انشعاب ایدیور (١) طبقهٔ سفلی ده اولان ساکنان منازل ناقصه در که بونلر ظالم لنفسه در (٢) طبقهٔ وسطی ده اولان سالکان طریقتدر که بونلر مقتصد وابراردرلر (٣) طبقهٔ علیاده اولان واصلان حقیقتدر که بونلر سابق بالخیرات و(والسابقون السابقون اولئك المقربون) مدلول جلیلنجه مقربلردر.

شو ایضاحات اقتطافیه دن صکره بیلینمه سی لازمدر که (ان الله خلق الخلق فی ظلمة ثم رش علیهم من نوره فمن اصابه ذالك النور فقد اهتدی ومن اخطأه فقد ضل وغوی) حدیث بلاغت مآلی مقتضاسنجه ظلمت جهل وطبیعتده یارادیلان انسانلری ظلمتدن نوره اخراج ایچون نور هدایتله مبعوث اولان پیغمبران عظام افندیلرمز امتلرینه ایکی درلو میراث براقمشلردر که ظاهر وباطن علملریدر.

علم ظاهر (کتاب، سنت، تفسیر، فقه، اخبار، آثار) و بونلرك تابعلریدر. علم باطن ایسه بلا واسطه غیب الغیبدن مقام او ادنا و حالت (لی مع الله وقت) اخذه روح شریف نبوی وسر لطیف مصطفویه فیضان ایدن علوم الهیه ومعارف غیبیه در. بو علوم ومعارف مشرب ولایت نبوتدن (ماصب الله تعالی فی صدری شیئاً الا وصببته فی صدر ابی بکر) [١] مدلولنجه مخزن جواهر اسرار محمدیه اولان صدر

[١] صدرمده کی قلبمه دوکیلان شیلرك کافه سنی صدر ابی بکره دوکدم

ابی بکره صب اولنمشدر که آندن ده نور محمدیه یی اقتباسده اولان عارفین وواصلینك و بو واسطه ایله الی الابد طالبین مستعدینك قلبلرینه ده دوکیلور.

بو علوملك چوق نوعلری واردر ازجمله (ایمان وایقان، اسلام واحسان، توبه وعیان، مشاهده ومکاشفه، توحید وتجلی، مقامات واحوال، قرب وبعد، وصول، فناء وبقاء، سکر وصحو) علوم ذوقیه سی که رساله مزده تفصیل ایدیله جکدر.

وارث علوم محمدیه اولان علما دخی اوچ نوعدر (١) علوم ظاهریه یی (٢) علوم باطنیه یی عالم (٣) هر ایکیسنی ده جامعدر. ظاهر وباطن علملرینی جامع اولان عارف بالله وعالم باحکام الله اولانلره انسان کامل ومرشد مکمل دینلیر که حضرت جامینك

دست ده باراستان ذر قطع پشتهای طبع | بی عصامکذر که در راه تو صد جوی و جر ست [١]

بیوردیغی کبی بونلرك دست ارشادلرینه تسلیم نفس ایدوب قاطع مراحل ومقامات عالیه یه واصل اولملیدر زیرا انسان اون لطیفه دن مرکبدر که بشی عالم امره بشی ده عالم خلقه منسوبدر. لطائف عالم امر (قلب، روح، سر، خفی واخفی) لطائف عالم خلق ده (ماء، هوا، تراب، نار ونفس) در لطائف مذکوره عوائق جسمانیه یه تعلق طولاییسیله اصول اصلیه سی اونوده رق قطع ارتباط ایتمش کبی اولدی شو اعتبارله بو لطائف ایله اصول عالیه سی بیننده کی مناسبت قدیمه یی آکدیره جق بر مرشده احتیاج مس ایتدی که تذکیر مرشدله تذکر ایدن لطائف مذکوره کندی اوزرینه وارد اولان جذبات الهیه سببیله وطن اصلی یی طالب و

[١] بو بیتك ایضاحی فلك الابحارمزك (٣٣) نجی صحیفه سنده در
[٢] هر کیم اوکندی اصلندن اوزاق قالدی ینه او وصلت زمانی آرار

هركسی كودورماندازاصل خويش   بازجويدروزكاروصل خويش (مثنوی)

دی‌یه‌رك اصلنه بلكه شئوناتدن معراة اولان ذات البحته واصل وكنديسی ايچون فنای اتم وبقاء اكمل حاصل اولور .

الا ان للانسان عشر لطائف   تركبه منها لدی السادة الملا [١]
الی العالم العصری تنسب خمسها   وخمس من الخلقی عدت تعقلا
من الامر قلب ثم روح وسرهم   كذاك خفی ثم الاخفی له تلا
وما كان من خلق عناصر اربع   وخامسها النفس الابية كملا
وقد قصدوابالامر ماقد بدابكن   وبالخلق ماالتدريج فی الخلق حصلا
لتلك اصول فوق عرش الهنا   وان لها للامكان تسللا
فاودعها الباری بكامل قدرة   مواضع من جثمان الانسان تجتلا

[١] آگاه اول كه انسان ايچون اون لطيفه واردر سادات قوم عندنده تركب انسانی لطائف مذكوره دندر.

بشی عالم امره نسبت اولنور بشی ده عالم خلقدندر . قلب ، روح ، سر ، خفی واخفی امردندر. خلقدن اولانلر عناصر اربعه (ماء ، هواء ، تراب ، نار) ايله نفسدر قوم عالم امرله كن امريله ظاهر اولانی ، عالم خلقله ده تدريجاً حاصل اولانی قصد ايتديلر . لطائف امريه ايچون عرش اعظمك فوقنده اصول عاليه وعالم لا امكانی‌يه تعلق واردر . جناب باری قدرت كامله سيله لطائف مذكوره يی بدن انسانيدن مواضع عديده ده ايداع ايلدی. لطائف مذكوره عوائق جسمانيه وحظوظات نفسانيه‌يه ياقلاشدقده اصولنی فراموش ايلدی چونكه اصولی ايله كندی بيننده بعد حاصل اولشدی. جناب حق طالب وجهنی مكمل الغير اولان بر كامله ارشاد ايدنجه‌يه قدر نسيان وبعد تمادی وياخود ارشاد مذكوری بعد ونسيان ايجاب ايلدی . اوكامل طالب حقه لطائفنی مصلح واصولی جانبنه جاذب اولديغی حالده توجهله احسان ايدر. توجه مذكور اصولدن اصل الاصله صكره شئوناتدن معراة اولان ذات بحته ايصال ايدنجه‌يه قدر تمادی ايلدی . طالب حق بو تقديرجه كامل مذكوردن اتم فنايی حظ ونصيب آلير وشو بقادن ده اكمليله ممتاز اولور .

فقد نسيت لما تدلت اصولها   بعائق حظ النفس اذا وجب القلی
الی ان يدل الحق طالب وجهه   الی كامل للغير اضحی مكملا
يجود عليه بالتوجه جاذبا   لطائفه نحو الاصول معدلا
ومنها لاصل الاصل ثم كمثله   الی ان الی الذات المعراة يوصلا
فيحظی اذا من ذا الفنا باتمه   ويمتاز من هذا البقاء باكملا

[١] فقلبك تحت الثدی الايسرقدر اصبعين الی جنب اليسار تميلا
كذا الروح تحت الايمن الخط محله   وسرك بين الصدر والايسر اعتلا
وحل الخفی مابين صدر وايمن   كذاك بوسط الصدر الاخفی تحصلا
وفی الجبهة النفس النفيسة فاعلمن   وللقالب اختار العناصر منزلا

يالكز شوراسی‌ده بيلنمه‌ليدركه (٥٠٥) تاريخنده متصوفه (١٢)يه آيرلمش وبر فرقه‌دن ماعداسی طريق ضلاله كيتمشلردر . (١) اوليائيه فرقه‌سيدركه بونلر درجهٔ ولايتی احراز ايدن سالكدن تكليفات الٓهيه ساقط اولور ومقام ولايت مقام نبوتك فوقنده‌در ديرلر (٢) حبيه فرقه‌سيدر بونلر ديرلركه مقام حبه واصل اولانلردن حدود شرعيه رفع اولنور (٣) شمراخيه طائفه‌سيدر بونلر صورت زهد وزی تقواده بولنورلر فقط انس خدايه واصل اولانلردن تكاليف شرعيه ساقط اولور ديرلر . (٤) اباحيه فرقه‌سيدر بونلر نفسمزه مالك دكيلز وهر كمسك عرضی ومالی بزه حلالدر ديه‌رك مانع مشتهياتی تكفير ايدرلر (٥) حاليه فرقه‌سيدر بونلر ال اله چاله‌رق رقص وسماع ايدرلر

[١] قلبك ، صوله طوغرو ايكی پارمق مقداری ميل ايتمك صورتيله صول ممه‌نك آلتنده‌در. روح ده صاغ ممه‌نك آلتنده ، سر صدر ايله ايسر آراسنده‌در. خفی صدرله ثدی ايمن آراسنده حلول، اخفاده وسط صدرده تحصل ايتمشدر. نفس نفيسه جبهه‌يی عناصرده بدن قالبنی منزل قيلمشدر

واوزمانده بیهوش اولوب شیخمزدن بزه حال کلدی دیرلر (٦) حلولیه طائفه‌سیدر بونلر جناب رب متعال کوزل شیلره حلول ایتدیکندن بونلره نظرلازمدر دیرلر وحقدن بزه صفت کلدی دیه‌رك باقیشیر واوپوشورلر بلکه حیوان کبی ده پیشیرلر (٧) حوریه فرقه‌سیدر بونلرك زعمی اثنای ذکرده مدهوش اوله‌رق جنتدن حوری کلیرده مجامعت ایدرلر ایمش (٨) واقفیه فرقه‌سیدر بونلر عقول بشر جناب حقی ادرا کدن عاجزدر دیه‌رك صفات والاسنی تفکردن توقف ایدرلر . (٩) متجاهلیه فرقه‌سیدر که کسوهٔ فسق وفجوره بورینه‌رك سبینی صووانلره خوف ریادن ایچون دیرلر . (١٠) متکاسلیه طائفه‌سیدر بونلرك اعتقادی نوع بشرك دنیایه کلمه‌سندن مراد تن پسله‌مکدر . (١١) الهامیه فرقه‌سیدر بونلر کتب شعرایی الهام خدادر دیه‌رك مطالعه ایدوب قرآن کریمی مطالعه‌یی ترك ایدرلر .

[١] نامه کش عنوان نه قال الله یا قال النبی است حاصل مضمون آن خسران روز محشر مست

شمدی کوردکلرك اهل تقلید — بکزه‌مز آنلره کرشیخ ومرید
نه شریعت نه طریقت آکلر — نه مجاز ونه حقیقت آکلر
حال صاحبلری قلت اوزره — حکم معدومده ندرت اوزره
اکثری دیش بیله‌یوب قربانه — کوز دیکر ندره باقار احسانه
بوکا راضیمی اولوررب خبیر — حلقهٔ ذکر اوله دام تزویر
طالغه توحیدی دیو جوش ایده‌لر — عشقنی آچمغه می نوش ایده‌لر
کورسه‌لر بر کوزل اوغلان کلیور — دیه‌لر تکیه‌یه قربان کلیور
ستر ایچون ایلدیکی خذلانی — حاجی بکتاشه ایدر بهتانی

[١] شرح وایضاحی فلك الابحارمزك (٨٩) نجی صحیفه‌سنده‌در

حاش لله نه‌در اول قول سخیف — دیه‌لر ساقط اولورمش تکلیف
بولنور نیجه وجودی مذهب — نیجه زندیق وحلولی مشرب
واردر اول زمره‌ده ضعف ایمان — آنلرك عرقنه کیرمش شیطان
ینه دعوای کرامت ایلر — خارق عاده نه سوزلر سویلر
اولیه ملحدده کرامتمی اولور — اولیا اهل ضلالتمی اولور
الحذر بونلر ایله القتدن — مذهبه دائر اولان صحبتدن
بونلرك ظاهر اولان بطلانی — صانمه اسلافه ویرر نقصانی
برکوی بونلری ایلر انکار — سویلمز حق سلفده کفتار
وار ایکن راه کتاب وسنت — ایلمه غیری طریقه رغبت
یقیشور سا که طریق حنفی — ویردی او مذهبه الله شرفی
دخی سر مذهبمز بو منصور — قومدی علم عقائدده قصور
آنلرك مسلکیدر راه سلوك — اولمه کمراه خطرکاه سلوك
بلکه مقبول اوله نقصان عمل — اولمسون لیك عقیده کده خلل

(١٢) فرقه اهل حقدر که قرآن حکیمی دلیل ، سنت سنیه‌یی رهبر قیله‌رق شرع شریفدن سرمو انحراف ایتمزلر بونلر حقیقت حال محمدی اولان فقر تامه ایریشوب عشق ومحبتله حریم حرم قدس الهی وحطیم کعبهٔ (ارنا الاشیاء کماهی) ده (الفقر فخری) طبلنی اعلان واسرار (لی مع الله وقت) نی بیان ایتمشلردر بونلره صوفیه واهل تصوف دینور که ایکی قسمدر (١) اصحاب تلویندر که بونلر مقام سکرده بولنمه‌لری طولاییسیله معجز الافهام کلماتله ترنمساز اولورلر فقط بونلر کبی شراب عشق یزدانی نوش ایدوب انوار ذات لایزالیده مست ومستغرق اولمیانلرك بونلر حقنده کف لسان ایتمه‌لری ایجاب ایدر زیرا دریای اسرار وحدت تموج ایدنجه سفینهٔ لفظه راکب اولان اصحاب تلویندن

بعضیلری (اناالحق) بعضیلری (لیس فی جبتی سوی الله) بعضیلری (سبحانی ما اعظم شانی) بعضیسی (یامن یرانی ولااراه کذا اراه ولا یرانی) سوزلریله نغمه پرداز اولورلر قال النبی صلی الله علیه وسلم (ان لله شراباً اعده لاولیائه اذاشربوا سکروا واذاسکروا طابوا واذاطابوا طاشوا واذاطاشوا طاروا واذاطاروا طربوا ثم قاموا هاموا ثم شخصوا ابصروا ثم ذابوا خلصوا ثم بلغوا وصلوا واذا وصلوا بقوا واذابقوا صاروا املوکاً فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر واذاوجدوا هذا یقولون قولا لایفهمه الاالسکاری) [١]

[٢] الاان الرموز دلیل صدق — علی المعنی المغیب فی الفؤاد
وکل العارفین لها رموز — والغاز تدق علی الاعادی
ولولا اللغز کان القول کفراً — وادی العالمین الی الفساد

[١] بو حدیثی محقق قنوی حافظ شرحنده شرح وایضاح ایدیورسه ده معتبرات سائره ده کوریله مدی . معنای حقیقتی شویله در (محققا جناب خالق ایچون شراب معنویلر واردرکه ولیلری ایچون حاضرلادی . اولیای کرام او شرابدن ایچدکلرنده سرخوش ، سرخوش اولدقلرنده نفسك الوات واخباثندن طاهر اولورلر . طاهر اولدقلرنده وجودك ثقلتندن خفیفله شیرلر . خفیفلشدکلرنده معانی وحقایق طرفنه اوچارلر . اوچدقلرنده نشاطیاب صکره عالم معناده قائم ومتحیر اولورلر . صکره کوزلرینی قالدیروب عجائب ملکوتی کوریرلر . صکره وجود بشریه لری اریه رك خالص وصافی اولورلر . صکره مرتبهٔ وحدته بالغ ومقام بقایه واصل اولورلر . باقی بالله اولدقلرنده ملك مقتدر عندنده اولان مقعد صدق مقامنده ملوك اولورلر . شو مقامی بولدقلرنده بر سوز سویلرکه او سوزی آنجق سکران حقیقی وتجلی ذات خدا نورلرنده مستغرقلر فهم وادراك ایدرلر

[٢] ا گاه اول که رموز قلبده غائب اولمش معنی اوزره صدقك دلیلیدر . هر بر عارف ایچون رموز واعدایه دقیق ومستور اولان لغزلر واردر . اگر لغز اولمسه ایدی قول اصطلاحاتی بیلمیانلر عندنده کفر ، عالمی فساده مؤدی اولوردی .

(٢) ارباب تمکیندر بونلر احوال سکردن قورتلمش وحالت صحوده بولنمش اولان بر جماعت مقبوله درکه اقوال وافعاللرنده شریعت غرادن قیل قدر آیریلمازلر بونلرك فضائلنده (من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) بیورلدی

[١] ای خنك آن مرد کز و خود رسته شد — در وجود زندهٔ پیوسته شد
وای آن زنده که با مرده نشست — مرده گشت وزنده گی بجست

دنیلدی که تصوفسز تفقه ایدن تفسّق ، تفقهسز تصوف ایدن تزندق ، بینلرینی جمع ایدن تحقق ساحه سنه آتیلمش اولور شو اعتبارله اهل تمکین اهل تحقیق در .

قوم صوفیه در اهل تحقیق — دل صافیلری دریای عمیق
واردر اول زمره ده چوق صاحب حال — واصل رتبهٔ اعلای کمال
نه خطا انلره ایتمك اسناد — فعل بدعت ایله قول الحاد
ایله تخطئهٔ قول فصوص — اصطلاحات اوله شاید مخصوص
هیچ یاقیشمز هله اهل دینه — افترا حضرت محیی الدینه
کورفتوحاتی کیم اول نحریر — نیجه اسرار ایدر آنده تحریر
حقلرنده صاقین ایتمه بهتان — حاصلی ایله یه کور کف لسان

(تصوف) بر علمدرکه نفسك عیوب رزیله وصفات ذمیمه سندن باطنی تصفیه جهتی آنکله بیلینیر ، رزائلدن تطهر وفضائل ایله تزین طریقی آنکله ممکن اولور جناب جنید (التصوف ان یمیتك الحق عنك ویحییك به) قولیله منتهای تصوفه اشارت بیوریبور ماهیت

[١] مسعوددر او کیمسه که کندی وجود مرده سندن قورتیلوب بر مرشد حیك وجودینه ایریشدی . آجینیر او دیری یه که میت ایله اوطوردی ده اولدی ودیریلکی سیچرادی یاخود دیریلك آرادی

تصوفی تعریفده‌کی اقوال مشایخك بیکی تجاوز ایتدیکی وبلکه محققین صوفیه عندنده داخل تحت عباره اولمدیغی جواهر بواهرده‌مذکوردر (مبنای تصوف) شرعشریفه تمسك ، شبهاتدن تجنبدر بونك ایچون حضرت جنید (بز تصوفی قیل وقالدن دکل؛ بلکه آچلق واویانیقلقدن حظوظات نفسیه ومستحسنات دنیویه‌یی ترکدن آلدق) دیبور

(تصوفك موضوعی) تزکیه وتصفیه جهتندن قلب وحواسك افعالیدر (فائده‌سی) ظاهر وباطنك اصلاحی اولوب (اساسی) عباداته عکوف ایله حقه انقطاع وزخارف دنیویه‌دن اعراضدر (ارکانی) اوندرکه تجرید توحید ، فهم سماع ، حسن عشرت ، بذل وایثار ، ترك اختیار ، سرعت وجد ، کشف خواطر ، کثرت اسفار ، ترك اکتساب ، تحریم ادخاردر .

بو علم شریف جناب نبوتمآبك (من عمل بما علم ورثه الله علم مالم یعلم) حدیثیله اشارت بیوریلان علم موروثدر شعرانینك میزان کبراسنده‌کی تحقیقاتندن مستباندرکه بو علم شریفه بلکه منبع شریعته اطلاع اسرار طریقتی عارف ومتسلسلاً جناب فخرالرسله متصل اولان بر مرشدك زیر جناح ارشادینه التجا ایتمکله حصولپذیر اولور بو بابده‌کی تفصیلات کله‌جکدر فقط ساحهٔ ارشاده آتیلان هر بر ارباب سلوکه یوز درجه‌یی بیلوب مقتضاسیله حرکت مهمات لازمه‌دندر درجات مذکوره اون بابده مندرجدر .

(برنجی باب) بدایت سلوکده‌درکه یقظه، توبه ، انابه، محاسبه، تفکر ، اعتصام ، فرار ، خلوت ، عزلت ، ریاضتدر .

(ایکنجی باب) ابواب سلوك منزله‌سنده‌درکه حزن ، خوف ،

رجا ، خشوع ، زهد ، تقوی ، ورع ، تبتل ، عبادت ، عبودیت ، حریتدر .

(اوچنجی باب) معاملات سلوکیه‌درکه مراقبه ، حرمت، اخلاص، تهذیب ، استقامت ، توکل ، تفویض ، ثقه ، تسلیم ، تصوفدر .

(دردنجی باب) اخلاق مرضیه‌درکه خلق ، تواضع ، ایثار ، فتوت ، صدق ، حیاء ، شکر ، صبر ، رضا ، انبساطدر

(بشنجی باب) اصول سلوکیه‌درکه قصد ، عزم، اراده ومرید، مراد ، ادب ، یقین ، انس ، ذکر ، فقر ، غنادر

(آلتنجی باب) اودیهٔ سلوکیه‌درکه احسان ، علم ، حکمت ، بصیرت ، فراست سکینت ، طمأنینت ، همت ، قربتدر

(یدنجی باب) حالات واحوال سلوکیه‌درکه محبت ، عشق ، شوق واشتیاق، وجد وتواجد ، برق وذوق، عطش، دهشت، حیرت، قلق ، غیرتدر

(سکزنجی باب) ولایات سلوکیه‌درکه ولایت، سر ، غربت ، استغراق ، غیبت ، وقت ، صفا ، سرور ، تلوین ، تمکیندر

(طقوزنجی باب) حقایق سلوکیه‌درکه مکاشفه، مشاهده، تجلی، حیات ، قبض ، بسط ، سکر ، صحو ، فصل ، وصلدر

(اونجی باب) نهایات سلوکیه‌درکه معرفت ، فنا، بقا ، تحقیق، تلبیس ، وجود ، تجرید ، تفرید ، جمع وجمع الجمع ، توحیددر

درجات مذکوره قسماً مقدمه‌ده ایضاحی ایجاب ایتدیکندن مقدمه‌ده ، مقدمه‌ده ایضاح ایدلمینلرده آشاغیده تفصیل ایدیله‌جکدر (نقطه) اویانقلق دیمکدر حضرت خدا یا داوود اویانق اول واخوان

دینه لینت قیل ، بکا طاعتده موافقك اولمیان هر بر دوست سنك ایچون دوشماندر اکا مصاحب اولمه بیورمشدر

حضرت محمد صلی الله تعالی علیه وسلم افندمزه خطاباً (قل انما اعظکم بواحدة ان تقوموا لله [۱] بیوریلیور شو اعتبارله نوع بشر بدایت حالنده غفلت اویقوسنه طالمش اولدیغندن انتباه وبیدارلغنه دلالت ، کهوارهٔ جهالتدن ایقاظ ایدن بر بیدارك ساحهٔ عرفانه شتابان اولملق اوامر الٓهیه مقتضاسندندر زیرا انتباهدن مراد انتباه روحیدر بو بابده علی روایة حضرت نبی نك (الناس نیام اذا ماتوا انتبهوا) و (عینای تنامان ولاینام قلبی عن رب الانام) قول شریفلری ارباب عرفانه درس عبرت بخش ایتمکده در

[۲] چون بحق بیدار نبود جان ما   هست بیداری چو دربند آن ما (مثنوی)

(توبه) رجوع دیمکدر مشایخ کرام بیوریبور که توبه حکم خدانه مخالفتدن موافقته رجوعدن عبارتدر ذوالنون مصرینك بیانی وجهله توبه تعلقی اعتباریله اوچ قسمدر (۱) عوامك توبه سی اولوب زلاتدن (۲) خواصك توبه سی اولوب غفلاتدن (۳) اخصك توبه سی اولوب رؤیت حسناتدندر .

شیخ اکبر حضرتلری (تحفة البرره) نام رساله لرنده بیوریبور که توبه نك کمالی ذنوبه ندامتله قلبك یانقلیغیدر بونك ایچون دینلدی که توبه ندامتدر ، عوام وخواصه تعلق ایدر عوام مؤمنین ، خواص

[۱] یا محمد سن بونلره دی که بن سزه بر خصلت حسنه ایله وعظ ایدرم که او خصلت سزك خالصاً لوجه الله خواب غفلتدن اویانوب کهوارهٔ جهالتدن قالقمکزدر

[۲] چونکه بزم جانمز حقله بیدار اولمازسه بیدارلغمز روحمزك بندنده در .

فاسقینك توبه سی صغائردندر بونلر ارواحدن صف ثالثده در توبه نك ایکنجی قسمی فاسقلرك عوامنك توبه سیدر که بوده آتی معنایه اطلاق اولنور ۱ـ ندم ۲ عودت ایتمه مك قصدیله کناهلری ترك ۳ مظالمی اهلنه رد ٤ فرائضی اعاده ٥ طاعتده نفسی اذابه ٦ بکادن عبارتدر اوچنجی قسمی کافرلرك توبه سیدر که بوده اسلامه رجوعله در اما خواصك توبه سی ایکی قسمدر برنجیسی صف اولده بولنان اخصك توبه سیدر که بو توبه قلبی ذکر اللهدن مشغول قیلان شیلردندر ایکنجیسی خواصك توبه سیدر که بونلرك توبه سی افکار دنیویه دندر بونلر صف ثانیده اولوب اخصك عوامی وعوامك خواصیدر .

[۱] کفت روورودست من بیکار شد   وین نصوح تو کنون بیمار شد
توبه کردم حقیقت باخدا   نشکنم تا جان شدن از تن جدا مثنوی
بعد ازان محنت کرا بارد کر   پارو دسوی خطر الا که خر

مرویدر که بر قول ذنوبندن اجتناب ایتمیه رك جهنمدن قورقارم دیسه ، عمل ایتمیه رك جنته مشتاقم دیسه ، سنته اتباع ایتمیه رك پیغمبری سوه رم دیسه ، مهرینی تقدیم ایتمیه رك معانقهٔ حوره اشتیاقم وار دیسه یالانجیدر وعندالله غیر تائبدر زیرا تائب (ان الله یحب التوابین) نص جلیلنجه حبیب الله وحبیب رسول اللهدر جناب نبی علیه السلام (الله عندنده تائب شهید منزله سنده در ذنبه مصر اولدیغی حالده استغفار ایدن ربیسنی استهزا ایتمش کیدر) بیوریبور .

[۱] نصوح دیدی که کیت کیت بن ایشسز اولدم وسنك بو نصوحك شمدی خسته اولدی . خدایه حقیقی توبه ایلدم که جان تندن آیریلنجه قدر بوزمیه جغم . او محنتدن صکره صر کیدن باشته ینه آیاغنی خطر طرفنه کیم ایله تیر؟ بو بیتلرده مثنوینك بشنجی جلدنده مبین وغایت لطیف ایکی قصه سنه اشارت واردر .

(انابت) اللهه رجوع دیمکدر زیرا رجوعك اوچ قسمی واردرکه برنجیسنه توبه ایکنجیسنه انابت اوچنجیسنه (اوبه) دیرلر (وانیبوا الی ربکم) الخ آیت کریمه‌سی تفسیرنده انابه ایچون تفصیلات واردر .

(محاسبه) فی الحدیث (حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا وزنوا اعمالکم قبل ان توزنوا وموتوا قبل ان تموتوا) وینه پیغمبرمز بیوریورکه (کونلری خیر وشرده مساوی اولان مغبون ، کونی دونندن شرلی اولان محروم ، کونی کوننده زائد اولمیان نقصانده ، نقصانده اولان ایچونده موت خیرلیدر) حضرت مولانا

کفت احمد هرکه دو روزش یکیست　　هست مغبون و گرفتار شکیست [١]
سوی دوزخ می رود این رد باب　　ماند اندر احتراق واضطراب .

قولیله بو حدیثی تفسیر ایدیور (اعتصام) تمسك وتحفظ دیمکدر .
قال تعالی (واعتصموا بحبل الله جمیعاً) وقال (واعتصموا بالله هو مولاکم) وقال (ومن یعتصم بالله فقد استمسك بالعروة الوثقی) بو اوچ آیت اعتصامك مراتبنی کوسترمکه کافیدر .

الا ای یوسف جانی چه در چاه بدن مانی　　بگیر این حبل قرآن را برآ بر عرش سبحانی [٢]

(فرار) خلق ووسائطدن حقه قاچمق دیمکدر . جناب حقك (ففروا الی الله انی لکم نذیر مبین) و (ففررت منکم لما خفتکم فوهب لی ربی حکماً وجعلنی من المرسلین) نظم جلیلی فرارك فضیلتنی کوسترمکده‌در .

[١] احمد علیه السلام بیوردی که هر کیم که ایکی کونی خیر وشرده بردر اوکیمسه مغبون وشکه کرفتاردر هر کیم که خیری شرنه مغلوبدر بو مردود الهی جهنم طرفنه کیدر ، احتراق واضطرابده قالیر

[٢] ای یوسف جان نیچون بدن قویوسنده قالیرسك حبل قرآنی طوتده عرش رحمنك اوستنه کل

فرار اوچ قسمدر برنجیسی عقیده‌وسیی جهتیله جهلدن علمه ، جهالدن علمایه ، حذر وعزم جهتندن کسلدن تشمره ، ثقه ورجا یوننده‌ن دارلقدن بوللغه فراردرکه عوامه ایکنجیسی خبردن شهوده ، رسومدن اصوله ، حظوظدن تجریده فراردرکه خواصه اوچنجیسی ماسوادن حقه فراردرکه اخصه مخصوصدر .

(خلوت) قلب اوینی عقائد فاسده ، اخلاق رزیله‌دن تخلیه‌در حدیث السهیده (یا داود فرغ لی بیتاً اکن فیه) یعنی بنم ایچون بر او بو شالت که اوراده اوله‌یم وارد اولمشدر

[١] دل زاغیار خالی کن چو عزم کوی ما داری　　نظر بر غیر ما مفکن چو قصد روی ما داری . مولانا

[٢] گرچه بگزیده هر کو عاقلست　　زانکه در خلوت صفاهای دلست
ظلمت چه به ز ظلمتهای خلق　　سر نبرد آنکس که گیرد پای خلق
خلوت از اغیار باید نی زیار　　پوستین بهر دی آمد نی بهار (مثنوی)

بیتلریله خلوتك ایکی قسمنه اشارت بیورلمشدر .

(عزلت) بو کلمه‌نك عینی علمه ، زاسی زهده ، لامی لله اولمسنه ، تاسی تقوایه دلالت ایدرکه صاحب علمك رضای باری ایچون زهد وتقواسیله یاپدیغی عزلتی مقبول دیمکه اشارتدر .

[٣] گر تو خواهی عزت دنیا و دین　　عزلتی از مردم عالم گزین

[١] مادام که بزم کوزیزی قصد ایدرسك کوکلی اغیاردن خالی قیل ، مادام که بزم یوزیزی قصد ایدرسك بزم غیریزه نظر ایتمه

[٢] کیم که عاقلدر قویی دیبی اختیار ایتدی چونکه خلوتده کوکل صفالری واردر . قویونك ظلمتی خلقك ظلمتلرندن ایيدر خلقك آیاغنی طوتان سره مطلع اولمدی . یاردن دکل ، اغیاردن خلوت لازمدر کورك بهار ایچون دکل ، قیش ایچوندر .

[٣] ترجمه ومباحث مهمه فلك الابحار مزك (٦٤) صحیفه سنده‌در

عزلت آمد كنج مقصوداى حزين   ليك اكر باز هدو علم آيد قرين
عزلتى بى عين علم آن ذلتست   وربودبى زادزهد آن علتست بهاء الدين آملى

(رياضت) فتوحاتده بيوريليوركه رياضت نفسى تذليل وعبوديتله الجامدر شو اعتبارله برجه رياضت نفسى بروقاجرك تپه‌لديكى ارض كبى قيلار

[١] خاك شو خاك تا برويد كل   كه بجز خاك نيست مظهر كل مولانا

ينه فتوحاتده بيوريليوركه قوم عندنده رياضت ايكيدر . بريسى نفسك طبعندن خروج معناسنه اولان رياضة الادب ديكرى طلبله مرادك صحتى معناسنه اولان رياضت طلبدر فقط برجه رياضت تهذيب اخلاقدن عبارتدر

[٢] حكمت اندر رنج تن تهذيب عقل وجان تست   قصد واعظ زجر اصحاب ولكد بر منبر ست

(حزن) بو حزن عباداتك فوتنه ومخالفاتده كچن عمره ياپيلير حديثده (ان الله يحب كل قلب حزين) بيوريليوركه عوام ، خواص ، اخصه تعلقى اعتباريله اوچ قسمى واردر . برنجيسى خدمتده تفريطه ، طاعتده تقصيره ، ضياع ايامه اولان حزندركه عوامه ايكنجيسى قلبك شهود حقدن غفلتى وماسوايه ميلنه اولان حزندركه خواصه اوچنجيسى بعض عارضه طولاييسيله اولان حزندركه اخصه مخصوصدر .

(تبتل) ماسوادن كلياً منقطع اولوب حضرت حقه توجه معناسنه اولان تبتلك تفصيلى (واذكر اسم ربك وتبتل اليه تبتيلا) نص كريمنك تفسيرلرندن آرانمليدر .

(عبادت ــ عبوديت) اقصاى خضوعك غايه‌سى اولوب ايكى درلودر بريسى عبادت ذاتيهٔ مطلقه ديكرى عبادت صفاتيهٔ مقيده‌در ، قسم ثانى اختيارى اولديغى ايچون تفاضل بشر آنكله تظاهر ايدر وبو قسم درده

---

[١] طوپراق اول طوپراق كه كل بيتە زيرا مظهر كل طوپراقدن بشقه‌سى دكلدر [٢] تفصيلى فلك الابحار حزينك (٣٧) نجى صحيفه‌سنده‌در

انشعاب ايدر برنجيسى جنتى طلب ايچون ايكنجيسى عقوبات خوفيچون اوچنجيسى جناب حقدن حيادن ايچون دردنجيسى رضاى بارى بى طلب ، ذات خدايه محبتدن ايچون ياپيلان عباداتدر شو اعتبارله عابدلرده درت قسمدركه برنجى‌يه تاجران ايكنجى‌يه بندكان اوچنجى‌يه صادقان دردنجى‌يه عاشقان دينور .

[١] من بنده شدم بنده شدم بنده شدم   من بنده بخدمتت سرافكنده شدم
هر بنده كه آزاد شود شاد شود   من شادازآنم كه ترا بنده شدم مولانا

(حريت) ربقهٔ قيد دنيا وحظوظاتدن قورتلق ديمكدر .

[٢] بند بكسل باش آزاداى پسر   چند باشى بند سيم وبند زر مثنوى

فتوحاتده بيورلديكه (حريت عبوديت محضه‌در ماسوادن حر وآزاد اولانى اللهدن باشقه‌سى قول قيله‌مز .

[٣] كوس ناموس ارزنى از چرخ انجم بركذر   چون دف رسوايست ايبر جلاجل چيست

(حرمت) مشايخ عظام بيورديلركه حرمت اوامرى اتيان ونواهيدن اجتناب ايله حقه تعظيمدر سبب عظمت ربى بيلوب حرمت وتعظيم وجهله عبادتدر .

[٤] هركه آرد حرمت او حرمت ابرد   هركه آرد قند لوزينه خورد مثنوى

---

[١] بن قول اولدم قول اولدم قول اولدم بن قول سنك خدمتكه باش اكيجى اولدم . هر قول كه آزاد اولور شاد اولور بن او جهتدن شادم كه سكا بنده اولدم

[٢] اى اوغول باغى اوز آزاد اول سيم وزر باغنده نه‌يه قاله‌جقسك

(٣) ايضاحات لازمه فلك الابحار حزينك (٥٦) نجى صحيفه‌سنده‌در . (٤) هر كيم حرمت كتيرير او ، مقابلنده حرمت كوتورير وهر كيم بال وشكر كتيرير مقابلنده لوزينه يير .

(تهذيب) علم وعملى لايق اولميان شيلرك شائبه‌سندن پاك قيلمق معناسنه‌دركه ارباب بداياته امتحان ، اصحاب رياضاته طريقتدر .

(استقامت) عقائد واعمال ، احوال واقوالده افراط وتفريطى ترك وسلوكده استوايى قصددن عبارتدركه مرتبهٔ طبيعتده شريعته ، مرتبهٔ نفسده طريقته ، مرتبهٔ روحده معرفته ، مرتبهٔ سرده حقيقته رعايتله حاصل اولور مراتب اربعه‌ده اشياء اربعه‌يه رعايت اصعب امور اولديغندن رسول اكرم (شيبتنى سورة هود واخواتها) بيوردى كه مراد (فاستقم كما امرت ومن تاب معك) امر جليلى ايله (ان الذين قالوا ربنا الله ثم استقاموا) نص جميليدر .

[١] كسى دانم زاهل استقامت — كه باشد بر سر كوى هدايت — عصمت بخارى
بانوار هويت جان سپرده — زاوساخ طبيعت پاك مرده

(ثقه) قلبك حقه اعتمادى وحكمنه وثوقيدركه تفويضدن اولى در .

(تصوف) سرى سقطيدن مرويدركه رسول اللهى رؤياده كوروب تصوفدن سؤال ايتديكنده (ترك الدعوى وكتمان المعنى) بيورديلر يعنى (صدور الاحرار قبور الاسرار) سرنجه معنايى كتم ودعوايى تركدر جنيد بيورديكه تصوف بر ذوقدر ، كنديسنده علائم نفسانيه متلاشى ، معالم انسانيه مضمحلدر . شبلى ديدى كه تصوف ظاهر وباطنده رؤيت خلقى اسقاطدر . ينه جنيد سائله قارشى جوابنده بيوردى كه تصوف سرك وحدته لحوقى وسطوت احديتله نفسك فناسيدر . ابو محمد حريرى تصوف خلق دنينك خروجى ايله خلق سنينك دخوليدر بيورمشلردر .

(خلق) خوى ديمكدر فتوحاتده مسطوردر كه اهل الله عندنده تصوف

(١) اهل استقامتدن بر كيمسه بيليرم كه هدايت كوينك باشنده اولور . هويت نورلريله روحنى اصمارلامش ، طبيعت وسخلرندن پاك اوله‌رق اولمش .

كوزل خويدر خويى كوزل اولانك تصوفى كوزلدر حضرت عايشه‌دن خلق رسولدن سؤال ايدلدكده (كان خلقه عليه السلام القرآن) بيوردى عليه السلام افندمز بيوردى كه بنى ربم تأديب وتأديبى كوزل ايلدى صكره مكارم اخلاقله امر ايلدى ده يا محمد (خذ العفو وأمر بالعرف واعرض عن الجاهلين) بيوردى وقال تعالى (وانك لعلى خلق عظيم)

(فتوت) حضرت موسى فتوتى سؤال ايتديكنده جناب حق نفسكى بندن طاهر اوله‌رق قبول ايتديكك كبى ينه بكا طاهر اوله‌رق رد ايتمكلككدر بيوردى . فتوحاتده مسطوردركه فتوتك اصلى توحيد بارى‌يى اختيار طولاييسيله حظوظات نفسانيه‌كدن خروجدر بوكبى ابراهيم عليه السلام نفسنك حظندن چيقدى وتوحيد ربى ترجيحدن ايچون نفسنى آتشه چكدى اكر بوشى امر آلهيدن ناشى ايسه فتوتده اعظمدر امر آلهيدن ناشى اولمازسه فنادر فتوتك حقيقى انسان السنهٔ رسل اوزره ورود ايدن علم مشروعى هواى نفسى وادلهٔ عقليه‌سى اوزره ترجيح ايتمكدركه اوچ درجه‌سى واردر برنجيسى نفس ايچون فضل ورجحانيت وخلق اوزرنده حقوق اخوت كورميه‌رك خلقك كندى اوزرنده بولنان حقوق واجبه‌سنى اداىى وجيبه بيلمكدر ايكنجيسى خلقدن كورديكى اذايى نسيان ، ذلتدن تغافل ، خصومتى تركدر اوچنجيسى اوزاق اولانه تقرب ، اذا ايدنه اكرام ، جنايت ياپانه اعتذاردر .

[١] وان اساء مسى فليكن لك فى — عروض ذلته صفح وغفران بسى

[١] فنالق ياپان بر كيمسه فنالق ياپارسه فنالغك عروضنده سنك ايچون صفح وغفران اولسون

(صبر) جناب حقدن باشقه سنه شکایت ایتمك صورتیله اظهار جزعدن نفسی منع معناسنه اولوب اوچ درجه سی واردر برنجیسی حسن مکافات وروح فرجه انتظاره نعم سابقه یی تذکر ومنن سالفه یی تعداد وتعقل ایله تهوین بلیه ملاحظه سیله بلالره قارشی یاپیلان صبردر ایکنجیسی مواعید الهیه دن خوف طولا یسیله یاپیلان معصیتدن صبردر اوچنجیسی علی الدوام طاعتی محافظه ، رعایت طاعتده اخلاص ملاحظه سیله یاپیلان طاعاته صبردر جناب خالق (یا ایها الذین آمنوا اصبروا وصابروا ورابطوا) نص جلیلیله مراتب صبره اشارت بیورمشدر زیرا بعض مفسرین (اصبروا فی البلاء وصابروا عن المعصیة ورابطوا علی الطاعة) دیه تفسیر بیورمشلردر فتوحاتك (١٢٥) نجی بابنده بیان ایدیلیورکه عامه عندنده معروف اولان صبرده قهر الهی به مقاومت وجناب حقه قارشی سوء ادب واردر قوللرك ابتلاسی تضرع ورفع بلایی طاب ایچوندر اکابر رجال الله جناب حقه شکوادن نفسلرینی منع ایتمزلر بلکه اللهك غیری یه شکوادن نفسلرینی حبس ایدرلر حضرت ایوب (رب انی مسنی الضر) دیدیکی حالده (انا وجدناه صابراً) بیورلمسندن ده آکلاشیلیورکه جناب حقه شکایت مانع صبر دکلدر .

ادات اعتباریله صبرك آلتی نوعی واردر برنجیسی صبر لله درکه مراتب صبرك اضعفیدر ایکنجیسی صبر بالله یعنی بقوة الله وعونه در اوچنجیسی صبر علی الله یعنی علی حکم الله در دردنجیسی صبر فی الله یعنی فی سبیل الله در بشنجیسی صبر مع الله درکه بوده معذب حقیقی یی کندیله بیلنلرك صبریدر آلتنجیسی صبر عن الله یعنی عن وصلة الله درکه مراتب صبرك اصعبیدر .

[١] ارید وصالك وترید هجری   فاترك ما ارید لما ترید

مرویدرکه محبیندن بر کنج شبلی یه صبرك هانکیسی شدیددر دیدی شبلی صبر لله دیمشسه ده دکل جوابنی آلنجه صبر بالله دیمش ینه دکل دنیلدکده صبر فی الله ، دکل جوابنی آلنجه صبر علی الله دیدیکنده مذکور کنج ینه دکل دیمش شبلی تحیر ایدوب هانکیسی اشددر سن سویله دینجه او کنج صبر عن الله دیمش شبلی ده بر نعره ایله ییقیله رق بایلمش

[٢] ای که صبرت نیست از دنیای دون   صبر چون داری زنعم الماهدون مثنوی

ای که صبرت نیست از ناز ونعیم   صبر چون داری ز الله کریم

ای که صبرت نیست از پاك وپلید   صبر چون داری ازان کت آفرید

(رضا) مرارهٔ قضایه قلبك مسرتی دیمکدر رابعهٔ عدویه قول نه زمان راضی اولور دیدکلرنده (نعمتك مسرور قیلدیغی کبی مصیبتده مسرور قلدیغی وقتده صفت رضا ایله اتصاف ایدر) دیمشدر (رضی الله عنهم ورضوا عنه) نص مبینی مفادنجه رضا حق ایله خلق بیننده مشترکدر فقط حقه نسبتنده اثر رضا مراد اولنور جناب ب (الله رحمت ایتسون او بر کیمسه یه که نفسنی بیلدی ولسانی محافظه ایلدی ، نعم الهیه یه شاکر وقضاء ربانی یه راضی اولدی) بیورمشلردر جناب بایزید حقدن راضی کیمدر دینه جوابده جناب حق جهنمی صاغنده قیلسه صولنه تحول ایتمیان کیمسه در بیوردیلر

---

[١] بن وصالکی استرم سن آیریلغمی استرسك سنك مرادك ایچون کندی مرادیمی ترك ایدییوم

[٢] ای کیمسه سنك دنیای دنیدن صبرك یوقدر نعم الماهدوندن نصل صبر ایده جکسك . ای کیمسه سنك ناز ونعیمدن صبرك یوقدر ذوالکرم اولان اللهدن نصل صبره مالك اولورسك . ای کیمسه پاك وپلیدن صبرك یوقدرسنی یارادن ذاتدن نصل صبر ایده جکسك

[١] ای جفای توزدولت خوبتر   وانتقام توز جان محبوبتر مثنوی
عاشقم برقهر وبر لطفش بجد   بوالعجب من عاشق هراین دوضد
والله ارزین خاربستان روم   همچوبلبل زین سبب نالان شوم
این عجب بلبل که بکشایددهان   تاخورداوخاررا باگلستان

(انبساط) سجیه‌یی ارسال ، احتشامی ترك معناسنه‌درکه خلق وحق ایله اولمق اعتباریله ایکی قسمدر خلق ایله ایدیلن انبساط حدود شرعیه‌یی تجاوز ایتمه‌مك شرطیله یاپیلان لطائفدن عبارتدر حضرت نبی‌نك مؤمن طاتلی سوزلو ، منافق‌ده اکشی یوزلو اولور بیوردیغی مرویدر . انبساط پیغمبریه بخاری ، مسلم ، ترمذی کبی کتب معتبره‌ده خصوصیله شفا وشمائلده مسطوردر .

[٢] کرمقبلی مزاح کندعیب اومکن   شغلیست آن بقاعدهٔعقل ودین مباح مزاح
دل آینه‌است وکلفت جدزنك آینه   آن زنك راچه امکان صیقل بجز مزاح

جناب حق ایله یاپیلان انبساط (خوف ورجاءسنی حقدن محجوب قیلمیه ، سنکله حق بیننه آدم وحواء حائل اولمیه) دیه تعریف ایدلمشدر معلومدرکه خوف ورجانفسك حالی وبدایت سلوکده کیلرك صفتیدر انبساط ایسه عارفلرك حالی وارباب قلوبك صفتیدر دینلدی که

[١] ای محبوب سنك جورك دولتدن دها کوزل، انتقامك روحدن دها سوکیلیدر. اومحبوبك قهر ولطفنه جداً عاشقم اعجب العجائب درکه بن هر ایکی ضدك عاشقی‌یم . یمین ایده‌رم که بوخار بلادن اوبوستان صفایه کیدرسه‌م بوسببدن بلبل کبی نالان اولورم. بوتحفدرکه بلبل آغز آچدیغنده خاروکلستانی یر یعنی جفاء وصفایی قبول ایدر

[٢] اکر برمقبل مزاح ایدرسه عیبلمه زیرا اوبر شغلدرکه عقل ودین قاعده‌سنجه مباحدر. قلب آینه‌در کلفت جدده آینه‌نك پاسیدر اوپاسی لطیفه‌نك غیریله تصقیل امکانی یوقدر .

الفتك حصولنده کلفت باطل ، محبت تمام بولدیغنده شروط آداب ساقط اولور بو انبساطی فانی فی‌الله اولانلر یاپار بو مرتبه‌یه واصل اوله‌میانلرك حقه قارشی انبساطی کستاخلقدر دهاطوغریسی ناقصلرك حقه قارشی انبساطی کفری انتاج ایدر .

[١] کر ندیم شاه کستاخی کند   تومکن آنکه نداری آن سند مثنوی
ای که نارسته ازین فانی رباط   توچه‌دانی محووسکرو انبساط

(قصد) لغتده بر شیئه توجه ، اصطلاح مشایخده رضای محبوبی بولمق ایچون هر شیدن مجرد اولمغه تصمیم عزیمت وجمع همت قیلمق معناسنه‌در .

[٢] آن دلی کوهست خالی از طلب   دائما بادا پراز رنج وتعب
آن سری کوراهوای دوست نیست   زوبجومغزی که‌اوجزپوست نیست
جانکه قصد اوندارد کوبکو   مردهٔ بی‌جان بود جانش مکو

(ومن یخرج من بیته مهاجراً الی‌الله ورسوله ثم یدرکه‌الموت فقد وقع اجره علی لله) نظم جلیلنی امام قاشانی شویله تفسیر ایدییور. بر کیمسه بیت طبیعت ودار بشریتدن حضرت حق وحقیقت محمدیه جانبنه مهاجر اوله‌رق چیقسنه‌ده صکره موت قبل حصول المراد ادراك ایتسه اجر قصدی اللهه‌در یعنی عاشقلرك نائل اوله‌جغی وصلته بو کیمسه‌ده نائل اولور .

[١] اکر شاهك ندیمی بی‌ادبلك یاپارسه سن یاپمه زیرا اوسنده مالك دکلسك ای بو فانی رباطدن قورتیله‌مین کیمسه سن محو و سکرو انبساطی نه‌بیلیرسك ؟

[٢] اول بر کوکل که دوستی طلبدن خالیدر دائما رنج وتعبدن طولی اولسون. اوبر قافا که آکا دوست محبتی یوقدر آندن مغز آرامه زیرا اوقافا پوست ودریدن باشقه دکلدر. برجان که هریرده آنی قصد ایتمز اومیت بی‌روح اولور اوکا جان دیمه .

[١] مردبا یدکز طلب وز انتظار　　هر زمان صدجان کند دره نثار
نی‌زمانی ازطلب ساکن شود　　نی‌دمی آسودنش ممکن بود
کرفرو استد زمانی از طلب　　مرتدی باشد درین ره بی‌ادب

(عزم) ارادهٔ مؤکده معناسنه اولوب قصدك فوقنده‌در . زیرا (لم‌نجدله عزماً) نص مبینی (قصداًمؤکداً) ایله‌مفسردر عزم توکلك دوننده‌در . (فاذا عزمت فتوکل علی‌الله) یعنی‌یامحمد بر شیٔ مؤکد قصد واراده ایتدیککده الله‌ه توکل ایله‌بیوریلیورقصد وعزم مریدان ابراره مخصوص اولوب مرادان مقربین بونلردن آزاده‌در .

[٢] هرکه شد جویای دیدار خدا　　چون خدا آید شود جوینده‌لا
کرچه‌آن‌وصلت بقاا ندربقاست　　لیك اول آن بقا اندر فناست
سایه‌ایی که‌بود جویای نور　　نیست‌کرددچون کندنورش‌ظهور

(اراده ومرید) اراده بر صفتدرکه فعل کندیسندن واقع‌اولان حالی‌ایجاب ایدر مرید ایسه اراده‌دن مجرد اولاندر فتوحاتده مسطوردرکه مرید نظر واستبصاردن جناب حقه انقطاع واراده‌دن تجرد ایدندر زیرا بیلیورکه وجودده واقع اولان جناب حقك مرادیدر کندی مرادی دکلدر بناءً علیه حقك اراده‌سنده کندی اراده‌سنی محو ایدر وحقك مرادندن ماعدایی مراد ایتمز حضرت کبریانك (منکم من یریدالدنیا ومنکم من یریدالآخرة) نظم جلیلندن

---

[١] انسانه لازمدرکه طلب وانتظاردن هرزمان یوزجان آنك یولنده بذل ونثارایده . هیچ بر زمان طلبدن ساکن هیچ بردم آکا راحت ممکن اولماز . اکر برزمان طلبدن قالیرسه بویولده مرتدوبی ادب اولور .

[٢] هرکیم که دیدار خدایی آرایجیدر چونکه خدا کله آرایان معدوم اولور. هرنقدر اووصلت بقااندر بقا ایسه‌ده لکن اول اووصلت بقا اندر فنا ایدی کولکه‌لرکه نوری‌طالب اولور چونکه نورکله کولکه کیدر .

مستبانْدرکه مراتب مریدان اوچدر بو آیت کریمه‌یی ایشیدن شبلی بر کره حایقیرمش و (الیس منکم احدیریدالله) دیمش

[١]دنیاطلبان مائل مال وجاهند　　عقباطلبان حوروجنان میخواهند
آنها که‌بجست‌وجوی حق‌درراهند　　حقا که مقربان این درکاهند

(مراد) قومك اصطلاحنده مراد اراده‌سندن مجذوب اولان ولیدرکه کندیسنه ایشلر تهیٔ ایتمش اولدیغندن رسوم ومقاماتی مشقتسز کچر بلکه ذوق وتلذذله مقصودی بولور اکثر متکلمین مریدله‌مرادبینی تفریق‌ایتمه‌مشلرسه‌ده‌مشایخ کرام‌تفریق‌ایتمشلردر زیرا اجتهادی کشفنه وسلوکی جذبنه سبق ایدنلره مرید ، کشفی‌اجتهادینه وجذبه‌سی سلوکنه سابق اولانلره مراد دنیلیر .

(انس) ارباب معارفدن بعضیلری انس بالله انس بذکرالله دیمك بعضیلری‌ده اهل اللهك ماعداسندن اعراض ایتمك‌در دیمشلر فتوحاتده مسطوردرکه (انس بالله)ك صاحبی عندنده علامتی واردر زیرا بو انس بر مقامدرکه اهل طریقدن چوق کیمسه بونده خلط ایلمش وانس بالله ایله انس بالحالی تفریق ایده‌مه‌مشلردر بونلردن بعضیسی انس بالحالی بولور وآنی انس بالله ظن ایدر کندیسندن او حال زائل اولنجه انس مذکورده زائل اولور حالبوکه انس بالله هیچ بر وجهله انیسدن آیرلمز حدیث قدسیده (یا داود بکا مشتاق ومستأنس وماسوامدن‌مستوحش اول) و(بن‌بنی ذکرایلین کیمسه‌نك جلیسی وبنمله انس ایلین کیمسه‌نك انیسی‌یم) بیورلدی .

---

[١] دنیا طالبلری مال وجاهه مائل ، عقبی طالبلری حور وجنانی سائللردر . او کیمسه‌لرکه جست وجوی حقله راهده‌درلر . حق اولانی بودرکه درکاه خدانك مقربلریدر .

[١] الانس بالله لايحويه بطال　　وليس يدركه بالحول محتال
احياء والآنسون رجال كلهم نجب　　وكلهم صفوة لله عمال

(فقر) محتاج اليه اولان شيلرك فقدانندن عبارتدر

[٢] الفقر جوهر وسوى الفقر عرض　　والفقر شفاء وسوى الفقر مرض
مولانا العالم كله صداع وغرور　　والفقر من العالم سر وغرض

فقر عند المشايخ (العبد وما يملكه لمولاه) مصداقنجه نفسندن و كنديسنه منسوب اولان شيلردن تبريدر كه فنا في الله معناسنه در بونك ايچون (الفقر سواد الوجه في الدارين) دنيلمشدر فتوحاتده مسطوردر كه كورنميسك كه ممكن حال عوضده موجد ومرجحه ، حال وجودنده ده استمرار وجوده محتاج اوليور فقر شو مثابه ده اولديغى بيلدكسه هر بر نفسده وهر بر حال اوزره استحضارى لازم اولدى زيرا جناب حقه قارشى فقر عين غنادر چونكه الله غنيدر سن آكا محتاجسك وجناب حقه اولان احتياج سببيله عالميندن غنيسك حضرت شيخ فصوصده كلمات آدميه ده دييور كه جناب كبريا انسان كاملك صورت ظاهره سنى حقايق عالمدن ، صورت باطنه سنى كندى صورتندن يعنى صفاتندن ايجاد ايلدى حقك خلقه صفاتندن تجليسى اولميه ايدى خلق وجود بولمزدى حقايق كونيه اولميه ايدى موجودات عينيه ده حكم واثر ظاهر اولمزدى شو حقيقت جهتندن خلقدن حقه احتياج حاصل اولدى

[١] انس باللهى بهادر احاطه ، قوى وچاره جو قوت وحيله ايله ادراك ايده من . انيسلر رجللر ، كليسى نجيبلر وخالصلر ، الله ايچون عامللردر .

[٢] فقر جوهر غيرى عرض ، فقر شفا ، غيرى مرضدر . بوتون عالم صداع وغرور ، عالمدن فقر سر وغرضدر .

[١] فالكل مفتقر ما الكل مستغنى　　هذا هو الحق قد قلناه لانكنى
فان ذكرت غنياً لا افتقار به　　فقد علمت الذى بقولنا نعنى
فالكل بالكل مربوط فليس له　　عنه انفصال خذوا ما قلته عنى
فصوص

(غنا) صحيحينك اتفاقلرى ، ابو هريره نك روايتى ايله ثابت اولان بر حديثده رسول اكرم بيوريور كه (ليس الغنى عن كثرة العرض انما الغنى غنى النفس) يعنى غنا كثرت اموالدن دكلدر . هان آنجق غنا غناء نفسدر . حضرت على (غنايى آرادمده قناعتده بولدم) و (فقر وغنا ايكى بنيتدر هانكيسنه بينسه م قايرمزم) بيوريور .

[٢] وجدت القناعة اصل الغنى　　فصرت باذيالها ممتسك
فلا ذا يرانى على بابه　　ولا ذا يرانى به منهمك
وعشت غنياً بلا درهم　　امر على الناس شبه الملك
نووى

[١] حق وعالمدن هر بريسى محتاجدر . يعنى ممكنات وجود بولمه سنده وجود ذاتى يه ، وجود ذاتى ده احكامنك جلوه گا اولمسنده ممكناته محتاجدر . كل يعنى بونلردن هر برى مستغنى دكلدر . ايشته شو - كلك احتياج وعدم استغناسى - حقدركه كناية ً دكل بلكه صراحة ً ديدك . اكر ان الله غنى عن العالمين آيت جليله سنى ذكر ايدرسه ك افتقار يوقدر چونكه غنى بالذاتدر بو اعتبارله حقك عالمه ، عالمكده حقه احتياجى يوقدر . بو تقديرجه بزم مقصودمزيده بيلمش اولدك بو معاده احتياج وعدم استغناء ذات حسبيله دكل بلكه اسماء وصفات جهتيله در . اويله اولنجه كل - عالم وياخود حق من حيث الاسماء والصفات - كله - مجموع عالمه واسماء وصفات جهتندن حقه - مربوطدر شو حالده مجموع عالم ايچون حقدن وياخود حق ايچون عالمدن انفصال اولمدى بنم ديديكمى آليكز
شعرك ديكر معناسى ده واردر فقط دوشونمكله تظاهر ايدر .

[٢] قناعتى غنانك اساسى بولدم و درحال اتكارينه صارلدم . اونى قپوسنده ، بونى كنديسنه منهمك كوره من . بن پاره سز زنكين اوله رق ياشادم ناسه صورورم ملك كبيدر .

(١) احسان : خیردن یاپیلمه‌سی لایق اولان شی معناسنه اولوب شریعتده قولك حقی کورر کبی عبادت ایتمسیدر. بو معناء بشر صورتنده سائل اولان جبریل امینه (أن تعبدالله کأنك تراه فان لم تکن تراه فانه یراك) جواب پیغمبریسندن آلنمشدر. بو حدیثده مشاهده و مراقبه، اخلاص ایله معامله‌یه اشارت واردر. هر شیده احسانك لزومنی حاوی احادیث پیغمبریه واردر .

منشأ حسن عملدر حسن حال   حسن حال ده اولدی آثار کمال

(بصیرت) قاشانی دیدی که بصیرت نور قدسله منور وضیاء انسله مکمل بر عقلدر که عیانده دلیل و برهانه محتاج اولماز بلکه حق بین ومکشوف، باطلی زاهق ومدحور کورر وسنی حیرتدن خلاص ایدر جناب خدا (هذه سبیلی ادعوا الی الله علی بصیرة انا ومن اتبعنی) بیوریور . فی حکم العطاء (مطالع الانوار القلوب والاسرار

نور مستودع فی القلوب مدده من النور الوارد من خزائن الغیوب
نور یکشف لك به عن آثاره ونور یکشف لك به عن اوصافه)

خالقك جلوه‌کاه انواری   عارفینك قلوب واسراری
عارفك قلبنده اولان بدر منیر   شمس کنز الغیبدن اولدی مستنیر

اولور بر نور ایله آثار حق ظاهر سکا جانا   دخی بر نور ایله اوصاف ربانیه‌سی پیدا

(فراست) (هی مکاشفة الیقین ومعاینة الغیب) ایله معرف اولان فراست حقنده رسول اکرم (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنورالله) بیورمشدر . فتوحاتده مسطوردر که (فراست الٓهیه شقیدن سعیدی تفریق، وعندالله مرضی وغیر مرضی اولان حرکات انسانیه بینی تمییز خاصه‌لرینی اعطا ایدر هر نه زمان بر انسان بو نورك صاحبنك

حضورنده بولنسه او حرکتك زمانی کچدکدنصکره طاعت ویا معصیتدن اولدیغنی بیلور .

(سکینت) طمأنینت وثبات معناسنه‌در آیت جلیله‌ده (هو الذی انزل السکینة فی قلوب المؤمنین) بیورلدی . سکر ومحودنصکره صحوه کلان کملك سکینتی قضایه راضی، شطح فاحشدن بری اولمقدر سکینت مذکوره، صاحبی مرتبه‌سی حدنده مقیم، نبی ویاخود ولینك قلبنه نازل اولور قسیمی بولنان شطح اوزرنده رایحهٔ رعونت ودعوی بولنان کلمه‌دن عبارتدر که ذلات محققیندندر شطح فاحش ایسه علم وعقله منافات فوق العاده‌سی اولان کلامدر. (لیس فی جبتی سوی الله) و (الفقیر لا یحتاج الی الله) کلاملری کبی شطحك منشأی اکثریا سکر حال وغلبهٔ وحدتدر هر نقدر حد ذاتنده صحیح ایسه‌ده دعوا وافتخاری متضمن اولدیغی ایچون مقبول دکلدر .

(طمأنینت) سکون معناسنه ایسه‌ده سکینتك فوقنده‌در لکن منازل السائرینده مسطوردر که سکینت، بعض زمانلرده نار هیبتك خمودینی ایراث ایدن صولتدر . طمأنینت ایسه کندیسنده استراحت انس اولان امنك سکونندن عبارتدر. ویاخود سکینتله طمأنینت بیننده فرق بودر که سکینت بعض زمانده صاحبنده ثابت ونعت اولور طمأنینت ایسه دائما صاحبنده ثابت ونعتدر .

(قربت) (القیام بالطاعة) معناسنه اولوب قومك اصطلاحنده سعادتك کندیسنه ویرمش اولدیغی شیلرك کلیسیله قولك اللهه قربی دیمکدر، حقك قوله قربی دیمك دکلدر . زیرا (وهو معکم اینما کنتم) دلالتیله حقك قربی عمومی، سعید وشقی‌یه شاملدر (ونحن اقرب الیه من حبل الورید) و (واعلموا ان الله یحول بین المرء وقلبه)

نصوص قطعیه‌سندن مستبان اولان معنالرك كافه‌سی غایت قرب حقه دلالت ایدر فقط علائق كونیه وحظوظات نفسانیه‌یه اهماك ایدن انسانلر بو قربك مشاهده‌سندن محجوبدرلر بو قربه قرب عام دنیلور قرب خاص ایسه قرب فرائض وقرب نوافل نامیله ایكی‌یه آیریلیر قول قرب نوافل ایله بر مرتبه‌یه واصل اولور كه جناب حق آنك كورن كوزی، ایشیدن قولاغی طوتان الی ، یورین آیاغی اولور بوبابده‌كی حدیث قدسی مشهوردر . قرب فرائض حقنده نبی اكرم (ان الله یقول ماتقرب المتقربون باحب الی من اداءماافترضته علیهم) بیوریور ایكی قرب بیننده‌كی فرق بودر كه قرب نوافلده جناب حق اجراآت بشریه مثابه‌سنده اولور قرب فرائضده ایسه حكم الٰهیه وقدرت ربانیه‌یی اظهارده قول آلت قیلنیر (وما رمیت اذ رمیت ولكن الله رمی) نص كریمی قرب فرائضه نظیردر .

(وجد وتواجد) شیخ اكبر بیوردی كه وجد شول حالدن عبارتدر كه قلبه اوغرار وقلب آنی بولور ، اول حال قلبی شهودندن مغنیه اولان احوالدندر . قوم عندنده احوالده وجدك نظیری انبیا علیهم السلامه وحیك ابتداده فجأة كلمه‌سی كبیدر كه ناكاه اهل وجدك قلبنه حق طرفندن قذف اولنور اما منشائی تجلیات جمالیه ایسه انس ، تجلیات كمالیه ایسه تمكین وسكون ، تجلیات جلالیه ایسه قلق واضطراب ، خوف ، حزن ودهشت كبی حاللر ایراث ایدر وهر حالده عبدی كندیلكندن وقلبی اولكی حالندن اخراج ایدوب جانب حقه جذب ایلر وجد ، مكاشفات وحالاته انقسام ایدر امور غیبیه وتجلی الٰهیدن قلب وروحه تعمل وتأملسز انكشاف ایدن معانی ومكاشفات قبیلندندر

قلبه هجوم ایدن حالات قلبی تغییر حتی بشره‌یه تأثیر ایدوب جسدی رقص وحركته كتیریر ویاخود صاحبنده نعره ، بكاء وانین كبی حاللر پیدا ایدر ، بوكا حالات دینور كه ایكی نوعدر برنجیسی علت وتكلفسز قلبه هجوم ایدر كه بوكا وجد دیرلر . زركوب قنویك چكیچلری صداسندن قلب مولانایه هجوم ایدن حالات كبی

[١] جانهای بسته اندر آب وگل   چون رهند از آب وگلها شاددل
در هوای عشق چون رقصان شوند   همچو قرص بدر بی نقصان شوند
جسمشان در رقص وجانها خود مپرس   وانكه گردد جان از آنها خود مپرس مثنوی

ایكنجی نوعی تكلفله اولور كه آكا تواجد دینور بوبابده‌كی تفصیلات كله‌جكدر . (برق) مبدأ طریق ولایت ولمعهٔ انوار تجلیٔ الوهیتدر كه قلب عبده لامع وسیر فی اللّهدن عبارت اولان طریق ولایته داعی اولور .

[٢] ابرق بدا من جانب الطور لامع   ام ارتفعت عن وجه لیلی البراقع
نعم اسفرت لیلی فصارت بوجهها   نهاراً به نور المحاسن ساطع

(عطش وشرب) مقصوده ولوعك غلبه‌سندن كنایه‌در محبك عطشی آلتنده سحاب علت اولان شیئك تجلی ایتمه‌سنه‌در زیرا حجاب بشریتدن بقیه بولندقجه محبوب حقیقی تمامیله تجلی ایتمز ومحبوب بین التجلی والاستتار اولورسه محبك عطشی آرتار كه سكر واستغراقده دائم اولور .

---

[١] صو و بالچق ایچنده باغلانمش جانلر چونكه آب و كلدن قورتیلەلر مسرور اولدقلری حالده عشق الله هواسنده رقص ایدیجی بدرك قرصی كبی نقصانسز اولورلر . عاشق حقیقیلرك رقصده اولنجه شاد اولان روحلرینك درجهٔ مسرتنی صورمه .

[٢] جانب طوردن لامع اولان برقیدر یوخسه روی لیلادن پرده‌لرمی قالدیرلدی . اوت لیلا ظاهر اولدی وجه لیلا سببیله لیل مظلم بشریت كندیسیله نور محاسن ساطع اولان نهار اولدی .

[١] دیداری نمایی وپرهیزمیکنی　　بازارخویش وآتش ماتیزمیکنی سعدی
اشاهد من اهوی بغیر وسیلة　　فیلحقنی شأن اضل طریقا
یؤجج ناراً ثم یطفی برشة　　لذاك ترانی محرقاً وغریقاً　گلستان

[٢] شرابی خورکه جامش روی یارست　　پیاله چشم مست باده خوارست
شرابی خور زجام وجه باقی　　سقاهم ربهم اوراست ساقی
ظهور آن می بودکز لوث هستی　　ترا پاکی دهد در وقت مستی
زهی شربت زهی لذت زهی ذوق　　زهی دولت زهی حیرت زهی شوق

(دهشت) بر بهت وحیرتدرکه محبی آخذ، علم وعقلنه غالب اولور بو خصوصه (فلما رأینه اکبرنه وقطعن ایدیهن) نظم کریمی بر نمونهٔ تمثال اوله بیلیر .

[٣] زنان مصری بهنگام جلوهٔ یوسف　　زروی بیخودی ازدست خویش ببریدند
مقرراست که دلی پاره پاره میکردند　　اگرجمال توای نوردیده میدیدند
زخوبی تو بهرجا حکایتی گفتند　　حدیث یوسف مصری فسانهٔ باشد جامی

(قلق) کوکل اضطرابنه دینور عندالقوم شوقك محب مشتاقی

[١] جمالکی کوستریر ورؤیت حقیقیدن منع ایدرسك، بوصورتله کندی بازارکله بزم آتشمزی تزیید ایدرسك. بن سودیکم کیمسه یی وسیله سز کوریرم ایمدی بکا بر حال لحوق ایدرکه یولی غائب ایدەرم . ناری اشعال، صکره بر رشه ایله اطفا ایدر بونك ایچون بنی یانمش وغرق اولمش کوریرسك .

[٢] بر شراب ایچ که کاسه سی وجه یار، پیاله سی چشم مست باده خواردر. وجه باقی قدحندن بر شراب ایچ که (سقاهم ربهم) آنك ساقیسیدر . آنك ظهوری سکا واراق لوثندن مستلك وقتنده پاکلك ویرر . عجب شربت، غریب لذت، تحف ذوق، عجب دولت، غریب حیرت، تحف شوق

[٣] مصر قادینلری جلوهٔ یوسف زماننده بیخودی ودهشت یوزندن اللرینی کسدی . ای کوز نوری محمد علیه السلام اگر سنك جمالکی کورسه لردی جکرلرینی پارچه لامه لری مقرر ایدی . هر هانکی محلده که سنك حسنکدن حکایت دیدیلر یوسف مصری سوزی افسانه اولور .

جانب محبوبه تحریکنه دینورکه بوراده محب محبوبدن ماعداینی تارك، محبوبسرینی قرار اولور .

بن یوریرم یانه یانه عشق بویادی بنی قانه　　نه عاقلم نه دیوانه کل کور بنی عشق نیلدی
کاه اسرم یللر کبی کاه توزه رم سیللر کبی　　کاه چاغلرم صولر کبی کل کور بنی عشق نیلدی
آقان صولین چاغلرم درتلی یورکم طاغلرم　　یارم ایچون بن آغلارم کل کور بنی عشق نیلدی
بن یوریرم ایلدن ایله دوست صورارم دلدن دله　　غربتده حالم کیم بیله کل کور بنی عشق نیلدی
غربت ایلنده یوریرم دوستی دوشمده کوریرم　　اویانورملول اولورم کل کور بنی عشق نیلدی
بکزم صاری کوزلرم یاش بغرم پاره جکرم طاش　　حالم بیلن درتلی قرداش کل کور بنی عشق نیلدی
عشقك بنی مست ایلدی آلدی کوکلم خسته ایلدی　　اولدیرمکه قصد ایلدی کل کور بنی عشق نیلدی
بن یونسم بیچاره میم عشق الندن آواره یم　　باشدن آیاغه یاره یم کل کور بنی عشق نیلدی

(غیرت) نعوت الٓهیه دندر اکمل الرسل افندمز (سعد غیوردر بن سعددن غیورم جناب حقده بندن غیوردر . کمال غیرتندن ظاهر وباطنده کی بوتون فواحشی حرام قیلدی) بیوریبور . عبدك غیرتی فی الله، لله، علی الله اولمق اوزره اوچ قسمدرکه برنجی وایکنجی قسملر انسانلرك اوامر الٓهیه یه قارشی مخالفتلری، حدود شرعیه یی تجاوزلری کوریلنجه دست وزبانله یاخود بغض جنانله منهی خصوصنده غلیان ایدن صفات مقبوله دن عبارتدر .

جمله عالم زآن غیور آمدکه حق　　برددوغیرت برین عالم سبق [١]
اصل غیرتها بدانید از آله　　آن خلقان فرع حق بی اشتباه مولانا

اوچنجی قسم اولان غیرت علی الله عشق مجازی ساحه سنده پویان اولان محبینه مخصوصدر .

[١] بوتون عالم اوجهتندن غیرتکار اولدی زیرا حضرت حق بو عالمه غیرت خصوصنده سبق کتیردی . غیرتلرك اساسنی حضرت ربدن بیلیکز خلقك حصه سی شبهه سز غیرت حقك فرعیدر .

هر كه كويد عاشقم آتش فتد در جان من   زانكه مى ترسم كه باشد عاشق جانان من [۱] جامى

دائرهٔ عشق حقيقى يه كيرنلر حقنده بوقسمك جارى اولهميه جغى وارستهٔ قيد وايضاحدر ،

كاشكى سودو كمى سوسه قوخلق جهان   سوزيمز جمله همان قصهٔ جانان اولسه

(ولايت) عبدك نفسندن فناسى وقتنده حقله قيامى معناسنه‌در . جناب خدا بو عبدولى نك امورينه تولى ايدر غايهٔ تمكين ومقام قربه ايصال قيلاركه بونلر حقنده (الله ولى الذين آمنوا يخرجهم من الظلمات الى النور) بيورلمشدر .

پس بهر دورى ولئ قائمست   آزمايش تا قيامت دائمست [۲] مولانا
دست زن در دامن هر كو وليست   خواه از نسل عمر خواه عليست

(قل ان كنتم تحبون الله يحببكم الله) نص جليلندن مستبادركه مأخذ ولايت ، مشكوة نبوتدر .

[۳] نبى چون آفتاب آمد ولى ماه   مقابل كرد داندلى مع الله
زان كنتم تحبون يابداو راه   بخلو تخانهٔ يحببكم الله كلشن راز

(سر) حواس ايله ادراك ايديله‌مين بر معناى باطنيدر . تجرد

---

[۱] كيم كه عاشقم ديرسه جانئه آتش دوشر زيرا قورقارم كه جانانئه عاشقدر .

[۲] ايمدى هر بر زمانده ولى قائم ، بزدن آكا كل كه قيامته قدر باقيدر . هر كيم ولى ايسه اتكنه صاريل ايسترسه عمر ايسترسه على رضى الله عنهمانك نسلندن اولسون .

[۳] نبى آفتاب ، ولى ده مقابلنده بولنان ماه كبيدر . بر كوكل بيليركه الله ايله‌در . ولى (ان كنتم تحبون) دن (يحببكم الله) اولان خلوتخانه‌يه يول بولور يعنى آى كونشدن استناره ايتديكى كبى ولى ده تبعيت طولايسيله نور نبوتدن مستنير ومستفيددر .

وصفا ايله مقام روحه مترقى اولان قلبه ده اطلاق اولنور فقط بو اطلاق مجازدر .

(غربت) اوزاقلق ووطندن انتقال معناسنه‌در جناب پيغمبر (قوللرك جناب خدايه زياده سوكيليسى غريبلردر) بيوردى اصحاب كرام غريبلر كيملردر ديدكلرنده (دينلريله خلقدن قاچانلردر بونلر يوم قيامتده عيسى ابن مريمله حشر ايديله‌جكلردر) جوابنى اعطا بيوردى . بونلر (ومن مات غريبا فقد مات شهيداً) فحواسنجه موتلرنده درجهٔ شهادتى احراز ايده‌جكلردر . عارفلر نظرنده غريب حال وعلم وعرفان جهتيله غريب اولانلردر . بونك ايضاحى قوم فاسد عندنده رجل صالح ، قوم جاهل بيننده رجل عالم ، منافقلر آراسنده رجل عارف كنديلرينه يار موافق بوله‌مدقلرى ايچون غريبلردر . بونلر حقنده تبشيرات محمديه واردر . زيرا (بدأ الدين غريباً وسيعود كمابدأ فطوبى للغرباء) بيورلدى بوحديث دهشت احتوانك ايضاحى صفحهٔ حيات محمديه‌يى بيلن تاريخشناسانه معلومدر .

[۱] درغربت اكركسى بماند ماهى   كر كوه بود ازو نماند كاهى
بيچاره غريب اكركه ساكن بود   چون ياد وطن كند بر آرد آهى حافظ
[۲] غريبانى كه حال من ببينند   زمانى برسرخاكم نشينند

---

[۱] اكر بر كيمسه غربتده بر آى قدر قاليرسه طاغ قدر متين اولسه‌ده صمان قدر قوت وطاقتى قالماز . چاره‌سز غريب اكر بر محلده ساكن اولورسه وطنى ياد ايدنجه بر آه چيقاريو .

[۲] بنم حالمى كورن غريبلر برزمان مزارطوپراغمه اوطورسونلر غريبلرى غريبلر آكار چونكه غريبلر بربرينه يادكاردرلر . يا ربى بن چاره‌سزلرك چاره‌سى سك بنم وغيريمك چاره‌سنى بيليرسك . اوكى كه كيجه‌دن كوندوزى چيقاريرسك بوكدردن سرتمى چيقاريرسك . دوستك فراقندن چوق شكايتم واردر فقط بو حكايت بو محله صيغماز .

غریبا نوا غریبان یاد دارند　　که ایشان یکدکر را یادکارند
خدایا چارهٔ بیچار کانی　　مر اوجز مرا چاره تودانی
چنان کزشب برآری روزروشن　　ازین انده برآری شادیٔ من
زهجرانش بسی دارم شکایت　　نمی کنجد درا ینجا این حکایت مثنویات حافظ

(استغراق) مرتبهٔ ولایته وصولدنصکره اولور که اوچ درجه‌سی واردر . برنجیسی علمك حالده استغراقیدر یعنی احکام علمك احوال حالده استهلا کیدر . بوحالده ولی محفوظ، نبی معصومدر . ایکنجیسی اشارتك کشفده استغراقیدر بوده روحك کشف ذاتی نوریله حضرت اسمائیه‌دن مرتبهٔ احدیته ترقی ایتمسیله حاصل اولور . بو مرتبه‌ده روح مقام حقی ، قلب مقام روحی بولور ، اختلافات اسما مرتفع واشارات نورذاتده مستغرق اولور . بو مقامه واصل اولمزدن اول جناب حقی جمال وجلال، لطف وقهر کبی صفتلرله توصیف ایدن قول تمیز صفاتدن محجوب ، سطوت نورذاتده مستغرق اولور. اوچنجیسی شواهدك جمعده استغراقیدر . یعنی شواهدصفات وتجلیاتك سطوت نور احدیتله مقام جمعده فناسی ، وآثارینك انمحاسیدر. بو مرتبه‌یه واصل اولان قول عبد کنزیته‌دکی مقامنه عائد ، وجودموهومه‌سندن فانی ، عالم اطلاقه راجع اولور و (کان الله ولم یکن معه شیٔ الآن کما کان) سری تجلی ایدرکه (اناالحق) کبی سوزلر بومقامده ظهور ایدر .

[١] چه تدبیرای مسلمانان که من خودرا نمی دانم　　نه ترسا ویهودم من نه کبرم نه مسلمانم
نه ازدنیا نه ازعقبانه ازجنت نه ازدوزخ　　نه ازآدم نه ازحوا نه ازفردوس رضوانم

---

[١] ای مسلمانلر نه تدبیر بن کندیمی بیلمیورم نصارا ویهودی دکیلم، مجوسی ومسلمان دکیلم . دنیادن ، عقبادن ، جنتدن ، جهنمدن ، آدمدن، حوادن ، فردوس اعلادن دکیلم.

[١] مکانم لامکان باشد نشانم بی نشان باشد　　نه تن باشد نه جان باشد که من ازجای جانانم
دوئی چون بیرون کردم دو عالمرا یکی دیدم　　یکی دانم یکی کویم یکی جویم یکی خوانم
کنون ای شمس تبریزی چنان مستم درین دنیا　　بجزمستی درین عالم نباشد هیچ درمانم

(صفا) کدورات بشریه‌دن بری اولمق معناسنه‌درکه اوچ مرتبه‌سی واردر برنجیسی صفای علمدرکه سلوك طریقی مهذب ، (ان لله عباداً یرون فی بدایاتهم مافی نهایاتهم) فحواسنجه غایت حدی مبصر ، همت قاصدی مصححدر

[٢] روبجو علمی که بکشاید دلت　　حل شود از تو بتو هر مشکلت : کلشن توحید
ایکنجیسی صفاء حالدرکه کندیله شواهد تحقیق مشهود ، حلاوت مناجات مذاق ، کون فساد منسی اولور

[٣] که وصف این بکفت وکو محالست　　که صاحب حال داند این چه حالست
اوچنجیسی صفاء اتصالدرکه بوده عبدك فناسی سببیله حقی شهودیدر

[٤] چون تودیدی پرتو آن آفتاب　　تو نماندی بازشد آبی بآب

---

[١] مکانم مکانسز ، نشانم نشانسز اولور ، تن اولماز ، جان اولماز چونکه جای جانانم . چونکه ایکی کوزی طیشاری ایتدم ایکی عالمی برلك کوردم بر بیلیرم ، بری دیرم ، بری آرارم ، بری اوقورم شمدی ای شمس تبریزی بو دنیاده اولقدر مستم که مستلکك باشقه‌سیله بو عالمده باکه هیچ درمان اولمز

[٢] کیت برعلمی آرا که کوکلکی آچه، هر برمشکلك سندن سکا حل اوله

[٣] بونك وصفی چوق سویلکله محالدر ، اوله‌ماز زیرا بونك نه کبی حال اولدیغنی صاحب حال بیلیر

[٤] چونکه سن او کونشك ضیاسنی کوردك سن قالمدك صو صویه کیری کیتدی . قطره ایدك دریای سرده غائب اولدك بو زمان ینه بوقطره‌یی بوله‌مزسك هر نقدر غائب اولمق هرکسك کاری دکلسه‌ده بنم کبی فناده غائبلر چوقدر

قطره بودی کم شدی در بحر راز   می نیابی این زمان این قطره باز
کرچه کم کشتن نه کار هر کس است   در فنا کم کشتکان چون من بس است

(سرور) باطن وظاهره شامل اولان شادیلکدر که آکا حزن شائبه‌سی مشوب اولمیه سرورك صرف فضل خدا ایله اولدیغنی (قل بفضل الله وبرحمته فبذالك فلیفرحوا هو خیر مما یجمعون) نص قرآنیسی کوستریور

سرورك اوچ درجه‌سی واردر برنجیسی سرور ذوقدر بو ذوق حقدن انقطاع ، ظلمت ، جهل ، موجب فوات جمعیت ومستلزم ازالهٔ انسیت اولان تفرقه‌یی ، باطنك وحشت قورقیلرینی ازاله ایتمشدر ایکنجیسی حجاب علمك کشفندن حاصل اولان شهودك سروریدر

[١] حالتی کز علم غیب آید پدید   جز بذوق آن علم را نتوان شنید منهاج
جهد میکن تاز خود یابی رها   واجب این علمست ا کرداری بها
علم صورت پیشهٔ آب وکل است   علم معنی رهبر جان ودلست
کنج پنهانیست علم معنوی   در تو آید کرز خود بیرون شوی

اوچنجیسی سرور سماع اجابتدر بو سرور آثار وحشتی ماحی ، باب مشاهده‌یی فاتح ، روح سالکی مضحكدر

(تلوین) طریق استقامتدن طلب وتفحص مقامیدر فتوحاتده مسطوردر که «تلوین اکثر جماعت عندنده مقام ناقصدر بو تلوین عبدك احوالنده‌کی تلونیدر بر طائفه دیدی که بلکه تلوین ، صاحبنك

[١] برحالت که علم غیبدن ظاهر اولور اوعلمك ذوقنك غیریله ایشیتمك ممکن اولماز غیرت ایت که کندکدن قورتیله‌سك بو بهایه مالکسه‌ك بو علمك واجبیدر . علم صورت صو وچامور پیشه‌سی ، علم معنی ایسه دل وجان رهبریدر . علم معنوی کیزلی خزینه‌در کندکدن خارج اولورسه‌ك سکا کلیر .

محقق وکامل الٰهی اولدیغنه علامتدر بنم مذهبمده بودر بو اعتبارله دیرم که صاحب تلوین تلوینده تمکینی قدر کماله ایرر زیرا تلوین نعت الٰهیدر وهر بر نعت الهی کمالدر زیرا او جنابده اصلا نقص تصور ایدیله‌مز چونکه الله ایچون کمال علی الاطلاقدر کتاب الله‌دن آیتی (کل یوم هو فی شأن) در تلوین بوندن باشقه دکلدر » خلاصه تلوین ایکی قسمدر برنجیسی بدایت حالده نفس وهوادن حاصل اولان تلوینده‌ر که بو تلوین حظوظات نفسانیه روزکاری اوکنده صمان چوپی کیدر ایکنجیسی شیخ اکبرك تفصیلی وجهله جماعت کامله‌نك نظریه‌سی ساحه‌سنده‌کی تلوین‌در .

[١] بادکاهی را بهامون می برد   باد کوهی را عجب چون می برد

(تمکین) استقامت اوزره استقرار ورسوخ مقامیدر سالك طریقده بولندقجه صاحب تلوین‌در چونکه بر حالدن دیکر حاله ارتقاء بر وصفدن دیکر وصفه انتقال ایدر اما شهر مقصوده واصل ومطلوب جانه متصل اولورسه تمکین حاصل اولور .

[٢] این جماعت کز خودی وارسته‌اند   در مقام بیخودی پیوسته‌اند
فانی از خود کشته وباقی بدوست   جملکی مغز آمده فارغ ز پوست
کر قبول خاطر ایشان شوی   شد مسلم بر تو ملك معنوی

(حیات) بر صفتدر که موصوفنی علم وقدرت ایله متصف قیلار

[١] روزکار صامان چوپونی چوللره کوتورر . فقط طاغی‌ده عجبا یرندن اوینادەبیلیرمی ؟

[٢] بو جماعت که کندی وارلغندن خلاص اولوب مقام حیرته واصل اولدیلر . کندندن فانی ودوستله باقی‌در جمله‌سی ایچ ، پوستدن فارغدر . اکر آنلرك مقبول خواطری اولورسه‌ك سکا ملك معنوی تسلیم اولنور.

قرآن کریمده (او من کان میتاً فاحییناه) بیوریلیور شیخزاده بو آیتی تفسیرده بیوریبورکه جناب حق علم وعرفاندن خالی اولان قلبی میت ، علم وعرفانی حیات ، علم وعرفانه مؤدی اولان حجج وآیاتی نور منزله‌سنده قیلدی منازل السائرینده مسطوردرکه حیاتك اوچ درجه‌سی واردر برنجیسی حیات علم یعنی قلبك موت جهلدن قورتیلوب علمله حیات بولمه‌سیدر .

حیات القلب علم فاجتلبه ومو القلب جهل فاجتنبه

ایکنجیسی حیات جمعدر یعنی قلبك موت تفرقه‌دن قورتیلوب جمع همت ونفی خواطر قیلمه‌سیدر .

اوچنجیسی حیات بالحق معناسنه اولان حیات وجوددر بو بابده‌کی ایضاحات لازمه کله‌جکدر .

(قبض) (والله یقبض ویبسط) مدلولندن مستبادرکه جناب حق بعضاً قبض بعضاً ده بسط صفتلریله تجلی قیلار صدرالدین قنوی بیوریبورکه الله اویله بر قابضدرکه بوتون اشیا قبضهٔ قدرتنده‌در نه زمان مراد ایلرسه قبض ایلر حتی بر شیئك طاقتی قالماز ، نه زمان مراد ایلرسه بسط ایلر حتی بر شیئك حاجتی قالمز بو ایکیسی شرفلی حاللردر زیرا مقام محبته واصل اولان اولیاده استعمال اولنور مقام ایمانده اولانلره قبض وبسط طاری اولدی دنیلمز خوف ورجا نسبت اولنور سید علامه بیوریبورکه قبض وبسط ، عبدك خوف ورجا حالتندن ترقیسندن صکره حاصل اولان حالتلردر عارف ایچون قبض مستأنف ایچون خوف کبیدر بینلرنده فرق بودرکه خوف ورجا مکروه ومحبوبدن امر مستقبله ، قبض ایله بسط وارد

غیبیدن قلب عارفه غلبه ایدر اولدیغی حالده وقتنده امر حاضره تعلق ایدرلر .

(بسط) فتوحاتده بیوریلیورکه بسط عندالطائفه حال رجادن عبارتدر اما بزم عندمزده بسط بر حالدرکه صاحبنك هرشیئی واسع اولوب حقیقة هیچ بر شیئك صاحبنی واسع اولمه‌مسنی حکم ایدر شو اعتبارله بسط بهمه‌حال رفیع المنزله اولانلر ایچون اولور قبض کبی یا بر سببله ویاخود بلا سبب ظهور ایدر

ای قطب دوران سیاح حضرات احوال قبضك سر جلالدر
حالات بسطك نور جمالدر قدرك یوجه‌ای صاحب مقامات[١]

(فصل) اوچ درجه‌سی واردر برنجیسی دنیا وآخرته تعلقدن آیرلمق یعنی بونلره التفات ایتمه‌مکدرکه سیرالی الله‌ده‌کی شرط اتصال بودر ایکنجیسی رؤیت انفصالدن انفصالدر اوچنجیسی اتصالدن انفصالدر

(وصل) سالکك علم وشهودیله حقه وصلتی معناسنه‌در زیرا بر شیئك حقه حقك‌ده بر شیئه اتصالی محالدر شیخ اکبر بیوریبورکه «جناب حق وصلت وانفصالی قبول ایتمز چونکه (وهو معکم اینما کنتم) مدلولنجه دائماً وصلده کوینله‌در ارباب مکاشفه‌نك بصیرتلرندن حجبات ظلمانیه‌نك رفعیله معیت مذکوره‌نك اسرارنه وقوف وصل عد ایدلمشدر . »

[٢] کر بجهل آیم آن زندان اوست وربعلم آیم آن ایوان اوست

---

[١] قیصری ایتام مدیری رفیقمز غوثی افندینك شیخ اسعد اربیلی حضرتلری حقنده سویلدیکی نشیدهٔ لطیفه‌دندر .

[٢] اکر جهلله کلیرسه‌ك آنك زندانی ، علمه کلیرسه‌ك ایوانی خوابه کلیرسه‌ك مستانی ، خندان اولورسه‌ق برق آسمانی‌یز . خشم وجنك قهرنك صلح وعذر مهرنك عکسیدر . جهانده بز کبمز فتنه‌وفساد ، محنت وکساد وساکن اولان الف کبی‌یز .

وربخواب آیم مستان ویم   وربخندیم انزمان برق ویم

وربخشم وجنك عكس قهراو   وربصلح وعذر عكس مهراو

ما كیم اندر جهان پیچ وپیچ   چون الف او خود چه دارد هیچ هیچ

منازل السائرینده مسطوردر كه اتصال وجود برانصالدر كه نعت ومقداری ادراك اولنماز یالكز فنا فی الله معناسنه اعاره اولنان اسم وبو معنایه اشارت اولنان نظردر .

[١] كشف این معنی اكر خواهی بیا   تیغ لا زن برسر غیر خدا   مثنوی

بعد نفی خلق كن اثبات حق   تا كه كردی عین بحر ذات حق

از میان بر خیزد این ماو منی   پس كدا كردد بحق شاه وغنی

عالم توحید رو بنمایدت   آنچه كفتم جمله باور آیدت

قول عارف نیست ازتقلید وظن   محض تحقیق ویقین است این سخن

(تحقیق) — بر مقامدر كه شبهات قادحه قبول ایلمز . صاحب تحقیقك شرطی جناب حق آنك سمعی ، بصری ، یدی ورجلی اولمقدر . شو اعتبارله محققك تصرفی حق ایچون حقده حقله اولور . شو وصف بر محبوبه وصفدر كه حقوقنی استیفا ایله فرائض كامل ، فرائضك كمالندن صوكرا نوافل صحیح ، نوافل ایله ده سالك مقرب ومحبوب اولور . بر محبوب كه سمعی حقدر مسموعاتنده شبهه اولهماز زیرا ایشیتدیكی صوتك حقیقتنی ، وكیمكله ایشیتدیكنی ، ونه اقتضا ایتدیكنی بیلیر . كذالك

[١] اكر بو معنانك كشفنی ایسترسه‌ك كل ، شمشیر لا یی رأس ماسوایه اور . خلق نفیدن صوكره حقی اثبات ایت كه دریای ذات خدانك عینی اوله‌سك آرا لقدن بز وبنلك قالقسون وشو اعتبارله فقیر جناب حقله شاه وغنی اولور . عالم توحید سكا تجلی ایدر ، دیدیكمك جمله‌سی سكا تصدیق كلیر . عارفك سوزی تقلید وظندن دكلدر ، بو سوز محض تحقیق ویقیندر .

جناب حق بر محبوبك بصری اولسه مبصراتنده شبهه مداخله ایده‌مز تحقیقات سائره فتوحاتده‌در .

حق دیدی نور سماوات وزمین   ذاتی وصف ایتدی رب العالمین

اهل حق جاننده بولمشدر عیان   نور حقی عالمه بچون قرین

حق فی یسمع وبی یبصر دیدی   بولدیغیچون نورینی بوماء وطین

اهل حال ایتمزدی وجدندن سماع   اولمسه راز معیت مستبین

نور پاكی بولمسیدی آب وخاك   اولماز ایدی صورت معنی مبین

نور لا شرقی ولا غربی بولان   اهل دل مشكاة نور اولمش یقین

وارلغك محو ایلیوب بولسه‌ك فنا   ظاهر اولور سر خیرا لوارثین

وحدتی كثرتده بولمش اهل حق   آمنین وسالمین وغانمین

حقه تفویض ایله حقی سن سنی   فاعل مختاری بول نعم المعین

(تلبیس) تجلی ایدن ذاتك تجلی اولنان ذات ایله تلبس ایتمسی یعنی عبدك صفات حق ایله اتصاف ایتمسیدر .

[١] وفی الذكر ذكر اللبس لیس بمنكر ولم اعد عن حكمی كتاب وسنة   ابن فارض

(وجود) سالكك وجود مجازیدن انسلاخ ایدوب وجود حقیقی ایله موجود اولمسیدر . شیخ الاسلامك « وجود ، رسومك كلیاً فناسی وقتنده بر شیئك حقیقتنه ظفرك اسمیدر » قولنی ایضاحده قاشانی دیبور كه (كویا مشایخ بو سوزله بعینه وجود حقه اشارت ایتمشلردر بوایسه بر شهوددر كه تعریفی ممكن دكلدر چونكه معرفت مذكوره عین وجوددر) وجود اوچ معنانك اسمیدر برنجیسی علم لدنینك وجودیدر كه علوم شواهدی قاطعدر . ایكنجیسی اشارتدن منقطع

[١] ذكر ده ذكر تلبیس منكر دكلدر بن كتاب وسنتك حكملرینی تجاوز ایتمدم

اولان وجود حقدر اوچنجیسی سالكك اول وازلده کی استغراقی کبی استغراقله مضمحل اولدیغی مقامك وجودیدر که بو مقامه وجود مطلق دینور .

[١] دل عارف شناسای وجود است　　وجود مطلق او را در شهود است　　کلشن راز
وجود تو همه خار است وخاشاك　　برون انداز از خود جمله را پاك
چو تو بیرون شدی او اندر آید　　بتو بی تو جمال خود نماید

(جمع) سید علامه بویوردی که سکا منسوب اولان فرق ، سندن مسلوب اولانه جمع دینور . یعنی وظائف عبودیتی اقامه ده قول ایچون کسب اولور که احوال بشریه یه لایق اولان قسمنه فرق ، ابداء معانی وابتداء لطف واحساندن قبل حقدن اولان قسمنه جمع دینور انسانه هر ایکیسنك ده لزومی واردر زیرا فرقی اولمیانك عبودیتی ، جمعی اولمایانك معرفتی اولماز (ایاك نعبد) اثبات عبودیتله تفرقه یی اثبات (وایاك نستعین) ده جمعی طلبدر تفرقه اراده نك بدایه سی ، جمع ده نهایه سیدر (جمع الجمع) بر مقام اتمدر که جمع دن اعلی در زیرا « جمع » اشیایی حقله رؤیت اولوب حقدن باشقه حول وقوتدن تبریدر جمع الجمع ایسه کلیاً استهلاك ، ماعدای حقدن فنادر که مرتبهٔ احدیتدر . امام قاشانی اصطلاحنده دیدی که فرق خلقی بلاحق ، جمع حقی بلاخلق ، جمع الجمع خلقی قائم بالحق شهوددن عبارتدر .

فرق چه بود عین غیر انکاشتن　　جمع غیرش را عدم پنداشتن

[١] عارفك کوکلی عالم وجوددر آکا وجود مطلق شهودده در . سنك وجودك بوتون تیکن وچورچوپدر کندکدن جمله حجبات ظلمانیه یی طیشاری آت وپاك اول . چونکه سن چیقه سك او کلیر سنسز سکا کندی جمالنی کوستریر .
[٢] فرق نه اولدی عینی غیر صانمق ، جمع آنك غیریسنی معدوم ظن ایتمك . اهل فرقی صاحب تعطیل بیل زیرا او بو عالمده حقدن نشان کوره مدی . هر کیم که اصلا غیر یوقدر دیرسه آنك جزمنده مسجد عین کلیسادر .

صاحب تعطیل اهل فرق دان　　کو ندید از حق درین عالم نشان
هر که کوید نیست کلی هیچ غیر　　در یقین اوست مسجد عین دیر
[١] صاحب جمعست و پیشش نیست فرق　　جان او در بحر وحدت کشت غرق
جمع جمعست آنکه حق بیند عیان　　هم درین کثرت بقلب بی کمان
صاحب این مرتبه کامل بود　　زانکه این آن هر دو را شامل بود

جمع فنا ، جمع الجمع بقا مرتبه لرینه اشارتدر جمع الجمع صحو بعد المحو ، فرق بعد الجمع وفرق ثانی ایله ده تسمیه اولنور که مقامات سلوکك الك اعلاسیدر .

جذبه وعشق خدادن مست اولوب　　لوح دلده دائما حق بولوب
سکرله بویله کلاملر سویلدی　　بویله توحید وجودی ایلدی
چون مقام جمعه کلشدی اوزی　　هر نه کورسه حقی سویلردی سوزی
بو مقامدن کشف روح اولمش آکا　　بو سببتون مجذوب ایدی حقدن یا کا
عادتا سرخوش ایدی بیهوش ایدی　　بادهٔ عشق خدادن جوش ایدی
قالمدی کوکلنده افعال وصفات　　لوح قلبی فکر ایدر هر دمده ذات
اختیاری یوق ایدی الده همان　　دائما الله ایچون ایلر فغان
عشق حقه چونکه مستغرق ایدی　　فکرینی هر شیده اثبات ایلدی
کرچه کاملدر بو ارباب یقین　　لیك اکمل اولمامشلردی همین
کملیت چونکه ایتدکده ظهور　　چون مقام فرقه کلسیدی او نور
صحوه کلسه بو مجاذیب اله　　بو سوزی سرد ایلمزدی اشتباه
هپ اوردیمز بو مجذوب خدا　　جمله آندندر دیو ایلر ندا

[١] صاحب جمعدر و آنك نزدنده فرق یوقدر آنك جانی غریق دریای وحدت اولدی جمع الجمعدر او کیمسه که حقی بو کثرتده قلبله شبهه سز عیان کوریر . بو مرتبه نك صاحبی کاملدر چونکه هر بو ایکیی یعنی فرق وجمعی شاملدر .

کیمکه تقلید ایلەسه بو ارلره　　تنبل اولسه شرع پاك أنوره
اول کشی درویش دکل زندیق اولور　　فعلنه تقلیدایدن صدیق اولور
چونکه فعلی بومبارك ارلرك　　سنتیدر حضرت پیغمبرك
طعن ایدلمز بویله مجذوب خدا　　هم ایدلمز قولنه هیچ اقتدا

(توحید) حقی خدثدن تنزیه در که اوچ مرتبه سی واردر . برنجیسی توحید عامه در که شواهدله صحیح اولور عندالمشایخ بوکا توحید ایمانی ، توحید علمی دینور بو توحیدك اربابی شرك جلیدن قورتیلوب دائرۀ اسلامه داخل اولورکه بو بابده کی تفصیلاتی کتب کلامیه متکفلدر . ایکنجیسی توحید خواصدرکه کشف حقایقله ثابت اولور بورانك تفصیلی احیاده در مشایخ کرام بو مرتبه یه توحید حالی دیرلرکه اربابی شرك خفیدن خلاص اولور . اوچنجیسی توحید الٓهیدرکه حضرت حقك دائما وصف فردانیتله موصوف ونعت وحدانیتله منعوت اولدیغنی بیلمکدر .

شیخ الاسلام منازل السائرینك آخرنده بیوردی که توحید ثالث بر توحیددرکه حضرت خدا آنی کندی نفسنه مختص قیلدی بو توحیددن بر لایحه صفوت خلقدن برقومك سرلرینه سنوح ایتدی که نعتندن عاجز ، نعتندن اخرس قلندی بو مرتبه ده اشارات محو ، عبارات فانی اولور بورانك سوزی سکوت ، سکوتی توحیددر

[١] ای برادر دست وادار از سخن　　خودخدا پیدا کند علم لدن

---

[١] ای برادر الی سوزدن کیری طوت که حضرت حق سکا علم لدن اظهار ایتسون . چونکه سوز بورایه ایرشدی دوداق باغلاندی ، چونکه قلم بورایه ایرشدی قیرلدی . سکا ظن کافیدر فصاحت ایریشه جك محل دکلدر دم اورمه الله تعالی رشاده اعلمدر

چون رسیدا ینجا سخن لب در ببست　　چون رسیدا ینجا قلم درهم شکست
بست پندارچه فصاحت دست داد　　دم مزن والله اعلم بالرشاد

توحیدك توحید آثار ، توحید افعال وصفات ، توحید ذات ، توحید شهودی ، توحید وجودی کبی اقسام عدیده سی (مرآت الشهود) نام کتابده تفصیل ایدلمشدر شوراسی ده معلوم اوله که اجمال سلوك قرق اولوب «درت» عوالم «درت» ابواب الٓهیه «سکز» مراتب الٓهیه «درت» سیر «درت» فنا «درت» شهود «درت» تجلیات «سکز» صفاتدن عبارتدر

عوالمك (١) عالم ملکدرکه مظهر عالم ملکوتدر بو عالمه عالم شهادت ، عالم خلق ، عالم جسم دخی دینور «٢» عالم ملکوتدرکه مقام افق مبین اولوب قلبه تعلق ایدر ملاء اعلی ، عالم نور ، عالم غیب ایله مسمی اولوب مظهر عالم جبروتدر «٣» عالم جبروتدرکه مظهر عالم لاهوت اولوب عالم روح ، عالم اسماء وصفات ایله مسمادر مقام روح وافق اعلا اولوب عالم امرله مسمادر «٤» عالم لاهوتدرکه سره تعلق ایدوب عالم ذات ، مقام قاب قوسین ، عندالمفسرین عالم لاخلا ولاملا ایله مسمادر بو عالم ماوراء عرشده درکه مظهر اعیان ثابته در . ابواب الٓهیه نك «١» شریعت «٢» طریقت «٣» حقیقت «٤» معرفتدرکه تفاصیلی کله جکدر . مراتب الٓهیه نك (١) شواهد اسمادرکه بوده احوال ، اوصاف وافعالك اختلافیله اکوانك اختلافندن عبارتدر (٢) شواهد الحقدرکه بوده حقایق الاکوان دیمکدر

[١] فقی کل شیء له آیة　　تدل علی انه واحد

«٣» مظهر اسماء الٓهیه اولان اعیان ثابته «٤» مظهر صفات سبحانیه

---

[١] هر بر شیده آنك برلکنه دلالت ایدن علامت واردر

کیمکه تقلید ایله‌سه بو اورله / تنبل اولسه شرع پاك انوره
اول کشی درویش دکل زندیق اولور / فعلنه تقلیدایدن صدیق اولور
چونکه فعلی بومبارك ارلرك / سنتیدر حضرت پیغمبرك
طعن ایدلمز بویله مجذوب خدا / هم ایدلمز قولنه هیچ اقتدا

(توحید) حقی خلقدن تنزیه‌درکه اوچ مرتبه‌سی واردر . برنجیسی توحید عامه‌درکه شواهدله صحیح اولور عندالمشایخ بوکا توحید ایمانی ، توحید علمی دینور بو توحیدك اربابی شرك جلیدن قورتیلوب دائرهٔ اسلامه داخل اولورکه بو بابده‌کی تفصیلاتی کتب کلامیه متکفلدر . ایکنجیسی توحید خواصدرکه کشف حقایقله ثابت اولور بورانك تفصیلی احیاده‌در مشایخ کرام بو مرتبه‌یه توحید حالی دیرلرکه اربابی شرك خفیدن خلاص اولور. اوچنجیسی توحید الهیدرکه حضرت حقك دائما وصف فردانیتله موصوف ونعت وحدانیتله منعوت اولدیغنی بیلمکدر .

شیخ الاسلام منازل السائرینك آخرنده بیوردیکه توحید ثالث بر توحیددرکه حضرت خدا آنی کندی نفسنه مختص قیلدی بو توحیددن بر لایحه صفوت خلقدن برقومك سرلرینه سنوح ایتدی که نعتندن عاجز ، نعتندن اخرس قلندی بو مرتبه‌ده اشارات محو ، عبارات فانی اولور بورانك سوزی سکوت ، سکوتی توحیددر

[١] ای برادر دست وادار از سخن / خود خدا پیدا کند علم لدن

[١] ای برادر الی سوزدن کیری طوت که حضرت حق سکا علم لدن اظهار ایتسون . چونکه سوز بورایه ایرشدی دوداق باغلاندی، چونکه قلم بورایه ایرشدی قیرلدی. سکا ظن کافیدر فصاحت ایرشه‌جك محل دکلدر دم اورمه الله تعالی رشاده اعلمدر

چون رسیدا نجا سخن لب در ببست / چون رسیدا نجا قلم درهم شکست
بست پندار چه فصاحت دست داد / دم مزن والله اعلم بالرشاد

توحیدك توحید آثار ، توحید افعال وصفات ، توحید ذات ، توحید شهودی ، توحید وجودی کبی اقسام عدیده‌سی (مرآت الشهود) نام کتابده تفصیل ایدلمشدر شوراسی‌ده معلوم اوله‌که اجمال سلوك فرق اولوب « درت » عوالم « درت » ابواب الهیه « سکز » مراتب الهیه « درت » سیر « درت » فنا « درت » شهود « درت » تجلیات « سکز » صفاتدن عبارتدر

عوالمك (١) عالم ملكدرکه مظهر عالم ملکوتدر بو عالمه عالم شهادت ، عالم خلق ، عالم جسم دخی دینور «٢» عالم ملکوتدرکه مقام افق مبین اولوب قلبه تعلق ایدر ملاء اعلی ، عالم نور ، عالم غیب ایله مسمی اولوب مظهر عالم جبروتدر «٣» عالم جبروتدرکه مظهر عالم لاهوت اولوب عالم روح ، عالم اسماء وصفات ایله مسمادر مقام روح وافق اعلا اولوب عالم امر ایله مسمادر «٤» عالم لاهوتدرکه سره تعلق ایدوب عالم ذات ، مقام قاب قوسین ، عندالمفسرین عالم لاخلا ولاملا ایله مسمادر بو عالم ماوراء عرشده‌درکه مظهر اعیان ثابته‌در . ابواب الهیه‌نك «١» شریعت «٢» طریقت «٣» حقیقت «٤» معرفتدرکه تفاصیلی کله‌جکدر . مراتب الهیه‌نك (١) شواهد اسمادرکه بوده احوال ، اوصاف وافعالك اختلافیله اکوانك اختلافندن عبارتدر (٢) شواهد الحق درکه بوده حقایق الاکوان دیمکدر

[١] ففی کل شیء له آیة / تدل علی انه واحد

«٣» مظهر اسماء الهیه اولان اعیان ثابته «٤» مظهر صفات سبحانیه

[١] هر بر شیده آنك برلکنه دلالت ایدن علامت واردر

اولان اسماء الٓهیه «٥» مظهر هویت مطلقه اولان وحدت ذاتیه‌در «٦» هویت مطلقه‌در که هیچ بر شیئه مظهر اولماز بلکه انسان کامل بوکا مظهردر «٧» مجملده مفصلی شهوددر که ذات احدیتده کثرتی رؤیتدن عبارتدر «٨» مفصلده مجملی شهوددر که کثرتده احدیتی رؤیت دیمکدر شو مراتب ثمانیه تنزلات الٓهیه وعوالم لیس ایله‌ده مسمادر « سیر » درتدر که «١» سیرالی‌الله «٢» سیرفی‌الله «٣» سیرمع‌الله «٤» سیر عن الله‌در تفصیلاتی کله‌جکدر فنا درتدر که «١» فنافی‌الافعال «٢» فنا فی الاسماء «٣» فنا فی‌الصفات « ٤ » فنا فی‌الذات‌در تفصیلاتی کله‌جکدر « شهود » درتدر که «١» قلبده اولان شهودفی‌الافعال «٢» روحده اولان شهود فی‌الاسماء «٣» سرده اولان شهودفی‌الصفات «٤» اخفی‌ده اولان شهود فی‌الذات‌در بو بابده‌کی ایضاحات مهمه‌ده کله‌جکدر .

تجلیات درتدر که « ١ » قلبده اولان تجلیٔ افعال « ٢ » روحده اولان تجلیٔ اسماء «٣» سرده اولان تجلیٔ صفات «٤» اخفی‌ده اولان تجلیٔ ذاتدر

ائمة‌الاسماء اولان صفات ثبوتیه ایسه حیات ، علم ، سمع ، بصر ، اراده ، قدرت ، کلام ، تکویندر که تفصیلی کتب کلامیه متکفلدر شمدی‌یه قدر سرد ایدیلن تفصیلات اصطلاحات صوفیه اوزره ابتنا ایتمشدر . ابن خلدون وسائر اجلهٔ مورخینك بیانلرینه نظراً قرن ثانی‌ده ودها صکره دنیایه انهماك واخرته امتهال چوغالدیغندن مقبل عبادات ومعرض دنیویات اولانلره صوفی عنوانی اختصاص ایتدی وینه او زمانلرده تدوین علوم وتألیف کتبه لزوم قاپولری آچیلوب‌ده صرف ، نحو ، بیان ، بدیع ، فقه ، حدیث ، تفسیر کبی علوم آلیه وعالیه‌ده

کتابلر نشرینه باشلاندیغنده طائفهٔ صوفیه‌دن بعضیلری دخی طریقلرینه موافق کتب وقصائد تألیف وتنظیم ایتدیلر گوهر گنجینهٔ حقایق ودرهٔ دریای دقایق اولان بوقصیدهٔ تائیه‌ده ترجمهٔ حالی آشاغیده ذکر ایدیلن شیخ احمد شرنوبی حضرتلری طرفندن سلك سطوره تنظیم ایدیلیور که بالخاصه مریدك قرب ووصولنی متضمن والحق اسمی وجهله (تائیة‌السلوك الی ملك الملوك) تسمیه‌سنه لایقدر .

بسم الله الرحمن الرحيم

١ اصول طريق القوم اهل الحقيقة

هداة الورى المهدين من خير ملة

٢ طهارة انفاس وصدق مودة

وحذق وآداب وتجريد همة

جناب ناظم سلف صالحينك عادات سنیه‌لرینه اتباع وسنت شرعیهٔ محمدیه‌یه اقتدا قصدیله قصیدهٔ مرغوبه‌لرینی بسملهٔ شریفه ایله تبریك وتزیین بیوردیلر . فقط بزفنه شروع ایدن کیمسه‌نك بسمله حقنده او فنه مناسب بعض معلومات مهمه تحریری عادت قدیمه حکمنی آلدیغندن بزده تصوفجه بسمله‌یه دائر بعض معلومات اعطاسنی مناسب کوردك . بسمله‌یه عطف اندازنظر اولانلر (٤) کلمه ایله (١٠) حروف متغایره‌دن مرکب کوره‌جکدر. امام نووی (مراقی العبودیه) نام کتابنده بیوریبورکه شیطان (لآتینهم من بین ایدیهم ومن خلفهم وعن ایمانهم وعن شمائلهم) قولیله اوکدن ، آرقه‌دن ، صاغدن وصولدن کله‌رك عباداللهی اضلال ایده‌جکنه قسم ایتدیکنده جناب خالق قوللرینه اعانه ایچون درت کلمه‌لی بسمله‌یی احسان بیوردی که اوقویانلر شیطانك شرندن محفوظ اوله‌جغنه اشارتدر ویاخود (سر

وعلانیه، لیل ونهارده) یاپیلان کناهلره کفارت اوله‌جغنی آکلاشیلیور بسمله‌ده‌کی حروف متغایره‌یه کلنجه (ب) جناب حقك اهل سعادته بر واحسانته (س) اهل جهالتی ستریته (م) اهل اسلامه محبتنه (ا) اسلامله الفتنه (ل) لطافتنه « ه » هدایتنه « ر » سابقین وتائبینه رضاسنه « ح » کناهکارلره حلمنه «ن » دنیاده نورمعرفته، آخرتده نورطاعته ـ بو ایکی نور متقیلره ویرلمشدر ـ « ی » اسلامی یدنه ، حفظنه اشارتدر .

مبدأ بسمله اولان «ب» بی کان ما کان وبی یکون مایکون یعنی موجود اولان بنمله موجوداولدی، اولاجقلرده بنمله اولور معناسنه‌درکه صورت نوعیهٔ بشریه اوزره اولدیغندن « بالباء ظهرالوجود منه بدأ والیه یعود » دنیلدی . حضرت علی بیوریبورکه « تورات ، انجیل وزبورده کیلرك هپسی قرآنده موجوددر موجودات قرآنیه‌دخی باده مندرجدر » ظن ایدرمکه « علم بر نقطه‌در جاهللر تکثیر ایتدی » قولیده بورأیه راجعدر فتوحاتده مسطوردرکه بیل که باء اول موجود اولوب موجوددن مرتبهٔ ثانیه‌ده‌در . کندیسی شرفلی بر حرفدر جناب حقك کتاب عزیزنی باء ایله باشلایوبده بسم الله دیمه‌سی بانك شرفندندر ینه بو کبی هر بر سوره‌ده با ایله ابتدا ایلدی ،سورهٔ توبه‌یی اسم الله‌دن غیریله انزال مراد بیورنجه حروفات ایچندن یالکز با ایله بدأ ایدوب « براءة من الله » بیوردی اسماعیل حقی بیوردی‌که «باء» حروفات سائره آراسندن اون خاصه ایله ممتاز اولدیغندن معطیٔ ذات اولان الفه بیله تقدم ایتمشدر ـ خصائص عشره‌دن «١» باالصاق، الف قطع ایچوندر «٢» شکل الفده ترفع و تکبر، شکل باده انکسار

وتواضع واردر . «٣» با دائما مكسور اولمسى «انا عندالمنكسرة قلوبهم من اجلى » فحواسنجه شرف عنديتى احرازايتمشدر «٤» بانك ظاهرنده تكسر اولمقله برابر باطن وحقيقتنده علوهمت ورفعت درجه واردر بو ايسه صديقلرك حاليدر رفعت درجه‌سى الفه نسبتله منقوط اولمه‌سى، علو همتى ايسه كنديسنه نقطه‌لر عرض ايدلديكنده بردن بشقه‌سنى رد ايتمه‌سى برمحبك محبوب واحددن ماعدايى تركى كبى اولمسى نظريه‌سنه مستنددر . «٥» با قربت يزدانى طلبده صادقدر زيرا شرف نقطه‌يى احراز ايتديكنده نقطه‌يى آلتنه آلوب ديكرلرى كبى اوستنه وقارنه آلمق صورتيله نقطه ايله افتخاره تنزل ايتمدى . «٦» با حرف صحيح الف ايسه حرف علتدر «٧» با حرف تام اولوب معناً متبوعدر يعنى ا ب ت ث الخ ترتيب حروفده الفدن مؤخر ايسه‌ده با لفظنده الفه مقدم وراكبدر «٨» با حرف عامل اولوب ديكرلرنده تصرفه قادردر . «٩» با كندى صفتلرنده كامل، غيرك صفتلرنده مكملدر كمالى الصاق، استعانه، اضافت ايچون اولمسيله اولوب مكمليتى كنديسنه تابع اولان اسمى مجرور ونفسنك صفاتيله متصف قلمسيله‌در شو حالده توحيد وارشادله غيرك تكميلنده با ايچون علو درجه وقدرت عاليه ويرلدى حضرت علينك « انا النقطة تحت الباء» وشبلينك «انا النقطة التى تحت الباء» قولى بورايه اشارتدر « ١٠ » با حرف شفويدر كه « الست بربكم » خطابنه ارواح بشريه « بلى » قولريله جوابداد اولمشلردر الحاصل با مقام جمعده حضرت حقدن موجوداته مصاحبت ايچون اولوب (بى قام كل شئ وظهر) معناسنه‌در . شو حالده وجود ماسواحكم معدومده‌در آنك ايچون بعض صوفيه« مارأيت شيئاً الا ورأيت الباء عليه مكتوبة » ديمشدر . بانك شكلى عالم ملكوتى، نقطه‌سى عالم جبروتى،

حركه‌سى عالم ملكى مشتمل اولديغندن اوچ عالمى جامعدر، دنيلدى .

« اسم » اهل اشارتك عندنده مشيت ازليه‌دن جناب حقك قوللرينى سعادت وشقاوتدن توسيم ايتديكى شيئه دينور . حضرت كبريا قوللرينى دبستان تعليمه ادخال بيوردقده حضرت آدم لوح وجودى مشاهده ايتديكندن ايچون « وعلم آدم الاسماء » بيورلدى جناب محمد لوح شهودى مطالعه ايتديكندن ايچون « اقرأ باسم ربك » بيورلدى بمده تأديب وتهذيب ايديله‌رك « يا محمد قد عرفناك الاسماء والصفات فتعرف الينا بالذات » تلطيفات ربانيه‌سى تجليساز اولدى اسمدن غائب اولدقده مسماى بولدى حرف معماده‌كى فعلدن اعراض ايتدكده معناى غير مسمايى كوردى چونكه بركيمسه‌نك فعلى الف الباس، واو وسواس، ياء يأسدن سالم اولورسه آنك ايچون كشف وعيان صحيح اولور بو بابده‌كى ايضاحات مهمه مثنوى شرحلرنده‌در . شيخ اكبر تفسيرينك ابتدالرنده بيوريور كه برشيئك اسمى اوشى كنديله بيلنندر جناب حقك اسملرى صور نوعيه‌در كه او صور خصائص وهويايله صفات وذات حقه، وجوديله وجه خالقه، تعينيله وحدانيت حقه دلالت ايدر .

ففى بالذات ايدى اول حق كه غيب الغيب ايدى مطلق صفات اسماده مستغرق هويتديدى استملا
صفات حق مطالبدى آكا اسماء اتبدى حقايق آكار اتبدى بكلى ايتدى استدعا

يازيجى زاده محمد افندى محمديه‌سنده بو ايكى بيتى احتوا ايدن برقاچ بحرله لسان حقايق وحضرات اسمايله ظهور كائناتى بيان ايديوركه نتايج مستنبطه صور حسيه صور مثاليه‌نك مظاهرى، صور مثاليه صور روحانيه‌نك مرآتى، صور روحانيه صور علميه‌نك تفصيلى، صور علميه اعيان ثابته‌نك، اعيان ثابته اسمانك، اسماء صفاتك، صفات ده ذاتك شرحيدر . بو بابده‌كى تحقيقات ذوقيه محمديه شرحى

فرح روح ایله فصوص وشروحنده‌در . بعض مشایخ بیوردی که اسماء الٓهیه یااسماء ذاتیه‌دربو اسما مسمانك عینی اولوب عالمه تعلقی یوقدر ویاخود اسماء صفاتیه‌در . بو اسما حقیقت احدیه جهتندن مسمانك عینی ، صورت واحدیه جهتندن غیری‌در بو اسمایه اسماء صفات ذاتیه ویاخود اسماء صفات فعلیه دینور که عالمه تعلقی واردر « والله غنی عن العالمین » اسماء ذاتیه‌یه (رب العالمین) اسماء صفاتیه‌یه نظیردر . « اسماء افعال » بحسب الاحکام اوچ قسمه آیرلمشدر . «۱» ازلاً وابدا حکمی انقطاع اثری انتها ایتمز ارواح قدسیه ونفوس ملکیه اوزره حاکم اولان اسماء کبی «۲» حکمی ابداً انقطاع ایتمز آخرت اوزره حاکم اولان اسماء کبی «۳» حکمی ازلاً وابداً انقطاع ایدر نشأت دنیویه اوزره حاکم اولان اسماء کبی .

« الله » جناب واجب الوجودك جمیع اسماء وصفاتنی جامع اولان علم ذاتیسیدر . شیخ اکبر بیوریورکه صفات الٓهیه ایله اتصافنی وعدم اتصافنی اعتبار ایتمکسزین علی الاطلاق ذات الٓهیه ایچون بر اسمدر . شو اعتبارله صفات ذاتده داخل ویاخارج اولدیغی آکلاشلمیورسه‌ده فاضل باجوری فقه شافعیلرنده صفاتك خارج مسمی اولدیغی تصریح بیوردیلر . شو اعتبارله مفهوم اسماء عین مسمی‌در . بو بابده‌کی ایضاحات مهمه یواقیتك « ۱۳ » نجی بابنده‌در .

جمهور علما وارباب شهود بعض آثارك دلالتیله لفظهٔ جلاله‌یه اسم اعظمدر دیدیلر . آثارمذ کوره‌نك عقلی ونقلی دلائلندن اونقدرینك درجی مناسب کورلمشدر « ۱ » روایت صحیحه ایله ثابتدرکه برکون حضرت نبی مسجد شریفلرینه داخل اولدقلرنده بر کیسه‌نك نماز عقبنده « اللهم انی اسئلك بانك انت الله الاحد الصمد الذی لم یلد ولم یولد ولم یكن

له کفواً احد) دعاسیله زبانزد اولدیغنی کوردکده « شو کیمسه جناب خدایه اسم اعظمیله دعا ایتدی که جناب حق بونکله استیانلره اعطا ، دعا ایدنلره اجابت ایدر » بیوردیلر . دیکر روایتده اسم اعظمدن سؤال ایدن ابی بن کعبه (الله لا اله الا هو الحی القیوم) یاخود (الم الله لا اله الا هو الحی القیوم) نظم جلیللرنده‌در بیوردی . شو حالده اسم اعظم دعاء سابق ایله آیتان مذ کورتانده موجودر ولدی التحقیق هر اوچنده مکرر اولان لفظ لفظ جلالدر دعادن قطع النظر لفظ مکررك (حی وقیوم) اسم شریفلری اولدیغنه نظراً بعض علماده اسم اعظم (حی وقیوم) در دیدیلر (حی) اسمی تجلیٔ فنایه (قیوم) اسمی تجلیٔ بقایه اشارتدر .

شولکه بولدی تجلیٔ الله　　　اولدی اشبو تجلی آکا کواه
کیم اودر صاحب اسم اعظم　　　آنده‌در سر عظیم درکاه روح المثنوی

مؤید جندیدن منقولدرکه ذکری مشهور ، خبری طیب ، طی واجب ونشری حرام اولان اسم اعظم حقیقةً ومعناً عالم حقایقدن ، صورةً ولفظاً عالم صور والفاظدندرکه حقیقتی جمعیت کالیه حقایقنك برلشمه‌سیدر . معناسی هر بر عصرده بولنان انسان کاملدرکه حامل امانت الٓهیه وخلیفة الله اولان قطب الاقطابدر . صورتی او عصرك کاملنك صورتیدر علمی امم سالفه‌یه حرام قلینمش ایسه‌ده اکمل رسل اولان حضرت محمد شرفنه بو امته حلالدر .

« ۲ » اسماء آلهیه ایکی نوعدرکه بری اسم ذات دیکری اسماء صفاتدر ذاتك صفاتدن افضل واعظم اولدیغی کبی یالکز لفظهٔ جلاله‌یه مخصوص اولان اسم ذاتده ماعداسی بولنان اسماء صفاتدن

اعظمدر «٣» صفات ذاتده داخل وذاته تابع اولدیغی کبی اسماء صفاتده اسم ذاته تابعدر شو اعتبارله ینه اسم ذات اولان لفظ جلال متبوع واسم اعظمدر «٤» بو کلمه‌نك اسم اعظم اولدیغی شبهه‌سزدر چونکه مؤمن وکافر ، موافق ومنافق ، موحد وملحد صالح وطالح ، کبر وترسا الحاصل بوتون عالم « الله » دیرلر «٥» اینجه نظرله باقیلیرسه بالعموم آیات قرآنیه بو لفظی مفسردر «٦» بو اسم توحیدك اساسنی تشکیل ایدییور زیرا دائرهٔ اسلامه کیرمك ایچون « لااله‌الاالرحمن ، لااله‌الاالرحیم » کبی توحیدلر معتبراولمایوب آنجق « لااله الاالله » دیمك لازمکلور «٧» « واذکروالله لعلکم تفلحون » سر جلیلنجه عذاب ابدیدن قورتلمق بو اسم جلیلك ذکرینه تعلیق ایدلمشدر «٨» « قل الله ثم ذرهم » مدلول منیفنجه حضرت احمده بو اسمله توجه ایتمه‌سی امر وتوصیه بیورلدی .

[١] الله الله چه طرفه نا مست این ورددل حرزجان تمامست این

هرکه زین اسم بهره مند بود بهرهٔ او همین پسند بود

شرح این نی زدیوومردم پرس از قل الله ثم ذرهم پرس

بس بود نزد صاحب معنی حسبی‌الله کواه این معنی

«٩» « لاتقوم‌الساعة حتی لایقال فی‌الارض الله الله » مقتضای منیفنجه دنیانك دوامی بو اسم شریفك ذکرینه معلقدر .

[١] الله الله بو نام جلیل نه غریب اسمدر ؟ تمامیله قلبك وردی ، جانك حرز وامانیدر . کیم که بو اسمدن نصیب آلیرسه آنك نصیبی مقبول اولور . بو اسمك شرفنی جن وآدمدن دکل ، (قل‌الله ثم ذرهم) نظم مکرمندن صور . اهل عرفان نظرنده بو معنانك شاهدی اولمغه (حسبی‌الله) کافیدر .

«١٠» اسماء سائره‌نك هانکی حرفی کیدرلسه معناده برابر کیدر یالکز بو لفظك هانکی حرفی طی ایدلسه مسمایه دلالت معناسی تغیر ایتمز مثلا همزه اسقاط ایدلسه « لله » قالیر برنجی لامی‌ده حذف ایدلسه « له » قالیر ایکنجی لام حذف ایدلسه « ه » قالیر که بونلرك هپسی ذات حقه دلالت ایدر « هو » کلمه‌سنده واو زائد اولوب هاء هویت حقه دلالت ایدر .

[١] هاغیب هویت آمد ای حرف شناس انفاس ترا بود با آن حرف اساس

باش اکه ازان حرف درامید وهراس حرفی کفتم شکرف اکرداری پاس روح البیان

(هو) لفظ شریفنك‌ده اسم اعظم اولدیغی روایت ایدیلیور ازجمله حضرت علی‌یه (یاهو یامن‌هو لااله‌الاهو یامن لایعلم این هوالاهو) کلماتی چوق سویله‌کزده‌کی حکمت نه‌در ؟ دیدکلرنده اسم اعظمدر بیوردیلر .

[٢] ای صوفی اهل صفا هردم بکو الله هو ای عاشق اهل وفا ازجان بکو الله هو مولانا

منهج قوی‌ده مسطوردر که هو لفظی اسم اعظمدر ظاهری الباطن وباطنی الظاهر اولوب ها ایله واودن مرکبدر که ها حیات لطیفه‌یی ، واو هواء لطیفی حاملدر زیرا نفس ثانینك کوکسه رجوعی هواء لطیفی استرواحله روحه حیاتدر شو اعتبارله لفظ هو نفسك حقیقی اولدی . (هو) نفوس حیوانیه اوزره جاری اولان بر ذکر ضروریدر که نفسك ایچری‌یه ولوجی وطیشاری‌یه خروجی وقتنده کندیله غیب هویته اشارت اولنان (هو) دنیلمسی مجبوریدر .

[١] ها غیب هویت کلدی ای عالم حرف سنك نفسلرك حرف مذکوره اساس اولدی . خوف ورجاده او حرفدن آکاه اول اکر رعایت ایدرسه‌ك بیوك بر حرف دیدم .

[٢] ای اهل صفا ولان صوفی هر زمان (الله هو) دی ، ای اهل وفا اولان عاشق یورکدن (الله هو) دی .

منبع عين الحيات جسم وجاندر ذكرهو چشمهٔ فيض الجنان جاوداندر ذكرهو
اون سكز بيك عالمه هودر تجلی ايلين كوزلری آچيقلره بر آرمغاندرذكرهو
جوهر اسرار معنی معدن هودن چيقار عارف بالله اولان بيلورنه كاندرذكرهو
نقد عمرك روز وشب هو ذكرينه صرف ايله كيم دولت كامل عياران جهاندر ذكرهو
هو هوالله دن ايرر عاشق اناالحق سرينه كيمسه بيلمز بويله بر رازنهاندرذكرهو
حلقهٔ ذكر اولدی حفظ عالمه كويا حصار باعث دور دوام آسماندر ذكرهو
مرشد كامل كركسه ذكروفكرك طوت آلن ظاهر وباطن دليل رهرواندرذكرهو
آفتاب ذكر حقدر دللری پرنور ايدن حقيا هر ذره يه ورد زباندر ذكرهو

بعضيلری ديديلركه اصحاب علوم روحانيه ايچون عوالم جسمانيه وروحانيه ده تصرف (هو) كلمه سنك خواص تركيبيه، آثارجمعيه سندندر.

[١]قدرت خودبين كه اين قدرت ازاوست قدرت تو نعمت اودان كه هوست

كركسه لفظ هو وكركسه لفظ جلال فی الحقيقه معظمدر لكن عظمتی ذاكره راجعدر. يعنی اثنای ذكرده قلب ذاكر حظوظات دنيويه ومستلذات اخرويه دن تزكيه وتصفيه ده علوهمت وصفاء نيتده نقدرايسه اعظميت اسماده اوقدردر شوحالده ذاكرك حظی ذكردن مذكوره، اسمدن مسمايه اولورسه اوزمانده ياپيلان ذكر ذكرلرك اوقونان اسمده اسملرك اعظمی اولور. شوشرطله هانكی اسمله ذكر ايدلسه او اسم اسم اعظمدر. فقط دعاده كی سر مصون اسماء الٓهيه دن بريله دعا مراد ايدلدكده اولا او اسمك حرفلرينی ابجد كبير حسابيله جمع ايدوب يكونه صورت رقميه سنی ضم ايتمه ليدر. مثلا (الله) اسم شريفيله دعا ايدن كيمسه يكون جمليه سی اولان (٦٦) عددينه صورت رقميه سی اولان (٤) عددينی ضم ايده رك (٧٠) دفعه (الله) ديمه ليدر ذكرك كيفيتنه كلنجه اولا مدعوی قلبده

[١] قدرتكی كوركه بوقدرت اوندندر. قدرتكی آنك نعمتی بيل كه هودر.

احضار ايدوب آبدستلی اوله رق قبله يه قارشی ديز اوزری اوطورمليدر

صكره همزه يی فتح، لامی مدوهايی اسكان ايله (االله الله) ديمليدر ختام هفتادده رجاسنی باركاه الوهيته عرض ايله اسعافنی استرحام ايتمليدر. اثر اجابت كورمزسه مأيوس اولمه مليدر زيرا حديث شريفده (بر مسلم كنديسنده اثم وقطيعهٔ رحم بولنميان بر دعاايله دعا ايدرسه جناب واهب العطايا آكا اوچ شيئك برينی اعطا بيوررکه يادعوتنه اجابتده تعجيل ويادعاء مذكوره يی آخرتده داعی يه ادخار وياخودده دعاء مذكوره يه مقابل بر فنالغی داعيدن صرف وتحويل ايدر) بيورلدی بعض عارفين بيوردی كه مسمی نك بر، اسمانك چوق اولمسی مجال داعيانی توسيعدر چونكه اسملر ابواب وطرق موصله كبيدر شبهه يوق كه وصول ايچون بعض اسماء بعضيسندن اقربدركه مسالكی سالكلرك اختلافيله اختلاف ايدر.

[١] ولكن اتانافی الحديث رواية مصححة مقبولة لابعلة

[١] لكن حديثده بزه صحيح؛ مقبول وعلتسز روايت كلدی. كه معناً منقول اولان او روايت جناب حق ايچون (٩٩) اسم واردر ای اهل فطنت بيلكز. بر كيمسه اسماء مذكوره نك كليسنی اخلاصله احصا ايدرسه لايقيله جنته كيرنلردن اولور. شكسز دين ودنيادن طلب ايتديكی شيئه نيل حقيقی ايله نائل اولور. دلائل الخيراتده اسماء الحسنی شويله مسطوردر. (الله، الرحمن، الرحيم، الملك، القدوس، السلام، المؤمن، المهيمن، العزيز، الجبار، المتكبر، الخالق، البارئ، المصور، الغفار، القهار، الوهاب، الرزاق، الفتاح، العليم، القابض، الباسط، الخافض، الرافع، المعز، المذل، السميع، البصير، الحكم، العدل، اللطيف، الخبير، الحليم، العظيم، الغفور، الشكور، العلی، الكبير، الحفيظ، المقيت، الحسيب، الجليل، الكريم، الرقيب، المجيب، الواسع، الحكيم، الودود، المجيد، الباعث، الشهيد، الحق، الوكيل، القوی، المتين، الولی، الحميد، المحصی، المبدئ،

هى النقل معنى ان‌لله تسعة وتسعين‌اسماً فاعلموا اهل‌فطنة
فمن كان احصاها بالاخلاص كلها يكون بحق من دواخل جنة
ينال بلاشك الى مايرومه من‌الدين‌والدنياونيل‌الحقيقة(حسن‌قوزانى)

(الرحمن‌الرحيم) بونلر صفت اولوب اولكى نعمتلرك جلائلنى، ايكنجى دقايقنى احسان ايديجى معناسنه‌در .

رحمن‌دن صكره رحيمك ذكرنده‌كى حكمت نعمتلرك بيوكى‌ده كچوكى‌ده جناب حقدن استنيله‌جكنه اشارتدر حضرت موسى‌يه ياموسى تجره‌كك طوزينى ، نعلككك قايشنى بندن ايسته بيورلديغى مرويدر وياخود رحيمك ذكرينه سبب رحمانك لفظاً خاص ومعناً عام اولوب رحيمك لفظاً عام ومعناً خاص اولمسيدر .

[١] اكر خدا كسى‌را بهر كناه بكيرد   زمين بناله‌در آيد زمانه آه بكيرد

المعيد ، المحى ، المميت، الحى، القيوم، الواجد ، الماجد ، الواحد ، الاحد ، الصمد ، القادر ، المقتدر ، المقدم ، المؤخر ، الاول ، الآخر ، الظاهر، الباطن ، الوالى ، المتعالى ، البر ، التواب ، المنتقم ، العفو ، الرؤف ، مالك‌الملك ، ذوالجلال والاكرام ، المقسط ، الجامع، الغنى ، المغنى ، المعطى، المانع ، الضار ، النافع ، النور ، الهادى ، البديع ، الباقى ، الوارث ، الرشيد ، الصبور ،

[١] اكر خدا هر كناه سببيله بر كيمسه‌يى مؤاخذه‌ايدرسه‌زمين فرياد، زمانه آه ايدر . نزد الوهيتده (كه‌وكوه) يعنى صمان پارچه‌سيله طاغ مساويدر بعضاً طاغ قدر كناهى باغشلار بعضاً صمان قدر كناه سببيله معذب ايدر . اوت سن پاك دامن ، كناهدن بريسك اكن سنك كناهلرك مظلوملرك ياقاكه صارلديغى كونده ظاهر اولور . بر يوزنده كناه ايشلرسك بيلمزسك‌كه كوكده‌كى آى كناهك شأمتندن طوتيلور . بر كيجه كناهك شرمندن بن اولقدر زار زار آغلديم‌كه اول كيجه سجده ايتديكم برك هپسنى اوت طوته ، وداع وقتى او نسبتده آغلديم‌كه يار هانكى طرفه كيدرسه كوزيمك ياشى يولنى طوته ، اى حافظ چونكه شاه بر كيمسه‌نك هلاكنى قصد ايدرسه كيمك زهره وقدرتى واردركه شاهك اوكنى طوته ؟

برابرست كه‌وكوه پيش حضرت مولى   كهى بكوه بخشد كهى بكاه بكيرد
كناه روى زمين ميكنى نمى دانى   كه ماه بر فلك‌ازشومى كناه بكيرد
توپاك دامنى آرى ولى شود پيدا   كناههاى فرداكه داد خواه بكيرد
شبى‌زشرم كنه‌من‌چنان بكريم‌زار   كه‌سجده‌كاه من آن‌شب همه كياه بكيرد
كه وداع بكريم بدان مثابه كه يار   بهر زمين‌كه رود آب ديده راه بكيرد
چوشاه‌قصد هلاك‌كسى كند حافظ   كراست‌زهره‌ويارا كه پيش‌شاه‌بكيرد

بسمله‌نك نزولى وقتنده طاغلرك صدا وتزلزللرينى اصحاب كرامك ايشيتدكلرينى ، كفارك محمد سحر ياپدى ديدكلرينى ، وفخر رسلك‌ده (ما من مؤمن يقرؤها الاسبحت معه‌الجبال غير انه لايسمع ذالك) بيورديغنى حضرت عكرمه امام عليدن روايت ايديور فضائلى حقنده وارد اولان احاديث محمديه پك‌چوقدر عندالنوم (٢١) دفعه اوقويوب (اللهم انى اعوذ بك من‌الاحتلام ووسوسة‌الشيطان بقدرتك يامنان) دين كيمسه‌لر احتلام وملامسهٔ شيطانيه‌دن امين اولورلر محلده قابليت شرطيله عندالنوم (٥) دفعه اعوذ (٥) دفعه‌ده بسمله‌دن صكره (اللهم بحق محمد ارنى وجه محمد صلى الله تعالى عليه وسلم حالاً ومآلاً) دينيلرك مشاهدهٔ جمال نبوتله متلذذ اوله‌جقلرى سلف صالحيندن مرويدر .

احكام‌شرعيه‌سنه‌كلنجه بسمله ذبح ورمى صيد كبى شيلر ابتداسنده واجب ، اكل وشرب كبى امور مهمه‌ده سنت ، مشى وقيام كبى شيلرده مستحب ، كشف عورت ايدلدكده ونجاست محللرنده وبعض علما نظريه‌سنده توتون ، صارمساق وصوغان كبى رايحه‌لى شيلرك ابتداسنده مكروه، محرمات ابتداسنده حرامدر وفى‌البزازيه (يكفر من بسمل عند مباشرة كل حرام قطعى‌الحرمة) تفصيلى ردمحتار وسائر كتب فقهيه‌ده‌در .

حضرت علینك (اذا نفد حروف بسم الله الرحمن الرحیم فانه یکون اوان خروج المهدی من بطن امه) قولندن وشیخ اکبرك

[١] اذا نفد الزمان حروف   ببسم الله فالمهدی قاما
ودوران الخروج عقیب صوم   الا بلغه من عندی سلاماً

نظمندن مستبان اولەلیدرکه بعض صوفیه مهدینك حال حاضرده حیاتیله قائل اولدیلر تفصیلات وافیه یواقیتك (٦٥) نجی مبحثنده وفتوحاتك (٣٦٦) نجی بابندەدر .

[٢] بسم الله الرحمن الرحیم   مطلع انوار کلام قدیم
نوزده حرفست کەهژده هزار   عالم ازو یافته فیض عمیم
جامی اکر ختم نه بر رحمتست   بهرچه شد خاتمهٔ آن رحیم

(اصول) جناب ناظم بومقامده ارکان ولوازم، احوال وشروطه اصول تعبیر ایتمشدر زیرا (٩١) بیتدن عبارت اولان بو قصیدەسنی درت قسمه آییرەرق (١٦) نجی بیته قدر مذکورات اربعەدن عبارت اولان اصول اهل طریقی ، (١٦) نجیدن (٣١) نجی بیته قدر أوصاف وخصائص مرشدی ، (٣١) نجی بیتدن (٧٣) نجی بیته قدر آداب وخصائل مریدی ایضاح ، (٧٣) نجی بیتدن نهایته قدر عادت شعرا اوزره تخلص مراد ایدەرك بعض مناجات

---

[١] مرور زمانله بسملەنك حرفلری نهایت بولدیغی زمانده حضرت مهدی قائم اولور . خروج مذکورك زمانی صوم رمضانك عقیبندەدر . بندن آکا سلام تبلیغ ایدیکز .

[٢] بسمله کلام قدیمك مطلع انواریدر . اون طقوز حرفدرکه (١٨٠٠٠) عالم فیض عمیمی آندن بولدی . ای جامی اکر ختم رحمت اوزره اولمیه ایدی . نیچون بسملەنك خاتمەسی رحیم اولدی .

وادعیەیی تنظیم بیورمشلردر . صوفیه عندنده اصول حقیقی (١٣) درکه توبه ، خوف ، رجا ، حزن ، قناعت ، زهد ، ورع ، توکل ، صبر ، شکر ، جهاد ، رضا ، عزلتدن عبارتدر (لوازم) ٩ درکه : تجرید ، ذوق ، شوق ، سحق ، محق ، فناء ، سکر ، ذکر ، مواجههٔ مرشددن عبارتدر (احوال ٧) اولوب تفویض ، توکل ، بکاء ، تقوی ، علوم شرعیەده حس مسیر ، عشق ، محبتدر بعض صوفیه عندنده احوال (١٠) درکه (١) مقصد یعنی باعث سفر (٢) دلیل یعنی شیخ (٣) زاد یعنی تقوی (٤) سلاح یعنی آبدست (٥) سراج یعنی ذکر (٦) مطیه یعنی همت (٧) عکاز یعنی عجز (٨) حزام یعنی حزم (٩) منهاج یعنی شریعت (١٠) رفیق یعنی اخوان صفادر (شروط ٣٦) درکه طهارت انفاس ، صدق ، معرفت ، آداب ، حیاء ، اخلاص ، ذکاء ، فطنت ، ورع ، حضور ، فطم ، زهد ، قناعت ، رهبت ، خضوع ، خشوع ، عزف ، بذل ، تهذیب ، اخلاص نیت ، صمت ، تسهید ، موت اختیاری ، تحسین اوصاف ، تجویع معده ، ایثار ، بسط کرامت ، رفق ، تصدیق ، حمد ، شکر ، وفا ، تمسك شرعیه ، مراقبه ، مجاهده ، فکردن عبارتدر . (طریق) مراسم آلهیەدن وکندیسنده رخصت بولنمیان عزائم معناسنه اولان تکالیف شرعیەدن عبارتدر ارباب عرفان نظرنده ثمرهٔ علم اولان هدایتك بدایت ونهایتی یعنی ظاهر وباطنی واردرکه نهایتنه وصول بدایتنك احکامنك حصولندن صکره ، باطننه عبور ظاهرینه وقوفدن صکره اولور بونك ایچون سعد الدین تفتازانی بیوردیلرکه سنن محمدیەنك عامەیه مشروع قیلنوبده شریعتله مسمی اولان ظاهری ، منهاج خواص اولوبده طریقتله بنام اولان باطنی واردر مع هذا مشایخ کرامك شریعت خدمتدن ابدانك ، طریقت

معرفت وحكمتدن قلوبك ، حقيقت مشاهده ورؤيتدن ارواحك نصيبيدر كبى كلاملرندن مستبانديركه علوم ظاهريه‌يى تحصيل باب وصولده كافى دكل ، بلكه قلب سليمى مرزون قيلمشيان هر برمؤمنه علوم باطنيه‌يى اخذ وتعلم ايجاب ايدر بنابرين اجلهٔ علمادن بر چوقلرى داخل سلك جليل طريقت اولوب بر مرشد كاملدن اخذ اجازت ايتمشلردر ازجمله حنفيه‌دن ابن همام ، ابن شبلى ، جامى ، شرنبلالى ، خيرالدين رملى ، حموى شافعيه‌دن عز ابن عبدالسلام ، غزالى ، تاج الدين سبكى ، سيوطى ، شيخ الاسلام زكرياالانصارى ، شهاب الدين ، ابن حجر هيتمى المكى مالكيه‌دن ابوالحسن الشاذلى ، ابوالعباس ، ابن عطاءالله ، ابن ابى جمره ، ناصرالدين ، احمد زروق حنابله‌دن عبدالقادر كيلانى ، شيخ الاسلام عبدالله الا ـ نصارى الهروى ، ابن نجار كبى كه بونلر علوم ظاهريه‌يى تحصيلدنصكره طريقت عليه‌يه داخل اوله‌رق اخلاصله رذائلدن متخلى وفضائل ايله متحلى اولمشلردر . امام اعظم حضرتلرينك ده وفاتندن ايكى سنه مقدم اخذ طريق ايتديكى و (لولاالسنتان لهلك نعمان) ديديكى امام ربانينك مكتوباتندن نقلاً فتاواى عمريه‌ده تصريح ايديليور . شافعى حضرتلرينك شيبان راعى‌يه انتسابى ، مجتهدين سائره‌دن بعضيلرينك ده داخل سلك طريقت اولدقلرى امام شعرانينك ميزان وطبقاتنده مسطوردر شو اعتبارله طريقت وانتساب مسئله‌سى عنعنات اسلاميه‌دندر يالكز بوراده بيلينمه‌سى ايجاب ايدن بر قاچ مسئله واردركه (١) طرق عليه‌نك مبناسى جناب خالقه صدق وصداقتله توجه ايدوب سنت محمديه‌يه اتباعدر (٢) مشايخ كرامك اعتقاداتى اعتقادات اهل سنتدر (٣) مشايخ حضراتنك لازمهٔ عقيده وخلاصهٔ عزيمتلرى جناب خدايه

دوام عبوديتدركه بو عبوديت وجود ماسوايه شعور مزاحمه ايتميه‌رك حق تعالى‌دن آكاه ومتنبه وبلكه وجود حق ايله آكاهلق صفتندن بيله ذاهل اولمقدر .

(٤) سعادت مذكوره‌نك طريقى ، محبت ذوقيه ظهورندن عبارت اولان تصرف جذبهٔ الٓهيه اولوب طريق مذكوره وصوله سبيلرك اقواسى سلوكى جذبه‌اوزره واقع اولان انسان كاملك صحبتيدر .

باب ثانيدر طريقت مطلقا   مبدأ شهراه سلطان بقا
باب اول چون شريعتدر همان   هم شريعتسز طريق ظن وكمان
خادم پاك شريعتدر طريق   مسلك اهل حقيقتدر طريق
عرش مولى سر معراج آنده‌در   مؤمنه اقصاى منهاج آنده‌در
بو طريقت بردر آنجق باشقه يوق   اصلى بردر فرع پاكى كرچه چوق
اوده بر نهج شريعتدر همان   بشقه يوللر هپ ضلالت بيكمان
هر نه خارجدر شريعتدن اكر   اوطريقتده دكلدر معتبر
فخر عالمدر طريقك قدوه‌سى   مقتديدر اهل عشقك جمله‌سى
فخر عالمسز آلنماز بو طريق   او رفيق اولسون سكا نعم الرفيق

(القوم) اوامر الهيه‌يى على قدرالامكان اقامه ايدنلره دينور مقربين واولياءالله معناسنه‌دركه (نهاية الانبياء بداية الاولياء) مصداقنجه طريقتده ولينك بدايه‌سى شريعتده متبوعى بولنان نبينك من عندالله كتيرديكى شريعت واحكامك هپسيله عملدر لكن بعض اوليا مقام محبيتده اولوب ولايتلرى رياضات ومجاهدات وصفات خدا ايله اتصافله ، بعضيلريده مقام محبوبيتده اولوب ولايتلرى وهبيهٔ الٓهيه ولطفيهٔ ازليه ايله‌در . بونلرى حضرت خدا (ان ولي الله الذى نزل الكتاب بالحق وهو يتولى الصالحين) و (رجال لاتلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكرالله)

و (رجال صدقواماعاهدوا الله) آيات كريمه‌لريله‌ثنا بيورمشدره ابوعلى جرجانى بيوردى‌كه ولى حالندن فانى وحقى مشاهده‌ده باقى اولوب كنديسيچون نفسندن خبر، اللهدن غيريله قراراولميباندر . امام شعرانى كتاب اليواقيتك (٤٢) نجى باينده تحقيقات عجيبه، تفصيلات غريبه‌دن صكره بيورديلركه سنك ايچون ظاهر اولدى‌كه ولايت نبوته ابدياً لاحق اوله‌ماز محى الدين كبى عارفيندن مقام ولايت مقام رسالتدن اتم واكملدر ديينلرك مرادى نبى‌نك نفسنده‌كى ولايتى نفسنده‌كى رسالتندن اتم اولديغيدر بوده متعلقك شرف ودوامندن ايچوندر زيرا ولايتك حكمى حقه تعلق ايدوب دنيا وآخرتده باقى ودائمدر اما رسالتك حكمى خلقه متعلق اولوب تكليف زمانتك زواليله انقطاع ايدر نبى اولميانلرك ولايتى نبيلرك نبوتندن افضلدر اعتقادنى جهلادن ماعداسى قبول ايتمز تفصيلى فتوحاتك (١٢) نجى باينده‌در .

قومدن بر طائفه واردركه قطب ايله بنامدر فتوحاتك (٢٥٥) نجى باينده قطبك (١٥) قدر علامتنى بياندن صكره بيوريليوركه قطب قطابتده تمكن ايدرحتى كنديسنه اوائل سورده‌كى حروفك اسرارومعانيسى تظاهروصكره خلافت معنويه كنديسنه تعين ايدر شيخ اكبردن منقولدركه بعثت محمديه‌دن اول اقطاب (٣١٣) رسولدر بعدالبعثه (١٢) شخصدركه هر بريسى بر نبى قدمى اوزره‌در . اما اصحاب مقاماتدن هر برينك قطب العارفين ، قطب الواصلين ، قطب المحبين ، قطب الزاهدين كبى برقطبى واردركه بونلر غير معين‌در . اون ايكى قطبدن (١) قدم نوح اوزره اولوب سوره‌سى (يس) در بو قطب جهاريار كزين كبى ظاهرده سيفله ، باطنده همتله خليفه‌دركه

ايكى خلافتى جمله اقطاب سائره‌دن ممتازدر . (٢) قدم ابراهيم اوزره اولوب سوره‌سى (اخلاص) در (٣) قدم موسى اوزره اولوب سوره‌سى (اذاجاء نصرالله) در (٤) قدم عيسى اوزره اولوب سوره‌سى (قل ياايها الكافرون) در (٥) قدم داوود اوزره اولوب سوره‌سى (اذا زلزلت الارض) در (٦) قدم سليمان اوزره اولوب سوره‌سى (واقعه ومجادله) در (٧) قدم ايوب اوزره اولوب سوره‌سى (سورهٔ بقره) در (٨) قدم الياس اوزره اولوب سوره‌سى (آل عمران) در (٩) قدم لوط اوزره اولوب سوره‌سى (سورهٔ كهف) در (١٠) قدم هود اوزره اولوب سوره‌سى انعامدر (١١) قدم صالح اوزره اولوب سوره‌سى (طه) در (١٢) قدم شعيب اوزره اولوب سوره‌سى (ملك) در تفصيلات نفحاتده‌در .

شيخ اكبرك تحقيقاتندن مستباندركه ارباب طرق برقاچ قسمدر بعضيسى بوتون حالات ومقاماتى جامع اولور ، بعضيسى اوله‌ماز وبعضيسنك عددى معين ، بعضيسنك غيرمعين‌در هر بر مرتبه‌نك آيرى آيرى اسمى واردر (١) قطب‌دركه احوال ومقاماتك هپسنى جامعدر بوده يااصالت طريقيله اولور حقيقت محمديه كبى ويا خود نيابةً اولور وبوكا غوث دينور (غوث) ايكى قسمدر برنجيسى ظاهر وباطنى جامع اولاندر جهاريار كزين ، حسن ، حسين رضى الله عنهم كبى ايكينجيسى يالكز حكم باطنى‌يه متصرف اولاندر بايزيد بسطامى كبى زمان بونلردن خالى اولماز . (٢) ائمه‌در بونلر ايكى شخصدركه برى عبدالرب اسمنده اولوب قطبك صاغنده ديكرى عبدالملك نامنده اولوب قطبك صولنده‌در بونلردن برينك نظرى

عالم ملکه ، دیکرینك نظری عالم ملکوته‌در (٣) اوتاددر بونلر درت کیمسه‌درکه منازل حیات اربعه اوزره ثابتلردر مشرقده کینه عبدالحی ، مغربده کینه عبدالعلیم، شمالده کینه عبدالمرید ، جنوبده کینه عبدالقادر دینور (٤) ابدالدر بونلر یدی کشیدرکه (١) اقلیم اوله متصرف اولوب قدم ابراهیم اوزره‌در (٢) قدم موسی اوزره اولوب اقلیم ثانیه (٣) قدم هارون اوزره اولوب اقلیم ثالثه (٤) قدم ادریس اوزره اولوب اقلیم رابعه (٥) قدم یوسف اوزره اولوب اقلیم خامسه (٦) قدم عیسی اوزره اولوب اقلیم سادسه(٧) قدم آدم علیهم السلام اوزره اولوب اقلیم سابعه متصرفدرلر بونلر کواکب سبعه‌ده‌کی اسراره مطلع وهر برینه بر کوکب مسخردر باطنلریله حقه متوجه اولوب وعظ ونصیحت واصلاح مسلمین ایله مشغوللردر (٥) نقبادرکه اون ایکی کشیدر (٦) نجبادرکه سکز کشیدن عبارتدر (٧) حواریوندرکه بر ذاتدر زبیر ابن عوام بو مرتبه‌ده ایمش (٨) رجبیوندرکه قرق کشیدر بونلر عظمت باریده مستغرقدرلر (٩) ختم‌درکه بوده بر کشیدر (١٠) رجال قوت ، رجال قهر درکه سکز کشیدر (١١) رجال جنان اولوب اون بش کشیدر (١٢) رجال هیبت اولوب درت کشیدر (١٣) رجال الفتح اولوب یکرمی درت کشیدر (١٤) رجال العلی درکه یدیدر (١٥) رجال تحت الاسفلدرکه اون بر کیشیدر (١٦) الهیون ، رحمانیوندرکه اوچ کیشیدر (١٧) بدلادرکه اون ایکی کیشیدر (١٨) رجال الاشتیاقدرکه بش کیشیدر (١٩) رجال ایام سنه‌درکه آلتی کیشیدر تفصیلات فتوحاتده‌در .

[١] جمله عالم زین سبب کمراه شد — کم کسی ز ابدال حق آکاه شد
همسری با انبیا بر داشتند — اولیارا هم چو خود پنداشتند
کفته اینك ما بشر ایشان بشر — ما وایشان بستهٔ خوابیم وخور
این نداانستند ایشان از عمی — هست فرقی درمیان بی منتها «مثنوی»

«اهل الحقیقة» حقیقتله اتصاف ایدنلره دینور (حقیقت) عبدك فاعل حقیقی کندی اولمایوب آنجق حق تعالی اولدیغنی جزم وتیقن ایده‌رك اوصاف خدا ایله اتصاف وکندی اوصافندن انسلاخیدر . رخصتلری ترك وعزائمله عمل مفتاح حقیقت منزله‌سنده‌در (الشریعة اقوالی والطریقة اطواری والمعرفة رأس مالی والحقیقة نقد حالی) مدلولنجه حقیقتك ثمرهٔ شریعت بلکه عین شریعت اولدیغی وارستهٔ قید وایضاحدر روحله جسد، سودله قایماق بونلره بر رمثال حقیقیدر.

باب ثالث که حقیقتدر همان — آنده ایلرلر ایمش کسب عیان
نفس انسانی آنده هم تکمیل اولور — هر مقامك جمله‌سی تحصیل اولور
حب دنیادن بولنماز هیچ اثر — هر ایو رنده آکا الله یتر
بومقامده یوق تکلف یوق ریا — بورده‌در هپ عبد محض کبریا
هر کمالات بورده استکمال ایدر — بورده انسان سیرنی اکمال ایدر
هم ولیلر بورده اهل الله اولور — بورده کبرای ولایت یول بولور
بورده دنیادن کلور نفسه غنا — بورده‌در مطلق فنا اندر فنا
بورده اهل الله فنا فی الله اولور — صکره صکره‌دن بقا بالله بولور
وارث پیغمبری هم بورده‌در — قطب اعلا غوث اعظم بورده‌در

[١] بوتون عالم بو سببدن آزغون ، آز کشی ابدال حقدن آکاه اولدی . انبیا ایله منافسه، اولیایی کندیلر کبی ظن ایتدیلر . بونلر وبز بشرز ، بستهٔ خواب خورز دیدیلر . بونلر کورلکدن بینلرنده‌کی نامتناهی فرقی کوره‌مدیلر .

نفس الندن بورده اولماز شر وشور　　هر حقيقت بورده ايلرمش ظهور
بو مقامده هر نماز معراج اولور　　روح مؤمن سدره‌دن ايلر عبور
بورده قرآنی بيلير هپ سوبسو　　بورده بطن سابعی درك ايلر او
بو حقيقتدر مقام راسخين　　بورده معلوم بطن قرآن مبين
بومقامده حج ايدن مبروراولور　　بطن كعبه بورده ايلرمش ظهور
هم‌ده توحيد حقيقی بورده‌در　　بورده هر شیٔ حاصلی كنجيده‌در
بورده اكلار بندەقوللق سرنی　　خالق ، پيغمبری هم كندنی
بورده صورت آنلره اولماز حجاب　　بورده معلوم آنلره‌يوز درت كتاب
بورده يوق دعوای اظهار كمال　　بورده يوق غوغای اموال ومنال
بورده يوق اشخاص بدخودن اثر　　فكر دنيا بورده اولماز معتبر
عبد خالصدر بو يرده جسم وجان　　نفس كافر بورده اولمش مسلمان
كيرمدی بوموطنه ديو لعين　　بو مقامی كورمه‌مش هم حورعين
بورده يوق تفريق وتلوينْدن فتور　　بورده جمع الجمع اولور تمكين اولور
ايشته بونلر عبد مخلص حاصلی　　بونلرك شاننده كلدی فادخلی
بو حقيقت بشقه بر عالم دكل　　مسلك شرع شريفدر شويله بيل

نبی محترمك (علم الباطن سر من اسرار الله تعالی يقذفه فی قلب من يشاء من عباده) قول شريفی علم حقيقته اشارتدر خلاصهٔ كلام شريعت عبوديتله امر ايدركه تعلقی جسده‌در طريقت شريعته احوطله سلوك معناسنه اولوب تهذيبله امر ايدركه تعلقی نفسه‌در حقيقت مقام احسانك تحققنده جناب حقی مشاهده‌دن عبارتدركه تعلقی قلبه‌در شو اوچندن حصوله كلن فائده‌يه معرفت دينوركه تعلقی روحه‌در .

(هداة الوری) خلقك هاديلری معناسنه اولوب (هدايت) موصل مطلوب اولان دلالت معناسنه‌در مفسرين عظام حضراتی

(اعطی كل شیٔ خلقه ثم هدی) يی قوای مدركه‌يه افاضهٔ فيض ايله (وهديناه النجدين) ی دليل فارقله (وجعلنا ائمة يهدون بامرنا) يی دعوتله (والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا) يی كشف ضمائرله (الحمد لله الذی هدانا لهذا) يی جنته ايصال ايله تفسير بيورمشلردر .

(المهدين) مفعول بنيه‌سيله قومك وصف ثالثيدر سبب توصيفی هداتك بنفسه مهدی ومهتدی اولمسی ده ايجاب ايدر زيرا بنفسه مهتدی اوله‌ميانلر خلقك هدايتنی آرزو ايتمزلر ، ايتسه‌لر بيله سوق ايتمزلر ، هدايته سوق ايتسه‌لر مثمر اولماز ، فرضا مثمر ده اولسه‌ينه (اتأمرون الناس بالبر وتنسون انفسكم) تكدير قهارانه‌سندن تخليص كريبان ايده‌ميه‌جكلرينه اشارتدر .

[١] يا ايها الرجل المعلم غيره　　هلا لنفسك كان ذا التعليم
تصف الدواء لذی الاسقام وذی الضنی　　كيما يصح به وانت سقيم
ابدأ بنفسك فانهها عن غيها　　فاذا انتهت عنه فانت حكيم
فهناك يسمع ما تقول ويشتفی　　بالقول منك وينفع التعليم
لا تنه عن خلق وتأتی مثله　　عار عليك اذا فعلت عظيم

اصحاب انصافدن بريسی كرسیٔ خطابتده ايكن درين بر فكره طالمش وصكره

---

[١] ای بشقه‌سنی تعليم ايدن آدم نه‌اولايدی‌او تعليم نفسك ايچون اولايدی . خسته‌لره صحتلری ايچون دواء توصيه ايديورسك حالبوكه سن خسته‌سك ، نفسكله بدأ ايت ، نفسكی طغيانندن نهی ايت اكر نفس غيندن امتناع ايدرسه سن حكيمسك ، ايمدی اوراده ديديكك مسموع اولور وسندن صادر اولان قول ايله شفا كوريلير تعليم ده نافع اولور . سن بر كناهی ايشلديكك حالده خلقدن منع ايتمه يا پديغك وقتده اوزريكه بيوك بر عاردر .

[٢] وغيرتقي يأمرالناس بالتقى   طبيب يداوى الناس وهومريض
دى يەرك نفسنى لوم وكرسيدن نزول ايتمشدر .

(من خير ملة)(كنتم خير امة اخرجت للناس) فحواسنجه ملت محمديه مراددر شو اعتبارله بر كيمسەيه ملتى صورلدقده ملت ابراهيمدنم ديميوب ملت محمدەنم ديمسى ايجاب ايدر تفصيل ودليلى بهجة الفتاوانك اعتقاد بابندەدر .

[١]بشرى لنامعشرالاسلام ان لنا   من العناية ركنا غير منهدم
لمادعى الله داعينا لطاعته   باكرم الرسل كنا اكرم الامم   بردە

(طهارة انفاس) لغتده نظافت ، شريعتده اعضاى مخصوصەيى ييقامق معناسنه اولان طهارت دين جليل محمديەنك اس الاساسى ، مراتب سعادته وصولك مفتاحيدر . صوفيه عندنده نفسى رزائل اخلاقيەدن تخليه معناسنه اولوب ايمانك نصفيدر شو اعتبارله (التخلى ثم التحلى) مصداقنجه طهارت مبناى تحلى در . زيرا اخلاق زائغه وعقائد فاسدەدن تطهر ، اخلاق حسنه واوصاف مستحسنه ايله تزين ايتمين قلوب انسانيه مظهر تجلى اولەماز . قشيرى ديپوركه ظواهر وسرائر ايچون طهارت واردر ظواهر وابدانك طهارتى تميز صو ايله ، سرائر وابدانك طهارتى ندم وخجل حياء ووجل ايلەدر .

[١] متقى اولميان كيمسه ناسه تقوى ايله امرايديور كويا خسته بردوقتور ناسى تداوى ايديپور .

[٢] اى اسلام جماعتى بزه مژدەواردر زيرا بزه عنايت ازليەدن سقوط وانهدامدن مصون بر ركن سديد واردر . وقتا كه حضرت خلاق بزى طاعت حقه دعوت ايدن پيغمبرمزى اكرم رسل ايله تسميه ايلديسه بزدخى اكرم امم اولدق

[١] الماء يغسل ماباالثوب من درن   وليس يغسل قلب المذنب الماء
[٢] اين نجاسة ظاهراز آبى مى رود   وين نجاسة باطن افزون مى شود
جز بآب چشم نتوان شستن آن   چون نجاسات بواطن شد عيان

طهارتك درت مرتبەسى واردركه (١)ظاهرى احداث واخباثدن (٢) جوارح واعضايى جرائم وآثامدن (٣) قلبى رزائل وذمائمدن (٤) سرى ماسواى اللهدن تطهيردر . تفصيلات مهمه احياء العلومدەدر شيخ اكبر بيوريوركه بزم طريقتمزده طهارت ايكى قسمدر بريسى غيرمعقولة المعنى دركه بو حدثدن طهارتدر حدث ايسه عبدايچون وصف نفسيدر شو اعتبارله برشيئك نفسندن تطهيرى ممكن اولەماز زيرا ذاتك انتفاسى لازم كليربزم عندمزده حدثدن طهارت ، حضرت حق سمعك ، بصرك وجميع عباداتكده كلك اولوب سنى لدى الايجاب اثبات ولدى الايجاب نفى ايتمسيدر . يعنى سن ذات وشخصك جهتندن سن تصرفات جهتندن اواو المليسك .

[٣]طهارت ارنه بخون جكر كند عاشق   بقول مفتى عشقش درست نيست نماز حافظ

حاصل كلام فناوبقا مرتبەلرينى حائز اولەميان عشاق خدانك مانع وصلت اولان دنس معنويدن روحلرينى كوزياشى وجكر قانيله تطهير ايتمەلرى ايجاب ايدر .

[١] صو البيسەدەكى پيسلكى غسل وازالەايدر فقط كناهكارك قلبندەكى ملوثاتى كيدرمز .

[٢] بو ظاهرك نجاستى صودن كيدرفقط بونجاست باطن زائل دكل بلكه زائداولور . نجاست باطنيه ظاهر اولديغنده كوزياشنك غيريله ييقامق ممكن اولەماز

[٣] اكر عاشق جكر قانيله طهارت ايتمزسه عشق مفتيسنك قولنه نظراً نمازى صحيح اولماز .

[۱]چارچیزاست فرض اندر آبدست　　قول قرآن درهمه مذهب که هست
شستن دود ست ودوپاروی وسر　　چارفرضش این بود ای پرهنر
چون توروی ازغیر حق بر تافتی　　غسـل وجه خویشتن دریافتی
دست از حرص وهوا کوتاه کن　　بعد ازان روطاعت الله کن
دور کن از سر خیـال ماو من　　مسح سر اینست بشنواین سخن
در طریق حق بنه پای صـفات　　تاشود مقبول حق صوم وصلات
سـنت اودر طهارت ده بود　　این بداند هرکه مردره بود
دروجودت ای عزیز حق شـناس　　ظاهروباطن بود این ده حواس
چونکه معلوم تو شد اسباب تو　　وچه پیراست آن زمان محراب تو
در حضور پیر خود میکن نماز　　وز طلب میباش دائم درنیاز
بعدازان رومحرم اسرار شو　　محرم اسرارسریارشو(أز توانشنامهٔ مولانا)

(انفاس) نفسك جمعی اولوب جوف انسـانی یه کیروب چیقان هوایه دینور بو هوانك ایچری یه کیرمسی ادامهٔ حیاتك سببی اولدیغی

---

[۱] آبدستده کی فرض درت شیدر قول قرآن ، مذاهب اسلامیه بودر ایکی الی ، ایکی آیاغی ، یوزی وباشی ییقامقکه درت فرض بودر . اکر یوزیکی حقدن غیریدن دوندیرسه‌ك غسل وجهکی آکلامش اولورسك . الی حرص وهوادن چك صکره کیت خدایه طاعت ایت . باشدن بنلك خیالی ، بزلك وانانیت دوشونجه‌سنی اوزاق قیل ، بو سوزی ایشیت که باشه مسح بودر . حق یولنده صفات آیاغنی وضع ایت که اوروجك ونمازك مقبول اولسون . طهارتده آنك سنتی اوندرکه مردره بونی بیلیر . ای حق طانیان عزیز وجودکده کی ظاهری وباطنی اون حس سنن مذکوره‌در .
چونکه سنك سببلرك معلومك اولدی او وقت محرابك پیرك یوزیدر . پیرکك حضورنده نماز قیل ، دائما طلبدن رضاده اول . آندن صکره کیت واسرار یاره محرم اول

کی دیشاری یه چیقمسی‌ده استراحت وجودك عامل یکانه‌سیدر جناب ناظم (طهارة انفاس) قولیله سادات نقشبندیه عندنده نسبت علیه‌نك رسـوخ ومحافظه‌سی ایچون وضع ایدیلن کلماتدن (هوش دردم)ه اشارت بیوریبور کلمات مذکوره سکزدر (۱) هوش دردم ـ ایچری یه کیرن وچیقان صولوق زماننده قلبه غفلتك یول بولمامه‌سی که بو، ذکر ضروری منزله‌سنده بولندیغندن ایچون عندالمشایخ امور مهمه‌دن عد ایدلمشـدر (۲) نظر بر قدم ـ کوزی آیاق اوزره دیکمکدرکه قلبك محافظه‌سنه سبب اولدیغی ایچون اهمیتی وارستهٔ عرض وبیاندر (۳) سفردر وطن ـ صفات سفلیه‌دن صفات علویه یه سفر معناسنه‌در (٤) خلوت در انجمن ـ ظاهرده خلقله ، باطنده حقله اولمقدر بعض مشـایخ بیورمشلردرکه حقی کثرتده آکمق خلوتده آکمقدن افضلدر (٥) یاد کرد ـ آکدی دیمکدرکه لسانله وقلبله حقی ذکر معناسنه‌در (٦) باز کشت ـ نیت خالصه‌نك ترجمانی اولوب اثنای ذکرده قلبی تهاجم خاطراتدن محافظه ایچون (الـهی انت مقصودی ورضاك مطلوبی) دیمکدر (۷) نکاه داشت ـ خاطره‌یی اغیاردن صاقلامق (۸) یاد داشـت ـ هیـچ بر زمان حضرت خدایی خاطردن چیقارمامقدر بعضلرك نظریه‌سنه کوره بوکا حضور ووقوف قلبی دینورکه مطلوب اساسیدر داها آچیغی کلمات سبعه ابواب واسباب موصله اولوب بو (یاد کشت) شهر مقصود کبیدر تعبیرات اخرله کلمات مذکوره‌نك تفصیلاتی کله‌جکدر .

« صـدق » قولده ، فعلده ، عزمده ، عزمه وفاده ، عملده ، مقامات دینیه‌یی تحقیقده اولمق اوزره آلتی معناده مستعملدرکه هپسنی

جامع اولانلره (واذكر في الكتاب ابراهيم انه كان صديقاً نبياً) مدلولى منيفنجه اوصاف جليلهٔ انبيادن اولان صديق نامى ويريلير جناب حق (يا داود تنهاسنده بكا صادق اولانه علانيه‌سنده ، مخلوقات ايچنده صادق اولورم) بيوريور (يوم ينفع الصادقين صدقهم) فحواى جليلندن مستبان اولديغى وجهله دنيا وآخرتده صدقدن انفع بر شى يوقدر عندالمشايخ اكسير اعظم ، كبريت احمر نامى آلمشدر . ويدركه بر كون بايزيد بسطاميدن اسم اعظم سؤال ايدلدكده بيورديلركه سز اسم اصغرى كوستريكزده بنده اسم اعظمى كوستره‌يم . بزجه صدقدن باشقه اسم اعظم يوقدر صداقتله هانكى اسم اوقونسه او اسم اسم اعظم اولور ذوالنون مصرى صدق بر يوزنده بر سيف مسلول الٓهيدركه هر نه‌يه قونلسه بهمه‌حال كسر بيوريور .

[١] صدق عاشق بر جمادى مى‌تند   چه عجب كر بر دل انسان زند
صدق موسى بر عصا و كوه زد   بلكه بر درياى پر اشكوه زد
صدق احمد بر جمال ماه زد   بلكه بر خرشيد درخشان راه زد   :مثنوى:

(مودة) سوكينك ايكنجى درجه‌سيدر زيرا سوكينك (٨) مرتبه‌سى واردر (١) استحسان (٢) مودت (٣) ائتلاف روحانيدن عبارت اولان محبت‌در (٤) خلتدركه بوراده محبله محبوب بيننده سرلر كشف ايديلير يعنى احد همانك سرى آخره مستور قالماز (٥) هوى‌در بو مقامده محبك محبتنه تغير مخالطه ، تلون مداخله ايده‌مز (٦) عشقدر بوراده عاشق قواى نفسيه‌سنى خيال معشوقله استخدام

[١] عاشقك صدقى جماده تأثير ايديور قلب انسانى‌يه تأثير ايدرسه تعجب اولنه‌ماز . موسى‌نك صدقى جبل وعصايه ، بلكه صاحب شوكت اولان دريايه تأثير ايتدى . احمدك صدقى ديدار قمره ، بلكه پارلاق كونشه تأثير ايتدى .

ومشغول ايتديكندن نوم وطعام ، شرب وكلامدن كسيلير (٧) تتيم‌در بوراده محبك قلبنده محبوبدن باشقه‌سى قالماز (٨) وله‌در بوراده محب دائرهٔ عقلدن چيقار درجات ثمانيه‌نك تفصيلى (١١) نجى بيتده كله‌جكدر .

(صدق مودة) ضرورت وزن طولاييسيله عاطفك حذفيله (صدق ومودة) جائز ايسه‌ده اضافت طريقيله اولمسى اولادر بو تقديرجه معنا محبتده صداقت ديمكدر بو كلمه‌نك اجتماعى بر كلمه اولديغى ايچون نبى اكرم (بر مؤمن قلبنده عداوت اولميه‌رق مؤمن قرداشنه نظر مودتله باقسه كوزنى كيرى دونديرمه‌دن حضرت كبريا آنك كچمش كناهلرينى عفو ايدر) و (اخواندن اكثار ايديكز زيرا ربكز حياء وكرم صفتلريله متصف اولديغندن يوم قيامتده قوللى اخوانلرى آره‌سنده تعذيب ايتمكه اوتانير) يعنى حيانك لازمى اولان شيئله معامله ياپاركه عفو ايدر بيوريور . قرآن جليلده (ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات سيجعل لهم الرحمن وداً) بيوريليوركه مآلى ايمان قلبيه ايله اعمال جوارحيه‌يى جمع ايدنلره مودت احداث ايديلير يعنى قلب تارلاسنه ايمان تخمنى اكوب عمل صوييله اسقاء ايدنلره من عندالله محبت ايجاد ايديليركه او محبت حقه ، ملكلره ومؤمنلره تعلق ايدر .

بر ليلانك مجنونى‌يم عالم آنك ديوانه‌سى   بر يوسفك مفتونى‌يم هر حسنك اولمش آنه‌سى
كيم آكا دوش اولدى كون چيقدى كوزندن آى و كون   يغما اولوب صبر وسكون بولدى فنا دلخانه‌سى
بويوزه دورايلر فلك بويوزه عاشقدر ملك   شمعى يانار تا حشره دك سوزان اولور پروانه‌سى
قلدى تجلى عالمه كشف ايتدى سرين آدمه   صوندى اوجامى هر كيمه اولدى ابد مستانه‌سى
كنز نهاندر اول كوزل كوهر لرينه ابرمزال   بو قلب حقى بى ازل قلدى آنك ويرانه‌سى

(حذق) حذاقت كامله ومهارت تامه معناسنه‌دركه بو مقامده

معرفت مراد ایدلمشدر معرفت بر شیئك حقیقتنی صورت زائده ایله اولمایوب بلکه صفاتیله ادراك دیمکدر ائمۀ اصول عندنده معرفت جناب حق ، صفات ذاتیه ومعنویه‌سنی علم معناسنه‌در معرفت خالقدن مراد بودر چونکه من حیث الاحاطه مجهولدر حق تعالی مطلقا الله اولوب صدق محض‌ده معرفت ووحدانیت الهیه‌یی اقراردر .

معرفت مذکوره‌نك مبادی ومقاصدی واردر مبادیسی سیر و سلوكك صحتنی واسباب موجبه‌سنی بیلمك ، مقاصدی جناب ربك اسما و صفات وافعالنك بلکه ذات مطلقك بقدر الطاقة البشریه اسرارینه وقوفدر .

سعی ایدوب عارف بالله اوله کور　　نائل معرفة الله اوله کور
چون ان اعرف دیدی خلاق ودود　　معرفتدر دو جهاندن مقصود
معرفت زینتیدر انسانك　　پست اولور مرتبه‌سی نادانك
معرفت دولت روحانیدر　　معرفت خلقت ربانیدر
دوزخ وجنته ایتمه نظر　　صاحب ایسته بول ای نور بصر
اول سنك اولیجق ای روح روان　　هپ سنك اولمش اولور ایکی جهان
طالب حقه اولور راهنما　　نسخۀ مثنوی مولانا
همت ایت آکلامغه کفتارن　　حرز جان ایلیه کور اسرارن
دخی چوقدر نسخ اهل الله　　عبدی اللهدن ایدر آکاه
مرشد کامل اولنجه نایاب　　سکا مرشد یتیشور رشدی کتاب

حدیث قدسیده (ای ابن آدم او کیمسه که نفسنی بیلدی تحقیق بنی بیلدی ، او کیمسه که بنی بیلدی تحقیق بنی طلب ایتدی ، او کیمسه که بنی طلب ایتدی تحقیق بنی بولدی ، او کیمسه که بنی بولدی بوتون آرزوسنه بلکه آرزوسنك فوقنده‌کی شیلره نائل اولدی شو حالده بنم غیریمی بنم اوزریمه ترجیح ایتمز ، ای ابن آدم تواضع ایت که بنی

بیله‌سك آچ قال که بنی کوره‌سك ، عبادتمه تجرد ایت که بکا واصل اوله‌سك ، ای ابن آدم بیل که بن ربم ای ابن آدم نفسنی بیلن بنی بیلدی ونفسنی ترك ایدن بنی بولدی ای انسان بنی بیلمك ایچون نفسکی بیل ، ای ابن آدم قلبندن معرفتمی ازاله ایدن کیمسه‌نك قلبی کور اولور ای ابن آدم معرفتم خانه‌سنه کیرن کیمسه‌دن خوف وحزن زائل ، واو کیمسه امین اولور) بیورلدی تفصیلات احیاء ومعرفتنامه‌ده‌در .

باب ثانی معرفتدر ای جوان　　بونده دونمز چرخ بنیان لسان
بو حقیقتدر حقیقتدن مکر　　بو مقامی اولیا ادراك ایدر
بونده کاتب یوق قلم یازمازدخی　　بونده دل دونمز کلام اولمازدخی
بونده عاجزدر اخی کلك ودبیر　　نیجه یازسون بو مقامدن بو فقیر
پاره‌لندی بونده مرآت عقول　　بو مقامه وارماز ادراك وصول
بورده پروازایلمز مرغ خیال　　بورده یوق هیچ مثاللردن بر مثال
بورده اولمازقلب وقالبدن اثر　　بورده اولماز روح عالی جلوه کر
کچدی آنلر بورده واردر سر سر　　یسر اللهم یا نعم النصیر
بورده ناسوت و مثال اولمازدخی　　بی خبردر عالم ارواح دخی
بورده اللهدن اولور هپ موهبه　　نور و نورانی مقدس مرتبه
عالم لاهوته وارمش بورده سر　　بورده آنجق سر پیغمبر دلیل
هر عوالم بورده مستغرق قو　　اون سکز بیك عالمی واسعدر او
بورده یوقلق یوقلق ایچره آشکار　　یالکز واردر خدای کردکار
بورده بردن باشقه یوقدر بر وجود　　ایشته بو وحدت اولور اصل شهود
بو شهوده باشقه معناویرمه سن　　کفر اولور الحاد اولور ای کل بدن
باش کوزیله اولمازاصلا بو شهود　　بویله معنادن منزهدر ودود

سرایله اولمش بو معنا آشکار   سره وارده سن دها کله‌ای نکار
بورده یوقدر علم وادراك بشر   عجز وحیرتدر بو وادیده هنر
عجزینی ادراك اولور ادراك حق   کور نه سویلر حضرت صدیقه باق

معرفت الٓهیه اهل عرفاندن بعضیلرینه (من عرف الحق کل لسانه) مصداقنجه تحیر، بعضیلرینه‌ده (من عرف الحق طال لسانه) مدلولنجه ادراك وشعور اعطا ایدر شیخ اکبر بیوریورکه بزدن بعضیلری تحیر ایتدی‌ده (العجز عن درك الادراك ادراك) دیدی بعضیلری‌ده بیلدی بو کبی شی دیمدی. شیخ محمد پارسا دیبورکه بر کیمسه اللهدن باشقه اللهی بیلان یوقدر دیسه طوغریدر، بر کیمسه‌ده اللهدن باشقه‌سنی بیلمم دیسه اوده طوغریدر زیرا وجودده الله وافعالندن باشقه بر شی موجود دکلدر مشایخ عظام (حقیقة المعرفة اتحاد العارف بالمعروف) بیوردیلر

[۱] گر تو بینایی زانوار یقین   عارف و معروف را جز او مبین
حکمت دنیا و مافیها بیلن عارف دکل   عارف اولدر بیلمیه دنیا و مافیهانه‌در

الحاصل معرفت (۷) قسمدر (۱) حقایق یعنی اسماء الٓهیه‌یی (۲) حقك اشیایه تجلیسی (۳) حقایق جهتندن انسان کندی نفسنی (٤) وجودده‌کی نقص وکمالی (٥) حضرت ربك قوللره السنهٔ شرایعله خطابنی (٦) خیالی وخیالك متصل ومنفصل عالملرینی (۷) دواء وعللی معرفتدر. اقسام مذکوره‌نك تفصیلی فتوحاتك (۱۷۷) نجی بابنده‌در.

« آداب » ظاهراً وباطناً نفسی تأدیب معناسنه اولان (ادب) لك جمعیدرکه عند المشایخ درت قسمدر (۱) ادب شریعت اولوب (وما آتاکم الرسول فخذوه وما نهاکم عنه فانتهوا) فحوای شریفیله عملدر.

[۱] اگر یقین نورلرندن کوریجی ایسه‌ك عارف ومعروفی آنك باشقه‌سی کورمه.

(۲) ادب طریقتدرکه بو قصیده‌نك (۳۰) بیتی مندرجاتیله ایضاح ایدیله‌جکدر. (۳) ادب معرفتدرکه خوف ورجادن برینك دیکرینه غلبه ایتمه‌مسی‌در (٤) ادب حقیقتدرکه (مازاغ البصر وماطغی) مصداق جلیلندن مستبان اولمشدر بوده ماسوایه عدم التفاتله خلاصه قیلنمشدر دنیلدیکه تصوفك کلیسی ادبدر هر بر وقت ایچون بر ادب، هر بر حال ایچون بر ادب، هر بر مقام ایچون بر ادب واردر ذو النون مصری بیوریورکه ظاهر وباطنده ملازم ادب اول زیرا باطنده سوء ادب یاپانلر باطنده، ظاهرده اسائهٔ ادب یاپانلر ظاهرده مؤاخذه اولنورلر.

[۲] پیش اهل دل ادب بر باطن است   زانکه ایشان بر سرائر فاطن است
پیش اهل تن ادب بر ظاهرست   که خدا زیشان نهان را ساتراست
۱ از خدا جوییم توفیق ادب   بی ادب محروم کشت از لطف رب مثنوی
۲ بی ادب تنها نه خود را داشت بد   بلکه آتش در همه آفاق زد

ابو نصر طوسینك بیانی وجهله انسانلر ادبده اوچ قسمدر. (۱) اهل دنیا اولوب ادبلری فصاحت وبلاغت، حفظ علوم واشعار عربیه‌در. (۲) اهل دین اولوب ادبلری ریاضت نفوس، تأدیب جوارح وترك شهواتده‌در. (۳) خواص المؤمنین اولوب ادبلری طهارت قلوب، مراعات اسرار وخواطره عدم التفاتده‌در.

بر اعرابی اوغلجغزم ادب بر عمود قویدرکه جناب حق آنکله عقولی تشییده، شرفدن معطل قالان حسبلری تزیین ایلدی دیمشدر.

[۲] نزد اهل دلده ادب باطنه‌در چونکه آنلر سرائر قلبیه‌یی فاطندرلر. اهل تن حضورنده ادب ظاهره‌در چونکه حضرت رب بونلردن نهانی ساتردر. حضرت کبریادن ادبه موفق اولمه‌مزی آرار واسترحام ایلرز بی ادب اولان جناب ربك لطفندن محروم اولدی. بی ادب یالکز کندینی بد طوتمدی بلکه بالعموم آفاقه آتش اوردی.

[١] لكل شئ زينة في الورى　　وزينة المرء تمام الادب　　ديوان علي
قد يشرف المرأ بآدابه　　فينا وان كان وضيع النسب

جناب معاويه بر كيمسه‌نك (انا الغريب) ديديكنى ايشيدنجه غريب محروم ادب اولاندر بيورديلر .

[٢] ليس البلية في ايامنا عجبا　　بل السلامة فيها اعجب العجب
ليس الجمال باثواب تزينها　　ان الجمال جمال العلم والادب
ليس اليتيم الذي قدمات والده　　بل اليتيم يتيم العلم والحسب　　ديوان علي

عوارفده مسطوردركه توحيد ايمانى ايجاب ايدر اويله اولنجه ايمانى اولميانك توحيدى يوقدر، ايمان شريعت ايجاب ايدر اويله اولنجه شريعتى اولميانك ايمان وتوحيدى يوقدر ، شريعت ادب ايجاب ايدر اويله اولنجه ادبى اولميانك شريعتى ، ايمان وتوحيدى يوقدر .

[٣] انبيا چون باادب رفتند راه　　هريكى شد خاص دركاه اله
اوليارا چون ادب شد پيشوا　　بردشان تا باركاه كبريا
هر كه باشد بى ادب بى بيم وباك　　او بقهر وخشم حق كردد هلاك

[١] بين الناس هر شيئك بر زينتى واردر انسانك زينتى ده تمام الادبدر. انسان هر نه‌قدر حد ذاتنده وضيع النسب ايسه‌ده فقط برجه آداب مقبوله‌سيله تزين وتشرف ايدر .

[٢] كونلرمزده‌كى بلالر شايان تعجب دكلدر بلكه آنده‌كى قورتولوش اعجب العجائبدر . جمال حقيقى تزين ايتديكك اثوابله دكلدر. محقق جمال حقيقى علم وادب جماليدر. باباسى اولن يتيم دكلدر، بلكه يتيم حقيقى علم وحسب يتيميدر.

[٣] چونكه انبيا ادبه رعايتله يوله كيتديلر هربريسى دركاه خدانك خاصى اولدى . چونكه ادب اوليايه دليل اولدى آنلرى باركاه كبريايه ايصال قيلدى كيم كه بى ادب ، بى خوف اولورسه حقك قهر وغضبيله هلاك اولور . كيم كه غضب حقدن مقهور اولدى او قهرك سببى ترك ادب اولدى .

هر كه او مقهور شد از خشم رب　　شد سبب آن قهررا ترك ادب
هر كه كستاخى وبى باكى كند　　خويشتن را نادم وباكى كند[١]

كلشن توحيد

اهل ظاهر عندنده ادب ايكيدركه برى قولى ديكرى فعليدر . ادب فعلى ايله حقه تقرب ايدنلره محبت قلبيه بخش اولنور. بونك ايچون دنيلدى كه طرق ساداتك جمله‌سى ادبدر .

ليك آدابله سويله سخنى　　بوش بوغازلق ايله آچمه دهنى
عنف ايله ايلمه برفرده خطاب　　كه ايدر كوه دخى رد جواب
ايله اول سوزيني انديشه　　صكره‌دن دوشميه‌سك تشويشه
نكاه‌دار ادب در طريق عشق ونياز　　كه كفته‌اند طريقت تمام آدابست

حسن بصرى يه آدابك عاجلاً انفعندن، آجلا اوصلندن صوردقلرنده بيورديكه دينده تفقه، دنياده زهد، اوزرنده بولنان حقوق الهيه‌يى معرفتدر.

[١] خواجه درياب كه جان در تن انسان ادبست　　خواجه انوار دل وديدهٔ مردان ادبست
آدم ازعالم علويست نه سفلى در ياب　　رونق وكردش اين كنبد دوران ادبست
كر توخواهى كه قدم بر سر ابليس نهى　　ديده بكشا وببين قاتل شيطان ادبست

كيم كه كستاخلق وقورقيسزلق ايدرسه كنديني پشيمان وآغلايجى ايدر .

[١] افندى آكاه كه انسانك تننده‌كى جانى ادبدر . افندى انسانلرك قلب وكوزينك نورلرى ادبدر . آدم عالم علويدندر سفليدن دكل ، آكاه كه بو دونيجى كنبدك رونق وكردشى ادبدر . اكر شيطانك باشنه آياق قومق استرسه‌ك كوزينى آچ وكوركه شيطانك قاتلى ادبدر . بنى آدم اكر ادبسز ايسه آدم دكلدر . جسم بنى آدمله حيوان آره‌سنده‌كى فرق ادبدر . كوزينى آچ وبوتون كلام اللهى كوركه آيت آيت معانئ قرآنك هپسى ادبدر. عقلدن سؤال ايتدم كه ايمان نه‌در؟ عقل قلب قولاغمه ديديكه ايمان ادبدر. اى شمس تبريزى سكوت ايت كه سر خدا سنسك ، بو شمع شبستانك افضل وانورى ادبدر .

آدمی زاده ا کربی ادبست آدم نیست   فرق درجسم بنی آدم وحیوان ادبست
چشم بکشسا وببین جمله کلام الله را   آیت آیت همکی معنیٔ قرآن ادبست
کردم ازعقل سؤالی که چه باشد ایمان   عقل در کوش دلم کفت که ایمان ادبست
شمس تبریزی خمش کن که تو بی سرخدا   انور وافضل این شمع شبستان ادبست مولانا

«تجرید» قلب وسردن ماسوا وعلائق کونیه یی ازاله معناسنه در (فاخلع نعلیك) نظم جلیلنی بعض مفسرین تجرید حقیقی ایله تفسیر ایتدیلر تجرید حقیقی ایسه مرتبهٔ حقیقتی ایکی جهاندن مجرد قیلمقدر شو حالده مرتبهٔ حقیقت رسوم اغیار وماسوادن مجرد اوله رق باقی قالوب مزاحمهٔ اغیارسز حریم حرم وحدته محرم اولمق ایچون خلع نعلین ، افکار دنیویه واندیشهٔ اخرویه دن مرأت دلی پاك قیلمق معناسنه استعاره اولنمشدر .

[١] درحریم حرم دوست نکردی محرم   تازاندیشهٔ اغیار مجرد نشوی

شیخ اکبر نعلین دن مراد نفس ایله بدن ویاخود کونیندر دیور

واریمی اولدوسته ویردم خانمانم قالمدی   جمله سندن ال یودم پس دوجهانم قالمدی
چونکه حب الله ایرشدی چکدی بنی کندینه   آچدی کوکلم کوزینی آرتق خمارم قالمدی ،
دوست جمالی عکسنی صالدی بو کوکلم ایلینه   آنی کورلدنبری صبر وقرارم قالمدی
عین توحید آچیلوب حق الیقین کوردم آنی   شرکی سوردم آره دن شك وکمانم قالمدی
اولیانك همتی باقدی بنی قال ایلدی   صافی یم بولدم صفا آرتق کمانم قالمدی
احمدی ایدر الٓهی سکا شکرم اولدرر   حمدالله عشق حقدن غیری وارم قالمدی

شیخ الاسلام منازل السائرینده تجریدی حقیقتی شهود سببیله ماسوایی شهوددن انسلاخدر دید کدنصکره (الدرجة الثالثة من التجرید التجرید عن شهود التجرید) دیمشدر

[١] اندیشهٔ اغیاردن مجرد اولمدقجه حریم حرم دوستده محرم اوله مازسك

[١] کر صفامی بایدت تجرید شو   کر خبرداری زاهل دید شو
ترك دعوی هست تجرید ای پسر   فهم کن معنیٔ تفرید ای پسر
اصل تجریدت وداع شهوتست   بلکه کلی انقطاع لذتست
کر بیابی ازسعادت این مقام   صاحب تجرید باشی والسلام

سید علامه بیوریورکه : تجرید ، سوی وکونی سرو قلبدن ازاله در زیرا سرو قلب صاحبلرنده اغیار منطبقه وصور کونیه نك غیری حجاب یوقدر تفرید حضرت حقك سنکله اولدیغنه وقوفکدر بوده (کنت له سمعا وبصراً) الخ مصداقنجه حق تعالی حضرتلرینك عبدك عین قواسی اولدیغی وقتده اولور. ابوهریره روایتیله علیه السلامدن (سیروا سبق المفردون قالوا یا رسول ومالمفرون قال الذا کرون الله کثیرا والذا کرات) حدیث شریفی تخریج ایدیلیور تفریدك اوچ مرتبه سی واردر (١) قصدی علائق صوریه وعوایق معنویه دن تجرید ایدوب حضرت حقه ملاقاته منحصر قلمقدرکه صوك درجه صوصامش بر کیمسه نك صوبی طلبی بو مرتبه یه بر مثال اوله بیلیر (٢) محبتی سوایه قاریشمقدن فرد قیلمقدر بوده (ما جعل الله لرجل من قلبین فی جوفه) نظم جلیلندن مستبان اولدیغی وجهله عبد واحدك قلب واحدله محبوب واحده تعلق دیمکدر (٣) مشهود اعلایه اتصال طولاییسیله شهودی فرد قیلمقدر .

[١] اکر سکا صفا لازمسه صاحب تجرید اول ، اکر خبردار ایسه ك اهل رؤیتدن اول . تجرید ترك دعوادر ، تفریدك معناسنی آکله. تجریدك اصلی شهوته وداعدر بلکه بالکلیه لذته انقطاعدر . اکر سعادتدن بو مقامی بولورسه ك تجرید صاحبی اولورسك

[١] ازخودی بکذر اکر خواهی خدا   فانی ازخودشو اکر خواهی بقا
کر ترا باید وصال راستین   محوشو والله اعلم بالیقین

(همت) کمالات بشریه یی تحصیل ایچون قوای روحانیه نك جمله سیله قلب مصفانك جانب حقه توجهی معناسنه در نبی اکرم (همة المرء قیمته) و(علوالهمة من الایمان) بیوریبور. امام قشیری ایمانی صحیح اولان کیمسه کونه وکونده کی اشیایه باقمز زیرا خساست همت قلت معرفتندر دیبور شو اعتبارله همت عالیه صاحبی او کیمسه دور که مقامات سلوکدن هرهانکیسنه واصل اولسه اومقامدن اعلا بر مقامی طالب اولور

[٢] کر عروج نفس خواهی بال همت بر کشا   کانچه در پرواز دارد اعتبار اول پرسته

(تجرید همت) مصدرك مفعولنه اضافی قبیلندن اولوب عبدك نفسیله حب دنیادن، روحیله تعلق عقبادن ، قلبیله مراد سوادن بری اولمسی معناسنه در .

محصول بیتین : حضرت کبریانك هدایتده قیلوبده خیرالملل اولان ملت محمدیه دن اجتبا ایتدیکی اصحاب هدایتك، طریق ارشادده رهنمای انام ورهبر خاص وعام اولوبده حقیقتله اتصاف ایدن قومك معرفت ربانیه یه سلوکدن عبارت اولان یولنك ، مسلکنك اصلی واساسلری طهارت انفاس، صدق مودت، حذق وآداب، تجرید همت الخ در .

[١] اکر طالب خدا ایسه ك وارلغکدن کچ ، اکر طالب بقا ایسه ك کندکدن فانی اول . اکر سکا وصال حقیقی لازمسه محو اول، یقینی حضرت الله زیاده بیلیجیدر .
[٢] ایضاحی فلك الابحار ضده در

٣ حیاء و اخلاص ذکاء و فطنة
کذا الورع المحمود فی کل شرعة

(حیاء) نفسی بر شیدن منع ولائمك لومی خوفیله او شیٔ ترك معناسنه اولوب ایکی نوعدر (١) نفسانیدر که حضرت حقك نفوس بشریه ده یاراتدیغی حیادن عبارتدر کشف عورت وبین الناس مجامعتدن حیاء کبی (٢) ایمانیدر که بوده مؤمنی خوف الله طولاییسیله معاصیدن منع ایدن حیادر . شفاء شریفده بیوریلیور که حیاء بر یومشاقلقدر که انسان برامرك کراهتنی توقعی حالنده ویاخود فعلندن ترکی خیرلی اولان اموره بشرهٔ وجهه عارض اولان حمرتدن عبارتدر حضرت پیغمبر (هر بردین ایچون برخوی واردر. اسلامك خویی ده حیادر) و (بوتون کچمش اولان پیغمبرلرك سوزلرندن مدرکات بشریه حیا ایتمزسه ك دیله دیککی یاپ کلام حکمتنثاریدر) بیوریبور صلحادن بریسی دیمشدکه اوغلم جغرم نفسك سنی بر کناهه دعوت ایدرسه کوزیکی سمایه قالدیروب سماده کیلردن اوتان بونی یاپه مازسه ك یره باقوب یرده کیلردن اوتان بو کاده قادر دکلسه ك کندیکی بهائمدن صای .

[١] اذالم تخش عاقبة اللیالی   ولم تستحی فاصنع ماتشاء
فلاوالله مافی العیش خیر   ولاالدنیا اذا ذهب الحیاء

حدیث قدسیده (ای قولم بندن اوتاندیغك مدتجه عیوبکی ناسه، ذنوبکی بقاع ارضه اونوتدیریرم، ذلاتکی ام کتابدن محو ایدرم و یوم قیامتده حسابده سکا مناقشه یاپمام) بیوریلیور. مرویدرکه روزمحشرده

[١] عواقب لیالیه دن قورقمدیغك و اوتانمدیغك ده دیله دیککی یاپ . اللهه یمین ایدرم که حیانك ذهابی وقتنده دنیاده، عیش وصفاده خیر قالمه مشدر.

براختیاره ای‌قوملر لایق اولمیان عمللردن شوکی شیلری ایچون ارتکاب
ایتدك دنیاده مذکور اختیار انکار ایده‌رك ایشلمدم دیه‌جکدر جناب حق
انکار مجردله ملکاره خطاباً جنته کوتوریکز بیوره‌جقدر قبایح
اعماله مطلع اولان ملکلر یارب بیلیورسك که‌بوقول مرتکب قبایحدر
دیدکلرنده اوت اویله‌در فقط انکار ایتدی اختیارلغنه حرمةً عیبنی یوزینه
اوره‌رق تکذیب ایتمکدن حیاء معامله‌سی یاپدم بیوریله‌جقدر لفظ
و تفصیلی فتوحاتك (۱۳۸) نجی بابنده‌در .

[۱] ان الحیاء من الایمان جاءبه — لفظ النبی وخیرکله فیه
فلیتصف کل من یرعی مشاهده — ولیس یعرف هذا غیر منتبه
مستیقظ غیرنوام ولا کسل — مراقب قلبه‌لدی تقلبه
ان الحی من اسماء الآله وقد — جاء التخلق بالاسماء فاحظ به شیخا کبر

حضرت نبی (لاحیاء فی الدین) قول شریفیله حیاء طبیعی‌یه
حضرت علی (من جعل الحیاء ثوبه لم یر الناس عیبه) قول حکیمانه‌سیله
حیاء ایمانی‌یه اشارت بیورمشدر . حیاء نفسانی وطبیعی طبعاً
ممدوح ایسه‌ده بعض مواضعده مذموم بلکه کبردن معدوددر حضرت
عایشه رضی الله عنها انصارك قادینلری نه کوزل قادینلردر که حیاء
طبیعی‌لری امور دینیه‌لرینی صورمقدن منع ایتمیور بیورمشلردر .

عندالعارفین درجات حیاء (۵۱) اولوب تفصیلی مفصلاتده‌در .

[۱] حیاء ایماندندر خیرك هپسی حیاده‌در مآلنده‌کی احادیث شریفه ثابت اولدی . راعیٔ مشهودات اولانلرك هپسی اتصاف ایتسون بونی اویانقلك غیری بیله‌مز . اویانق نوام و کسلك غیری ، مستیقظ و تقلب وقتنده قلبنی مراقبدر . (حی) اسماء الهیه‌دندر اسماء ایله تخلق حدیثله ثابت اولدی ایمدی بوڭکله حصه‌یاب اول

(اخلاص) قلبی شائبهٔ ریادن تطهیر معناسنه اولوب محبوبینه القا
ایدلمش برسردرکه کندیسیله قرق کون اتصاف ایدنلرك قلبندن لسانی
اوزره حکمت چشمه‌لری جریان ایدر .

[۱] بایدت اخلاص در جمله عمل — تاپذیرد طاعتت رب اجل
چونکه اخلاص مرغ طاعت را جناح — بی جناح کی می پری اوج فلاح مثنوی

بایزید بسطامی (۳۰) سنه عبادتده جهد ایدوب هاتف غیبینك
یاابایزید حقك خزینه‌سی عبادتله طولیدر مقصدك وصول ایسه ذل
واحتقار ، عملده اخلاصه دوام ایت دیدیکنی ایشیتدکده

[۲] چارچیز آورده‌ام شاها که‌در کنج تونیست — نیستی وحاجت وجرم وکناه آورده‌ام

دیمشدر حدیث شریفده (الله ایچون یاپدیغکز عمللریکزده اخلاص
ایدیکز زیرا جناب حق کندیسنه خالص قیلنان عملدن ماعداسنی
قبول ایتمز) بیورلدی .

[۲] پاك اکرداری عمل را از ریا — شمع ایمان ترا باشد ضیا
هرکه را اندر عمل اخلاص نیست — در جهان از بندکان خاص نیست پندعطار

بعض مشایخ بیوردیلرکه اخلاصك حقیقتی اخلاص کورمه‌مکدر
زیرا بر کیمسه اخلاصنده اخلاص کورسه او اخلاص دیکر اخلاصه
محتاج اولور معلومدرکه بو قول فعل عجبدن تصفیهٔ عمل معناسنه‌در
چونکه اخلاصه التفات عجبدن عبارتدر عجب ایسه مهلکات جمله‌سندندر
بونك ایچون جناب جنید (اخلاص عملی کدوراتدن تصفیه‌در) بعض
مشایخده (اخلاص دوام مراقبه وجملهٔ حظوظاتی نسیاندر) بیوردیلر .

[۱] رب اعظم طاعتکی قبول ایتسون ایچون سکا هربر عملده اخلاص لازمدر . زیرا اخلاص طاعت قوشنه قانادر قاناتسز فلاح طرفنه اوچامازسك .

[۲] اکر عملی ریادن پاك طوتارسه‌ك شمع ایمانك ضیا اولور . آنکه عملده مخلص دکلدر جهانده بندکان خاصدن دکلدر .

[١] ازعلی آموزاخلاص عمل   شیرحق رادان مطهر ازدغل

درغزا بر پهلوانی دست یافت   زودشمشیری بر آورد شتافت

(ذكاء) معانیٔ دقیقه‌دن كندی اوزرینه وارد اولان وارداتی بیلمكه نفس كندی سببیله مقتدراولور حیثیتده ذهنده‌كی قوت معناسنه‌در

(فطنت) بر شیئه تنبه معناسنه‌دركه انسان بونكله عواقب اموریه‌سنی كورر .

[٢] فلو كانت الدنیا تنال بفطنة   وفضل وعقل نلت اعلی المطالب

ولكن الارزاق حظ وقسمة   بفضل ملیك لا بحیلة طالب

(ورع) حرامده وقوع خوفندناشی شبهاتدن اجتناب معناسنه‌در حدیث شریفده (دع ما یریبك الی ما لا یریبك) و (ملاك دینكم الورع) حضرت موسی‌یه خطاباً (لم یتقرب الی المتقربون بمثل الورع والزهد) بیورلدی .

[٣] درورع ثابت قدم باش ای پسر   كرهمی خواهی كه باشی معتبر

---

[١] اخلاص عملی علیدن اوكره‌ن ، حقك آرسلانی حیله‌ودغلدن مطهر بیل . غزاده بر پهلوانه مظفراولدی . سرعتله قیلیجی چیقاروب پهلوانه‌پارلاتدی الخ مثنوینك بو قصهٔ علی الاعلاسی شایان مطالعه‌در .

[٢] دنیایه فطنتله ، عقل وفضلله نائل اولنه ایدی بن مطالبك اعلاسنه نائل اولوردم . لكن ارزاق طالبك حیله‌سیله دكل ، حضرت حقك فضلیله حصهٔ مقسومه‌در .

[٣] اكر معتبر اولمق ایسترسه‌ك ورعده ثابت قدم اول . دین اوی ورعدن معمور ، طمعدن خراب اولور . كیم كه علم ورعدن درس آلیرسه ما سوای حقدن اوزاق اولمه‌سی ایجاب ایدر . الله قورقوسی ورعدن ظاهر ، ورعسز كیمسه قیامتده رزیل اولور . كیم كه ورعله كندینی مستقیم قیلدی آنك حركت وسكونی الله ایچوندر . او كیمسه كه حقدن دوستلق طمع طوتار اكر ورعسز ایسه محبتده آنی یالانجی بیل .

خانهٔ دین كرده آباد ازورع   لیك می كیرد خرابی ازطمع

هركه ازعلم وورع كیرد سبق   دورباید بودنش ازغیرحق

ترسكاری ازورع پیدا شود   هركه باشدبی ورع رسوا شود

باورع هركس كه خودرا كردراست   جنبش وآرامش ازبهرخداست

آن كه ازحق دوستی دارد طمع   درمحبت كاذبش دان بی ورع پند عطار

شبلی (ورع طرفة العین‌ده حضرت حقدن قلبك تشتتندن اجتنابدر) خواص (ورع عبدك رضا وغضب حاللرنده حقدن باشقه‌سیله تكلم ایتمه‌مسیدر) مشایخ كرام (ورع یقینك صحتی ، رب العالمینه تعلقك كمالی وسكونك وجودیله همك علویدر) بیوردیلر .

[١] تورع عن سؤال الخلق طراً   وسل رباً كریماً ذاهبات

ودع زهرات دنیاك اللواتی   تراها لا محالة ذاهبات

ورع عوامه ، صلحایه ، اتقیایه ، صدیقینه ، مقربینه تعلقی اعتباریله بش درجه‌سی اولوب تفصیلی احیاء العلوم‌ده‌در .

محصولی بیت — ودخی حیاء ، اخلاص ، ذكاء ، فطنت وهر بر شریعتده ممدوح اولان ورعدر .

٤   وذوق وشوق والحضور بقلبه

وقطع مراد النفس عن كل شهوة

(ذوق) تجلیات الـهیه‌نك اول مبادیسی اولوب قلوب اولیایه القا

---

[١] بالعموم سؤال خلقدن تورع ، لطائف وهبات صاحبی اولان رب كریمدن تسأل ایت . بهمه حال ذاهبات وكیدیجی اولان كوردیكك زهرات دنیویه‌كی ترك ایت .

ایدیلن نور عرفان معناسنه‌درکه اولیاء کرام بو نور واسطه‌سیله حقله باطل بینی تفریق ، رموزات مغمضه‌یی حل ، کنوزات معنویه‌یی فتح ، معارف غیبیه‌یی ادراك ایدرلر

[۱] ذوق باید تا دهد طاعات بر   مغز باید تا دهد دانه شجر
ذوق از طاعت نصیب اولیاست   طاعت عامه بتقلید و ریاست
ذوق طاعترا کجایابند عام   ایستاده دیودر دلشان مدام
اشقیا مغلوب شیطان رجیم   اولیا محبوب رحمان ورحیم .
پرذوق وشوق مردان خدا   سرخوشان بردین پاك مصطفا
فارغند ازجمله مردار و حرام   قسمشان پاك وحلال ازهر طعام (کلشن توحید)

فتوحاتده‌کی تفصیلاتدن مستباندرکه ذوق تجلیات الٓهیه‌نك اختلافیله مختلف اولور اکر تجلی صورتده اولورسه ذوق خیالیدر اسماء الٓهیه‌ده اولورسه عقلی وروحانیدر . ذوق خیالینك اثری نفسده اولوب حکمی مجاهدات بدنیه اعطا ایدر ذوق عقلینك اثری قلبده اولوب حکمی تهذیب اخلاق اعطا ایدر بو ذوقك صاحبی جمیع صفات بشریه‌سنی ازاله ایدوب صفات الهیه ایله اتصافه عطشان اولور

کیم محبت جامنی نوش ایلسه   ذوقله وجدانی خوش ایلسه
مرغ دل فریاد ایدر شام وسحر   رتبهٔ سکره وارر عقل بشر

[۱] طاعات میوه ویرمك ایچون ذوق ، شجر دانه ویرمك ایچون مغز ایجاب ایدر . ذوق طاعتدن نصیب اولیادر عامه‌نك طاعتی تقلید وریا ایله‌در . شیطان قلبلرنده بولنان عوام ذوق طاعتی بوله‌مازلر . اشقیا شیطان رجیمك مغلوبی ، اولیا رحمن ورحیمك محبوبی‌در . مردان خدا ذوق وشوقدن طولمش ، دین پاك محمدیده سرخوش اولمشلردر . بالعموم مردار وحرامدن فارغ ، قسمتلری هر طعامدن حلال وپاکدرلر .

راه عشقه عقلنی ایلر نثار   اواولور هم راه حقدن جانسپار
مست اولور فکری جمال یار ایله   جلوه‌گر در لذت دیدار ایله
عندلیب آسا اولور هم نغمه‌ساز   وصلت جانانی ایلر نیاز
کرچه واصلدر خفایای بطون   وصلت اندر وصلت ایستر بوسبوتون
وجه امکان کورمز آنده مرغ جان   شوقی مزداد ایدوبن ایلر فغان
حسن معشوقه بولنمازچون کنار   قلب عشاق نیجه برا یتسون قرار
کرچه هر احواله‌واردر بر حدود   بی حدوددر عشق مولای ودود
کرچه هر بردرده‌واردر بر علاج   دردعشق آنلرده ایتمز اندراج
عشق عاشق لایزالیدر همان   جای تمکینی کوزتمز عاشقان
حب معشوق عاشقه سرمایه‌در   اول سببدن حال عشق بی‌غایه‌در
قلب عاشق بشقه برلذتده‌در   ایشته ذوق بونشئه‌دن برزنده‌در

(شوق) معشوقك جمالنی کورمك ایچون عاشقك قلبنده‌کی هیجانه دینور بعضیلر عندنده قلوب اولیاده ایقاد ایدلمش بر آتشدرکه قلبده‌کی بولنان خواطر وارادانی ، عوارض وحاجاتی وسائر ماسوای محبوبی محو واحراق ایدر شوقك منشائی محبت ، محبتك ثمره‌سی شوقدر شوق (شفاء القلوب لقاء المحبوب) مدلولنجه مشاهدهٔ محبوبله زائل اولور فقط اشتیاق مشاهده ایله زائد اولور .

[۱] شوق تحصل الوصال یزول   والاشتیاق مع الوصال یکون شیخ اکبر

عشاق خدادن بعضیلری شوق غائبه اولور محبوب غائب اولمازکه شوق تصور اولنسون دیه‌رك شوقی انکار ایتمشلرسه‌ده محققین صوفیه (شوق المشاهدة اشد من شوق الغیبوبة) بیورمشلردر .

[۱] شوق تحصیل وصالله زائل ، اشتیاق وصالله دائم اولور .

[١] وما فى الخلق اشقى من محب   وانْ وجد الهوى حلو المذاق
تراه باكيا فى كل حال   مخافة فرقة اوالاشتياق
فيبكى ان نأوا شوقاً اليهم   ويبكى أن دنوا خوف الفراق

حديث قدسيده (ياداود بندن اعراض ايدنلر كنديلرينه انتظار ورفقملك كيفيتنى ، ترك معاصى يه شوقملك ماهيتنى بيلسه ايدى بكا شوقدنناشى اولورلر، محبتم طولاييسيله سيكيرلرى بربرندن آيريليردى . ياداود مدبرومعرضلره مرادم بودر مقبلين ايچون مرادم نه كيفيتده در ياداود محبين ايچون لقامدن بشقه دواء يوقدر ياداود بكا شوقى سكا ويرمكلكمى بندن ايسته زيرا قلوب مشتاقينى رضواندن قيلدم ونور ذاتمله تنوير ايتدم اى قوللرم نيچون بنم غيرمله اشتغال ايديورسكز حالبوكه بن سزه مشتاقم بوجفاء نه در ؟ متنبه اول كه ابرارك بكا شوقى اوزادى بنم انلره شوقم دها شديددر قوملك اوزرينه ذكرم غالب اولديغنده آكا عاشق اولورم اوده بكا عاشق اولور وبنى بولور) بيورلدى . تفصيلى احياء العلوم ده در . پيغمبر افندمز (اللهم انى اسئلك الرضاء بعد القضاء وبرد العيش بعد الموت ولذة النظر الى وجهك الكريم والشوق الى لقائك) بيورمشدر .

[٢] من نكفتم شمهٔ از شرح شوق خود ازان   دردسر باشد نمودن بيش ازين ابرام دوست

---

[١] بين الناس محبدن اشقى كيمسه يوقدر هر نقدر محب هواينى طاتلى بوليورسه ده فرقت ياخود اشتياق خوفندن ناشى محبى هر حالده باكى و آغلار كوريرسك . اكر اوزاقلاشيرلرسه شوقاً للوصال ، ياقلاشيرلرسه خوفاً للفراق آغلار .

[٢] بن كندى شوقمك شرحندن جانانه بر شمه ديمدم زيرا كه دوسته شمدنكيرو ابرام باش آغريسيدر . بنم ميلم وصال جانانه ، جانانك قصدى جانب فراقه در دوستك مرادى حاصل اولسون ايچون كندى مرادمى ترك ايتدم .

ميل من سوى وصال وقصد او سوى فراق   ترك كام خود كرفتم تا برآيد كام دوست (حافظ)

(والذين آمنوا اشد حباً لله) آيتنى تفسير وشوق الى الله مسئله سنى تحقيقده فخر الدين رازى بيوريوركه شوق من وجه مدرك ومن وجه غير مدرك اولان شيئه تصور اولنور اصلا مدرك اولميانه تصور اولنماز شو حالده معشوقه شوق ايكى وجهله اولور . برنجيسى معشوق كوريليرده غائب ايديليرسه بتكرار رؤيت ايچون مشتاق اولنور . ايكنجيسى معشوقك يالكز يوزى مكشوف ، محاسن سائره سى مستور اولسه محاسن مستوره سنك انكشافنه مشتاق اولنور شو ايكى وجهك هر ايكيسى ده حق خداده تصور ايديلير .

[١] الشوق حيرنى الشوق احرقنى   الشوق فرقنى بين الجفن والوسن
الشوق قربنى الشوق اغرقنى   الشوق اقلقنى الشوق ادهشنى

محققين مشايخ بيورديلركه زمرهٔ بشرك جماعت ملائكه رجحانيتى شوق سببيله در . حسن خرقانى ديبوركه بركون روحانيتمله عرشه صعود ، اطرافنى بيكلرجه طواف ايتمشدم سرعت سيرمه متعجب وسيرده بطئ اولان برقومه تصادف ايده رك كيم اولدقلرينى صوردم ملكز ديوب بنى صورديلر بن ده بنى آدمده نم نورعشق ونارشوقم وار ، بو سرعت سير آندندر ديدم آشاغيده ايضاح ايديله جكى وجهله اصحاب شوقك رقص وسماعلرى ضرورى اولديغى ايچون جائزدر .

[٢] فقل للذى ينهى عن الوجد اهله   اذا لم تذق معنا شراب الهوى دعنا

---

[١] شوق بنى مبهوت ومحروق قيلدى شوق كوزمله اويقوم آره سنى تفريق ايتدى . شوق بنى مقام قربه ايصال ، غريق درياى وصال ايلدى . شوق بنى ساحهٔ قلقه ادخال ، دائرهٔ دهشتده عقلمى امحا ايلدى .

[٢] اهل وجدى وجددن نهى ايدن كيمسه يه ديكه شراب معنوى محبتى طاتمادكسه بزى ترك ايت . اى معنوياتى جاهل اولان كيمسه روحلر

اذا اهتزت الارواح شوقاً الى اللقا   ترقصت الاشباح يا جاهل المعنى
ويا حادى العشاق قم واحد قائما   وزمزم لنا باسم الحبيب وروحنا

(حضور) مرادف شهود اولوب بر وقتده نعت مراقبه، وقت آخرده ده وصف مشاهده ايله تحقق ايدر كه عبد خالص شهود ورعايتله قائم اولدقجه حاضر ، مشاهده ومراقبه يى فقدانده دائرهٔ حضوردن خارجدر .

[١] حضورى كر همى خواهى از و غائب مشو حافظ   متى ما تلق من تهوى دع الدنيا و اهملها

شيخ اكبر ديبوركه قلبك حقله حضورى خلقدن غيبتنده در معلومدر كه مراتب ولايتك درجه لرندن برى غيبتدر سيد علامه نك بيانى وجهله غيبت جناب حقدن كندى اوزرينه كلان واردات الٓهيه سببيله قلبك ؛ خلقك بلكه كندى نفسنك حاللرندن جارى اولان شيئى علمدن غفلتى ديمكدر . زيرا واردات الٓهيه عظيم ، سلطان حقيقت كندى اوزرينه مستولى اولديغى وقتده قلب حقله حاضر ، نفسندن وخلقدن غائب وغافلدر حضرت يوسفى مشاهده سببيله اللرينى قطعله آجيسنى حس ايتمه ين مصر قادينلرينك قصه سى بو غيبت ايچون كوزل بر مثالدر .

[٢] لله ذات رمل كان الحبيب فيها   طار العقول طراً من نظرة الغزال (حافظ)

لقاء محبوبه شوق طولايسيله صالالنديغنده جسدلر رقص ايدر . اى عشاق الٓهيه نك حاديسى قالق وقائماً حدوايت ، بزم ايچون محبوبك اسميله زمزمه ايدوب راحلتدر .

[١] اى حافظ حضور دائمى ايسترسه ك آندن غائب اولمه هر نه زمان محبوبه ملاقات ايسترسه ك دنيايى ترك واهمال ايت

[٢] محبوب كنديسنده بولنان ذات رمل دينلن موقع ومقام الله ايچون ، شايان مدح وثنادر زيرا او مقامك غزالنك بر كره باقه سندن بوتون عقللر اوچدى وپريشان اولدى .

غيبت ايچون اوچ نوع واردر (١) محبك غيبتى اولوب محبوبدن ماعدا بوتون اشيادن (٢) سالكك غيبتى اولوب رسوم علم ، سعى وعللدن (٣) عارفك غيبتى اولوب حصن جمعده عيون احوالدندر .

سير ايله نه در بو اوز كه حالت   غيبتمى عجب يوخسه حالت
عقل ايليه مز بويمده غوطه   امواجنه يوقدر آنده طاقت
خلع ايتميجك بو نسل عقلى   بو منهجه يوق شتابه رخصت
شيرانه كلن بو طوره نافع   روباه ايله ايله مزر فاقت

غيبت مقام فنايه ، حضور مقام بقايه ناظر ويكديكرك لازم غير مفارقيدر (قلب) صول ممه نك آلتنده توديع ايدلمش بر كوشتپارهٔ صنوبرى ايله معرف ايسه ده محققين صوفيه عندنده بر جوهر نورانيدر كه روح ايله نفس آره سنده متوسط ونام نامئ بشريت كنديسيله متحقق ، عند الحكما نفس ناطقه ايله بنامدر حديثده (جناب الله سزك صورتلريكزه وعمللريكزه باقماز بلكه قلبلريكزه ونيتلريكزه باقار) بيورلدى .

[١] حق همى كويد نظر مان بر دلست   نيست بر صورت كه از آب وكلست
تو همى كويى مرا دل نيز هست   دل فراز عرش باشد نى بپست

جناب رسالتمآب افندمزك (جسدده بر ات پارچه سى واردر كه صلاحى صلاح جسدى ، فسادى فساد جسدى ايجاب ايدر اوده قلبدر) مآلنده كى حديثندن مستفاددر كه قلب رئيس الاعضا والقوى در . قاضى بيضاوى بيوريوركه . قلب نفس انسانى يه متعلق اولان

---

[١] حضرت خدا بيوريوركه بزم نظرمز قلبه در صو وبالچقدن اولان صورته دكلدر . سن ديرسككه بنم ايچونده قلب واردر فقط قلب آلچق دكل ؛ بلكه عرشك فوقنده در .

روح حیوانینك[١]معدنی، بوتون قوای بدنیه نك منبعی اولدیغیچون تعدد ایده‌مز جناب حقده (ماجعل الله لرجل من قلبین فی جوفه) بیوریبور . ابراهیم ادهم سائلینه قارشی قلبكز (١٠) شیدن اولمشدر دیبور (١) سز جناب خالقی بیلدیكز فقط حقنی ایفا ایتمدیكز (٢) كتاب اللهی اوقویورسكز فقط مقتضاسیله عمل ایتمیورسكز (٣) شیطانك عداوتی بیلیورسكز فقط دوستلق یاپیورسكز (٤) حضرت محمده محبت ادعا ایدیبورسكز حالبوكه سنتنی ترك ایدیبورسكز (٥) جنته محبت ادعا ایدیبورسكز حالبوكه لایق اولان عملی یاپمایورسكز (٦) جهنمدن خوف ادعاسنده بولنیورسكز فقط كناهلردن قاچمیورسكز (٧) حق اولدیغی بیلدیككز حالده موت ایچون تداركات یاپمایوسكز (٨) ناسك عیبلریله اشتغال، كندی عیبلریكزی نسیان ایدیبورسكز (٩) الله تعالی حضرتلرینك ویردیكی رزقلری ییورسكز فقط شكرینی یاپمایورسكز (١٠) موتاكزی دفن ایدیبورسكزده عبرت آلمیورسكز بعض علماده قلبك صلاحی آلتی شیده‌در بیوردی (١) ترتیل ، بكاء، حقوق آیاته رعایت كبی آداب ظاهره‌سنه وحضور قلب، تدبر، تخصص، ترقی، تبری كبی آداب باطنه‌سنه رعایت ایده‌رك قرآن كریم اوقومق (٢) تخلیهٔ بطن ایتمك

[١] روح حیوانی بر بخار لطیفدر كه صول طرفده ثابت اولان لحم صنوبرینك جوفنده حصول بولان قانك غلیانندن متكوندر بو بخاردن بر قسم آیریله رق جیكرك صولنه متوجه وروح طبیعی ایله مسمادر كه احوال معده ، طبخ اغذیه وافعال نباتیه‌نك متعلقیدر دیكر بر قسم بخارده شرایین واسطه‌سیله دماغه صعود ایدر وبوكا روح نفسانی نامی ویریلیر كه افعال حیوانیه كندیسنه تعلق ایدر شو قسم غایت لطافتی جهتیله بدنك اطرافنه ، عروق واعضانك جمله‌سنه سرایت ایدر نفس ناطقهٔ انسانیه اولا كندیسنه صكره‌ده كندی واسطه‌سیله بدنه تعلق ایدر (شیخ زاده)

(٣) كیجه‌نك بر جزئنده اویانق قالمق (٤) سحر زمانلرنده تضرع ونیاز ایتمك (٥) ایو آدملرله كوروشمك (٦) حلال یمكدن عبارتدر قلبك طبقات سبعه‌سی وتحقیقات سائره‌سی بریقه، احیاء ومعرفتنامه‌ده‌در .

(فطم مرادالنفس) تتابع اضافتله اولوب نفسك مرادنی منع معناسنه‌در نفسی بعض متكلمین جسد وهیكل محسوس ایله، بعضیلری عمرك بدایه‌سندن نهایه‌سنه قدر دائم اولان اجسام اصلیه ایله ، ابن راوندی قلبدن آیرلمیان اجزاء ایله ، نظام‌ده نارك فحمه سریانی كبی بدن انسانی‌یه ساری اولان جسم لطیف نورانی ایله تعریف ایتدیلر بعض اطبا عندنده دماغه تودیع ایدلمش بر قوه‌در كه نفس انسانیله مسمادر عندالحكما بر جوهر مجرددر كه تدبیر وتصرف تعلقیله بدنه تعلق ایتمشدر فقط بو مقامده مخاطب خدا، موضع امر ونهی كبریا اولان نفس انسانی مراددر كه منشأ ذمائم اولوب روح علوینك ضدینه مجبول وعندالمتصوفه (٧) قسمدر

(١) نفس اماره‌در كه طبیعت بدنیه‌یه مائل ، لذات وشهوات حسیه ایله آمر اولوب قلبی جهت سفلیه‌یه جذب ایتدیكندن ایچون منبع شرور ومأوای فسق وفجوردر یعنی كبر، حسد ، حرص ، شهوت ، بغض ، غضب كبی فنالغك مبدأیدر (٢) نفس لوامه‌در كه نور قلب ایله منور اولدیغی ایچون عقله اطاعت ایدر بحسب الجبلیة عصیان ایتسه بیله درعقب نادم اولوب كندینی لوم ایدر فقط هوس، حرص وعثرتك مبدئی اولدیغیچون منبع ندامتدر (٣) نفس مطمئنه اولوب نور قلبله اولقدر تنور ایتمشدر كه صفات ذمیمه‌سندن متخلی ، اخلاق حمیده ایله متحلی اولمشدر (٤) نفس ملهمه‌در كه جناب حقك

كنديسنه علم وقناعت ، تواضع وسخاوت الهام ايتمه‌سى طولاييسيله منبع صبر، مأواى شكردر (٥) نفس راضيه‌دركه كنديسنده اثر رضاى بارى اولان كرامت واخلاص ظاهر اولور (٦) نفس مرضيه‌دركه (ورضواعنه) مدلول جليلنجه حقدن راضيه وكرامتى تاركه اولوب حضرت معبودى بحسب الامكان حق معرفتله عارفه‌در (٧) نفس صالحه‌دركه حضرت خالقله كندى بيننده‌كى اسرارك مقاميدر مؤمن متقى حظوظات نفس كافره‌سنه مخالفت وسنت سنيهٔ محمديه‌يه متابعت ايله نفس سادسه قدر سير وسفر ونفس مرضيه‌يى كنديسنه نعم المقر ايتمه‌ليدر

[١] دل بپرور بهر فيض نوبنو كز نخل خشك   مى خورذ خرماى تر مريم كه عيسى پرورست

ابراهيم حقينك تحقيقاتندن مستبانذركه نفسك اقسام سبعه‌سى سالك خيرالمسالكك مقامات سبعه‌سنه اشارتدر نفس اماره مقام ظلمات اغياردر

نفس لوامه مقام انواردر نفس ملهمه مقام اسراردر نفس مطمئنه مقام كمالدر نفس راضيه مقام وصالدر نفس مرضيه مقام تجليات افعالدر نفس كامله مقام تجليات اسما وافعالدر مقامات سبعه‌نك تفصيلى وبر مقامدن ديكر فوقانى مقامه ترقينك علاجى معرفتنامه‌ده‌در حديث شريفده الك بويوك دوشمانك ايكى جنبك آراسنده‌كى نفسكدر بيوريليور

[٢] والنفس كالطفل ان تهمله شب على   حب الرضاع وان تفطمه ينفطم   برده

---

[١] تحقيقات وتفصيلات فلك لابحارمزك (٧٢) صحيفه‌سنده‌در .

[٢] نفس طفل كبيدر اكر طفلى حال طبيعيسى اوزره براقيرسه‌ك حب رضاع اوزره بيور واكر منع ايدرسه‌ك امتناع ايدر .

(فاقتلوا انفسكم ذالكم خير لكم) نص الهيسنده‌كى قتل نفس عندالصوفيه تزكيهٔ نفس معناسنه‌در

[١] كشتن اين كار عقل وهوش نيست   شير باطن سخرهٔ خر كوش نيست
دوزخست اين نفس ودوزخ ازدهاست   كو بدرياها نكردد كم وكاست
هفت دريارا در آشامد هنوز   كم نكردد سوزش آن خلق سوز
سنكها وكافران سنكدل   اندر آيد اندرو زار وخجل
هم نكردد ساكن از چندين غذا   تازحق آيد مر اورا اين ندا
سير كشتى سير كويد نى هنوز   اينت آتش اينت تابش اينت سوز
عالمى را لقمه كردو در كشيد   معده اش نعره زنان هل من مزيد
حق قدم بروى نهد از لامكان   آنكه او ساكن شود از كن فكان
چونكه جزء دوزخست اين نفس ما   طبع كل دارند دائم جزءها
اين قدم حق را بود كورا كشد   غير حق را كه كمان او كشد
قد رجعنا من جهاد الاصغريم   با نبى اندر جهاد اكبريم

---

[١] بودوشمانى اولديرمك عقلك ايشى دكلدر زيرا شيرباطن نفس ، خركوش عقلك مغلوبى دكلدر (مثنوينك جلداولنده‌كى بو بيتلرى احتوا ايدن سبع و وحوش قصه‌سى پك لطيف ومعنيداردر) . بو نفس جهنمدر جهنمده بيوك بر ييلاندركه دريالرله تناقص ايتمز. هنوز يدى دريايى ايچدى حالبوكه خلق ياقيجى اولان آتشى ناقص اولمدى. طاشلر وطاش يوركلى كافرلر رزيل وباكى اوله‌رق كيرلر. بوقدر غدادن ساكن اولماز حق آكا حضرت حقدن شوندا كلير. طويدكمى طويدكمى؟ ديركه هنوز طويمدم ياربى جناب حق ايشته سنك ايچون آتش، شعله، حرارت بيورير . جهنم عالمى برلقمه ايتدى و چكدى حالبوكه معده‌سى (هل من مزيد) نعره‌سيله صيحه‌زندر حضرت حق لامكاندن آكا قدم باصار اوزمان جهنم كن فكاندن ساكن اولور . چونكه بزم نفسمز جهنمك جزئيدر دائما جزءلر كلك حكمنى طوتار. بوقدم حقه مخصوصدر حقك غيرى بونفس كمانى چكه‌مز يعنى صفات حقله متحقق اولان بر مرشدك كمان همتى بودوزخ نفسى اولديره‌بيلير يوقسه هر بر عاقل كندى نفسنى مشتهياتندن منع ايتمك صورتيله اولديرمكه مقتدر دكلدر . بز جهاد اصغردن رجوع ايتدك نبى محترمله جهاد اكبرده‌يز .

(شهوة) نفسك برشیئه اشتیاقی وحظوظاتدن برشیٔ آرزوسی معناسنه‌در قال عکرمه فی قوله تعالی (ولکنکم فتنتم انفسکم) بالشهوات (وتربصتم) بالتوبة (وارتبتم) فی امر الله (وغرتکم الامانی) بالتسویف (حتی جاء امر الله) الموت (وغرکم بالله الغرور) ای الشیطان

[۱] اذا ما دعتك النفس یوماً لشهوة   وکان علیها للخلاف طریق
فخالف هواها ما استطعت فانما   هواها عدو والخلاف صدیق

[۲] ونهی النفس بفرمود الله   بایدت ترك هوی وترك کناه

محصول بیت — ودخی ذوق، شوق ، حضور قلبی ، نفسی مشتاق اولدیغی هر بر آرزوسندن منعدر .

٥ وزهد وقنع بالکفاف ورهبة
من الله فی حالی رخاء وشدة

(زهد) لغتده برشیئه میلی ترك معناسنه اولوب اصطلاح اهل حقیقتده دنیایه بغض ودنیویاتدن اعراض یاخود آخرت راحتلغنی طلب ایچون دنیا راحتلغنی ترك ویاخودده اولده موجود اولمیان شیٔ قلبك آرزو ایتمه‌مسی دیمکدر که عوام، خواص واخصه تعلق اعتباریله اوچ قسمدر . عوامك زهدی حرامی ، خواصك زهدی حوایج اصلیه‌دن فضله اولان مالی، اخصك زهدی جناب خدادن ماعدایی

[۱] کونلرده برکون نفس سنی کندی آرزولرینه دعوت ایدرسه مادامکه خلافنه یول واردر سن آنك هواسنه قدرتك قدر مخالف اول زیرا نفسك هواسی دوشمان ، خلافی دوستدر .

[۲] جناب حق (ونهی النفس عن الهوی) بیوردی سکاده اثم و هوایی ترك ایجاب ایدر .

ترك ایتمکدر . علائم زهدده اوچدر . (۱) بولدیغنه مسرور ، غائب ایتدیکنه محزون اولمامق (۲) ذم ایله مدح مساوی اولمق (۳) انس الهی سببیله یاپمش اولدیغی طاعتده حلاوت بولمقدر .

فتوحاتك (۹۳) نجی بابنده مسطوردر که بایزید بسطامی (بن اوچ کون زاهد اولدم برنجی کون دنیا خصوصنده ایکنجی کون آخرت حقنده اوچنجی کون جناب حقك ماعداسنك جمله‌سنده حضرت حق یا بایزید نه ایسترسك دیه بکا ندا ایتدی بن دیدم که بن مراد ایتمم زیرا بن مرادم سن مریدسك) دیدی جناب شبلی برسائله قارشی (بزم عندمزده زهد یوقدر زیراسینك قانادینه بیله معادل اوله‌میان دنیانك نه‌مقداری وارکه آنك حقنده زهد ایده‌لم) دیدی

[۱] الا یا اسعد الاولاد دع الدنیا و هم الزاد   وجانب کل ما تعتاد ولازم خدمة الاستاد
تجوع کی تری الرزاق وخل النفس والافاق   وسر فی عالم الاطلاق هناك القدر والاعیاد
فحصل احسن الزاد وقم واعبر علی الوادی   فمن لم یهده الهادی تحیر ماله من هاد
تعالوا ایها الطلاب الی من یرحم الاواب   عسی ان یفتح الابواب له الجود له الامداد
تجلی ربنا الرحمن له الفضل له الاحسان   فانی یفلح الانسان اذا لم یقبل الارشاد هدایی

شوراسی‌ده بیلینمه‌لیدرکه ارباب کماله لایق اولان دنیایی طلب وعدم طلبده مساوی اولمقدر یعنی خزینهٔ (نحن قسمنا) دن غنابخش

[۱] ای اولادك اسعدی دنیا و هم زادی ترك ایت هر بر معتادیکه مجانب، خدمت استاده ملازم اول. رزاقی کورمك ایچون تجوع، نفس و آفاقی تخلیه ایت، عالم اطلاقده یوری که قدر واعیاد اوراده‌در. احسن زادی تحصیل وقالق وادی اوزره عبور ایت بر کیمسه‌یی هادیٔ حقیقی هدایتده قیلمازسه تحیر ایدر وهیچ برهادی بوله‌ماز. ای طالبلر رحم اواب اولان ذاته کلیکز مأمولکه قاپولری آچارچونکه جود وامدادانك ایچوندر. ربمز رحمن تجلی ایتدی فضل واحسان آکا مخصوصدر. ارشاد قبول ایتمدیکی وقتده انسان نره‌ده فلاح بوله‌بیلیر ؟

ایدیلیرسه شاکریندن ، ایدلمزسه صابریندن اولملیدر . زیرا الطاف آلهیه‌دن بریسی‌ده (ان من عبادی من لایصلحه الا الفقر ومنهم من لا یصلحه الا الغنی) مدلولندن مستبان اولدیغی وجهله مستعد فقر اولانلره فقر واحتیاج ، مستحق غنا اولانلره‌ده ثروت وغنا ویرلمسی‌در . بونك ایچون حضرت عمر ، غنی وفقیر اوله‌رق صباحلامغی قایرمزم چونکه حقمده هانکیسنك دها خیرلی اولدیغنی بیلمیورم بیورمشدر. شو ایضاحدن ترك کسبك ممدوح شرعی اولدیغی تلقی ایدلمه‌ملیدر زیرا زهدك حقیقتی دنیایی دکل بلکه دنیایه محبتی ترکدر . ویاخود نظر شریعتده دنیادن مراد

[١]چیست دنیا ازخدا غافل بدن   نی قماش ونقره وفرزند وزن
مال را کر بهر حق باشی حمول   نعم مال صالح کفت آن رسول
آب در کشتی هلاك کشتی است   آب اندرزیر کشتی پشتی است مثنوی

فحواسنجه نا مشروع صورتده قازانیلوب ده نامشروع محلاره صرف ایدیلن ماللردر مشروع ومعقول صورتده قازانیلوب ده اوامر دینیه ومنافع ملیه‌سنه مصروف اولان ماللر ممدوح پیغمبری اولمش واموال اخرویه‌دن صاییلمشدر .

[٢] آن که هستی راسبب او بوده است   نعم مال صالح فرموده است

[١] دنیا نه‌در؟ خدادن غافل اولمقدر قماش ، نقره ، فرزند وزن دکلدر. اکر مالی رضای حق ایچون حامل اولورسه‌ك ممدوح پیغمبریسك زیرا (نعم مال صالح) بیوردی. صو کمینك ایچنده اولورسه هلاکنك ، التنده اولورسه حرکتنك سببیدر .

[٢] کائناتك وارلغنه سبب اولان کیمسه (نعم مال صالح لوجل صالح) بیورمشدر. کیمك که قلبنده محبت مولی وار ایسه فقیر اولسه‌ده زنکین اولسه‌ده سعیددر. او کیمسه که حقك عاشقی دکلدر فقیر وغنی هر نه اولسه شقیدر. ظاهریکی نه یاپسه‌ك لایقدر فقط قلبی پاك قیل زیرا خدانك نظرکاهیدر . صورتکه اصلا اعتبار یوقدر غیرت ایت باطنکی تمیز طوت

هر که شد اندر دلش حب خدا   او سعید است کر غنی و کر کدا
وان کسی کو عاشق الله نیست   کر فقیر است ور توانکرا وشقیست
ظاهر تراهر چه خواهی کن رواست   پاك کن دلرا نظرکاه خداست
نیست هر کز صورتترا اعتبار   جهد کن تو باطنت راپاك دار «کلشن توحید»

شو اعتبارله غناء ظاهری مانع زهد دکلدر اغنیای اصحابك زهدله اتصافلری‌ده بوکا دلالت ایدر لکن حضرت پیغمبر فقراء امته نمونه ورحمت ، اسوه وشفاء صدر اولمق ایچون فقر وفاقه‌یی اختیار بیورمشدر. تفصیلنی شفاء شریف وشمائلدن آراملیدر .

[١]وشد من سغب احشائه وطوی   تحت الحجارة کشحاً مترف الادم
وراودته الجبال الشم من ذهب   عن نفسه فاراها ایماشمم
واکدت زهده فیها ضرورته   ان الضرورة لاتعدو علی العصم
وکیف تدعو الی الدنیا ضرورة من   لولاه لم تخرج الدنیا من العدم بردة

[٢] کر بایدت زدوزخ سوزان امان بجان   دردل درخت دوستی مصطفی نشان

(قنع) قافك ضمیله اولوب قسمته رضا معناسنه‌در اهل حقیقت

[١] آجلقدن باغرساقلرینی باغلادی ولطیف جلدلی مبارك بوکرینی طاشلرله طی ایدرذی یعنی الم جوعی ازاله ایچون مبارك بوکورلرینه طاش باغلاردی . جبال عالیه آلتون اولوب سید کائنات افندمزه کندولرینی قبول بیورمه‌لری ایچون جان ودلدن عرض واستراحام ایلدیلر فقط همم عالیه صاحبی اولان افندمز بالاستغنا عدم تنزلنی جبال مذکوره‌یه ارائه ایلدی. ضرورت دنیویه‌سی زهد محمدیه‌سنی تأکید ایلدی زیرا ضرورت عصمته تعدی ایده‌مز . دنیانك کتم وعدمدن هستی وجوده کلسی کندی شرفنه اولان ذات جلیل القدرك ضرورتی دنیایه نه کیفیتده دعوت ایده‌بیلیر ؟

[٢] یاقیجی جهنمدن جانله امان لازمسه کوکلده حضرت محمدك دوستلق آغاجنی دیك

عندنده ، مألوفاتك عدمى وقتنده سكوندن عبارتدركه اوچ طبقه‌سى واردر (١) اولميه‌جك قدر مال ايله اكتفا ايدوب زياده‌يه كوز ديكمه‌مك (٢) نفقهٔ يوميه‌دن زياده ماله راضى اولوب فضله‌يى طلب ايتمه‌مك (٣) ظهوراته تابع اوله‌رق خزينهٔ غيبيه‌دن نه ظهور ايدرسه راضى اولمقدر .

پيغمبر افندمز (امتمك خيرليسى آنلردركه آزه‌جق قدر زنكين، ديلنه‌جك قدر فقير اولمديلر) بيوريور .

رزق ايچون ايله دور ابواب — دراحسان خدا نعم الباب
يوزيكى سور او اولودركاهه — قيل خشوعيله نياز اللهه
دائماحقه توكل ايله — فيض بارى‌يه توسل ايله
غيره باقمه وارايكن لطف خدا — آكا محتاج بتون شاه وكدا
بيله‌سك جمله‌يى عبد عاجز — اوله‌ماز رزقكه كيمسه حاجز
ظاهراً غيريسى ده اولسه سبب — لطف واحسان خدانكدر هب
كرچه اسبابه توسل لازم — اعتقادك اوله اماجازم
كه حقيقتده خدادر رزاق — اوايدر عالمى آنجق ارزاق
غيريسن مانع ومعطى صانمه — ظاهر حاله باقوب آلدانمه

بعضيلرى دنيا اوچ شئ ايچون ايسته‌نيليركه عز ، غنا ، راحتدر زاهد اولان عزيز ، قانع اولان غنى، دنيايه انهماكى ترك ايدن راحت اولوردبديلر شو اعتبارله تعميربقا ايچون طلب فناجائز ومستحسن ايسه‌ده انهماك دنيويه‌نك منشائى غفلت ، موردى سكر وهوى اولديغيچون طلبده توغل سبب هوان، باعث خسراندر مرويدركه اهل كوفه‌دن بريسى صاتون آلديغى خانه‌سنه بر سند يازديرمق ايچون حضور امام

على‌يه كلدى امام على بسمله وحمدله‌يى بعدالتسطير شو ، بر ميتك ميت ديكردن كناهكارلر مملكتنده ، غافللر زوقاغنده‌كى خانه‌يى اشتراسى در . حد اول موته ، حد ثانى قبره ، حد ثالث حسابه ، حد رابع جنته ويا خود ده جهنمه انتها ايدر ديه‌رك ابيات آتيه‌يى انشاد ايلمشدر .

[١] النفس تبكى على الدنيا وقد علمت — ان السلامة فيها ترك مافيها
لادار للمرء بعد الموت يسكنها — الا التى كان قبل الموت بانيها
فان بناها بخير طاب مسكنها — وان بناها بشر خاب بانيها
اين الملوك التى كانت مسلطنة — حتى سقاها بكأس الموت ساقيها
اموالنا لذوى الميراث نجمعها — ودورنا لخراب الدهر نبنيها
كم من مدائن فى الآفاق قد بنيت — امست خراباً ودان الموت دانيها
لكل نفس وان كانت على وجل — من المنية آمال تقويها
فالمرء يبسطها والدهر يقبضها — والنفس تنشرها والموت يطويها

مرويدركه بر پادشاهك صوك درجه سوكيلى بر اوغلى اولوب ديكر بر پادشاهك دختر يكانه‌سنى تزويج مقصديله با هزار سرور وطور ملوكانه ملوك اطرافى دعوت وضيافتلر ياپوب مراسم عروسيه

---

[١] نفس دنيا اوزرينه آغلايور حالبوكه سلامت محققه دنياده‌كى شيلرى ترك‌ده‌در. انسان ايچون بعدالموت ساكن اوله‌جق اويوقدر پالكز قبل الموت بنا ايتديكى او واردر. اكر خيرله بنا ايدرسه مسكنى طيب، شرله بنا ايدرسه بانيسى خائب اولور. سلطنت مطلقه صاحبى اولان ملوك معظمه نره‌ده‌در؟ بونلرى ساقئ موت كأس موتله سقى ايتدى. مالللرمزى ميراث صاحبلرى ايچون جمع، اولريمزى دهرك خرابى ايچون بنا ايدرز. آفاقده بنا اولنمش چوق شهرلر خراب اولدى موت ده ياقلاشانه ياقلاشدى. هرنقدر موتدن قورقو اوزره اولسه‌ده هر بر نفس ايچون آمال مقويه واردر. ايمدى انسان باسط ، دهر قابض ، نفس ناشر ، موت طاويدر .

ختامنده شهزاده زفاف اوطه‌سنه كلدی فقط سرخوشلق سائقه‌سیله حجرۀ مذكوره‌دن چیقه‌رق كیتمش وهنوز مرد اولان بر یهودیه لاشه‌سنه مطلوبه‌سی ظنیله صاریله‌رق یاتمش وبایلمش ایدی عادتلرینه مبنی اركان حكومت واعیان مملكت مراسم تبریكیه‌یی ایفا ایچون علی الصباح كلمشلرسه‌ده شهزاده‌یی بوله‌مدقلرندن اطراف واكنافی آرامغه باشلامشلر برده جیفۀ مذكوره‌یه صارلدیغنی كوره‌رك نفرت وتأسفه باشلادیلر اوزمانده شهزاده سكرینك ختامه ایرمسی طولایسیله كوزینی آچه‌رق پدرینك وبالجمله اركان واعیانك باشی اوجنده كندیسنك‌ده بر لاشه قوجاغنده اولدیغنی كورنجه قائده‌سز ندامتلر یاپدی ، دریای حالته طالدی ایشته شوقصه ، عواقب بشرك معروض قاله‌جغی احوالی مبین بر تمثیلدر زیرا پسر روح جبروتی دختر رضاء لاهوتی‌یه نامزد اولوب طبل عروسیٔ ارواح بانك بشارتی اعلان ایتمش ملوك‌ملك وملكوت‌ده دعوت‌ایدلمشدر سكر بشریت سائقه‌سیله مقبر ناسوتی‌یه كله‌رك مانع ذكر خدا اولان جیفۀ دنیایه صاریلان شهزادۀ روح عمرنك ختامنده (الناس نیام اذا ماتوا انتبهوا) مصداقنجه كوزینی آچدیغنده ارواح مقدسۀ ناسوتیه ، بلكه پدرندن دها شفقتلی اولان روح محمدیه‌نك تأسفخوان اولدقلرینی كورر وبحر خجالته غرق اولور

ای طالب دنیا اولان تحصیل ایدوب نیتسه‌ك كرك
اولسه‌ك اكر شاه جهان بر كون قویوب كیتسه‌ك كرك
چكسه‌ك نیجه ییللر تعب دنیا سنك فرض ایله هب
قبری آكارمیسك عجب طوپراق اولوب یاتسه‌ك كرك
بیچاره طالب غفلته اهمال ایدرسك طاعته

عمرك ایررسه غایته امری نچان طوتسه‌ك كرك
بیلدكمی نفس احوالنی دویدكمی مكر وآلنی
كوروب قیامت حالنی هر ذوقی اونوتسه‌ك كرك
عادت ایدنمه طوقلغی وحدتده اول قوچوقلغی
یولداش ایدرسه‌ك یوقلغی دوست ایلینه یتیسه‌ك كرك هدایی

[١] طامعان ازبهر طعمه پیش هر خس سرنهند قانعان ازخنده بر شاه ووزیر كشورست
ما كیان ازبهر دانه‌می برد سر زیر خاك قهقهه بر كوه وبر درشیوۀ كبك نرست لجه

(رهبة) قورقو معناسنه اولوب مراتب خوفك الك یوكسلك درجه‌سیدر زیرا خوفك اوچ درجه‌سی واردر (١) (وخافون ان كنتم مؤمنین) نظم منیفنجه شرط ایمان اولان خوفدر

[٢] باش دردین ثابت ار ترسی ز قهر حق كه پا كرده محكم در زمین عرعر زبیم صرصرست لجه

(٢) (انما یخشی الله من عباده العلماء) حكم جلیلنجه شرط عمل اولان خشیتدر كه مستقبلده امر مكروهده وقوع سببیله قلبك تألمندن عبارتدر خشیت مذكوره بعضاً كثرت جنایتله بعضاً ده عظمت خدایی معرفتله اولور انبیای كرامك خشیتلری بو قبیلدندر

شفاء شریفده مسطوردر كه حضرت پیغمبر (تحقیق بن سزك كورمدیككزی كوریورم ، ایشیتمدیككزی ایشیدیورم سماء ایكلدی ایكلمه‌سی‌ده لایقدر چونكه سماده سجده‌كاه ملائك اولمقدن خالی درت پارمق مقداری بیله موضع یوقدر اللهه یمین ایدرم كه عظمت الهیه‌دن بنم بیلدیكمی سز بیله ایدیكز آز كولر ، چوق آغلاردیكز یاتاقلرده قادینلر ایله تلذذ ایتمزدیكز ، طاغلره وصحرالره چیقارق طاشلرله كوكسكزی دوكر والامان یاربی دییه نعره‌زن اولوردیكز) بیوردی . حضرت

[١] ایضاحی فلك الابحارمزده‌در. [٢] ایضاحی فلك الابحارمزده‌در .

ابوذر بوحديثى روايت ايدەرك (لوددت انى شجرة تعضد) ديمشدر

قورقو اوكرت نفسكه اى سالكا   تا او قورقودن كله نفسه بكا
اويله قورقسون كه خدادن نفس دون   خوف حقدن دمبدم اولسون زبون
لاابالى اولماسون نفس دنى   سوق ايدر سربستلكه هردم سنى
حقه سربستلك ايدن زنديق اولور   ترك ايدن سربستلكى صديق اولور
كيمده ايمان اولسه حقدن قورقار او   حقه سركشلك ايدرمى روبرو
اهل ايمان لاابالى سويلنز   ترك تكليفه جسارت ايلمز
خوف حقه اول ملازم دائما   قلبه اولسون تاكه عرفان رونما
قلبده الله ورسولى اولسون هپ   سن چاليش دنياده طورمه روز وشب

(۳) (ويحذركم الله نفسه) مصداق مبينجه شرط معرفت اولان رهبت وهيبتدر كه اخص الخواصه مخصوص اولوب ارواح كمليندن ماعداسى هيبت مذكورەيه طاقتياب اولەمازلر حتى صدمۀ عزت جلاليەنك غلبەسنده اخصك بيله تحمل فرسا اولەميەجقلرى (وخر موسى صعقاً) فحواى جليلندن مستباندر .

[۱] چون بر افروزد آتش هيبت   جكر ازتاب آن كباب شود
بحر قهرش اكر بر آرد سر   عرصۀ كن فكان خراب شود

شوراسىده بيلنمەليدر كه عواملك خوفى عقوبات الٰهيەدن ، خواصك خوفىده مكر ربانيەندر . حضرت عمرك (نعم الرجل صهيب لولم يخف الله لم يعصه) قولى بورايه مبنيدر يعنى صهيب نه كوزل رجلدر زيرا ارباب مراقبه واصحاب مشاهدەدن اولمسى جهتيله عقوبات الٰهيەدن

[۱] چونكه هيبت الٰهيه آتشى شعلەلنيرسه ضياسندن جكر كباب اولور . حضرت كبريانك درياى قهرى باش قالديرر وطالغالانيرسه كن فكان عرصۀ امكانيەسى خراب اولور .

خوفى اولمسه بيله عصيان ايتمزدى چونكه خوف مكر موجوددر ديمكدر شوحالده خواص خوف عقوباتدن مبرا وفقط خائف مكر خدادر . فتوحاتك (۲۳۱) نجى بابندن مستباندر كه عواملك مكرى بر قوله علم ويريلوبده عملدن محروم قيلنمەسيدر بعضاً عملده ويريلير فقط اخلاصدن محروم اولور خواصك مكرى سوء ادبك وجوديله ذوق وحاللرينك بقاسيدر اخصك مكرى اذن الٰهى اولميەرق اظهار كرامتدر ايشته بوكبى حالاتله متصف اولانلر ممكوردر .

دينلدى كه اصول طاعت اوچدر (۱) خوفدر كه علامتى حرامى تركدر . (۲) رجا اولوب اثرى طاعاته رغبتدر (۳) محبت اولوب امارەسى شوق وانابتدر .

[۱] هر كه ترسيد از حق وتقوا كزيد   ترسد ازوى جن وانس وهر كه ديد مثنوى
[۲] هر كه شد از قهر حق باخوف وبيم   ميكند ايمن ز قهرش آن كريم
هر كه ايمن شد ز قهر ذوالجلال   از عذاب حق خلاص او محال
چونكه قهار ولطيفست ان خدا   به كه باشد بنده باخوف ورجا
چون بغفلت كردۀ جرم وكناه   پس ببايد كر دنت زار وآه
كر امان خواهى همان تقوى ودين   شد ز هر خوف وخطر حصن حصين كلشن توحيد

[۱] كيم كه حقدن قورقدى وتقوايى اختيار ايتديسه آندنده جن وانسان وهر بر كورن قورقار .

[۲] كيم كه حقك قهرندن ملابس خوف وخشيت اولورسه آنى حضرت كريم قهرندن امين قيلار . كيم كه ذوالجلالك قهرندن امين اولورسه آنك عذاب حقدن قورتيلمەسى محالدر . چونكه او حضرت قهار ولطيفدر قولە لايقدر كه خوف ورجا ايله اوله . چونكه غفلتله جرم وكناه ايشلەمشسك ايمدى ايكلەمك وآه ايلەمكلكك ايجاب ايدر . اكر امان ايستەيورسەك تقوى ايله دين هر بر خوف وخطردن حصن حصين اولدى .

(حالی رخاء وشدة) فتح لامله تثنیه صیغه‌سی اوزره اولوب مابعد نه مضاف اولان (حالی) فی الاصل (حالین) ایسه‌ده اضافتله نون ساقط اولمشدر (حال) لغتده متغیر اولماغه و بر شکلدن دیکر شکله دونمکه دینور صوفیه عندنده ، اجتلاب وتعملسز صرف موهبهٔ الٰهیه اوله‌رق قلبه ورود ایدن شیدن عبارتدرکه صفات نفسیه ایله زائل اولور زائل اولمیان قسمنه مقام تسمیه ایدیلیر .

[١] هست بسیار اهل حال از صوفیان نادرست اهل مقام اندر میان

مقام احسان ومکاشفاتده‌کی تقلبه (حال رخاء) مجاهده ومکابده مقامنده‌کی تقلبه‌ده (حال شدة) دینلیر .

محصول بیت ــ ودخی زهد ، مقدار کافی‌یه قناعت ، شدت ورخا حاللرنده جناب حقدن خوف وخشیتدر .

٦ وتفویض امر ثم حسن توکل

خضوع خشوع والبکاء بذلة

(تفویض) هر شیئ فاعل حقیقی‌یه رد وحواله معناسنه اولوب تسلیمك ، تسلیمده توکلك ثمره‌سیدر شو حالده تفویض توکلدن عالی وعارفلرك حالیدر .

[٢] تذکر جمیلی عند کونك نطفة ولا تنس تصویری لشخصك فی الحشا
وسلم لی التدبیر واعلم بانی انفذ احکامی وافعل ماشاء

[١] صوفیلردن اهل حال چوقدر فقط آرالرنده اهل مقام نادردر .

[٢] بنم جمیلمی نطفه اولدیغك زمانده دوشون ، حشاده شخصکی تصویرمی اونوتمه . تدبیری بکا تسلیم ایله وبیل که بن احکامی تنفیذ ایدر ، دیله‌دیکمی یاپارم .

دینلدی که تفویض ، اعتراضدن اعراض ، عیوب خلقدن اغماضدر ، ترك تدبیر هوا وهر ایشده حقه التجادر علامت تفویض اوچدر (١) تدبیری تقدیره حواله ایله سکونت بولمقدر (٢) اراده واختیاری تدبیر مولی‌یه ترك ایله معطل قالمقدر (٣) علی الدوام قضایه منتظر اولمقدر .

[١] ففوضت للمحبوب امری کله فان شاء احیانی وان شاء اتلفا

حضرت عمر ابوموسی الاشعری‌یه یازدیغی بر مکتوبنده (رضایه مقتدر سه‌ك خیرك کلیسی رضاده‌در ، مقتدر دکلسه‌ك صبر ایت دیمشدر .

[٢] ترك التفکر تسلیم لخالقنا فلا تفکر فان الفکر معلول
ان لم تفکر تکن نفساً مطهرة جلیس حق عن الافکار معزول

(توکل) حضرت حقك نزد الوهیتنده بولنان شیئه اعتماد ، ایادی بشرده‌کی شیلردن مأیوس ایتمکدر بعضیلری بدنك عبودیته طرحی ایله قلبك ربوبیته تعلقندن عبارتدر دیدیلر .

[٣] توکل علی الرحمن فی الامر کله فما خاب حقاً من علیه توکلا
وکن واثقاً بالله واصبر لحکمه تفز بالذی ترجوه منه تفضلاً

مرویدر که جالینوس حکیمك بعد الوفات جیبنده شو (احمقلرك احمق بولدیغی شیلرك هپسندن قارنی طولدیراندر بیدیکك جسمك ایچون ، تصدق ایتدیکك روحك ایچون ، مخلفاتك غیرك ایچوندر

[١] بن ایشمك هپسنی محبوبه تفویض ایتدم ایسترسه بنی احیا ، ایسترسه اهلاك ایدر .

[٢] دوشونجه‌یی ترك خالقمزه تسلیمدر . دوشونمه زیرا فکر معلولدر . اکر دوشونمزسه‌ك نفس مطهر اولورسك . حقك جلیسی فکرلردن معزولدر .

[٣] ایشلرك هپسنده حضرت رحمانه توکل ایت زیرا آکا توکل ایدن قطعیاً خائب اولمدی . اللهه معتمد ، حکمنه صابر اول که حقدن مأمول ایتدیکك نتیجه ظفریاب اوله‌سك .

ايولك ايدن دار بلى يه كيتسه‌ده ديريدر ، فنالق يايان دنياده باقى اولسه بيله مرده‌در ، قناعت خلقى ستر ايدر ، صبر ايله ايشلر الده ايديلير تدبير ايله آز شيلر چوغاليز فقط اللهه توكلدن دها منفعتلى بر شئ كورمدم) وصيت بولنمشدر پيغمبرمز (كيم كه ناسك الكوتليسى اولمغى سورسه اللهه توكل ايتسون) و(اللهه كماليله توكل ايتسه‌يدكز بوواسندن آچ چيقوب‌ده طوق كلن قوشلر كبى حضرت كبريا سزى مرزوق قيلاردى)بيوريور .

[١] بر توكل كربود فيروزيت حق دهدمانندمرغان روزيت پندعطار

حقايقشناسان اهل علمه معلومدركه صاحب توكل (وما من دابة فى الارض الا على الله رزقها) وعد الهيسنه اعتماد وقلبده اطمئنان حصوليله برابر ينه‌ده رزقى طلبده قصور ايتمز يعنى عوامه مخصوص اولان بو توكل اسباب ظاهره‌يه توسل ايله اولور مشايخك تشبث توكله مانع دكلدر سوزلرى بورايه مبنيدر

[٢] كفت آرى كرتوكل رهبرست   اين سبب هم سنت پيغمبرست
كفت پيغمبر باآواز بلند   باتوكل زانوى اشتر ببند   مثنوى

صاحب تسليم ربيسنك كنديسنه اطلاعنى بيلديكى ايچون رزقنى سؤالدن كف لسان ايدر ذوالنون حضرتلرى (توكل تدابير نفسيه‌يى ترك ، حول وقوتدن انسلاخدر ، ودخى عبد حضور خالقده ميتك نزد غسالده اولمسى كبى اولمقدركه استديكى كبى تقليب ايدر) قوليله

[١] اكر ظفرك توكله اولورسه قوشلر كبى مرزوق اولورسك .

[٢] وحوشله مناقشه صددنده بولنان ارسلان ديديكه اوت توكل رهبر ايسه بو سبب‌ده سنت پيغمبردر . حضرت پيغمبر سائل اولان بر اعرابى‌يه يوكسك سسله متوكلاً على الله دوه‌نك ديزينى آياغنى باغله بيوردى .

توكلك ايكنجى درجه‌سى اولان تسليمه اشارت بيورمشدر فقط بو تسليم خواصه مخصوصدر

[١] هين توكل كن ملرزان پاودست   رزق تو بر تو زتو عاشقتراست
بر دل خودكم نه انديشهٔ معاش   عيش كم نايد تو بردركاه باش
كفت پيغمبر كه جنت از اله   كرهمى خواهى زكس چيزى مخواه
كرنمى خواهى كفيلم مرترا   جنت المأوى وديدار خدا
پس چه عرضه ميكنى اى بدكهر   احتياج خود بمحتاج ديكر   مثنوى

صاحب تفويض رأينه موافق اولماسه بيله حكم خدايه راضى اولاندر تفويض مذكور اخصه مخصوصدر . (وعلى الله فتوكلوا ان كنتم مؤمنين) مصداق جليلندن مستبان اولديغى وجهله شرط ايمان اولان توكل بالعموم مؤمنلره مخصوص خصلت ممدوحه‌در فقط رتبهٔ خواصى احراز ايده‌مينلرك خواصه اضعف خصائل ، عوامه اصعب منازل اولان توكل حقيقى‌يه يلتمه‌يه‌رك اسباب ظاهره‌يه توسللرى ايجاب ايدر

[٢] مرد كاسب كز مشقت ميكند كفرادرشت   بهر ناهموارىٔ نفس دغل سوهانكرست
ساغر عشرت بوداز كسب بر كف آبله   وقت آنكس خوش كه راحت يافته زين ساغرست   لجه

[٣] توكل على الرحمن واخش عقابه   وداوم على التقوى وحفظ الجوارح

[١] زنهار توكل ايت ، أل وآياق تتره‌تمه زيرا رزقك سكا سندن زياده عاشقدر . كوكلكه معيشت كدرينى قويمه معيشت آز كلمز سن دركاه اوزره اول . پيغمبر ديديكه اكر اللهدن جنت ايسته‌يورسه‌ك كيمسه‌دن بر شئ ايستمه . اكر ايستمزسه‌ك بن سكا جنة المأوى ايله ديدار خدايه كفيلم اويله ايسه اى بدكهر كندى احتياجكى ديكر بر محتاجه نيچون عرض ايديورسك ؟

[٢] فلك الاحجار مرزه باقيكز .

[٣] رحمانه توكل ، عقابندن خشيت ، تقوى وحفظ جوارحه دوام ايت .

(خضوع) تواضع ولينت معناسنه‌در آيت كريمه‌ده (وعباد الرحمن يمشون على الارض هوناً واذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاماً) احاديث شريفه‌ده (مؤمنلر هين ولين‌درلر يديلن دوه كبي كه قود ايدلديكنده انقياد ايدر ، قتى طاش اوزره اوطوردلديغنده اوطورير) و(تواضع ايديكز ، مسكينلرله اوطوريكز كه كبراء الله‌دن اولوب كبردن چيقه‌سكز) و (تواضع عالمك رفعتني زياده قيلار) بيورلدى

دائما خلقه تواضع كوستر ‌ ‌ روى دل طورينى هر كس استر
متواضع اوله‌نك رب رفيع ‌ ‌ رتبه وقدرنى ايلر ترفيع
ليك هر شخصه تملق ايتمه ‌ ‌ طور ذلتله تخلق ايتمه
سكا كبر ايلينه كبر ايتمك ‌ ‌ صدقه ويرمه كبيدر بى شك

امام نووى اخواندن برينى كوردكده تحقير ايتمه زيرا عاقبت مجهولدر ، كناهكاراندن برينى كوردكده عجب ايتمه چونكه جائزكه او كناهكار قيامتده شفيعك اولور كندكدن كوچوك بر كيمسه‌يه تصادف ايدرسه‌ك قلت عصيانى سببيله ، بيوك بر كيمسه‌يى كوريرسه‌ك اسلاميتده تقدمى جهتيله سندن اولى وافضل اولديغنى اعتقاد ايت بيورمشدر .

پيغمبر افندمزك خانهٔ سعادتده اهل بيته ياردم ايتمه‌سى ، لدى الايجاب چماشير ييقامه‌سى ، قويون صاغمه‌سى ، ثوبنى ديكمه‌سى ، آياق قابنى چويرمسى ، بنفسه خدمت ايتمه‌سى ، دوه‌يى باغلمه‌سى ، وناضحه‌سنه علف ويرمه‌سى ، خدمتجى ايله اتمك يمه‌سى وخمور ياپمه‌سى ، چارشودن آلديغى شيلرى بالذات كتيرمه‌سى ، مركبه بينمه‌سى ، شخص آخرى ترديف ايتمه‌سى ، مسكينلرى عياده ياپمه‌سى ، فقراء ايله مجالسه‌سى كوله‌نك دعوتنه اجابت ايتمسى ، اصحابله مختلطاً اوتورمه‌سى تواضع رسالتپناهيلرندن اولديغى شفاء شريفده مسطوردر .

بايزيد بسطامى خلق ايچنده كنديسندن شرلى كيمسه واردر ظننده بولنان اصحاب كبردن معدوددر ديدى نه‌زمان متواضع اولور ديندكده نفسى ايچون حال ، مقام وقيمت كورمديكنده جوابنى ويردى [١] باسخا باش وتواضع پيشه كير ‌ ‌ تاشود روى دلت بدر منير پند عطار

جناب جنيد تواضع بزجه كبردن معدوددر ديدى زيرا تواضع رؤيت نفسدن نشأت ايدر رؤيت نفس ايسه كبردر . اهل حقيقت نفسى كورمزلر كه تواضع ياپسونلر الحاصل بزه لازم اولان حضرت پيغمبرك (اذا رأيتم المتواضعين فتواضعوا لهم واذا رأيتم المتكبرين فتكبروا عليهم فان ذلك مذلة لهم وصغار) حديث شريفيله عملدر .

(خشوع) قلب وجوارحله حضرت حقه ياپيلان تواضع معناسنه‌در نفسده بر هيئت مخصوصه اولوب آندن جوارحده سكونت پيدا اولور بعضيلر قلبك حضور حقده قيامى ، بعضيلرده قلبده‌كى خوف دائمى ايله تعريف ايتديلر .

[٢] فكن خاشعاً لله فى كل حالة ‌ ‌ تكن مؤمناً تزهو بنور يقين

بعض انبيايه خطاباً (قلبكدن خشوعى ، كوزكدن دموعى بكا وير وحاجاتكى بندن ايسته كه اجابت ياپه‌يم زيرا بن قريب ومجيبم) بيورلديغى مرويدر . خشوع ايمانك ثمره‌سى وجلال الله ايله حاصل اولان يقينك نتيجه‌سيدر جناب يزدان (الم يأن للذين آمنوا ان تخشع قلوبهم لذكر الله) محبوب منانده (انا اعلمكم بالله واخشاكم لله) بيورمشدر .

[٣] جز خشوع وبندكى واضطرار ‌ ‌ اندرين حضرت ندارد اعتبار مثنوى

---

[١] سخا ايله اول وتواضعى طبيعت ايت كه روى دلك بدر منير اولسون

[٢] هر بر حالتده الله ايچون خاشع اول كه نور يقين ايله متباهى مؤمن اوله‌سك

[٣] خشوع وخضوع ، بندكى واضطرارك غيرى بو حضورده حائز اعتبار دكلدر

فتوحاتك (۱۱۰) نجی بابندن مستبادر که خشوع قوله مخصوص برمقامدر ، حضرت الوهیتده مدخلی یوقدر دنیاده جماعت محموده نك ، آخرتده اقوام مذمومه نك نعتیدر وافضلی مقام مناجات اولان نمازده یاپیلانیدر نبی اکرم (لاصلاة الابحضور القلب) و (لوخشع قلب هذالخشعت جوارحه » بیورمشدر .

[۱] سر بزمین دم بهوامی کند   یعنی عبادات خدا می کند

جناب خدا (قد افلح المؤمنون الذین هم فی صلاتهم خاشعون) بیوریور فتوحاتده مسطوردر که عاشق ومحب دائمی صورتده محبوبنی مشاهده ده وحضورنده مناجاتده بولنمسنی تمنی واشتها ایدر اگر محبوب حی علی الصلوة ، حی علی الفلاح قولیله محبی مقام مناجات ومشاهده یه دعوت ایدرسه شهود ومناجاتیله تلذذ ایتمك ایچون دعوت مذکوره یه بالضروره مبادرت ومسابقت ایتمسی لازم گلیر نبی محترم (الانسان فی صلاة مادام ینتظر الصلاة) بیوریور .

[۲] پنج وقت آمد صلاة قائمون   عاشقانرا فی صلاة دائمون   مثنوی

یحیی ابن معاذدن مرویدر که عابدلر ایچون درت وار در سداسی صلاة ، لحمه سی صوم اولان اردیهٔ مذکوره یی عابدلر من عندالله اکتسا ایدرلر اما صلاة بش قسمدر . (۱) جسدك نمازی اولوب فرائض ونوافلدر «۲» نفسك نمازی اولوب حضیض بشریتدن ذروهٔ روحانیته عروجیدر « فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی » قولیله حضرته اضافتله مشرف اولان جنته دخول ایچون اوصاف ذمیمه سندن خروجیدر «۳»

---

[۱] باشی زمینه ، آرقه یی یوقاری یه ایدییور گویا زعمنجه خدایه عبادت ایدییور .

[۲] قائملرك نمازی گونده بش وقتدر فقط عاشقلر علی الدوام نمازده لردر .

قلبك نمازی اولوب دوام مراقبه ، لزوم محاضره در «٤» سرك نمازی اولوب دریای مشاهده ده مستغرق اوله رق ماسوای الهی یه عدم التفاتدر «٥» روحك نمازی اولوب فنا فی الله ، بقا باللهدن عبارتدر

[۳] پنج وقت آیند خلقان در نماز   میکنند آن وقتها باحق نیاز

عاشقان مستان حی لاینام   در مناجات وتضرع بر دوام

عاشقان در وقت هجران وفراق   لابه وزاری کنند از اشتیاق

کس چه داند سر شان اندرو صال   دائمادر ذوق وشوق و وجد وحال

در فراق ودر وصال این عاشقان   نیستند از دوست غافل یکزمان کلشن توحید

شو اعتبارله خشوع صلاة خواص دیمکدر .

(بکاء) اغلامق دیمکدر ، خشیت الهیه دن نشئت ایدن قورقو گوزلردن قهراً یاش آقیدیر ، سیئاته بعید وطاعاته قریب قیلار لکن بکاء مجرده مثمر اولامیه جغندن باب توبه ، درگاه اوبه یه دخول ایجاب ایدر زیرا بر کیمسه یه قودورمش بر کوپك هجوم ایتسه او کیمسه یانده بولنان بر آچیق قپویه گیرمیه رك یالکز (رب سلم) دیمسی ایله یاقه یی قورتاره مدیغی کبی کلب عقوردن اشنع اولان نفس سرکشله ابلیس بدکیشك نیچهٔ ظالمانه لرندن قورتلمق ایچون آغلامقله برابر باب سلامتمآب توبه یه دخی گیرمك ایجاب ایدر

---

[۳] خلق نمازه بش وقتده گلیرلر او وقتلرده حقه نیاز ایدرلر . عاشقلر حی لاینامك مستلری ، مناجات وتضرعده دائملردر . عاشقلر هجران وفراق وقتنده اشتیاقدن زار ولابه ایدر . کیم نه بیلیر وصالده آنلرك سری دائماذوق وشوق ، وجدوحالده در . بو عاشقلر فراق ووصالده هیچ برزمان دوستدن غافل دگللردر .

[۱] زاری و گریه‌قوی سرمایه‌است   رحمت کلی قویتر دایه است
تانکرید ابرکی خندد چمن   تانکرید طفل‌کی جوشد لبن
طفل یکروزه همی داند طریق   که بکرید تارسدد ایهٔ شفیق
تونمی دانی که‌دایهٔ دایکان   کم‌دهد بی گریه شیر او رایکان
رحمتم موقوف آن خوش گریه‌است   چون گریست از بحر رحمت موج خواست
بهر گریه آمد آدم برزمین   تا بود گریان و نالان و حزین مثنوی

پیغمبر افندمز (برکیمسه اللهی آ کسه‌ده خوف الله طولاییسیله کوزلری یاش صاچه‌رق بریوزینه اصابت ایتمه یوم قیامتده جناب خدا آنی معذب قیلماز) (خشیة اللهدن ناشی بکاء ناردن نجاتدر) (خشیة ـ اللهدن ناشی آغلایان کیمسه ناره کیرمز) (بکاء العیون وخشیة ـ القلوب رحمة) بیور یور حتی روز پر سوز جزاده مستحق عذاب اولان برکیمسه شهادت اعضا سببیله جهنمه سوق ایدیلیر کن برموی مژکان بالاستیذان یاربی بوقول دنیاده ایکن خوفك طولاییسیله اغلایه‌رق بنی غریق آب خونین ایتدی ایدی‌دیه‌جك شعر مذکورك شهادتیله شخص مذبورك داخل جنان اوله‌جغی روایت ایدیلیور

[۲] و استفرغ الدمع من عین قد امتلئت   من المحارم والزم حمیة الندم برئه

[۱] ایکله‌مك وآغلامق سرمایهٔ قویه‌در رحمت کای ایسه دها قوتلی دایه‌در. بولوت اغلامازسه چمن کولمز ، چوجوق آغلامازسه سوت جوشه کلمز. برکونلك چوجوق یولی بیلیورده شفقتلی دایه ایرشسون دیه آغلایور. سن بیلمیورسك که دایه‌لرك دایه‌سی آغیتسز سود ویرمز. رحمت آلهیه‌م او کوزل گریه‌لره موقوفدر چونکه آغلادی رحمت دکزندن طالغه قالقدی. حضرت آدم زمینه گریه ایچون کلدی تا که آغلایجی ، ایکله‌یجی واظهار حزن ایدیجی اولیور

[۲] محارمدن امتلاءایدن کوزدن دمی استفراغ ایت، حمیهٔ ندامته ملازم اول

انسان دنیان جوهر ذیقیمت وطن اصلیسی اولان عالم جبروت وارواح مجرده‌دن تبعید وتغریب ایدلمش برغریب زاردر که کندیسنه همیشه گریان وفغان یاقیشیر خصوصیله کیجه‌لرده سینهٔ سوزان ایله نالان، چشم خونبار ایله گریان اوله‌رق غریق لجهٔ خونین ومستغرق گرداب آه وانین اولملیدر

[۱] حبس نیل کنبدی از گریه‌نی شوغرق‌اب   شب چومرغی کاشیانش غنچهٔ نیلوفرست

حضرت علی کرم الله وجهه افندمز برکون خطبه‌لرنده (ای اللهك قوللری موتدن صاقینکز، موتدن فوت یوقدر طوریرسه‌کز طوتار ، قچارسه‌کز یتر موت ناصیه‌کزده دوکلی‌در نجات آرایکز نجات آرایکز هم تجسس مذکورده عجله ایدیکز زیرا آرقه‌کزده بر طالب حثیث واردر که قبردر متنبه اولیکز که قبر جنت باغچه‌لرندن بر باغچه ویاخود جهنم چوقورلرندن بر چوقوردر آگاه اولیکز که قبر هر کون اوچ دفعه تکلم ایدر وبن بیت ظلمتم ، خانهٔ وحشتم ، قورتلر اوی‌یم دیر متنبه اولیکز که او کونك آرقه‌سنده دها شدتلی بر کون واردر او کونده کوچوکلر اختیار ، بویوکلر سکران اولور سود امزیرن هر بر قادین کندی چوجغندن ذهول وغفلت، هر بر ذات حمل اولان قادین‌ده وضع حمل ایدر ناسی سرخوش کوریرسك حالبوکه سرخوش دکل ولکن اللهك عذابی شدتلیدر متنبه اولیکز که او کونك وراسنده دها شدتلی بر کون واردر او کونده حرارتی شدید ، قعری بعید ، زینتی حدید ، صویی صدید ، رحمت حق نابدید اولان نار جهنم واردر) بیوردقلرنده اصحاب کرام هونکور هونکور آغلاشدیلر صکره حضرت امام (آگاه

[۲] ایضاحی فلك الابحارمزده‌در

ومتابه اوليكنزكه اوكونك ورا سنده متقيلره حاضرلنمش ، انجى سموات وارضه مساوى اولان جنت واردر حضرت الله بزى وسزى جنته ادخال ، جهنمدن خلاص بيورسون) بيورديلر .

بر كون نزد فاروقى يه براعرابى كله رك اى صاحب خير اولان عمر الله طوراغكى جنت ايتسون قيزلرم آچ ، انالرى چيپلاقدر زمانك بزه آتديغى ادبارا وقونه قالقان اول ، الله عشقنه شو چالرمى اسعاف ايت مآلنده ايكى بيت سويلدى جناب فاروق اعظم لطيفه قصديله ديدكاريكى ياپمازسه م نه اولور بيوردى اعرابى ده اوحالده دونر كيده رم ديدى حضرت عمر كيدرسه ك نه اولور بيورديغنده اعرابى عطاياى الٓهيه برلشوب ده اعطاده بولنانلرك مقامى جنت ، منع احسان ايدنلرك مقرى جهنم اولديغى ودرياى قهر جلالك طالغالانديغى ، اوطالغه لر آراسنده عالم بشريتك الامان نفسى صداسيله عرش اعظمى تترتديكى بركونده نم حالمدن سن ده سؤال ايدليرسك ديدى حضرت عمر صقالى ايصلانيرجه سنه آغلادقدنصكره كوله سنه آل شو كوملكى شو اعرابى يه وير شعرندن ايچونمى ؟ خير بلكه سويلديكى قيامت كوننك دهشتندن ايچون والله العظيم بوندن باشقه سنه مالك دكيلم كه آنى ده ويره يم ديمشدر

آكمزميسك سن شول كونى جمله عالم عريان اولا — نه آته اوغوله باقه نه قرداشدن درمان اولا
طاغلر يرندن آيريله هيبتندن كوك يارله — بيله يرك بندى قيريله يره دوشه پران اولا
مالك طموبه چاغيره زبانيلر صف صف طوره — قورقوسندن يير يارليه تتره يوبن حيران اولا
مالك ايدرهى طمو قيامتى كوردك يعنى — عاصيلرى كتيره لر كيره سنده بريان اولا
زبانيلر بيته طوته كتوره طموبه آته — درى يانوب سكوك طوته دون كون ايشك افغان اولا
يونس سنكه بوسوزك قان ياشيله طولدى كوزك — اول حضرته طوته يوزك بنه درمان آندن اولا

حضرت نبى واصحاب سائره نك بكالرى وبكانك ؛ بكاء رحمت

ورأفت ، بكاء خوف وخشيت ، بكاء شوق ومحبت ، بكاء فرح ومسرت ، بكاء جزع ومسكنت كبى انواع مختلفه سى كتب مفصلاتده در .

محصول بيت ــ ودخى تفويض ، صكره حسن توكل ، خضوع ، خشوع وكمال مسكنتله آغلامقدر

٧ وتقوى آله العرش سراً وجهرة
وحسن مسير فى علوم الشريعة

(تقوى) آخرتده ضرر ويره جك شيلردن پرهيز ونفسى اوكبى شيلردن اسركمكه دينوركه اوچ قسمدر (١) صاحبنى مخلد فى النار اولمقدن محافظه ايدن عوامك تقواسيدركه (والزمهم كلمة التقوى) فحواى جليلندن مستبان اولديغى وجهله كلمهٔ توحيدى اتيان وكلمات كفريه دن اجتنابله حاصلدر (٢) موجب لوم اولان كبائردن بلكه عندالقوم صغائردن اجتنابله حاصل اولان خواصك تقواسيدركه (ولوان اهل الكتاب آمنوا واتقوا لكفرنا عنهم سيئاتهم ولادخلناهم جنات النعيم) مدلول منيفندن مستبان اولديغى وجهله صاحبنى دخول ناردن محافظه ايدر نظر شريعتده متعارف اولان تقوا ده بودر حضرت پيغمبرك رجل ، بأس ده بولنورم قورقوسيله لابأسى ترك ايتمدكجه متقيلر درجه سنه بالغ اوله ماز حديث شريفى مشايخ كرامك ده متقى او كيمسه دركه طريق مصطفايه سالك ، دنياى وراء قفايه نابذ ، نفسنى اخلاص ووفاء ايله مكلف ، حرام وآثام وجفادن مجتنبدر كلمات منيفه لرى تقوانك بو مرتبه سنه اشارتدر (٣) (ياايها الذين آمنوا اتقوا الله حق تقاته) نص قطعيسيله مبرهن اولوب اخصه مخصوص اولان تقوانك صوك درجه سيدركه قلبى ماسواى خدادن محافظه ايتمكله

حصولپذیر اولوب صاحبنك درجات جنابیه‌سنی زائد، مشاهدهٔ جانانیه‌سنه مستعد قیلار

[۱] دین وتقوی راخدا باهر که داد هست اواندر دوعالم برمراد
هر که مرد پارسا ومتقیست او سعید ورستکارست نی شقیست
هر که او را نیست ازتقوی شعار هستی او نیست غیرازشین وعار
نیست زنده درحقیقت مرده است غیرآن که ره بحضرت برده است: کلشن توحید

جعفر صادق تقوایی، قلبده حقدن باشقه‌سنی کورمه‌مکله، شیخ نصرآبادی عبدك ماسوای الهیدن اتقا ایتمه‌سیله، امام قشیری تقوایی رؤیتدن بری اولمق وکندیسـنی متقی بیلمکدن توقی ایتمکله تعریف ایتدیلر.

[۲] مدد ازلطف ازل جوی که راه سلوك تکیه برطاعت وبرتقوی خود نتوان کرد
آتش عشق ونار محبت قلبلرینی یاقان عشاق خدانك بو کبی تقوالردن بی خبر بولندقلرینی حضرت مولانا
[۳] بسوزید آتش تقوی جهان ماسوی الله را بزد برقی زالله وبسوزانید تقوی را
بیتیله بیان بیوریور

الحاصل تقوی: برکنز عزیز وجوهر نفیس، برخیر کثیر وفوز کبیر، برزندن کریم وملك عظیم در که (لافضل لاحد علی احد الا بالتقوی)

[۱] حضرت خدا دین وتقوایی کیمه ویردیسه اوایکی عالمده بر مراددر. کیم که متدین ومتقیدر او شقی دکلدر، طوغری ایشلی سعیددر. هر کیمه که تقواده علامت یوقدر. آنك وارلغی شین وعاردن باشقه دکلدر. او حقیقتده زنده دکل، مرده‌در حضرت خدایه واصل اولانلر غیریدر. [۲] مددی لطف ازلیدن آرا که سلوك یولنده طاعت وتقوایه اعتماد ممکن ولایق اوله‌ماز.

[۳] تقوا آتشی ماسوا الله اولان جهانی یاقدی اللهدن بربرق اوردی تقوایی یاندیردی

شیمهٔ سنیه‌سیله شانی اعلا بیوریلیور دنیا وآخرت خیرلرینی جامع اولوب فضائلی حقنده کی شرفورود اولان آیات واحادیث ماقابل تعداد وتحریر ایسه‌ده (۱۲) آیت کریمه‌نك علی التبرك تسطیری مناسب کورولدی (۱) (وان تصبروا وتتقوا فان ذالك من عزم الامور) ایله مدح وثنا (۲) (وان تصبروا وتتقوا لایضرکم کیدهم شیئاً) ایله اعدادن حفظ (۳) (ان الله مع الذین اتقوا والذین هم محسنون) ایله تأیید ونصرت (٤) (ومن یتق الله یجعل له مخرجاً ویرزقه من حیث لایحتسب) ایله شدائددن نجات ورزق حلال (۵) (یاایها الذین آمنوا اتقوا الله وقولوا قولاً سدیداً یصلح لکم اعمالکم ویغفرلکم ذنوبکم) ایله اصلاح عمل وغفران ذلل (٦) (ان الله یحب المتقین) ایله محبة لله (۷) (ان اکرمکم عندالله اتقاکم) ایله مکرمیت (۸) (انما یتقبل الله من المتقین) ایله قبول (۹) (ومن یتق الله یجعل له من امره یسراً) ایله تیسیر امور (۱۰) (الذین آمنوا وکانوا یتقون لهم البشری فی الحیوة الدنیا وفی الآخرة) ایله بشارت عظیمه (۱۱) (ثم ننجی الذین اتقوا) ایله ناردن نجات (۱۲) (اعدت للمتقین) ایله خلود جنان بیان بیوریلیور

[۱] سه علامت باشد اندر متقی کی بود نسبت تقی را با شقی
برحذر باشد تقی ازیاربد تا نیفتد از دور ادرکاربد
کر رود دیکر دروغش برزبان وزطریق کذب باشد برکران
ازحلال پاك کم کیرند کام تانیفتد اهل تقوی درحرام پندعطار

[۱] متقی‌ده اوچ علامت اولور تقینك شقی ایله مناسبتی اوله‌ماز. تقی فنا ایشده الفا ایتمه‌سون ایچون فنا دوستدن حذر اوزره اولور دیکری لسانه یالان قوماز، یالان یولندن کنار اوزره اولور. اهل تقوی حرامده واقع اولمامق ایچون حلال پاکدن‌ده مرادینی آز طوتار

لسان اصمعی‌دن مرویدرکه برکیجه برای طواف چیقمشدم برده
برصدای حزین وبکاء آه‌وانین ایشیتدم. تعقیب ایده‌رك صاحب بکایی
بولدم که برغلام مهوش وخوب منظر استار کعبه‌یه صاریله‌رق جناب متعاله
ناز ونیاز وشویله‌جه — ای بیوك معبودم مردمك عیون غائب ، ضیاء
نجوم ظاهر اولدی سن حی وقیوم اولان ملك متعالسك ابواب سلاطین
قپانه‌رق حاجبلر تعیین ایدلدی سنك درکاهك سائللره آچیقدر الٓهی
بن ده برسائل عائل ، عبد آبق وآثم ، مذنب خائفم — خطاب ایدیوردی شو

[١] یامن یجیب دعا المضطر فی الظلم   یا کاشف الضر و البلوی مع السقم
قد نامت العین حول البیت وانتبهوا   وانت یاحی ویا قیوم لم تنم
ادعوك ربی ومولای ومعتمدی   فارحم بکائی بحق البیت والحرم
انت الغفور فهب لی منك مغفرة   ثم اعف عنی یاذا الجود والکرم
ان کان عفوك لایرجوك ذوزلل   فمن یجود علی العاصین بالنعم

بیتلری انشاددن صوکره باشنی قالدیروب — ای معبودم اطاعت ایتدم
ایسه سنك توفیق وهدایتکله اولدیغی ایچون سکا منتدارم ، جهالتم
طولاییسیله یاپدیغم خطالر علیهمه حجتدر . ای معبود ومسجودم
کناهلرمی عفو ایت وبنی دار کرامتکده رسول وحبیبك حضرت
محمدك مشاهده‌سندن محروم ایتمه — دیدی وبایله‌رق یره دوشدی .

[١] ای ظلمتده‌کی مضطرك دعاسنی مجیب ، ای ضر وبلوایی کاشف اولان الله .
بیتك اطرافنده‌کی اصحاب عیون اویودی واویاندی ای حی وقیوم سن اویومازسك .
ای ربم ، مولام ومعتمدم سکا دعا ورجا ایدیورم بیت وحرم حرمتنه کوزلرمدن
دوکیلان یاشلره آجی . سن غفورسك بنم ایچون مغفرت باغشله صکره ای جود کرم
صاحبی بنی عفو ایله . اکر عفوکی ذلل صاحبی رجا ایتمزسه عاصیلره نعمتلری کیمسه
احسان ایتمز .

یانه‌ یاقلاشه‌رق وجه انورلرینه باقدم که وارث خاندان نبوت ، ضیای
چراغ امت ، جکرپارهٔ حبیب کبریا ووقعه‌دیدهٔ دلسوز کربلا زین
العابدین بن حسین بن علی رضی‌الله عنهم‌در . وجه مقمر ورأس
مطهرلرینی درآغوش ایدوب زلف معطرلرندن بوی نافه استشمام
ایتدم واحوالنه ترحماً آغلامغه باشلادم برزمان صوکره کوزلرینی
آچه‌رق معرض عتابده بنی مولامك ذکرندن اشغال ایدن کیمدر دیدی .

دیدم که اغیار دکل ، کوله‌کز اصمعیدر فقط بوبکا وخشیتك
سببی نه‌در؟ حالبوکه سز خاندان نبوتدن سکز . حضرت امام اوطوره‌رق
ای اصمعی جناب جبار (واذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم یومئذ
ولا یتساءلون) بیورمدیمی ای اصمعی جنت متقیلر ایچون احضار ایدلمشدر
عبد حبشی ایسه‌لرده ، جهنم عاصیلر ایچون یارادلمشدر هر نقدر
شریف قرشی ایسه‌لرده بیوردی. تقوانك درت قسمی دها واردرکه
(١) تقوای حق (٢) تقوای حجاب (٣) تقوای حدود (٤) تقوای
ناردر تفصیلی فتوحاتك (٨٤ — ٨٥ — ٨٦ — ٨٧) نجی بابلرنده‌در

[١] ولاعیش الامع رجال قلوبهم   تحن الی التقوی وترتاح للذکر

(اله) دردنجی بایدن کتاب وزننده اولوب معبود معناسنه‌در
لفظهٔ جلاله حقنده یکرمی قدر قول اولوب بعض قوله کوره اصلی (اله) در
تفصیلی قاموس ومصباحده‌در یالکز بومقامده تقوانك مضاف
الیهی اولوب عرشك مضافیدر (عرش) بالعموم اجسامی محیط
اولان جسم نورانی وعلویٔ کبیرك اسمیدر سراج العقولدن

[١] معیشت حقیقیه آنجق اول بر رجال مکرم ایله‌درکه قلبلری تقوایه حنین ،
ذکره مرتاح اولور .

مستباندر که جناب حق بزی ارضده ارضدن یارادوب فوقمزده هوایی، هوانك فوقنده طبقات سمایی وفوق السموات کرسیی، کرسینك فوقنده ده عرشی یاراتدی شوحالده پیغمبر افندمزك یدی قات یرلرك ویدی قات کوکلرك کرسی یه نسبتی بر حلقه نك بیوك بر صحرایه نسبتی کبی در کرسی وبوتون مخلوقاتك عرشه نسبتی ینه بو کبیدر مألنده کی حدیث شریفندن آکلاشیلان عرش اعظم اعظم مخلوقدر لکن وراء عرشده بر مخلوقك بولونديغنه دائر کتاب وحدیثدن هیچ برشیئه مطلع اولنمدی اما سرادقات وانوار عرش جمله سندندر شوحالده موجودات دنیویه ومخلوقات اخرویه دائرهٔ عرشدن خارج دکلدر. زیرا عرش جمیع کائناتی جامع وجلال کبریایه لایق در بونك ایچون (الرحمن علی العرش استوی) بیورلدی بوبابده کی تحقیقات فوق العاده کتاب الیواقیتده در .

(سراً وجهرةً) کیزلی وآچیقده دیمکدر تقوایی بو کلماتله تقییدده کی فائده ظاهردر زیرا یالکز سراً ویاخود مجرد جهراً یاپیلان تقوا مردوددر (حسن مسیر) سیرت حسنه، مهارت کامله معناسنه در که تقوانك موقوف علیهیدر معلومدر که سالکان راه خدانك درجه لری متفاوتدر . بعضیلرك درجه سی ولایتده ، بعضیلرك کرامتده، بعضیلرك مشاهده ده ، بعضیلرك حال ومقامده، بعضیلرك ده معارف وعلومده دره شریعتده عالم اولان شریعتده عالم اولمیاندن، طریقتده عالم اولان طریقتده عالم اولمیاندن افضلدر فقط جمله سنك صحتی علوم شرعیه ایله تظاهر ایدر آنك ایچون حضرت ناظم عالم بالشریعه اولمه یی شروطدن عد ایتدیلر (علم) واقعه مطابق اعتقاد جازم معناسنه اولوب عندالحکماء عقلده برشیئك صورتنك حصولندن عبارتدر که غیردن مأخوذ اولانه علم

انفصالی ، غیردن اخذ اولنمیانه علم فعلی، وجودنده ماده یه محتاج اولان موجوداتك احوالندن باحث اولانه علم الٓهی، لفظ عربینك مقتضای حاله مطابق اولان احوالی کندی سببیله بیلنانه علم معانی، معنای واحدی طرق مختلفه ایله ایراد کندیله بیلنن علمه علم بیان ، مقتضای حاله مطابقته رعایتدن صکره تحسین کلام کندیله معلوم اولانه علم بدیع ، علی ماهو علیه اموری تصور سببیله دلیلك اعطا ایتدیکی علمه علم الیقین، قاعدهٔ اسلامیه اوزره اولمسی اعتباریله موجود ایچون اعراض ذاتیه دن بحث ایدنه علم کلام ، حرکت وسکون کندی اوزره صالح اولور حیثیتده جسم طبیعیدن بحث ایدنه علم طبیعی ، دوشونجه سز حاصل اولان ویاخود انسانه تحصیلی مقدور اولمیانه علم استدلال ، اسبابه مباشرتله حاصل اولانه علم اکتسابی دینور وشوصورتله تقسیم ایدیلور (علم) معقول ومنقول اولمق اوزره ایکی قسمدر علم معقول «٣» در «١» لزوملی ونظر شریعتده ممدوحدر که مصالح دنیویه کندیله تأمین ایدیلن علم طب ایله فرائض علملرندن عبارتدر بوده لزومی نسبتنده فرض عین وفرض کفایه اولور «٢» سحر ، طلسمات ، حقه بازلق کبی علوم مذمومه در «٣» هیئت ، هندسه ، حساب ، نبویات، الٓهیات، معادات اشعار ، تواریخ وسائر علوم فلسفه کبی مباح اولان علملردر منقول شرعیه قسمنه کلنجه بوده مکاشفه ومعامله نامیله ایکی یه آیریلیر علم معامله اعتقاد ، فعل وترکدن عبارت اولوب درت قسمه انقسام ایدر «١» اصول یعنی کتاب ، سنت ، اجماع، آثاردن عبارتدر زیرا دلیل یا وحی در ویاخود وحیك غیریدر وحی ده یا متلودر کتاب کبی ویاخود غیر متلودر حدیث کبی و وحیك غیری ده یا متفق علیه در اجماع کبی ویاخود

مختلف فيه‌در آثار وقياس كبی شو اصول اربعه‌يه ادلۀ شرعيه نامی ويرلمشدر (٢) فروع‌در كه مصالح دنيويه‌يه دائر وعبادات ، معاملات ، مناكحات ، عقوبات كبی قسملری جامع اولان فقه ايله مصالح اخرويه‌يه تعلق ايدن احوال قلب ، اخلاقدن عبارتدر (٣) مقدماتدر كه بوده لغت ، صرف ، نحو ، منطق ، معانی كبی علوم عاليه‌يه واسطه اولان علوم آليه‌در (٤) متمماتدر بوده ايكی قسمدر برنجيسی قرآن كريمه تعلق ايدر بوده يا لفظنه تعلق ايدر قرآات سبعه ومخارج حروف كبی ، يا معناسنه متعلقدر تفسير كبی وياخود احكامنه تعلق ايدر ناسخ ومنسوخ ، عام وخاص ، جلی وخفی ، مجاز وكنايه كبی كه اصول فقه‌له بنامدر ايكنجيسی آثاردر كه بوده رجالی واسملرينی ، اصحابی وصفتلرينی ، راويلرك عدالت واحوالنی علمدن عبارتدر منقولك ايكنجی قسمی علم مكاشفه‌در بونك لدنی ووجدانی ناميله ايكی قسمی واردر كه آشاغيده ايضاح ايديله‌جكدر .

[١] بعلمست آدمی انسان مطلق   چو علمش نيست شد حيوان مطلق
عمل بی علم باشد جهل مطلق   بجهل ای جان نشايد يافتن حق حافظ

(شريعت) عبوديتی التزامله ائتمار يعنی حضرت خدايه اوامرينی ايفا ، نواهيسندن اجتناب ايله انقياد معناسنه اولوب پيغمبرمزك اعماله متعلق كتيرديكی حكملره دينور اما اعتقاده متعلق كتيرديكی احكامه دين دينور .

سرای دين اساسيدر شريعت   طريق حق هداسيدر شريعت
بودر اول قپو درگاه حقه   كه يولك ابتداسيدر شريعت

[١] نوع آدم علمله انسان مطلقدر چونكه علمی يوقدر حيوان مطلق اولدی . علمسز عمل جهل مطلقدر ای جان جهلله حق بولنق اوله‌ماز .

دخی بونكله ختم اولوربو يوللر   بوراهك انتهاسيدر شريعت
صراط مستقيمه دعوت ايدن   مناديلر نداسيدر شريعت
شريعت انبيانك سنتيدر   قمونك اهتداسيدر شريعت
خدانك ليلۀ معراج ايچنده   حبيبنه عطاسيدر شريعت
يكرمی اوچ ييله‌دك جبرئيلك   آكا وحی خداسيدر شريعت
جهانده چوقدر انواعی علومك   قوشنك هماسيدر شريعت
بونفس كافری قتل ايتمكيچون   حقك حكم وقضاسيدر شريعت
جهاد اكبر ايدن اهل دللر   قلوبنك صفاسيدر شريعت
طريقت كاروانينك اوكنجه   دليل ومقتداسيدر شريعت
حقيقت گرچه سلطانلقدر اما   اوكنده آنك لواسيدر شريعت
شريعتدن ولی ياد اولماز اصلا   ولينك آشناسيدر شريعت
شريعتله طورير ارض وسموات   بو بنيانك بناسيدر شريعت
نه بيلسون شرع پاكی اهل الحاد   اول اعدانك عداسيدر شريعت
همان آنلرده عقلنجه صانور كيم   نظام ايچون اولاسيدر شريعت
صاقين جانا صاقين آنلره اويوب   ديه‌سنده نولاسيدر شريعت
شريعتسز حقيقت اولدی الحاد   حقيقت نور ضياسيدر شريعت
ضيا اولمازايسه نوری ده يوق بيل   حقيقتله قياسيدر شريعت
جهانه برولی هيچ گلز الا   اللده آنك عصاسيدر شريعت
دخی باشنده تاج وشال وكسوه   هم اكننده عباسيدر شريعت
حقيقت جانيدر آنجق ولينك   جانندن ماعداسيدر شريعت
چيقيجق جان بدن اولديكی كبی   چيقيجق سرقلاسيدر شريعت
قرار ايتمز بدن اولمايجق جان   حقيقتك بقاسيدر شريعت

حقیقت دلبر رعنا کبیدر　　آنك زرین لباسیدر شریعت
صاقین صویمه آنی نامحرم ایچره　　یوزك صویی حیاسیدر شریعت
حقیقت عرش اعلادر محقق　　اوعرشك استواسیدر شریعت
جمیع انبیا واولیانك　　نیازی رهنماسیدر شریعت

محصول بیت ـ ودخی تنها وآشکارده مالك عرش عظیم اولان حضرت حقه تقوا ، علوم شرعیه‌ده مهارت تامه‌در

۸　وعزف عن الاکدار والغیر والسوی
وبذل وتهذیب واخلاص نیة

(عزف) امتناع وانصراف معناسنه‌در

(اکدار) عبدله رب بیننده حائل اولان شیلر دیمکدر (الغیر) مانع عبادت ووصلت اولان شی دیمکدر (السوی) سید علامه‌نك (السوی هوالغیر وهوالاعیان من حیث تعینا تها) قولندن مستباندرکه غیر ایله سوی مشترك المعنی اولوب عوائق نفسانیه معناسنه‌در

[۱] وحب السوی فرض علی القوم رفضه　　وکل کمال فی اتباع الرسول
[۲] در حقیقت دوستانت دشمنند　　که زحضرت دور ومشغولت کنند　مثنوی
[۳] دوستانت هم چوتو اهل تنند　　دائما در راحت تن می تنند　گلشن توحید
هر که عاشق نیست او تن پرورست　　جانش ان جانست که در کاوو خرست

[۱] قوم اوزرینه ماسوای خدایی ترك فرضدر هر بر کمال رسوله اتباعده‌در .

[۲] دوستلرك حقیقتده دوشماندرلر زیرا سنی حضرت حقدن مهجور ومشغول قیلارلر .

[۳] دوستلرك حقیقتده سنك کبی اهل تندرلر دائما تن راحتنده‌کاهلدرلر. کیم که عاشق دکلدر او تن پروردر، اونك جانی اوکوز وحمار کبده‌کی جان کبیدر

(بذل) بر شیٔ کوکل خوشلغیله ویرمك معناسنه‌درکه سخانك فوقنده ، جودك دوننده بر خصلت حمیده‌در زیرا مالنك بر قسمنی اعطا ایدوب قسم آخری ابقا ایدنه صاحب سخا ، مالنك چوغنی اعطا وبر آزینی ابقا ایده‌نه صاحب بذل، لاالغرض مالنی اعطا ایده‌نه صاحب جود ، کندی نفسنه لازم اولان شیٔ اعطاده غیری کندینه ترجیحاً اعطا ایده‌نه صاحب ایثار دینور پیغمبرافندمز سخی اللهه ، ناسه ، جنته یقین ونار جهنمدن اوزاقدر بخیل اللهه، ناسه ، جنته اوزاق ، جهنمه یاقیندر سخی جاهل نظرخالقده عالم بخیلدن سوکیلیدر مآلنده بر حدیث بیوریور

[۱] مالك من مالك الا الذی　　قدمت فابذل طائعاً مالکا
تقول عمالی ولو فتشوا　　رأیت اعمالك اعمی لکا

امام ترمذی بیوردی‌که جود تام بذل علمدر زیرا دنیا متاعی بر عرض زائلدرکه انفاق کندینی ناقص قیلار علم عکسنه‌در زیرا دائم وباقیدر مشایخ عظام حضرتلری بیوریورلرکه زنکینلرك زکاتیماللرینی فقرایه ویرمکدر ، فقرانك زکاتی اغنیایه اعتمادی قلبلرندن اخراجدر ، عاشقلرك زکاتی روحلرینی حب مولاده بذل ایتمکدر ، عارفلرك زکاتی حاللرندن مستعدینه بخش ایتمکدر جناب نبوتمآب افندمز حکمتی اهلنك غیری‌یه ویرمیکزکه حکمته ظلم ایتمش اولیرسکز، اهلندن ده منع ایتمیکزکه اهلنه ظلم ایتمش اولورسکز بیوریور

[۱] مالکدن تقدیم ایتدیکك شیئك غیری سکا نفع ویرمدی اویله ایسه سنك ایچون اولان شیئی کوکل خوشلغیله بذل ایت . سن عمللرم دیرسك اکر تفتیش ایتسه‌لر عمللریکك سنی اعمی ایتدیکنی کوریرسك

[۱] بدگهرراعلم وفن آموختن   دادن تیغی بدست راهزن

تیغ دادن درکف زنکیٔ مست   به که آید علم ناکس را بدست   مثنوی

حضرت خدانك (لن تنالواالبر حتی تنفقوا مما تحبون) نظم ربانیسنده‌کی (بر)دن مراد اهل ظاهر عندنده جنت ، اهل حقیقت عندنده وصلتدر شواعتبارله رضای خداده مالارینی بذل ایدنلر داخل جنان ، جانلرینی بذل ایدنلر واصل جانان اولور

[۲] آن درم دادن سخی رالایقست   دادن جان خودسخای عاشقست   مثنوی

[۳] ترك شهوتها ولذتها سخاست   هر که درشهوت فروشد برنخاست   کلشن توحید

ماندهٔ در لذت دنیای دون   غافلی از وصل نعم الماهدون

کشت مانع لذت یك چندروز   از تماشای جمال جان فروز

حظ حیوانی بهل کر آدمی   چشم جان بکشاو باخودآدمی

لکن حرامدن قازانلمش مال ایله آلودهٔ حظ نفسانی اولان جانك مبذول جانان اوله‌میوب ملعبهٔ شیطان اوله‌جغی ظاهر و وارستهٔ ایضاحدر .

[٤] نفع عامه عامه‌را اولیست آری دم خر   خوش مکسرانیست ولیکن کون خررا درخورست   لجه

---

[۱] بد اصله علم وفن اوکرتمك یول اوریجی اشقیانك الینه قلنج ویرمك دیمکدر . سرخوش زنکینك النه قلیج ویرمك ناکسك النه علم کلمکدن ایدر

[۲] سخی‌یه درهم معروف ویرمك لایقدر فقط عاشقك سخاسی جان ویرمکدر .

[۳] شهوتلری ولذتلری ترك سخادر درکهٔ شهوته دوشن کیمسه یوقاری‌یه قالقه‌ماز . سن دنی دنیانك لذتنده قالمش ، (نعم الماهدون) ه وصلتدن غافل اولمشسك . بر قاچ کونلك لذت جانفروز اولان دیدار خدایی تماشادن مانع اولدی . اکر آدمسه‌ك حصهٔ حیوانیه‌یی بوراق ؛ جان کوزیخه آچ وبر زمان کندیکه کل .

(٤) ایضاحی فلك الابحارمزده‌در

(تهذیب) اکمل حالات اوزره اولنجه‌یه قدر عیوب نفسی تنقیه معناسنه‌در عندالمشایخ علم وعملی لایق اولمیانشیدن تنقیه معناسنه‌درکه معالجهٔ مریض مقامنه قائمدر

حکمت اندرزخ تن تهذیب عقل وجان تست   قصدواعظ زجراصحاب واکدبرمنبرست   لجه

(اخلاص نیة) اوچنجی بیتده کچدیکی حالده بوراده مکرراً ذکر ایدلمسی شرفنه تنبیه اولسه کرکدر فتوحاتده مسطوردرکه حرکات وسکنات ایچون نیت مطر کبیدر ارض مطرله ، جسم روح انورله حیات بولدیغی کبی حرکات وسکنات‌ده نیتله زنده اولور .

پاك نیت جنتی ایجاب ایدر   نیتی طوغری اولان طوغری کیدر

نیت مؤمن عملدن معتبر   نیتی خالص اولان چکمز کدر

هم معلقدر دیدی فخرجهان   صدق نیت عرش اعلاده همان

قوه‌دن فعله چیقارسه صاحبی   عرش اعلا صالانور طوبا کبی

بو تحرك عین استغفاراولور   عفو ایدر اوعبدی الله غفور

هرنه شیده نیتك خالص ایسه   چکمه انجامی ایچون هیچ وسوسه

سوء نیت ایلیوب اولمه خجیل   سوء نیتدن اولورسك مضمحل

پك اوزاتمه سوزده تطویلی براق   (انماالاعمال بالنیات)ه باق

محصول بیت ـ ودخی نفسی حظوظات وماسوادن منع ، بذل ، تهذیب واخلاص نیتدر

۹ وصمت وتسهید وموت بجبه
وتحسین اوصاف وتجویع معدة

(صمت) صادك فتح وضمیله سکوت معناسنه اولوب ایکی قسمدر

(۱) عوامه مخصوص اولان صمت لسانی‌در

[١] تكلم وسدد مااستطعت فانه ‌ ‌ كلامك حى والسكوت جماد
فان لم تجد قولا سديداً تقوله ‌ ‌ فصمتك عن غير السداد سداد

(٢) خواصه مخصوص اولان صمت قلبيدر بوده خواطر قلبيه يى ترك معناسنه در كه صاحبى مظهر تجليدر دنيلدى كه مكارم اخلاقك مجمع وممتازى ، ابدال وابرارك مابه الامتيازى درت شيدر (١) قلت كلام (٢) قلت طعام (٣) قلت منام (٤) عزلت انامدر جناب حق (لاخير فى كثير من نجواهم الامن امر بصدقة او معروف اواصلاح بين الناس — ان ربك لبالمرصاد — مايلفظ من قول الالديه رقيب عتيد) اكمل الرسل افندمزده (امر بالمعروف ، نهى عن المنكر ، ذكر الله مستثنا اولمق اوزره زادهٔ بشرك هر بر كلامى كندى عليهنه در لهنه دكلدر — اللهه ويوم آخرته ايمانى اولان خير ديسون وياخود سكوت ايتسون) بيوريور

اى برادر گر توهستى حق طلب ‌ ‌ جز بفرمان خداى مكشاى لب
گر خبردارى زحى لايموت ‌ ‌ بر دهان خود بنه مهر سكوت
اى پسر پند و نصيحت گوش كن ‌ ‌ گر نجاتى بايدت خاموش كن
هر كه را بسيار گفتارش بود ‌ ‌ دل درون سينه بيمارش بود

---

[١] متكلم واقتدارك اولديغى مدت مسدد اول زيرا كلامك حى ، سكوتك جمادر . اگر سويليه جك طوغرى سوز بوله مازسه ك طوغربنك غيريدن سكوتك طوغريدر

[٢] اى برادر اگر حقى طالبسه ك فرمان خدانك غيريه دوداق آچمه . اگر حى لايموتدن خبردار ايسه ك آغزيكه سكوت مهرينى وضع ايت . اى اوغل نصيحتى ديكله اگر سكا نجات لازمسه ساكت اول . كيم كه چوق سوزلى اولور سينه سنده كى قلبى بيمار اولور . كذب وغيبتدن سكوت واجبدر سويلمكه وغبت ايدن كيمسه احمقدر . صنعت عقلا سكوت ، صنعت جهلا كندينى نسياندر اى برادر ثناى حقك غيريى سويله قول حق حيله ايچون ديمه

خاموش از كذب وغيبت واجبست ‌ ‌ ابلهيست آن كو بگفتن راغبست
عاقلانرا پيشه خاموشى بود ‌ ‌ پيشهٔ جاهل فراموشى بود
اى برادر جز ثناى حق مگو ‌ ‌ قول حق را از براى دق مگو : پند عطار :

حجاج بن يوسف بر خطبه لرنده ديدى كه ابراهيم بن عبدالله بن حسن بن على رضى الله عنهم بصره ده بر خطبه ده شويله (اى ناس ذكر اللهك ماعداسى اولان هر بر كلام لغودر فكر خدانك غيريده اولان هر بر سكوت سهودر ، دنيا اويقو وآخرت اويانقلقدر ، موت بينلرنده متوسط وبزده اضغاث واحلامده يز) بيورديلر بعض حكما ؛ عاقلك لسانى قلبنك آرقه سنده ، احمقك كلامى وراء لسانده در ديديلر

[١] سفله گر حجلت كشد ز آثار فعل خود كشد كاغذى را روسيه از دود ويا خاكستر ست : لجه :

(تسهيد) سهر واويانيقلق معناسنه در كه معده طعامدن خالى اولديغنده نفس بهيميه دن نومك زوالى طولاييسيله جوعك نتيجه سيدر جناب خدا آيت كريمه ده (الذين تتجافى جنوبهم عن المضاجع يدعون ربهم خوفاً وطمعا) حديث قدسيده ده (اى داود بكا قارشى محبت ادعاسنده بولنوب ده كيجه قرا كلغنده اويويانلر يالانجيدر زيرا هر بر دوست دوستيله خلوتى سور) بيوريور حضرت لقمان دييور كه اوغلجغزم خروس سندن دها ذكى دكلدر حالبوكه سحر زماننده اوچاغريور سن اويويورسك

[٢] لقد هتفت فى جنح ليل حمامة ‌ ‌ على فنن وهناً وانى لنائم

---

[١] ايضاحى قلك الاجحار مزده در . [٢] كيجه نك يارسنه يقين قرا كلق وقتنده بر كوكرجين بر آغاچ دالنده صيحه وفرياد ايتدى حالبوكه بن اويويوردم . بيت اللهك صاحبنه يمين ايدرمكه بن يالانجى يم زيرا حقيقى عاشق اولسه ايدم كوكرجينلر بكاده ، آه وانينده بنى سبق ايده ميه جكلر ايدى . بن ربمه عاشق وهائم زعمنده يم حالبوكه بهائم آغلايور ، ايكه يورده بن آغلاميورم

كذبت وبيت الله لو كنت عاشقاً   لما سبقتني بالبكاء الحمائم
وازعم انى هائم ذوصبابة   لربى ولا ابكى وتبكى البهائم

شيخ سهرودى (جناب حق سحر زمانلرنده اويانقلرك قلبلرينه طلوع وتجلى ايده‌رك نور طولديرر غافللرك قلبلرى قلوب مذكوره‌دن استناره ايدر) مشايخ كرامده (عشاق خدانك اويقولرى غريقلرك اويقوسنه ، يمه‌لرى خسته‌لرك يمه‌سنه ، سوزلرى اهل ابتلانك سوزلرينه بكزر) بيوريور .

[١] العين ماتنامت شوقاً لاهل نجد   والقلب ذاب وجداً فى دائه العضال : حافظ

كتب صوفيه‌دن مستبانددركه سهرك عينى وقلبى ناميله ايكى قسمى واردر .

سهر عينى‌يه دوام ايدنلره سهر قلبى بخش اولنور ، مظهر سهر قلبى‌ده مظهر تجلى اولور .

[٢] نعم سرى طيف من اهوى فارقنى   والحب يعترض اللذات بالالم : برئه

غداء روح اولان سهرنومك ضدى اولوب آداب معنويه‌سى واردركه آداب نوم ايله انكشاف ايده‌جكندن نومك بعض آدابنى تسطير مناسب كورلدى (١) اويقو زماننده آبدست آلمق (٢) اولنده وآخرنده مسواك طوتمق (٣) قبله‌يه قارشى صاغ طرفى اوزره ياتوب صاغ النى صاغ يوزينه قويمق ترتيب مذكور اوزره قبل النوم — ٣ — صلوات — ١٠ — فاتحه — ١١ — اخلاص — ٣ — صلوات اوقويانلر مرادلرينى

[١] اهل نجده شوقدن ناشى كوزوم اويومدى آنك اوكولمازدردنده وجد طولاييسيله قلب اريدى.

[٢] اوت محبوبك خيالى كلوب مانع خواب اولدى اساساً محبت مانع لذات نفسانيه‌در.

رؤياسنده كورورلر (٤) بوتون كناهلرينه توبه ايتمك (٥) عمرينك صوكى ظن ايتمك (٦) آية الكرسى اوقويوب اويقوسى كلنجه‌يه قدر ذكر وتسبيح ايتمك (٧) (اللهم باسمك اموت وباسمك احيى) ديمك (٩) اويقويى بيله‌رك تهجد نمازى قيلمق لطائف غريبه‌دندركه بايزيد بسطامى حضرتلرى هنكام طفوليتنده پدرندن تعلم قرآن ايدركن سورهٔ مزملك ايكنجى آيتنه كلنجه قيام ليل ايله مأمورك كيم اولديغنى صوردى حضرت محمددر جوابنى آلنجه آكا تابع دكلميسك ديدى پدرى بو خطاب جليل بالذات نفس محمديه‌يه منحصردر ديجه تعلمه دوام ايتدى فقط سورهٔ مذكوره‌نك (٢٠) نجى آيتنده‌كى (وطائفة من المؤمنين معك) نظم جليلنه نظر انداز اولان بايزيد طائفهٔ مذكوره‌نك كيملردن عبارت اولديغنى سؤال ايتدكده پدرى اصحاب رسولدر ديدى بايزيد اصحاب كرامك مأمور اولديغيله مأمور دكلميسك ديدكده مكابدهٔ دينيه‌ده بز آنلرك درجه‌سنه وارمه‌مدق جوابنى آلنجه باباجغم حضرت محمد واصحابنه اقتدا ايده‌ميان امتده خير يوقدر ديدى بو سوز پدرينه صوك درجه تأثير ايدوب صلاة ليله دوامنه سبب اولمشدر بايزيد پدرندن صلات ليلى تعلم مراد ايتمشسه‌ده طفوليتى طولاييسيله پدرى تعليمدن امتناع ايتدى بايزيد ، امين اول كه بابانك اولاددن فرار ايتديكى يوم قيامتده ، (وامتازوا اليوم ايها المجرمون) مصداق جليلنجه اهل جهنم اهل جنتدن آيرلديغى كونده يارب بابامدن صلاة ليلى اوكرنمك ايستدمده اوكرتمدى ديه سندن دعوى وشكوا ايدرم ديجه پدرى كوزلرندن ياشلر دوكه‌رك صلاة مذكوره‌يى تعليم ايدوب هر كيجه (يابنى قم فصل) ديرايمش

[١] دلا برخيز طاعت كن كه طاعت به ز هر كارست   سعادت آنكسى دارد كه وقت صبح بيدارست.
خروسان در سحر گويند كه قم يا ايها الغافل   تو از مستى نميدانى كسى داند كه هشيارست.
دلت گويد كه برخيزم هوى گويدم ديگر   هوا را زير پاى آور كه وقت اضطرارست
عزيزا گر تو بيدارى بوقت صبح بيدارى   يقين دانم كه هشيارى ترا جنت سزاوارست.
ايا مسكين بيچاره اسير نفس اماره   تفكر كن تو يكباره ترا مردن بناچارست.
همان بهتر كه برخيزى ز ديده چون گهر ريزى   ويا از جهل بگريزى كه دشمن سخت مكارست
ايا سلطان تبريزى ويا شمس سحرخيزى   چنين در خاك ميريزى چه جاى عجب دستارست

(١٠) اويقودن اويانجه (الحمد لله الذى احيانا بعد ما اماتنا واليه النشور) ديمك (١١) سحر زمانده اويقويى ترك ايتمك

[٢] اندكى صرفه بكن از خواب خور   ارمغان بهر ملاقاتش ببر
شو قليل النوم مما يهجعون   باش در اسحار از يستغفرون مثنوى

(١٢) قبل الزوال بر مقدار اويومق (١٣) كون طوغاركن واينركن اويومامقدر .

---

[١] اى گوكل قالق، طاعت ايت زيرا طاعت هر ايشدن اييدر. صباح زمانده اويانق اولان كيمسه مالك سعادتدر. سحر زمانده خروسلر ديبوركه اى غافل قالق سن بادهٔ غفلت مستلكندن بيله ميورسك فقط اويانق كيمسه بيلير. قلبك قالقه‌يى ايسترسه ده حظوظات نفسانيه‌ك ديكر زمانه تأخيرينه اغفال ايدر هوايى آياق آلتنه آل زيرا اضطراردر. اى عزيز اگر متدين ايسه‌ك صباح وقتنده تيقظ ايت مطلقا اويانقسه‌ك سكا جنت لايقدر. اى نفس اماره‌سنك اسيرى اولان بيچاره مسكين بردفعه دوشون، مجبورى اوله‌جكسك . اويله ايسه قالقوب گوزدن دانهٔ گوهر كبى ياش دوككلك ايدر، جهلدن اجتناب ايده‌سك. زيرا دوشمان قتى حيله‌كاردر. اى شمس تبريزى بويله‌جه خاكه دوكه‌سك عجب دستار محلى دكلدر .

[٢] اويقو ويمك آزلغنى حقه ملاقات ايچون ارمغان ايلت. (مما يهجعون) دن آز اويقولى، سحرلرده مستغفرين‌دن اول .

[١] يغوص البحر من طلب اللآلى   ومن رام العلى سهر الليالى
تروم الوصل ثم تنام ليلاً   لقد اطمعت نفسك فى المحال

(موت) بر صفت وجوديه‌دركه حياتك خلافنه خلق ايدلمشدر. عند الصوفيه حظوظات نفسيه‌يى تركدركه اختيارى واضطرارى ناميله ايكى قسمدر موت اضطرارى وارستهٔ ايضاحدر موت اختيارى ايسه (اولمزدن مقدم اوليكز ـ سزدن بريكز اولمدكجه ربيسنى كوره‌مز) حديثلرندن مشايخك ده (ما الحياة الا فى الموت) قوللرندن مستبان اولديغى وجهله شهوات نفسانيه‌يى افنا، حظوظات نفسيه‌دن اخراج معناسنه‌در . زيرا عبد ايله رب بيننده حاجز حصين، حجاب متين اولان نفس غدارك ازاله‌سى رؤيت بارى‌ده كافيدر (ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله) الخ آيت جليله‌سى كتاب العرائسده شو صورتله تفسير اولونيور (ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله اموات) سيف محبت وشمشير عشق ايله مقتول اولانلره اموات ديمه‌يكز (بل احياء) بلكه حيات ربانيه سببيله حيات بشريه‌لرندن فنالرى طولايسيله ديريلردر (ولكن لا تشعرون) لكن سز بيلمزسكز چونكه وجود ايله عدم بيننده محبوسسكز

[٢] دل رفت و ديده خون شد تن خواست وجان زبون شد   فى العشق معجبات يأتين بالتوالى
دلبر بعشق بازى خونم حلال دانست   فتوى عشق چونست اى زمرهٔ موالى : حافظ

---

[١] انجولرى ايسته‌ين دريايه دالار، مقامات عليه طالبى اويانيق قالير . كيجه اويوديغك حالده طالب وصلت ايسه‌ك نفسكى محالده اطماع ايتمش اولورسك.

[٢] گوكلم ذاهب، گوزم پرخون، تنم پاره، جانم زبون اولدى عشقده انسانى حيرتلره، شاشقينلقلره دوشوره‌جك شيلر واردركه بربرينى تعقيباً گليرلر. دلبر عشق اويوننده قانمى حلال بيلدى اى علما عشقك و شرعك فتواسى نصلدر (بو بابده من احبنى قتلته ومن قتلته فعلى ديته ومن على ديته فانا ديته) حديث قدسيسنه اشارت واردر)

١٠

شمشیر محبتله شهید اولان عشاق خدادن کیمی

[١] با کشتهٔ دشمن آن کرامت کردند   بنکر که چها کنند با کشتهٔ دوست

صیحه سیله شهادت عشقك درجه سنی اخبار ، کیمی ده (اعظم حجاب بینك وبین الله نفسك) فحواسنجه ازالهٔ نفسی ، موت اختیاری یی

[٢] اقتلونی اقتلونی یا ثقات   ان فی قتلی حیاة فی حیات : مثنوی

قولیله طلب کیمیسی ده

[٣] وانی الی التهدید بالموت راكن   ومن هوله ارکان غیری هدت : ابن فارض

دی یه رك مرتبهٔ شهادتی آرزو ایتمشدر زیرا (یاحسرة علی العباد) آیتندن ؛ بندن نفسنه قاچانی یارین بنده فانی اولان ارباب فنانك مقاماتی کوردیکنده فوتم اوزره تأسف آتشیله یاقارم معناسنی آکلامشلردر .

[٤] هر که راتیغ محبت سر برید   بر مقام اوج او ادنی رسید

خاتم اصم دیمشدر که بزم طریقمزه کیرنلرك درت موتله اولمه سی لازمدر (١) نفسه مخالفت معناسنه اولان موت احمردر (٢) موت ابیض که آجلق معناسنه در زیرا آجلق باطنی تنویر ، وجه قلبی تبیض ایدر بونك ایچون بطنك اوله سی فطنك ویرلمسنی ایجاب ایدر دینلدی (٣) موت اخضردر که اسکی ویمالی البیسه کیمك معناسنه در (٤) موت اسوددر که

[١] دوشمان قیلنجیله اولمشه اربابی عندنده معلوم اولان کرامت عظمایی بخشله اکرام ایدرلرسه کورکه شمشیر عشق محبوبله شهید اولانلره نه یاپارلر .

[٢] ای ثقه لر بنی اولدیریکز بنی اولدیریکز . زیرا حیات ایچنده حیاتم قتلمده در .

[٣] بن موتله تهدیده مائلم تهدیدات ارکان غیریه م موتك هولندندر .

[٤] هرکیم که باشنی محبت قلیجی کسدی مقام اوج او ادنی یه ایرشدی .

خلقك کندینه قارشی یاپدقلری اذایه تحمل دیمکدر بو موت فنافی الله مرتبه سنه ناظردر .

[١] عاشقانرا هر زمانی مردنیست   مردن عشاق خود یك نوع نیست مثنوی

(بحبه) جار مقدره متعلق ضمیرده مریده ویاخود محبوب واحده راجعدر حبك تفصیلی آشاغیده کله جکدر

نم جانم سکا قربان قبوله قبل آنی فرمان   نه دیرلك وار بکا سنسز که سنسك جانه جانان
اکرسن اولمسه ك خانم نم جسمده کی جانم   کلورمیدی آکارونق اولوردی خانه سی ویران
سنك زنجیر عشقکله مقید اوله لی کوکلم   دولاشدی زلفکه عقلم خلاص ایتمه آنی بر آن
کوزم دریاسنك موجی وجودم غرقه ویردی   اکر سینه مده اولمسه بواشکم آتشی تابان
یقاره ی سوزش آهم نه سینه م قوردی نه جسمم   اکر بو عینمك دمعی آنی ایلمسه اسکان
دیله مز دردینه درمان شولرکم عین درد اولمش   نه بیلسون دردی اولمیان بوکا درد اولدیغن درمان
سنك عشقك شرابنی اوو جه ذی الجلالکدن   فاسقنا ادرکأسآ عجب شدتده در عطشان
ایا غیب هویتدن دیین احببت ان اعرف   خلایق ایچره انسانی سن ایتدك مظهر عرفان
بو کوزله کیمسه کورمز سه کورینور مرئه اورلك   همان باش اکدیروب عشقه کتوردم وجهکه ایمان
بیل عاشق رمزنی یارك بو اسرار تجلیدن   مرایادر کوکل حقه نظر ایدر آکا سبحان

(تحسین اوصاف) کمال ایماندن معدود ونظر عامه ده مرغوب اولان مکارم اخلاق ایله اوصاف بشری تزیین دیمکدر حدیثده (انسان مکارم اخلاق سببیله صائم وقائم درجه سنه نائل اولور) بیوریلیور .

مرویدر که حضرت لقمان حکمیاتی ایچندن دردینی بالانتخاب اوغلنه توصیه ایلدی ودیدی که ایکی شیئ تذکر ایله که بری ذنب دیکری موتدر ، ایکی شیئ ده نسیان ایله که بری خلقه یاپدیغك ایولك دیکری خلقدن کوردیکك فنالقدر .

[١] عاشقلر ایچون هر زمان بر نوع اولوم واردر عشاق خدانك اولمه سی بر نوع دکلدر .

[١] اذاشئت ان تحيي ودينك سالم وعقلك موفور يزيدويكمل
فكن معرضاً عن كل بر صنعته مع الناس والسوا لذى بك يعمل
وكن ذاكراً للذنب والموت تعلن بما اختار لقمان الحكيم المفضل اجهورى

علم اخلاق ؛ انواع فضائل وكيفيت اكتسابي ، انواع رزائل وكيفيت اجتنابي كندى سببيله بيلينن اساسلرى علمدن عبارتدر كه بوبابده مؤلفات كثيره واردر .

[٢] ان المكارم اخلاق مطهرة   فالعقل اولها والدين ثانيها
والعلم ثالثها والحلم رابعها   والجود خامسها والعرف سادسها
والبر سابعها والصبر ثامنها   والشكر تاسعها واللين عاشيها
والنفس تعلم انى لا اصدقها   ولست ارشد الاحين اعصيها
والعين تعلم من عيني محدثها   ان كان من حزبها او من اعاديها   امام على

(تجويع معدة) قراركاه مطاعم ومشارب اولان معدهيى بوش بوراقمق معناسنهدر حضرت لقمان اوغلجغزم معده طوقلغى فطنت وذكايي اولدير ، معده طولديغنده فكرت سونر ، حكمت اخرس ، اعضا عبادتدن قاعد اولور ديمشدر .

[١] سن دينك سالم ، عقلك موفور ، زائدومكمل اولديغى حالده ياشامق ايسترسهك ناسله ايشلهديكك هر برايولكدن وسكا قارشى ياپيلان هر برفنالقدن معرض اول ودخى ذنب وموتى ذاكر اول كه حضرت لقمانك مختاريله عمل ايتمش اولهسك .

[٢] مكارم تميز اخلاقلردركه عقل اولى ، دين ايكنجيسى ، علم اوچنجيسى حلم دردنجيسى ، جود بشنجيسى ، عزت آلتنجيسى ، بر واحسان يدنجيسى ، صبر سكزنجيسى ، شكر طقوزنجيسى ، لينت اونجيسيدر . نفس كنديني تصديق ايتميهجكمى ، رشدوهد ايتمك كنديسنه عصيانله اولهجغنى بيلير عين ده عينمدن محدثى بيلير ايسترسه جماعتندن ايسترسه اعداسندن اولسون .

[١] چراغ دل زسيرى تيره كردد   دماغ جان زخوردن خيره كرد
بنورصوم كن دلرا مزين   كه از صيقل شود آيينه روشن   مثنوى

(اذا جاعت البطون صارت الاجسام روحانية) مدلولنجه انبيا واوليادن اوج عليا ، طرف سمايه پرواز ايدنلر آچلق سببيله ايتمشلردر حضرت مولانا

[٢] سيمرغ قاف قدرتم   پرواز عرش عزتم
غواص بحر حيرتم   آي مرا آي مرا

قوليله پرواز معروضهيه اشارت ايديور شروح مثنويدن مستبان اولديغى وجهله جوعك ايكى قسمى واردر(١) ارباب سلوكه مخصوص اولان جوع اختياريدركه (الصوم جنة) مصداقنجه اعدايه قارشى سپر و(اديمو قرع باب الملكوت بالجوع والعطش) مقتضاسنجه قارع باب ملكوتدر

[٣] باطنت از نفس وهوى ممتلى   كى رسدت لذت (الصوم لى)
هرچه بدان شرع بشارت دهاست   ازهمه بحر انا (اجزى به) است: مثنوى :

(٢) اصحاب مشاهدهيه مخصوص اولان جوع اضطراريدر بوده مقام انس وحال انبساطده بولنمق سببيله اولور اما حال انقباض ومقام هيبتده بولونانلر كثرت اكله مبتلا اولورلر بونلرك كثرت اكللرى

[١] كوكل چيراسى طوقلقدن قارارير جان دماغى يمكدن اويوشير . نورصومله كوكلى تزيين ايت كه صيقلدن آيينه روشن اولور .

(٢) قدرت قافنك عنقاسىيم عزت عرشنك پروازىيم حيرت درياسنك غواصىيم بكا كلهسك

(٣) باطنك نفس وهوادن طولى ايكن سكا (الصوم لى) لذتى ايريشمز نه قدر تبشيرات شرعيه وار ايسه (انا اجزى به) درياسى جملهسندندر

عظمت سبحانیه‌یی مشاهده ایتدکاری حالده قلبلرینك؛ انوار حقیقتك سطوات تجلیاتنه مظهر اولدیغنك، قلت اکللری‌ده مشهودلریله حالت مؤانسه‌لرنده‌کی مجاذبه‌لرینك صحتنه دلیلدر. جوعده افراط جائز دکلدر زیرا یبوسته ومع‌هذا ذهاب عقله، فساد مزاجه مؤدی اولور

(١) واخش الدسائس من جوع ومن شبع فرب مخمصة شر من التخم: بوئه:

الحاصل افراطی ترك ایتمکله برابر جوعك فضل وفضیلتی انکار ایدیلمیه‌جکلردن دکلدر بونك ایچون انبیای عظام، اولیای کرام مخیر اولدقلری حالده جوعی اختیار ایتمشلردر

(٢) فلوکانت الدنیا جزاءً لمحسن اذا لم تکن فیها معاشاً لظالم
لقد جاع فیها الانبیاء کرامة وقد شبعت فیها بطون البهائم

محصول بیت — ودخی صمت وتسهید، موت بحب الله، تحسین اوصاف وتجویع معده‌در

١٠ واثبات ایثار وبسط کرامة

بما حزت من مال وروح لمنحة

(ایثار) تقدیم وترجیح معناسنه‌در ابو حفص کبیر دیدی که ایثار؛ امور دنیویه ومعاملات اخرویه‌ده حفوظ اخوانی حظوظ نفسه ترجیحدن عبارتدر عوارفده مسطوردرکه زمانك خلیفه‌سنه

(١) آجلقله طوقلغك حیله‌لرندن قورق زیرا نیجه آجلق واردرکه طوقلقدن دها شرلیدر

(٢) اکر دنیا محسنه مکافات اوله ایدی کندیسنده ظالم ایچون معیشت اولمیه‌جقدی. کندیسنده بطون بهائم طویدیغی حالده کرامت طولاییسیله انبیای عظام آج قالدیلر

صوفیه حقنده نمیمه‌یاپدیلر خلیفه رؤسادن شحام، رقام ونوری‌یی جنیدك فتواسی سببیله جلاده تسلیم ایتدی بیونلری ضرب ایدیله‌جکی زمانده نوری تقدم ایتدی تقدم وموته مبادرتنك سببی صورلدقده اخوانمك حیاتنی کندی حیاتمه بر ساعت اولسون ترجیحدر دیدی خلیفه متأثر اوله‌رق آغلادی وصوچلرندن کچدی

(١) اذا جاد اقوام بمال رأیتهم یجودون بالارواح منهم بلا بخل ابن فارض

جناب حق (ویؤثرون علی انفسهم ولوکان بهم خصاصة) بیوریور ایثار غریبه‌دندرکه براهم دملیح نسیمینك

(٢) من کنج لامکانم اندر مکان نکنجم برتر ز جسم جانم در جسم جان نکنجم
من قرص آفتابم من چرخ آسیابم من کاسهٔ سپهرم در هیچ خوان نکنجم
من منطق فصیحم من همدم مسیحم من ترجمان وحیم در ترجمان نکنجم

کبی شعرلریله ترنم ایدرکن ایشیدنلر بو شعرلر کیمکدر دیدیلر ترتب ایدن جزادن نسیمی‌یی تخلیص قصدیله بنمدر دیدی قتلنه حکم ایدیلوب آصلمغه کیدرکن نسیمی کله‌رك

[٣] منم آن شکر حدیثی که بنطق چون درآیم رخ وزلف ماهرویان سخنست وترجمانم
منم آن ز دیده غائب که همیشه در حضورم منم آن وجود ظاهر که ز دیده هانهانم

(١) قوملر مالله سخا ایتدکارنده قوم آراسندن آنلری کوریرسك که بخل وحساست یاپمیه‌رق روحلرینی بذل واحسان ایدرلر

(٢) بن لامکان خزینه‌سی‌یم مکانه صیغمام، جسم جاندن یوقاری‌یم جسم جانه صیغمام. بن قرص افتابم، بن چرخ اسیابم، بن کاسهٔ سپهرم هیچ بر سفره‌یه صیغمام. بن منطق فصیحم، بن همدم مسیحم، بن ترجمان وحیم ترجمانه صیغمام

[٣] بن اول شکر سوزلی که نطقه کلدیکمده آی یوزلیلرك سوزینی ترجمه ایدرم. بن او کوزدن غائب که دائما حضورده‌یم بن اول وجود ظاهر که کوزلردن کیزلی‌یم.

زمزمه سیله شعر مذکور بنمدر لکن او کنج کندینه اسناد ایتمشدر دیدی مذکور کنج آزاد ایدیله رك نسیمینك دریسی یوزلدی فقط بوکبی ایثارك خواصه مخصوص اولوب عوامك (ولاتبسطها کل البسط) آیت جلیله سی و (ابدأ بنفسك ثم بمن تعول) حدیث نبویسی مقتضاسیله عمللری اولی والیقدر

بسط کلی ایسه ده نا مقبول الکی بوینکه ایتمه مغلول
اقتصاد اوزره کرك یعنی سخا اولمیه واصل طورسفها
بولیجق اهلنه ایله کرمی خلقه بیهوده طاغیتمه درمی
صدق واخلاصله ویر کیم صدقات مالکه عمرکه کلسون برکات
سکا اول رب کریم ومنان عشر امثالنی ایلر احسان

(بسط کرامة) بشقه لرینه توسیعاً احسان ، برشیٔ لالغرض اعطا معناسنه در حکما (هر بر محاسنك اصلی کرمدر کرمك اساسی ده نفسك حرامدن نزاهتی ومالك اولدیغی شیلری خاص وعامه سخاسی در) دیدیلر مرویدرکه بر غریب دلحزین حضور امام حسینه کله رك احتیاج فوق العاده سندن بحث ایتدی حضرت حسین کله جك رزقمز واردر فقط بر آز صبر ایدیکز بیوردی بر آز صکره بر کیسه بیکر لیره ایله طولی بش کیسه کتیروب حضور امامه تقدیم ایله بونی حضرت معاویه ارسال ولطفاً قبولنی استرحام ایلدی دیدی حضرت امام قبولدن صکره فقیر مذکوره احسان ایلیه رك سزی بر آز مکثله ایجبیتدك معذور کوریکز بز اهل بلا ، کم کردهٔ مراد وبازماندهٔ رجاییز مراد اوزره یاشامه یی باشقه لرینه ترك ایتدك بیوردی رضی الله عنه وعن ابویه

[٢] جدمن خیرالوری فاضلترین انبیاست آفتاب اوج عزت شمع جمع اصفیاست
منقبتهای پدر کربرشمارم عیب نیست دردرج لافتی وبدر برج هل اتی است
مادرم خیرالنسا فرزند خاص مصطفی برکمال او کلام (بضعة منی) کواهست
وزبرادر کربپرسی هست شاه دین حسن آن که سبط مصطفی ونور چشم مرتضاست
هست عمم جعفر طیارکه اندرباغ خلد دائما پروازد اوتا آشیان کبریاست
حمزه سرخیل شهیدان باشدم عم پدر این چنین اصل ونسب درجملهٔ عالم کراست
ای ستمکاران سنکین ادل اخلاق شما بی وفایی ونفاق وحیله وجور وجفاست
جمله فرزندان وخویشان وعزیزان مرا قتل کردید این چه آیین است واین طغیان چراست
این زمان بهر هلاك من کمرها بسته اید کشتن من درکدامین مذهب وملت رواست
تشنه لب رفتند یاران ومن از پی میروم درقیامت حضرت حق حاکم ماوشماست

(مال) آقچه وتصرفده اولان اشیای سائره ، مکتسبات انسانیه معناسنه در . پیغمبرمزك (مال صالح رجل صالح ایچون نه کوزلدر — دنیا نه کوزلدر زیرا مؤمنك بنیئی در ، کندیله آخرته واصل اولور)

---

[٢] بنم جدم خلقك خیرلیسی ، انبیانك افضلی ، اوج عزتك کونشی ، جمعیت اصفیانك ضیاسیدر . اکر پدرمك مناقبنی صایارسه م عیب یوقدر زیرا درج (لافتی) نك جوهر یکانه سی ، برج (هل اتی) نك قمر منوریدر . والده م خیرالنسا ، کریمهٔ رسول کبریادر آنك کمالنه (بضعة منی) حدیث شریفی شاهددر . اکر برادردن صورارسه ك دین شاهی حسندر اوسبط مصطفی ، نور چشم مرتضادر . عمم جعفر طیاردرکه جنت مخلده ده همیشه پرواز ایدر . جماعت شهدانك رئیسی اولان حمزه پدریمك عمیسیدر بالعموم عالمده بوکبی اصالت ونجابت کیم ایچون واردر ؟. ای طاش یورکلی ظالملر سزك اخلاقکز وفاسزلق ، حیله ونفاق ، جور وجفادر . بنم بوتون عزیزلرمی ، اقربامی ، اولاد ویارانمی ، جکر پاره لریمی اولدیردیکز بو نه عادت وقانوندر ؟ وبوطغیان نیچوندر ؟. بوزمانده بنم هلاکمه کمر بغله دیکز ، قصد ایتدیکز بنی اولدیرمك هانکی مذهبده جائز وهانکی ملتده لایقدر ؟. یاران دوداقلری صوسزلقدن قوریمش اوله رق کیتدیلر بنده آرقه دن کیدیورم قیامتده حضرت حق سزك وبزم حاکممزدر .

بیورمسندن مستباندر که دنیاحدذاتنده مذموم دکلدر مقبول ومردود اولمه‌سی جمع وصرفك کیفیتنه کوره‌در .

[١] من شرف الدنیا ومن فضلها   انبها تستدرك الآخرة محمود وراق

(روح) مابه‌الحیات معناسنه‌درکه روح انسانیله بنامدر عالم امردن نازل ، قلبده بولنان روح حیوانی‌یه محمول بر لطیفهٔ مدرکه‌درکه حقیقتنی ادراکده عقل بشر عاجزدر روح مذکور بعضاً بدنه تعلق ایدر بعضاده انقطاع ایدر حادث وباقیدر روح اعظم‌له‌ده بنام اولورکه بو جهتدن مظهر ذات الوهیتدر عقل اول ، حقیقت محمدیه ، نفس واحده حقیقت اسمائیه ایله‌ده مسمادر .

صفات الله اوزره خلق اولنان مخلوقك اولیدر خلیفهٔ اکبر ، جوهر نورانیدرکه جوهریتی مظهر ذات ، نورانیتی مظهر علم ذاتدر جوهریتی اعتباریله نفس واحده ، نورانیتی اعتباریله عقل اول تسمیه اولنور کندیسی ایچون عالم کبیرده عقل اول ، قلم اعلی ، نور ، نفس کلیه ، لوح وغیریلردن مظاهر واسماء اولدیغی کبی عالم صغرای انسانیده‌ده ظهوراتی اعتباریله مظاهر واسماء واردر مراتبی سر ، خفی ، اخفی ، روح ، قلب ، کلمه ، روع ، فؤاد ، صدر ، عقل ، نفس‌در تعریفاتده سید علامه‌نك روح حقنده‌کی تحقیقاتی بوندن عبارتدر تفصیلی تألیفات مخصوصه ، معرفتنامه ، حدیقة العقلاده‌در

محصول بیت — ودخی عطیه واحسان ایچون تهی ایدن مالده وجاندن حائز وجامع اولدیغك شیئ اخوانه اعطاء اخوان مذکوری نفسکه ترجیحدر

---

[١] تدارکات اخرویه‌نك دنیا ایله حصولپذیر اولمسی دنیانك فضلی وشرفندندر .

١١ ورفق وتصدیق وعشق محبة
وسحق ومحق والفنا بعد سکرة

(رفق) لینت وسهولت معناسنه اولوب حسن خلقك نتیجه‌سیدر پیغمبر افندمز (رفق بر شیئه کیررسه بهمه‌حال مزین ، بر شیدن نزع ایدیلیرسه بهمه‌حال معیب قیلار — محقق جناب حق سبحانه رفیقدر رفقی سور — رفق حکمتك باشیدر) بیوریور حکمیاتده (رفق ایدن رفیق ، خرق ایدن خریق اولور — رفقی اولمیانك مالی اولماز — سوزی یومشاق اولانه جنت واجب اولور — لسانی طاتلی اولانك اخوانی کثیر اولور — رفقدن صکره شدید اول ، شدتدن صکره رفیق اولمه زیرا رفقدن صکره شدت عزت ، شدتدن صکره رفق ذلتدر) واقع اولدی

[١] بالرفق تبلغ ماتهواه من ارب   وصاحب الخرق محمول علی خطر

بر کون ابوالعینا صاعد ابن مخلده دیدی که ای وزیر سن رسول اللّه‌دن افضل سك زیرا جلالت قدری ، نباهت امری ایله برابر ینه (ولو کنت فظاً غلیظ القلب لانفضوا من حولك) بیورلدی سن فظ وغلیظ القلبسك حالبوکه بز اطرافکدن طاغلمیورز .

[٢] ورافق الرفق فی کل الامور فلم   یندم رفیق ولم یذمه انسان

---

[١] حوائج وصنایعدن ، عقل وذکادن سودیکك شیئه رفق سببیله بالغ ونائل اولورسك عنف صاحبی خطره محمولدر .

[٢] هر برایشده رفیق رفق اول زیرا رفیق نادم اولمدی و هیچ بر کیمسه کندیسنی ذم ایتمه‌دی .

(تصديق) اختيار صدقى مخبره نسبت معناسنه اولوب بومقامده سالكك احوال واقوال ومشارب قومى قبولى ديمكدر

(عشق) برالفت رحمانيه‌دركه كندى سببيله لذت عظمى حصوليچون كرم خدا هر بر ذى روحه اعطا ايلدى بحسب الاستعداد هركسده بولنور افضلى مجرد ايشيتمكله حاصل اولانيدر عندالمتكلمين برجوهر ربانيدركه رؤيت وسماعله تزايد، اجتماعله تناقص ايدر حكمانظريه‌سنه كوره مرض شهوانيدر فتوحاتده مسطوردركه عشق ؛ حبك محبه التفافيدر قرآن كريمده (والذين آمنوا اشد حباً لله) منطوقندن مستبان اولديغى وجهله شدت حب ايله‌مكنى ، افراط محبتله مفسردر

[١]وماالناس الاالعاشقون ذووالهوى ولاخيرفيمن لايحب ويعشق

تحقيق بيانه عطف انداز عنان اولنجه ديرزكه سويملى بر شيئه نظر ميل و محبتى توليد ايدر محبتك وجوه عديده‌سى اولمقله برابر بواعث متنوعه‌سى ده واردر وبالخلاصه درت قسمدر(١)محبت روحانيدركه منشائى روح اولديغيچون اهل حقيقته مخصوص و اقسام سائره‌نك افضليدر . بونكله برابر محبت مذكوره‌يه مظهر جمال اولان ارباب كمالدن ماعداسى تحمل ايده‌من روح البيانده مسطور اولديغنه نظراً حضرت جنيد ديدى كه: جهنم؛ يارب اطاعت ايتمه‌مش اولسه‌م بندن دها شدتلى برعذابله بنى معذب ايدرميسك؟ ديدى جناب حق ده اوت بويوك آتشمى سكامسلط قيلارم بيوردى جهنم ياربى بندن بويوك آتشمى واردر ديجه جناب حق واردر اوده قلوب اولياده اسكان ايتديكم نار محبتدر بيوردى .

[١] ناس عاشق وصاحب هوادرلر محب وعاشق اولميانده خير يوقدر .

[١) يكفى المحبين فى الدنيا عذابهم والله لاعذبتهم بعدها سقر

(٢) محبت قلبيه دركه خواص مؤمنين اولان اهل طريقته مخصوصدر بومحبتك منشائى ايمان ومقتضاسيله عملدر .

(٣) محبت عقليدركه عوام شرعه مخصوصدر (٤) محبت شهوانيدركه فسقايه مخصوصدر دردنجى قسمك منشائى نفس و شهوت اولديغندن ناشى مذموم وفقط مقارن عفت اولورسه مقبول و عقليدن معدودر محبت برآز كسب قوت ايدرسه (صبابت) درجه‌سى تجلى ايدر بومقامده محبك قلبنده محبوبك خيالى ، كوزلرنده آب خونين، قواسنده قلق واضطراب تمركز ايدر .

[٢] ايحسب الصب ان الحب منكتم مابين منسجم منه ومضطرم (بردة)

محبت مذكوره‌نك درجهٔ صبابتى تجاوزنده (غرام) ناميله بر مقام ظهور ايدركه بو مقامده محبت محبك قلبنه آله‌جقلى كبى غلبه وملازمت ايدر .

[٣] قالت لترب عندها جالسة فى قصرها هذا الذى اراه من
قالت فتى يشكو الغرام عاشق قالت لمن قالت لمن

محبت كسب قوت ايتدكده غرامدن صكره بر مقام كليركه آكا (عشق) دينور

[١] محبينه عذاب دنيويه كافيدر اللهه يمين ايده‌رم كه دنياده عذاب عشق ايله معذب اولان محبلرى فيما بعد جهنم تعذيب ايتميه‌جكدر .

[٢] بيچاره عاشق كوزياشيله اضطراب قلب آره‌سنده محبتنى مكتوم قاليرمى ظن ايديور ؟

[٣] سيده قصرنده بولنديغى حالده حضورنده جالسه اولان جاريه‌سى تربه شونم كورديكم كيمدر ديدى . ترب ديدى كه شاكئ غرام اولان عاشق فتادرسيده كيمه عاشقدر ديدى ترب كيمه‌دين ذاته ديدى .

[١] عاشقی پیداست اززاری دل نیست بیماری چو بیماری دل
علت عاشق زعلتها جداست عشق اسطرلاب اسرار خداست
عاشقی کوزین سرو کرزان سرست عاقبت مارا بدان سو رهبرست
هرچه کویم عشق را شرح وبیان چون بعشق آیم خجل باشم ازان
کرچه تفسیر زبان روشنکرست لیك عشق بی زبان رو شنترست
چون قلم اندر نوشتن می شتافت چون بعشق آمد قلم برخود شکافت
عقل در شرحش چو خر درکل بخفت شرح عشق وعاشقی هم عشق کفت
آفتاب آمد دلیل آفتاب کر دلیلت بایدازوی رومتاب (مثنوی)

دینلدیکه عشق بر آتش قلبیدرکه ماسوای محبوبی یاقار ومنشأ شوق اولدیغی جهتله نیجه‌لرك سرتیز شمشیر عشقله (من عشق فعف فکتم فمات مات شهیداً) مصداق عالیسنجه واصل رتبهٔ شهادت اولدقلری مرویدر . از جمله امام میدانی روایت ایدیورکه شاملی

[١] عاشقلق کوکل زاریلغندن ظاهردر کوکل خسته‌لکی کبی خسته‌لق یوقدر. عاشقلك علتی سائر علتلردن آیریدر، عشق اسرار خدانك اسطرلابیدر. عاشقلق ایسترسه بوجهتدن ایسترسه اوجهتدن یعنی مجازی اولسون حقیقی اولسون نهایت بزی جانب حقه ایصاله دلیلدر. عشق خصوصنده نه‌قدر شرح وبیانه تصدی ایتسه‌م عشقه کلدیکمده عشقدن محجوب اولورم. هرنه‌قدر تفسیر لسان مظهر وموضحدر لکن عشق زبانسزدها واضحدر. اوت قلم یازمق خصوصنده عجول وبی پروادر فقط عشقه کلنجه کندی اوزرینه یارلدی یعنی اسرار عشقی یازمغه مقتدر اوله‌مدی. عقل عشقك شرح وایضاحنده مرکب کبی بالچیغه یاتدی عشق وعاشقلغك شرحنی ینه عشق دیدی . کونشك دلیلی کونشدر اکرسکا دلیل لازمسه آندن یوز چویرمه (مثنونیك بو بیتلری احتوا ایدن برنجی قصه‌سی انوار حقیقتله طولمش ومثنوی قصه‌لرینك روحی منزله‌سنده اولمشدر)

بر کیمسه مدینه‌لی بر قادین تزوج ایده‌رك زورله شامه کتیریوردی یولده قادینجغز بر منشددن :

[١] اذا برقت نحو الحجاز سحابة دعی الشوق منی برقها المتباین
فلم اترکها رغبة عن بلادها ولکنه ماقدرالله کائن

شیده‌سنی ایشیدنجه (واشوقاهلما ذکرت) دیه‌رك بر نفس آلدی ویوزی اوزره دوشه‌رك تسلیم روح ایلدی .

فوق العشق ظهور ایدن مقامه شغاف دنیلیرکه تفصیلی (قدشغفها حباً انالنرا هافی ضلال مبین) آیتنده شیخ اکبر و اسماعیل حقینك تفسیرلرنده‌در بومقامدن کذران اولان محبت (تتیم) دنیلن بر مقامه ایریشیرکه بودرجه‌یه کلن محب منفعتله مضرت بیننی تفریق ایده‌مز و عندالصوفیه حیرتله معبردرکه ایکی قسمدر (١) محبت ماسوادن نشأت ایدوب مردود (٢) حب خدادن نشأت ایدوب مقبولدر ابن فارض بو ایکی قسمه

[٢] وما اخترت حتی اخترت حبك مذهباً فواحیرتی لولم تکن فیك حیرتی

قولیله اشارت ایتمشدر دعاء نبویده (اللهم زدنی فیك تحیراً) واقع اولدی سلطان محبت غلبه ایدرده حیرت حد اعتدالی متجاوز اولورسه عاشق (هیمان) دینیلن بر عرصه‌یه کیررکه بومقامده مسلوب العقل اوله‌رق قالیر بعضیلری برزمان صکره صحوه کلیرسه‌ده اکثریسی مجذوب صرف اوله‌رق باقی قالیر .

[١] جانب حجازه برسحابه برق ایتدیکنده کویا برق متظاهر مقام محبوبی ارائه ایتمه‌سی جهتیله بنی شوقه دعوت ایدیبور. بن بلادندن اعراض ایده‌رك آنی ترك ایتمه‌مشمدر ولکن مقدرات الهیه هرحالده جلوهٔ ظهوره کله‌جکدر .
[٢] بن آنجق سنك حبکی مذهب مختار قیلدم اکرحیرتم سنك خصوصکده اولمه ایدی حیرته تأسف اولنوردی .

(١) مست می بیدار کردد نیم شب   مست ساقی روز محشر بامداد

سلطان عشقك غلبه‌سی انسانی جنون حالنه کتیریر بر آفت سماویه اولدیغندن صاحبی یاپدیغی شیلرده معذور وغیر معلومدر . بونك ایچون دنیلدی که جنون فنوندر عشق‌ده فنون مذکوره‌دن برفندر .

(٢) قالوا جننت بمن تهوی فقلت لهم   العشق اعظم مما بالمجانین

العشق لایستفیق الدهر صاحبه   و انما یصرع المجنون فی الحین

بوندنصکره معلوم اوله که دائرهٔ السنهٔ عوام اولدیغی وجهله (عشق) مجازی و حقیقی نامیله ایکی قسمدر عشق مجازی قنطرهٔ عشق حقیقی دنیلمشسه‌ده . هر محبت قنطرهٔ حقیقی دکل؛ بلکه بعض کنجلرك غلبهٔ شهوتدن عارض اولان مرض شهوانیلری کبی درکهٔ شقاوتدر عبدالرحمن جامی خمریه شرحنده دیبور که نفس وشهوت الجاآتیله یاپیلان محبت عشق دکلدر زیرا عشق کمالات انسانیه‌دندر . هر کس محبتی نسبتنده احراز کمال ایدر اکر شهوت پرستلرك میل ومحبتلری عشق ساحه‌سنده موجود و صحنهٔ محبتده مندرج اوله‌ایدی کاو وخرك سرفراز عشاق اولمه‌لری ایجاب ایدردی .

[٣] عشق ارنه کمال نسل آدم بودی   آوازهٔ عشق درجهان کم بودی

[١] شرابك شرخوسی کیجه یاریسنده آییلیر فقط دیدار جمیل ساقی ایله سرخوش اولان قیامتده آییلیر .

[٢] دیدیلر که دلبردك کیمه عاشقسك ؟ یاخود عشق سببیله تجنن ایتدك بن ده آنلره دیدم که عشق مجنونلرده تحدث ایدن شیدن دها بیوکدر زیرا کأس محبتدن نوش ایدن عاشق الی الابد آییلماز مجنون ایسه بعض زمانده صرع ایدر

[٣] اکر عشق نوع بشره مخصوص کمالدن اولمیه‌ایدی دنیاده صدای عشق ضایع اولوردی . اکر شهوات نفسانیه عشق اولسه‌ایدی اوکوزك واشکك سردفتر عشاق اولمسی ایجاب ایدردی .

ورشهوت نفس عشق بودی خروکاو   سر دفتر عاشقان عالم بودی

شو اعتبارله مراتب عشق اوچدر که حقیقی ، مجازی ، حماریدر

[١] سفله‌را منظورنتوان ساختن کو خوبروست   میخ‌را بردیده نتوان کوفتن کوازز رست جامی

(محبة) خیر ظن اولنان شیء مراداتمك معناسنه‌در که عندالمتکلمین نفسك کندیسنده کمال بولنان برشیئه میلی‌در بعضیلری حقیقت محبت؛ کلنکی محبوبکه هبه ایدوب سکاسندن برشیء براقمامقدن عبارتدر بعضیلرده حضرت خدا ایله سرور شدت محبتدندر، محبت قلبده بر آتشدر که هر بر دنسی یاقار دیدیلر .

حضرت جنیده محبتدن سؤال ایتدکلرنده محبك صفاتی بدلنده صفات محبوبك دخولیدر دیدی شو اعتبارله استغراق وفناده کی شیوخلك اشارتلری بوتون مقام محبته عائددر . صوفیه‌دن بعضیلری محبت قلب قائمله میل دائم، بعضیلری محبوبی بوتون مصحوبه ایثار، بعضیلری‌ده طاعاتله قوجاقلاشمق ومخالفاتدن اوزاقلاشمق‌دن عبارتدر دیدیلر .

مرویدر که مکهٔ مکرمه‌ده مشایخ عظام طوپلانه‌رق بینلرنده محبت مسئله‌سی جریان ایتدی . بر چوق مناقشه‌دن صوکره ایچلرنده سناً کوچوك اولان جنیده بو خصوصده برفکر صرف ایتمه‌سنی امر ایتدیلر جناب جنید برزمان بوینی اکدکدنصکره کوزلرندن یاشلر صاچه‌رق (محب برقولدر که نفسندن ذاهب وربیسنك فکرینه متصل، حقوقی ادا ایله قائم وقلبیله آکا ناظردر ربیسنك انوار هویتی قلبنی یاقمش وکأس محبتدن شربی صافی اولمشدر، حضرت جبار استار غیبیه‌سندن انکشاف ایتمشدر ایمدی تکلم ایدرسه الله ایله، نطق ایدرسه اللهدن، تحرك

[١] ایضاحی فلك الابحارمزده‌در .

ایدوسه اللهك امریله ، سكوت ایدرسه الله ایله برابردر شوحالده محب بالله ، من الله ، لله ، مع اللهدر) دیدی مشایخ كرام آغلاشه رق (جبرك الله یاتاج العارفین) بوندن زیاده اولهماز دیدیلر .

امام نووی مسلم شریف شرحنده بیوریبورکه محبت حضرت حقه مضاف اولورسه احسان معناسنه ، خلقه مضاف اولورسه انقیاد معناسنه در .

[١] تعصی الاله وانت تظهر حبه　　هذا لعمری فی الفعال بدیع
لوكان حبك صادقاً لاطعته　　ان المحب لمن یحب مطیع

شوراسی ده محتاج ایضاحدركه محبتك ایكی ركنی واردر (١) ركن ظاهردركه محبوبك رضاسنه اتباع معناسنه در (٢) ركن باطندركه ماسوای محبوبدن افنادن عبارتدر مع هذا (لذتی ـ نفعی ـ لذت ونفعی ـ فضلی) نامیله درت قسمه آیریلیرلر .

تأكد ایتدكلرنده (شرعیه ، روحیه ، طبیعیه) نامیله اوچ قسمدها تظاهر ایدر قلبی استیلا ایدرسه عشق نامی ویریلیركه عندالفقهاء حضرت حقه اطلاق ایدلمز شیخ اكبرده بوبابده فقهایه تابعدر .

محبت (وان الملأ الاعلی یطلبونه كما تطلبونه) مصداقنجه جمیع موجوداته ساری ، مبدأ ومعادك مداری اولوب علوی وسفلی هربر موجود سركشتهٔ عشق وحیرتزدهٔ محبتدر

كرمهر فاحببت بذراتنه ساریست　　سركشتكئ عالم وآدم زطلب چیست

[١] حضرت خالقه حبنی اظهار ایتدیكك حالده عصیان ایدیورسك عمریمی اعطا ایدن حقه یمین ایدرم كه ایشلر ایچنده شوایش پك تحفدر . اكر حضرت حقه محبتك قرین صداقت اوله ایدی آكا اطاعت ایدردك زیرا محب محبوبنه اطاعت ایدیجیدر .

ازشوق توسركشته شد افلاك وكواكب　　اندرطلبت آب بهر كوشهٔ جاریست
ازكعبه تراكرمی طلبد زاهد وعابد[١]　　مقصود زبتخانه واز دیربكو كیست

معلوم اوله كه محبت مماتك میمی ، حیاتك حاسی ، بلانك باسی ، آلهك هاسی جامع اولوب محبه ویا محبوبه تعلق ایدر محبه تعلق ایتدیكنده اوچ قسمدر (١) اعمال محمدیه یه تابع اولان عوام مؤمنینك محبتیدركه احسان آلهیه مقابلنده اولور (٢) اخلاق محمدیه یه تابع اولان خواصك محبتیدركه شوائبدن خالصه در زیرا خواصك محبتی احسان مقابلنده اولمایوب بلكه مجرد محبوبه تعظیم ومحبوبك محبت مذكوره یه لایق اولدیغی معرفتدن ناشیدر دینلدی كه قول كمالات حقیقیه نك هپسنك الله ایچون اولدیغنی ، كركسه نفسنده وكركسه غیریده كوردیكی كمالاتك جمله سنك اللهدن اللهه ، الله ایله اولدیغنی بیلسه محبتی آنجق الله ایچون اولور بوده ارادهٔ طاعتی اقتضا ایدر (٣) احوال محمدیه یه تابع اولان اخصك محبتیدر بو محبت نور محبوبك تجلیسی وقتنده ظاهر اولوركه محبت مذكوره سببیله كندیسنی محو ایدر منشائی (كنت كنزاً مخفیاً) الخ مكاننده ظاهر اولان جذبهٔ آلهیه دركه حقیقی سطوت محبتله فانی اولوب محبوب واحدله باقی قالمقدر بو مقامده محب محبوبك اوصافیله نغمه ساز اولور .

[١] اكر (فاحببت ان اعرف) الخ سوداسی ذراته سرایت ایتمسه ایدی طلبدن آدم وعالمك تحیری نه دن ایجاب ایدردی؟ . سنك شوقكدن افلاك وكواكب سركشته وحیران اولدی سنی طلبده صو هر كوشه یه جریان ایتدی . اكر زاهد وعابد سنی كعبه دن آرایورلرسه سویله كه كلیسا وبتخانه دن مقصود كیمدر ؟

[١] انا من اهوى ومن اهوى انا   نحن روحان حللنا بدنا
فاذا ابصرتنى ابصرته   واذا ابصرته ابصرتنا

ايضاحات سابقه‌دن مستبان اولديغى وجهله محبات مذكوره (قطب المحبه) اولان حضرت محمده تبعيتدن انشعاب ايتمشدر زيرا حضرت محمد مظهر حب يزدان اولوب خلقت كائناته علت غائيه اولمشدر اكمل اخص ، اجمل ناسدر .

[٢] فلو سمعوا فى مصر اوصاف خده   لما بذلوا فى سوم يوسف من نقد
لواحى زليخا لو رأين جبينه   لآثرن بالقطع القلوب على الايدى   حضرت عايشه

محبت محبوبه تعلق اعتباريله ينه اوچ قسمدر (١) محبوبك عوام محبينه محبتيدر كه رحمت وغفران ايله اختصاص ، افعال و آيات ايله تجلى مناسبه‌در (٢) محبوبك خواص محبينه محبتيدر كه صفات جلال محبوبانه‌سيله تجلى ايدوب انوار صفات الٓهيه‌سيله محبينك ظلمات صفاتيه‌لريني ستر ايتمسندن عبارتدر (٣) محبوبك اخص محبينه محبتيدر كه آنلرك ظلمت وجوديه‌لريني انوار وجود حقيقيه‌سيله ستر ايدوب جذبات واهب العطاياسيله اختصاصيدر شو حالده حضرت محبوب اولا نار جلاليه‌سيله تجلى ايدوب محبينده‌كى اوصاف فانيه‌نك جمله‌سنى قلبلرندن احراق وامحا ايدر صكره انوار جماليه‌سيله تجلى ايده‌رك محبينى كنديلرندن

[١] بن او كيمسه‌يم كه سويورم سوديكم ده بندر سوديكمله بن برحز كه بدنه حلول ايتدك . بنى كورديككده آنى ، آنى كورديككده بنى كورمش اولورسك .

[٢] اكر مصرده محبوب خلاقك ياناغنك وصفلرينى ايشيتسه‌لردى حضرت يوسفك بهاسنه نقود موجوده‌دن باذل اولمازلردى . اكر لوائم زليخا جبهۀ محمديه‌يى كورسه‌لردى قلبلرينى كسمه‌يى اللرينى كسمكه ترجيح ايدرلردى .

افنا ، مقابلنده ذات الٓهيه‌سنه لايق اولان سمع وبصر كبى اوصاف باقيه ايله ابقا ايدركه (رائى ، مرئى ، مرآت) بر شئ حكمنده اولديغى كبى (محب ، محبوب ، محبت) شئ واحد كبى اولور .

ايره حقانى وجود آندن سكا كشف اوله حال   كيم اودر مذكور وذا كر واذكار حق: محمديه
[١] از من اثرى نماند اين عشق ز چيست   چون من معشوق شدم عاشق كيست: ابو الخير

بو مقامده محبين روضۀ محوله غدير اثبات بيننده زندۀ جاودانيدر . آتشده قيزديرلمش تيمورك صفت ناريه‌يى احرازى طولاييسيله آتشك عينى اولمديغى كبى بو مقامده‌ده اوصاف محبوبله دولوله انداز اولان محب ؛ محبوبك عينى دكلدر شو اعتبارله اتحاد لازم كلمز بلكه طائفۀ صوفيه عندنده توحيد حقيقى بوندن عبارتدر .

(سحق) تركيبات وجوديه‌نك زير قهرده ذهابيدر (محق) ذات حقده فنادن عبارتدر سيد علامه ديبوركه (محق) وجود عبدك ذات حقده (محو) افعال عبدك افعال حقده (طمس) صفات عبدك صفات حقده افناسندن عبارتدر .

بالعموم محوه دوشر اهل كمال   خارج طوق بشردر بويله حال
كيجه كوندوز سعى ايدر خاص عباد   ظاهر وباطنده ايلر اجتهاد
ترك اخلاق ذميمه ايلر او   محو احوال رديه ايلر او

مقام سحقده نور وحدت احكام كثرته قرين اوله‌رق تجلى ايدر يعنى وجود متجلى من وجه ثابت ومن وجه معدوم اولديغندن ايچون سالكك حيرتى تزايد ايدر امام قشيرينك بيانى وجهله بر كون شبلى نمازه قيام ايتمشدى شروعنده ايواه نماز قيلسه‌م منكر ، قيلمسه‌م كافر

[١] بندن هيچ براثر قالمادى بو عشق نه‌دندر چونكه بن معشوق اولدم عاشق كيمدر ؟

اولورم دیيەرك برزمان مكث ایتدی صكره نمازی قضا ایتدی معلومدركه بوراده شبلی نك نمازه حضورنده عالم كثرتك حكمی غالب ایمش هنكام شروعده نور وحدت انكشاف ایتمش بو مقامده شبلی كوریيوركه مطیع ایله مطاع بر اولمش مع هذا نمازی عابدله معبود مغایر دیيەرك قیلسه نور وحدتی منكر وجاحد ، عابدله معبود برلشدی دیيەرك ترك ایتسه كافر وملحد اولور .

مقام مذكورك تجلیسی جناب شبلی یی بیله غریق دریای تحیر قیلمشدر شیخ اكبرك

[١] العبد رب والرب عبد　　یالیت شعری من المكلف
ان قلت عبد فذاك میت　　اوقلت رب انی یكلف

قولیده بو مقامك تحیراتندندر بو مقامه قدمنهاده اولان عارفلرك جملەسی متحیر اولەرق شطحیاتله ترنمساز اولور زمانمزك یڭی إطو كمش وقلبلری نور حقیقتدن محروم قالمش عوامیلری بو كبی شطحیاتی ظاهره حمل ایله ترك تكلیفه قدر جسارت ایدییورلر حالبوكه اقوال مذكوره مقتضای درجات اولمسی جهتیله بو كبی ذوات عالیقدرك درجەلرینی احراز ایدەمیانلرك تقلیدلری كفردن باشقه دكلدر طائفهٔ عوامه لازم اولان بونلرك قولنه دكل ، بلكه فعلنه اقتدا ایتمكدر مثلا منصور حلاج (اناالحق) دیمشسەده فرائض الٓهیەیی ادا ایله برابر كیجەلری یوزلرجه ركعت نافله قیلدیغی مرویدر (تمثیل) بركیمسه نمازقیلمادیغنك سببی صوریلنجه جناب حق (ولاتقربواالصلاة) بیوردی دیمش ،

[١] عبدربدر، ربعبددر. نەاولور ایدی مكلف كیمدر بیلسه ایدم . اكرعبددیرسەڭ اومیتدر، رب دیرسەڭ مكلف اولماز .

آشاغیسنی اوقو دینجه بكا بو قدر لازمدرجوابندەبولنمش ، بزده ظن ایدرزكه طائفهٔ عوامه بونلرك شطحی لازم ایمش .

[١] كونەهمكاربانیكان زهمنامی چەسود　　یك مسیح ابراءا كمه كرد ودیكراعورست نجه

[٢] كارپاكانراقیاس ازخودمكیر　　كرچه ماندد رنوشتن شیروشیر

كاملی كرخاك كیردزرشود　　ناقص ارزر بردەخاكستربود

هرچه كیردعلتی علت شود　　كفركیردكاملی ملت شود : مثنوی

(فنا) توبهٔ نصوحك لازمی اولان فناء مخالفات یاخود مقام زهدك لازمی اولان فناء حظوظ ویاخود صدق ومحبتك لازمی اولان فناء حظوظ دارین ویاخودده سكرك نتیجەسی اولان اشیادن غیبت معناسنەدركه عندالمتصوفه (٣)قسمدر (١) فناءافعالدر

بومقامده سالك (لافاعل الاالله) دیر (٢) فناءصفاتدر بومقامده سالك (لاحی ولاعالم ولاقادرولاسمیع ولابصیر ولامرید ولامتكلم الاالله)دیر (٣) فناءذاتدر بو مقامك سالكی (لاموجود الاالله) دیر .

فیفنی ثم یفنی　　فكان فناؤه عین البقاء　　(شیخ اكبر)

یعنی سالك اولا (والله خلقكم وما تعملون) یی ذوقله افعالده ثانیا (ومارمیت اذرمیت ولكن الله رمی) یی ذوقله صفاتده ثالثاً (كان الله ولاشیٔ معه)یی ذوقله ذاتده فانی اولوب فناسی عین بقا اولور

[١] ایضاحی فلك الابحارمزدەدر .

[٢] پاكلرك ایشنی كندكده قیاس طوتمه هرنەقدر یازیلیشده شیر، شیره بكزەیورسەده (بریسی سود دیكری ارسلان معناسنەدر) . اكر بر كامل طوپراق طوتارسه آلتون اولور فقط ناقصك طاشیدیغی آلتون كول اولور . ناقصك علتی علت، كاملك كفری ملت اولور .

[١] زخودفانى ودرعين بقاييم   وجود جمله موجودات ماييم
جهان مرده هردم زنده سازيم   چوبحر رحمت بى منتهاييم

ارباب توحيد حقيقى كنديلرينى وكافهٔ عالمى نابديد ايدوب درياى وجود خالقه طالمشلردركه

[٢]زسازمطرب پرسوز اين رسيد بكوش كه چوب وتارو صداى تن تن همه اوست

ديه‌رك ماسوانى وكنديى وجودلرينى بحر زخاروجود حقدن برقطره بيلوب كمال استغراقلرندن قطرهٔ مذكوره‌يى بيله امتيازه مقتدر اوله‌مامشلردر .

بودريايه سن اى جان اولدلك ايرمق   دكزله ايرمغى اولماز آييرمق
[٣] زدريا موج كوناكون برآمد   زبيچونى برنك چون برآمد
كهى دركسوت ليلى فروشد   كهى درصورت مجنون برآمد
چويارآمد زخلوتخانه بيرون   همان نقش درون بيرون برآمد : مغربى

فنا كماله ايرسه سالك وجودموهوب ايله موجود اولوب كنديى هرشيده كورير وعالمى كنديسنه مرآت بولور .

[٤]عشقم كه‌در دوكون مكانم بديدنيست   عنقاى مغربم كه نشانم بديدنيست

[١] كنددن فانى ، وجود ذاتيله باقى‌يز جمله‌نك وجودى بزم موجوداتمزدر . هر زمان جهان ميته‌يى ديرى قيلاريز زيرا درياى رحمت بى كنارز .

[٢] مطربك سوزله طولى اولان سازندن قولاغه بو ايرشدى كه چوب وتار ، صداى تن تن جمله‌سى اودر .

[٣] دكزدن درلو درلو موجلر ظهور ، بيچوندن رنك چون تجلى ايتدى . بعضاً كسوهٔ ليلى‌ده ، بعضاً ده صورت مجنونده جلوهٔ ظهوره كلدى . چونكه يار خلوتخانه‌دن طيشارى كلدى همان نقش درون هجوم آور ظاهر اولدى .

[٤] بن اوشهباز عشقم كه‌دوعالمده مكانم يوق بن اول عنقاى سرم كه‌اوزمدن هيچ نشانم يوق
لحاظ وحاجب ايله دوجهانى ايله‌دم خوش صيد تماشا ايله بيل آنى كه تيرم يوق كمانم يوق
بن اولدم هراسان وكوشله كويا وسامع عجبدر بوندن آرتق كيم قولاغم يوق لسانم يوق

زابرو وغمزه هردوجهان صيد كرده‌ام   بنكر بدان كه تيرو كمانم بديد نيست
كويم بهرزبان وبهر كوش بشنوم   اين طرفه تركه كوش وزبانم بديدنيست

توحيد وجودى ، شوق ، ذوق ، ظهور اسرار معيت ، نعره ، بيخودلق ، استغراق ، سماع ، رقص ، تواجد قلبك سيرنده‌در . انوار ملتمعه‌ده مسطوردركه فناءدرتدر (١) مخلوقدن خوف ورجانك انتفاسى معناسنه اولان فناء خلق (٢) قلبده سواى حق امنيه‌سنك عدم بقاسى حيثيتده فناء هوادر (٣) فناء اراده‌در بوده اراده صفتنك امواتدن زوالى كبى سالكدن‌ده زوالى معناسنه‌در (٤) فناء عقلدركه بوده (بى يبصروبى يسمع وبى ينطق وبى يبطش وبى يمشى وبى يعقل) انجلاسندن عبارتدر سالك راه هدايته كمال تحير قسم رابعدن رونما اولور جنيد حضرتلرينك بو مقامه ترقى ايتدكلرنده (برزمان يرو كوك اهلى بنم حال وحيرتمه آغلاديلر ، برزمانده بن آنلرك حيرتنه آغلادم شمدى اويله برحالده‌يم كه آنلردن‌ده كندمدن‌ده خبرم يوقدر) ديديكى مرويدر

[١] من ندانم من منم يامن ويم   درعجائب حالتم من من نيم
عاشقم معشوقم وعشقم چه‌ام   مست جام وحدتم من من نيم
من چه‌ام عنقاى بى نام ونشان   من بقاف قربتم من من نيم
من زجان فانى بجانان باقى‌يم   من باوج رفعتم من من نيم

فنانك لازمى اولان بقا دخى اوچ قسمدر (١) بقاء افعال (٢) بقاء صفات (٣) بقاء ذات‌در ايمدى سالكك افعالى فنايه كيدرسه

[١] بن بيلميورم كه بن بنمى‌يم ، حالات عجيبه‌ده‌يم بن بن دكيلم . عاشقمى‌يم معشوقمى‌يم ، عشقمى‌يم نه‌يم ؟ جام وحدتك سرخوشى‌يم بن بن دكيلم . بن نه‌يم عنقاى بى نام ، سيمرغ بى نشانم بن قاف قربتده‌يم بن بن دكيلم . بن جاندن فانى ، جانانله باقى‌يم بن اوج رفعتده‌يم بن بن دكيلم .

افعال حقله ، صفاتی فنایه کیدرسه صفات حقله ، ذاتی فنایه کیدرسه ذات حقله باقی اولور مظهر بقاء ذات اولان مظهر سر معیت اولور سر معیته عرفان بشر تعلق ایتمز بعض اهل الله سر معیتی (وهو معکم اینما کنتم) نص شریفیله مبرهن ومجهول الکنه ایله معبر دییوب کشف وعیان ایله ادراك اولنور دیمشلرسه‌ده معظم مشایخك اعتقادی عجز وحیرتدر بو اعتبارله سر معیته علم وعرفان تعلق ایده‌مدیکی کبی کشف وعیان دخی تعلق ایده‌مز

[١] عشق جز نایی وما جز نی نه‌ایم   وی دمی بی ما وما بی وی نه‌ایم
نی که هر دم نغمه آرایی کند   در حقیقت از دم نایی کند   جامی

(سکرة) واردات قویه ایله غیبت معناسنه‌در سلطان حالك استیلاء فوق العاده‌سنه (سکر) دنیلدیکی کبی ترتیب افعال وتهذیب افعاله رجعتنه‌ده (صحو) دنیلیر سکر اصحاب قلوبه ، صحوده مکاشفه حقایق غیوبه مخصوصدر صوفیه‌دن بعضیلری (سکری) ذکر محبوبك معارضه‌سی وقتنده قلبك غلیانیله تعریف وایکی‌یه تقسیم ایتدیلر (١) طرب والتذاذ ، سرور وابتهاجدن نفوس بشرك واردات غیبیه‌سیله بولدیغی سکر طبیعیدر (٢) سکر الهیدرکه حضرت رسول الله بوخصوصده (اللهم زدنی فیك تحیراً) بیورمشدر سکرك هر ایکیسی‌ده حیرتدر طرب وبسطی ، افشاء سری ایراث ایتمیان حال ؛ سکر دکلدر تفصیلات فتوحاتده‌در سکرك دوامی دهشتی موجبدر (دهشت) بر حالدرکه بغتة کلوب سالکی آخذ وعقلنه غالب اولور ، علم وصبری آلیر جمال یوسفی کورمکله مدهوش اولانلرك احوالی بورایه برمثاله

[١] عشق بزنسز ، بزده‌ نی سزد کیلز او بر آن بزسز بزده بر آن آنسزد کیلز . نای که هر زمان نغمه پردازلق ایدر حقیقتده نیزنك دمندن ایدر .

اوله‌بیلیر سکر درجهٔ دهشتی تجاوز ایدرسه سالکك اراده‌سی سلب ایدیله‌رك مسلوب ومجذوب وبو تقدیرجه مراد اولور فتوحاتدن مستباندرکه اصطلاح قومده مراد امور غیبیه‌نك کندیسنه تهیئه‌له برابر اراده‌سندن مسلوب بر مجذوبدر ، رسوم ومقاماتی مشققتسز بلکه التذاذ وحلاوتله کذران ایدر ، شدائد امور وصعاب طریق کندیسنه قولای اولور بو بابده‌کی ایضاح مقدمه‌ده کذران اولدی

[١] ماییِ ما چون شد عدم   زد موجها بحر قدم
منصور وقتم دمبدم   کویم انا الحق بر ملا

بو مقامده صفات حق صفات سالك ، بقاء حق فناء سالك مقامنه قائم اولور یعنی تفصیلی کذران اولدیغی وجهله سالك (فبی یبصر) الخ لباسنی کیمش اولور

[٢] بلبل طبع از و کو یاشده   چشم دید من از و بیناشده
زو شنیدم نطق ونطقم او بداد   وین همه اسرار در جانم نهاد
هست از نور خدا روشن دلم   زان که از نور محمد خوش دلم

خلعت مذکوره‌یی لابس اولان سالکك متولیسی آنجق الله تعالی اولورکه سالك مذکورك تکلمی خدا حضرتلرینك اذکاریله ، تحرکی اقداریله ، نظری انواریله ، بطشی اقتداریله اولور شاید سالکك سری مقام سکرده تمکن ایدرسه (هو) اسمیله کویا اولور

[١] چونکه بزم بزلکمز معدوم اولدی دریای ازلی طالغه‌لندی دمبدم منصور وقتم خلق جهانه قارشی انا الحق دیرم .

[٢] عندلیب طبعم آندن سویله‌یجی اولمشم بنم نور دیده‌م آندن کوریجی اولمشدر . نطق آندن ایشیتدم ، نطقمی او ویردی وبوتون بو اسراری جانمه اوقودی . قلبم خدانك نورندن روشندر چونکه نور محمددن خوشدلم .

دیده‌مك انواری هو درعقلمك فرمانی هو　　دیلمك اذكاری هو درناله‌مك افغانی هو
كوكلك سیرانی هو درجانمك جانانی هو　　سرمك اسراری هو در مهرمك تابانی هو
عاشق سرمست اولانلر هوایله درهوایله　　سوبی هو درعیدی هو درزهدله اركانی هو
نقدوارین خرج قلمش یولنه دلدارنك　　وصلی هو درفصلی هو دردرده درمانی هو
وارایسه عشقدن نصیبك عبدیا هودی مدام　　آشنا اول بحر هویه كور نه درعمان هو

[١] روا باشد اناالحق ازدرختی　　چرا نبود روا ازنیك بختی

بو مقاملك ادراكی دائرهٔ عقولدن خارجدر مع هذا بعض علما بونلرك قتلنه، بعض آخرده سوزلرینك صدقنه ، بر قسمی ده بو كبی سوزلرك تأویلنه ذاهب اولمشلردر كه ذهاب مذكوره‌نك هپسی ده موافقدر زیرا حدود شرعیه‌نك متجاوزلری مسئول اولدقلری كبی عقل ایله ادراك ایدیله‌مین شهود حقیقت واردر تحقیق مقام بودر كه عالم فناده مضمحل ، سینه‌لری جولانگاه الهام الهی اولان انسان كاملك حال استغراقده ظاهراً خلاف شرع صدور ایدن سوزلرینی بعض علما سالك راه هدایتی شك وحیرته القا ایتمه‌مك ایچون تأویل، بعض علماده طعن اغیاردن ناموس شرع شریفی محافظه ایچون بو كبی سوزلرك كفر وضلال اولدیغنی تصریح ایتدیلر ابن عابدینك بیانی وجهله امام سیوطی دییور كه فقیه عزالدین؛ ابن عربی حقنده طعن ایدر وزندیق دیر ایدی بركون اصحابندن بعضیلری قطبی كوسترمه‌كزی آرزو ایدییورم دیدكده ابن عربی‌یه اشارت ایلدی بو ذاته زندیق دیر ایدك دینلدكده اوت او سوزمده ظاهر شرعی حفظ ایچوندر دیدی.

شوراسی‌ده محتاج ایضاحدر كه محققین عندنده (انا) ایله اشارت اولنان وجوددن مراد وجود حقدن عبارت وهر برشیئه ساری یعنی

[١] آغاجدن (اناالحق) صداسنك ظهوری جائز اولیورده نیچون كوزل بختلیدن جائز اولمسون ؟

محیط وفیاض اولان وجود كلیدر سید علامه‌نك تعریفاتده‌كی ایضاحندن مستباندر كه متصوفه عندنده اتحاد؛ هر شیئ كندیله موجود وواحد مطلق اولان وجود واجبی شهوددن عبارتدر شو حالده هر برشیئ حقیقتده متحددر فقط اشیا ایچون وجود خاص وارده حضرت حق او وجودله اتحاد ایدر معناسنه دكل؛ بلكه جمله اشیا بنفسه معدوم، حقله موجود معناسنه‌در زیرا ایكی وجود حقیقینك اتحادی محال، اعتقادی كفردر

[١] ما كه باشیم ای تو مارا جان جان　　تا كه ما باشیم باتو درمیان
ما عدمهاییم وهستیهای ما　　تو وجود مطلقی فانی نما

توحید وجوده دائر كچن مناقشات مرغوبه، مراسلات مقبوله كه عبدالرزاق كاشی ایله ركن الدین بیننده كذران ایتمشدر نفحات الانس‌ده مفصل وشایان مطالعه‌در عندالحكما (وجود) واجبده عین، ممكنده زائددر شو حالده حكما جناب خدایه علة العلل اطلاقیله وجود خالقی عقل كله علت تامه قیلارلر وعقل اول حقدن مفارق ، حق‌ده عقل اوله افاضه‌دن خالی اولماز دیه‌رك وجود مطلقی تقیید وعقل اوله علت ایدرلر لكن بو سوز قاصددر زیرا فتوحاتك (٢) نجی بابندن ده مستبان اولدیغی وجهله حضرت خالق بالذات موجود ومطلق الوجوددر غیرله مقید ، برشیدن معلول وبرشیئه علت دكلدر كندیسی علل ومخلوقاتك خالقیدر شیخ ركن الدین وبعض صوفیه، متكلمین وحكمانك اكثریسی بالاتفاق دیدیلر كه اشیایه افاضهٔ وجود ایلین صفات الهیه‌دن بر صفتدر بو صفته فیض وجودی ، وجود عام، نفس الرحمن نامی ویریلیر شو اعتبارله توحید وجودی جائز دكلدر .

[١] ای جانمزك جانی آراده بز سنكله‌یز بز معدومز ، ای یوق كورونیجی وجود مطلق بزم وارلغمز سنسك .

شیخ اکبرله اکثر صوفیه ، متکلمین وحکمادن بعضیلری دیدیلرکه مبدأ آثاراولان شیٔ حقك وجودیدرکه وجود حقیقیسنك عینیدر بو تقدیرجه جملهٔ ممکنات وجود واجبله موجوددر یعنی ذات باریناك اشیایه علاقهٔ معیتی واردر فقط کیفیتی مجهولدر انبیاء واولیادن هیچ بریسی کیفیت مذکوره‌نك سرینه مطلع اوله‌مامشلردر توحید وجودی بو عقیده اوزره ابتنا ایتمشدر .

[١]جناب حضرت حق رادوئی نیست در آن حضرت من وماوتوئی نیست
حلول واتحاد اینجامحالست که‌در وحدت دوئی عین ضلالست (کلشن زار)

شرح مقاصددن نقلاً بریقه‌ده مسطوردرکه بوراده ایکی مذهب دها واردر بونلر حلول واتحاد ایهام ایدرلر حالبوکه حلول واتحادله مناسبتی یوقدر اولکیسی توحید وعرفان دریاسته طالانلرك سلوکلری اللهه انتها ایدرکه فانی فی الله اولورلر بو تقدیرجه بونلردن حلول واتحادی اشعار ایدن سوزلر ظهور ایدر چونکه حال مذکوری بیاندن عباره‌نك قصوری واردر . الخ

فلك الابحارمزده‌کی تفصیلمز وجهله مراتب صوفیه اوچدر .

(١) تجلیٔ افعال مرتبه‌سیدرکه بو مقامك سالکلری جبریه مذهبنه
(٢) تجلیٔ صفات مرتبه‌سیدرکه بو مقامك سالکلری حلولیه مشربنه
(٣) مرتبهٔ تجلیٔ ذاتدرکه بو مقامك سالکلری اتحادیه مذاقنه مشابه سوز سویلرلر .

---

[١]حضرت خدا ایچون ایکیلك یوقدر او حضرتده بنلك وبزلك، سنلك یوقدر. بوراده حلول واتحاد محالدر زیرا وحدتده ایکیلك عین ضلالدر (مثنوینك جلد اولنده‌کی ارسلان ، قورت وتیلکی قصه‌سنی تطبیقات معنویه‌سیله اوقویانلرك بورایی دها کوزل آکلایه‌جقلری شبهه‌سزدر .

[١]نحن اقرب کفت یعنی قطره در دریا یکیست — عاشق ومعشوق وساقی مستی وصهبا یکیست
ای که دور افتاده از خویش اکرداری خبر — مشهد ومشهود وشاهد مولی ومولی یکیست
کرچه عالم مظهر اسماء حسنیٔ خداست — اسم اعظم درمیان جملهٔ اسما یکیست
هستیٔ مطلق توئی دیکر خیالی بیش نیست — زانکه اندر نشأهٔ تو جملهٔ اشیا یکیست
حسن عالمکیر تو از بهر اظهار کمال — می نماید در هزاران آینه اما یکیست
با همه خوبان اکرچه حسن تو همراه بود — در حقیقت دلبر یکتای بی همتا یکیست
این همه آشوب وغوغا در جهان از عشق اوست کشت معلوم این زمان سرفتنهٔ غوغا یکیست : جامی

شیخ خضرمیدن مرویدرکه (ناس بکا حلولی ، عباداللّه‌دن تکلیفك سقوطیله قائل دیبورلر بن نصل حلولی اوله‌بیلیرم حالبوکه وجودده اللّهدن باشقه‌سنی کورمیورم ، نه کیفیتله سقوط تکلیفله قائل اوله بیلیرم حالبوکه چوجوقلغمدن بو آنه قدر نی فائت اولمیان ایکی وردم واردر لکن بن دیرم که عباد خواصك عبادتنده کلفت یوقدر) دیبوردیلر .

متهیلر اهل تمکیندر بوتون — آنلر ارباب کمالدر بوسبوتون
عبد صافیدر بو درلو کملین — آنلر اولمشلر بتون اهل یقین
نسبت عبدیه‌یی حال ایلمش — ترك جذبه ترك احوال ایلمش

---

[١] محبوب مطلق (نحن اقرب الیه من حبل الورید) بیوردی یعنی دریاده قطره بردر عاشق، معشوق، ساقی، مستلك، صهبا بردر . ای کیمسه سن کندکدن اوزاق قالمشسلك ! اکر خبرك وار ایسه مشهد ومشهود ، شاهد ومولی بردر . هر نه‌قدر عالم حضرت حقك اسماء حسناسنه مظهر ایسه‌ده فقط بوتون اسما ایچنده اسم اعظم بردر . سن موجود مطلقسلك باشقه‌سی خیالدر ، زائد دکلدر چونکه سنلك نشئتکده جمله اشیا بردر . سنك حسن عالمکیرك اظهار کمالدن ایچون بیکلرجه آیینه‌ده کورینور فقط بردر . سنك حسنك هر نه قدر بوتون کوزللره همراه ورفیق اولورسه‌ده حقیقتده مثیل ونظیرسز اولان دلبر بردر. بو جهانده حکمفرما اولان بالعموم فتنه وغوغا آنك عشقندندر شمدی معلوم اولدی که فتنه وغوغانك باشی بردر.

بونلرك احوالنه ديرلر وجود   ايتمز اشغال آنلرى بودونبود
بومقامدن قال ايله اولمز بيان   حال ايله آنلر اولورلر مستبان
آنلر ايرمشلر فناء ذاته چون   كچمش آنلر بو وجوددن بوسبتون
چون وچود حقده بولمشلر فنا   وجدو احوالدن بتون كلمش غنا
كورمه مشلر حقدن آرتق بروجود   قلبلرنده برخداوند ودود
نسبت عبديه قالمش بر همان   بكزه من بو حاله حال ديكران
اهل نسبت ايشته بونلردر اخى   بوندن آرتق سويلمز كاتب دخى

پوشيدهٔ اولوا الاراده كلدر كه متصوفه ايچون بعض اصطلاح واردر بونك حقيقتنى ادراك ايده مينلر انكاره قالقيشيرلر فقط بو انكار طوغرى دكلدر چونكه بو انكار صرف ، نحو ، منطق ، معانى كبى علومك وحساب ، هندسه ، كيميا كبى فنونك اصطلاحلرينى بيلمينلرك بو كبى علوم وفنونى انكارلرى كبيدر مثلا شيخ اكبرك

[١] وفى الخلق عين الحق ان كنت ذاعين   وفى الحق عين الخلق ان كنت ذاعقل
وان كنت ذاعين وعقل فما ترى   سوى عين شئ واحد فيه بالشكل

قولندن اصطلاحات صوفيه دن بى بهره اولانلر برشى اكلامه جقدر بلكه ده ظاهره حمل ايله تكفير بيله ايده جكدر ديمك كه شو تكفير جهلدن نشأت ايديور زيرا بو قولده موجب كفر اوله جق برشى يوقدر اصطلاحلرى اوزره اثنا ايتمشدركه حضرت شيخ بو قطعه سيله اصطلاحات صوفيه دن (ذوالعين ، ذوالعقل ، ذوالعين والعقل دن) عبارت اولان اوچ شئ بيلديريور يعنى ديمك ايستيوركه ظاهراً

[١] اكر ذوالعين ايسه‌ك حقك عينى خلقده ، ذوالعقل ايسه‌ك خلقك عينى حقده در . اكر ذوالعين والعقل ايسه‌ك شئ واحدك عيننده باشقه برشئ كوره مزسك .

خلقى وباطناً حقى كورن ذوالعين ، ظاهراً حقى وباطناً خلقى كورن ذوالعقل ، حقى خلقده ياخود خلقى حقده كورن ذوالعين والعقل در (ذوالعينه) كوره خلق مرآت حقدر كه خلق نهان ، حق ظاهردر (ذوالعقله) كوره حق مرآت خلقدر كه مرآت صور ظاهره ايله احتجاب ايتمز (ذوالعين والعقل) حقى خلقده كوريرسه قرب نوافل ، خلقى حقده كوريرسه قرب فرائض ديرلر بومقامك صاحبى احدهمايه نظرله آخردن احتجاب ايتمز بلكه وجود واحدى من وجه حق ومن وجه خلق كورير كثرت سببيله واحدى شهوددن احتجاب ايتمز وجه واحدك كثرت مرائى ايله واحدك شهودندن احتجاب ايتمديكى كبى مسئلهٔ وجودده اصطلاحه حمل ايله قائللرينى عدم تكفير وياخود حلول صوفيه فنافى الله ، اتحاد صوفيه ده بقابالله معناسنه در ديمك ايجاب ايدر

محصول بيت — ودخى رفق وتصديق ، عشق ومحبت ، سحق ومحق ، سكردن صوكرا فنادر

١١   وحمدو شكر والوفا باوامر
ولا تعدعن حكمى كتاب وسنة

(حمد) من جهة التعظيم ثنا معناسنه دركه قولى ، فعلى ، حالى ، لغوى ، عرفى ناميله بش قسمى واردر (١) حمد قولى ولسانيدركه السنهٔ انبيا اوزره جناب حقك كندى نفسنه ثناسنده كى حق اوزره ثنادر (٢) حمد فعليدركه رضاى خدايى طلبدن ايچون اعمال بدنيه يى اتياندر (٣) كمالات علميه وعمليه ايله اتصاف ، اخلاق الهيه ايله تخلق كبى روح وقلب حسبيله اولان حمد حاليدر (٤) تعظيم وتبجيل قصدى اوزره يالكز

لسانله یاپیلان ووصف باجمیل دن عبارت اولان حمدلغویدر(٥) منعم اولمسی سببیله منعمه تعظیمی اشعار ایدن فعل معناسنه حمد عرفیدرکه فعل مذکور لسان ، ارکان، جنانله اولمقدن اعمدر پیغمبرمز (حمد؛ شکرك باشیدر اللهه حمد ایتمین شکرایتمش اولماز ـ ذکرك افضلی اللهه حمددر ـ نعمت اوزرینه حمد زوالی ایچون اماندر ـ برکیمسه اللهه ثنا ایله مشغول اولسه الله تعالی آکا سائللرك رغبتی فوقنده کنی اعطا ایدر ـ جنته دعوت ایدیلنلرك اولی هربرحال اوزره اللهه زیاده حمد ایدنلردر) بیوریوره

[١] احمدربی حالة الضراء　　　حمدی له فی حالة السراء

لا حمد من یعبد ربه علی　　　حرف فان وان کا قدانزلا

(شکر) اعضای بدنیه یی ماخلق لهنه صرف معناسنه درکه قلبله، لسان وارکانله اولور حدیثده (آزه شکرایتمین چوغه شکر ایتمز ، ناسه شکرایتمین اللهه شکرایتمز) حدیث قدسیده (ای قولم نعمتمی اللری اوزره اجرا ایتدیکم ذاته شکر ایتمدیکك وقتده بکاشکرایتمش اولمازسك) بیورلدی .

[٢] شکرنعمت نعمتت افزون کند　　　کفر نعمت از کفت بیرون کند

جناب حق (وقلیل من عبادی الشکور) نصیله شاکرینك قلتنی شیخ سعدی ده

[٣] ازدست وزبان که برآید　　　کز عهدهٔ شکرش بدرآید

---

[١] بن ربمه حالت ضراده حالت سراده کی حمدم کبی حمد ایدرم. اوکیمسه نك حمدی کبی دکل که (علی حرف فان وان) عبادت ایدییور بو بیتله (و من الناس من یعبدالله علی حرف فان اصابه خیراطمأن و ان اصابته فتنة انقلب علی وجهه خسرالدنیا والاخرة) آیت جلیله سنه اشارت ایدیلیور .

[٢] نعمته شکر نعمتکی زائد، کفر نعمت الکدن خارج قیلار.

[٣] کیمك الندن ودیلندن کلیرکه آنك شکری عهده سندن خلاص اوله؟

قولیله قلتك ثرین عدم اولدیغنی بیان بیوریور حدیث شریفده (معطی له اولوبده شاکر ، مبتلا اولوبده صابر ، مظلوم اولوبده غافر ، ظالم اولوبده مستغفر اولانلره امان واردر وآنلر مهتدیلردر) بیوریلیور

مرویدرکه حضرت داود الٓهی سکا نصل شکر ایده یم حالبوکه یاپدیغم شکرده بر نعمتدر دیدیکنده (الآن شکرتنی) بیورلدی مزایای حمد وشکری احتوا ایدن مناجات آتیه غایتله دلنشیندر

[١] ای خالق هفت آسمان درمانده ام فریادرس　　　ای رازق پیروجوان درمانده ام فریادرس

ای قادرهر انس وجان دارندهٔ کون ومکان　　　دانندهٔ راز ونهان　«　»

ای رحم توبرنیك وبد احسان تو بی عدو حد　　　هرلحظه کویم ای صمد　«　»

ای نام توبرکام لب خوانم تراهر روز وشب　　　ای کارساز هرسبب　«　»

ای رازق هرجانوری داری زحال ماخبر　　　این نکته مارا درکذر　«　»

ای پادشاه بی نظیروی پادشاه بی وزیر　　　وی دستکیری دستکیر　«　»

ای شمس تبریز هرنفس توهم چومرغان درقفس　　　ای قادرفریادرس درمانده ام فریادرس

---

[١] ای یدی کوکك خالقی عاجزم فریاده ایریش ای کنج و اختیارك رازقی بوکالدم درمانه یتیش. ای هرمفلسك منعمی ، هربی کسك مونسی ، ای هرمخلصك خالقی چاره سز قالدم ایکلتمه ایریش. ای ذات سنك نامك اوست طماغك اوستنده، هرروز وشب سنی اوقویورم ای هرسببك فاعلی عاجزم فریادمه یتیش. ای هرجانلینك رازقی بزم حالمزدن خبردارسك بونکته یی بزه براق بیچاره یم درمانه ایریش. ای وزیرسز، نظیرسز الله ، ای دوشمشلرك النی طوتیجی الیمی طوت پك بوکالدم فریادمه یتیش . ای شمس تبریزی هر نفسده سن قفسده کی قوشلر کبیسك ای فریاده ایریشیجی قادر عاجز اولدم فریادمه ایریش .

(وفاء) طريق مساواته ملازمت ، عهود خلطاني محافظه معناسنه اولوب امور دينيه‌دندر امور مذكوره‌درتدر كه (١) صحت عقد يعني ذات باريده اعتقادك صحق (٢) صدق قصديني عباداتده اخلاص (٣) محافظهٔ حد يعنى مناهيدن اجتناب (٤) وفاء عهد يعني اوامر الهيه‌يه امتثالدن عبارتدر .

[١] اذا المرء لم يحفظ ثلاثاً   فبعه ولو بكف من رماد
وفاء للعهود وبذل مال   وكتمان السرائر فى الفؤاد

جناب خدا (واوفوا بالعهد ان العهد كان مسئولاً – واوفوا بعهدى اوف بعهدكم) حضرت رسولده (حسن عهد ايماندندر – طوغرى سوزه ، عهده وفايه ، اماتى حفظه ملازمت ايله زيرا بونلر پيغمبرلرك وصيتيدر – عهدى اولميانك ايمانى ده اولماز) بيوريبور .

دنيلدى كه خلوص ودحسن عهددندر – وعد نافله ، انجازى فريضه‌در – كريمك وعدى نور ، تعجيلى سحاب ، انجازى مطردر – كريم وعدنده وفا ، نقض وعده جفا ، ايعادنده عفو ايدر

[٢] وانى وان اوعدته اووعدته   لمخلف ايعادى ومنجز موعدى

(ولا تعد) تجاوز ايتمه معناسنه‌در (حكمى) ميملك فتحيله تثنيه‌در (حكم) برامرى ديكر امره ايجاب وسلب جهتندن اسناد ديمكدر (كتاب) قرآن كريم ديمكدر جناب خدا (وانه لكتاب عزيز لا يأتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه تنزيل من حكيم حميد) بيوريبور پيغمبرمزدنده (اما بعد فان خير الحديث كتاب الله – قرآن قلب ميتى

[١] ترجمه‌سى فلك الابحارمزده‌در .

[٢] بن آكا ايعاد ياخود وعد ايدرسه‌م ايعادمه مخلف، وعدمى منجز اولورم .

ديريلتير – قرآنك ظاهرى انيق ، باطنى عميقدر – قرآن آنجق دوادر) روايت ايديليور .

[١] كلام جليل جاء من خير قائل   ليوصل اقواماً الى جنة الخلد

(سنت) پيغمبر افندمزك قولى ، فعلى ، تقريرى يعنى ايشلديكى ياخود ايشله‌يكز ديه امر ايتديكى وياخود ايشله‌ين بر كيمسه كوروبده منع ايتميه‌رك سكوت ايتديكى شيلردر وياخود مسلك محمديه‌دركه بو تقديرجه كتاب اللهه‌ده شامل اولور .

شرط اول حب وايفاى سنن   اتباع ايت سنته هر دمده سن
كيمكه سنتدن بويون چكسه اكر   باشنى مشت ندامتله دوكر
همده حرمت ايتمسه سنتلره   واصل اولماز حضرت پيغمبره
اهل ايمان سوملى هر سنتى   بيلملى سنتده هر بر حكمتى
قول وفعل واكل وشرب دادوستاد   هر خصوصده سنتى قيل اعتياد
فيض انوار خدا سنتده‌در   هم ترقى هم رضا سنتده‌در
قطع اقصاى مراتبدر سنن   اهل ذوق وحاله واجبدر سنن
باعث وصل الٓهيدر سنن   عارفينك اوزكه حاليدر سنن
شاهراه اوليادر هم سنن   خوش پناه اوليادر هم سنن
رونق افزاى ديانتدر سنن   مانع فحش ورزالتدر سنن
آب روى هر عبادتدر سنن   باعث لطف وسعادتدر سنن
ميوهٔ طوباى جنتدر سنن   مؤمنينه عز و دولتدر سنن
عاملينه عين رحمتدر سنن   عاقلينه درس عبرتدر سنن

[١] بر كلام جليلدركه اقوام بشرى جنت خلده ايصال ايچون جانب حقدن كلدى .

لوح دلده نورالانواردر سنن　　قول وفعل وامر مختاردر سنن

امام غزالی بزم بو علممز کتاب وسنتله مقیددردیورشاذلیدن نقلا امام شعرانی دیورکه اکر کشف؛ شرعه مخالف اولورسه کشفی ترکله شر عشریفه تمسك ایجاب ایدر.

زیراعصمت شرعه مخصوصدر باخصوص میزان شریعتله طارتلمدقجه کشفله عمل جائز دکلدر دیو قوم اتفاق ایتدیلر. بعض مشایخ بیوردیکه اصولمز یدی اولوب (١) کتابه تمسك (٢) سنته اقتدا (٣) اکل حلال (٤) کف اذا (٥) مناهیدن اجتناب (٦) توبه یه دوام (٧) اداء حقوقدر

سعید مغربی دیدیکه تصوفك اصلی کتاب وسنته ملازمت، بدع واهوایی ترك، حرمات مشایخی تعظیم، خلقه معذرتلری اقامه، اوراده مداومت، رخصتلری وتأویلاتی ترکدر، شو طریقدن غائب اولان کیمسه مقام رجالدن دوشر

[١] تمسك بحبل الشرع واضرب بسيفه　　رؤس المعاصی واتخذمنه جوشناً
وبادر الی انکار ما کان خارجاً　　عن الحق واحذران تکون مداهنا

[١] شریعت ایپنه صاریل وسیف شریعتله رؤس معاصی یی ضرب، شریعتدن زره اتخاذ ایله. حقدن خارج اولان شیئی انکاره مبادرت، مداهن اولمقدن حذر ایت. ای وقتك فقراسی بکا نه اولدیکه سزی شریعتمزده حلال اولمیان شیلری کتیردیکز کوریورم. جهلکز سببیله نیجه بدعتلری احداث ایدوب الیوم اوزرینه عاکف اولدیکز. شرعی عالم وآنکله عامل اول، علم شرعك وراسنده طریق ایستهین محقق جانیدر. جهلا ایچون تصدر، بینمزده اعلام شرعی نشر لایق دکلدر بیلمیورلرمی که طریقت شرعمزك موافقی اوزره جاری اولان عملدن کنایه‌در.

فیا فقراء الوقت مالی اراکم　　اتیتم امورا لاتحل بشرعنا
فکم بدع احدثتموها بجهلکم　　وصرتم علیها عاکفین لیومنا
فکن عالماً بالشرع واعمل به فمن　　اراد طریقاً دون علم فقدجنی
ولاینبغی للجاهلین تصدر　　ولانشر اعلام الشریعة بیننا
الم تعلموا ان الطریق کنایة　　عن العمل الجاری علی وفق شرعنا: محرم عمروسی

محصول بیت سودخی حمد، شکر، اوامر الهیه یی ایفادرای سالك راه عرفان حرکات وسکنات، کشف وعیانده کتاب وسنتك حکملرندن تجاوز ایتمه

١٣　　وراقب جناب الحق من غیران تری
لنفسك فعلاً من فعال جمیلة

(راقب) امر حاضر بنیه سیله مراقبه ایت دیمکدر (مراقبه) عبدك جمیع احوالده حضرت حقك کندیسنه مطلع اولدیغنی صورت دائمه ده بیلمه سنه دینور مراقبه یی واسطی (قلبی سوء خواطردن محافظه، ظاهر وباطنده حقی مشاهده) ایله قاشانی، (سکا نظر حقی شهودك دوامی، حقی رقیب واوزریکه شاهد کورمکلك، فعلکله فعلنه، اراده کله ارادهسنه معارضه یاپمیوب آنجق آنك مرادینی مراد ایتمکلك وآنك ایشله دیکنی یاپمقلغکدر) قولیله تعریف ایتدیلر علماء کرام حضراتی (وکان الله علی کل شیءٍ رقیباً) نظم کریمیله (ان تعبدالله کأنك تراه فان لم تکن تراه فانه یراك) حدیث شریفی مراقبه یه دلیلدر بیوردیلر.
[١] وثانی طریق من طرائق وصلة　　مراقبة المولی بقلب تبتلا

[١] وصلت الهیه یوللرندن ایکنجی یول ماسوادن منقطع اولان قلبیله حضرت معبودی مراقبه‌در. او مراقبه؛ قلبی هر بر خواطر وارده دن حفظله

وها هي حفظ القلب عن كل خاطر اتى وانتظار الفيض من واهب الالى

وهذا بلاذ كرو ربط بمرشد   وذا شغل ابطال الرجال تقيلا
توجه الى الذات العلية دائما   بغاية فقر وابتهال تذللا
الى ان غدا هذا التوجه لازما   لقلبك لو تنفيه لن يتزيلا
وهذا يسمى بالحضور بعرفهم   وهذا هو المقصود من ذكره علا : نظم المقامات

ابن عطاء طاعاتك افضلى على الدوام حقى مراقبه‌در دیدی مرویدر که عبدالله ابن عمر رضی الله عنهما بر محله سفرلری اثناسنده بر چوبانه تصادف ایتدی بر قیون صاتون آله جغنی سویله مشسه‌ده قیونلر باشقه‌سنکدر بن براجرتلی چوبانم جوابنی آلدی ابن عمر لطیفه قصدیله دها ایویا قیونی صاتارسلك صاحبنه‌ده قورت ییدی دیرسلك دیدیکنده چوبان (فاین الله) دیدی ابن عمر چوبانی تحسین ایدرك مناسب زمانلرنده فاین الله دیرایمش

[٢] ازپی آن کفت حق خودرا بصیر   که بود درد یدنت هردم نذیر
ازپی آن کفت حق خودرا سمیع   تا ببندی لب زکفتار شنیع
ازپی آن کفت حق خودرا علیم   تا نیندیشی فسادی تو زبیم : مثنوی

واهب العطایادن تجلی ایده‌جك فیضه انتظاردر. مراقبه ذکرسز ورابطه‌سزدرکه بهادران رجالك شغلیدر آنلره اقتدا ایت. دائما ذات علیه‌یه علی طریق التذلل غایت فقر وابتهال‌الله توجه ایت. حتی شو توجه نفی ایتمك استدیكك وقتده زائل اولماز حیثنده قلبکه صفت لازمهٔ راسخه اولور. شو مراقبه صوفیه اصطلاحنده حضورله مسمادرکه ذکر خدادن مقصود بودر .

[٢] حضرت حق کندیسنه آنك ایچون بصیر دیدی که سنی کورمکده هر زمان نذیر اوله. حضرت حق کندیسنه آنکچون سمیع دیدی که فنا سوزدن دوداغکی باغلایاسك. حضرت حق کندیسنه آنك ایچون علیم دیدی که خوف الله سببیله فساد فکرنده بولنمیه‌سك .

(جناب) فی الاصل اواو کنده اولان مکان معناسنه ایسه‌ده بوکبی یرلرده بطریق الکنایه وجود وذات مراد ایدیلیر زیرا شرفلی کیمسه‌لردن تعظیم ایچون آنلره نوعاً تعلق اولان جناب ، حضرت ، مجلس ایله کنایه اولنور .

(الحق) اسماء حسنادن بر اسم شریفدر بعضیلری اسماء صفاتیه‌دندر دیدی .

اهل حق اولدی دائما الحق   اول کروه حقیقته ملحق
اولدی الله ثابت بالذات   هم محق اولدیغنی قیل اثبات
انی یوزکره کونده احصا ایت   یسر ایله کندی ذاتك اغنا ایت

اوقیانوسده بو کلمهٔ جلیله‌نك تحقیقی واردرکه شایان مطالعه‌در .

(من غیر ان تری) الخ بو قولك تفصیلی بودرکه انسان دائما نفسنی تقصیر ایله اتهام ایتملیدر زیرا سری سقطی دیيورکه نفسنی محسن ظن ایدنلر کندیلرینه فنا عمللری مزین اولانلردندر ، نفسنی هالك ظن ایدن‌ده هالكدر یعنی هرنقدر (والله خلقکم وما تعملون) نص جلیلندن مستبان اولدیغی وجهله حسن وقبحك خالقی جناب حق ایسه‌ده قبائحی نفسه اسناد ایتمك مقتضای ادبدر حضرت خضرك (فاردت ان اعیبها) حضرت خلیلك‌ده (واذا مرضت) قوللری بورایه بر مثال حقیقی تشکیل ایدر کلامشناسان اهل علمه معلومدرکه (حسن وقبح) بش معنایه کلیر (١) بر شیئك نقص وکمالی (٢) غرضه موافق اولوب اولمامه‌سی (٣) مدح وذمه استحقاق (٤) شارعك مدح وذمله امری (٥) ایشلمه‌سی سببیله فاعلنه ثواب وعذابك ترتبی. دردنجی وبشنجی معناره نظراً حسن وقبح ازمان واشخاص اعتباریله

اختلاف ايدر. اوچنجى معنا اعتباريله بين العلما اختلاف واردر بونلرده حاكم (عندالمعتزله) عقلدر زيرا شرع شريف وارد اولمزدن مقدم شرعاً ممنوع ومأموربه اولانلرى عقل ادراك ايدر ديه اتفاقدنصكره افعاله عروضنده اختلاف ايتديلر متقدملرى عروضه علت ذات افعال، متأخرلرندن بعضيسى ذات اوزره زائد بر صفت، بعضيسى ده موجب قبح اولان بر صفت اولوب حسننده موجب قبح اولان صفتك عدمى كافى اولديغنه ذاهب اولديلر (جبائى) عندنده علت عروض، اعتبارات واوصاف اضافيه‌در زيرا حسن وقبح كندى مذاقلرنجه مختلف اولور

(اشاعره عندنده) حسن وقبحك حاكمى شريعتدر زيرا شرعك ورودندن مقدم عقل بشر مشروع ومأمور بهى ادراك ايده‌مز. (ماتريديه) بيورديلر كه شرع بيلديرمه‌مش اولسه بيله بعض افعالك حسن وقبحنى ادراكه عقل آلتدر (جمهورا شاعره)يه كوره شرع شريف حسن وقبحى مثبت، عقل ده فهم خطاب وصدق معرفته آلتدر معتزله ديديكه عقل مثبت كل، شرع ده مبين بعضدر ماتريديه عندنده معرفتده عقل ايچون مدار اولديغنى انكار ايديله‌مز فقط شرع مثبت كل، عقل ده مبين بعضدر اختلافات مذكوره‌نك ثمره‌سى وجوب معرفتك طريق ثبوتنده‌در شو اعتبارله ثبوت مذكور اشاعره‌يه كوره يالكز سمع، معتزله‌يه كوره مجرد عقل، ماتريديه‌يه كوره عقل واسطه‌سيله سمعدر.

[١] الحسن والقبح شرعيان لكنا نقول بالعقل ايضا اقدينا الان: نونيه

[١] حسن وقبح شرعيلردر فقط بعضاً عقلله نائل اولنورلر ديرز.

محصول – بيت ودخى كوزل فعللردن هيچ بريسنى نفسكه اسناد ايتميه‌رك حركات وسكناتكده جناب رب متعالى مراقب، عظمت الهيه‌يى قلبكده مستحضر اول

وجاهد تشاهد كل معنى محجب
عن العقل والابصار من غير ريبة

(جاهد) مفاعله بابندن امر حاضردر (جهاد) دين حقه دعوت معناسنه اولوب (مجاهده) لغتده محاربه، شريعتده مطلوب شرعى ونفسه موجب مشقت اولان شيلرى بالتحميل مجادله‌يه دينوركه افضلى نفس اماره ايله ياپيلانيدر زيرا نفس؛ عداوتده شيطاندن اشد اولوب سارق داخلى وسوءلى دشمندر.

[١] كافرى دان نفس سركش را كه لازم آيدش سركشى چون سركش كافى كه اندر كافرست : لجبه
نازپرورده هوا بانفس نتواند غزا، زن كه باشد لايق معجر چه مرد مغفرست : لجبه

تحقيقات صوفيه‌دن مستباندركه روح سلطانى بدن انسانيده تخت نشين بر خليفهٔ ربانيه‌دركه جوهر ايمان واعمالدن عبارت اولان خزينه‌سى اولوب حصار شريعتله محصور، قلعهٔ طريقتله محفوظ اولان قلبده مخزون ومكنوندر سارق واعدا اولان نفس وشيطان، دنيا وهوى حصار مذكورك ديوارنده واقع و (كبروعجب، ريا، حسد وغضب كبى اخلاق ذميمه‌دن عبارت اولان دليكلردن هجوم ايده‌رك خزينهٔ مذكوره‌يى يغما ايتمك ايسته‌دكلرنده سلطان روح طرفندن تعيين ايديلن حواس ظاهرى بكجيلرى حواس باطنى معرفتيله وزير عقله او دخى

[١] ايضاحى فلك الابحار منده‌در.

روحه بیلدیرر اولزمان سلطان روح ایله اعداء معنویه بیننده جهاد اکبر اعلان ایدیلیر نوراني بلبل ترنمساز سحرکاه وطوطئ دهنباز دل آکاه مولانا عبدالرحمن جامی حضرتلری تعویذبند خواص وعوام ولجة الاسرار نامیله بنام اولان قصیدۀ مبارکه‌لرنده شو

[۱] کنکرایوان شه کز کاخ کیوان برترست رخنهادان کش بدیوار حصاردین درست
چوق سلامت ماند از تاراج نقد این حصار پاسبان درخواب وبرهر رخنه دزدی یکرست لجبه

ایکی بیتله بیان بیوریورکه تحقیق وتفصیلی وبورایه متعلق مباحث لطیفه لجة الاسرار اوزرینه تعلیق ایلدیکمز فلك الابحار نام شرحمزده‌در جناب شاهدی ده شویله دییور

[۲] نفس کافر حاکم قلعۀ دلست	قلعه از کافر ستادن مشکلست
کنج بی پایان درین قلعه دفین	هست آن کافر ولی غافل ازین
قلعه ویران کن زکافر می ستان	تادرو یابی تو کنج بی کران
نفس کافر کر بمیرد بی کمان	جان بیابد در دل آن کنج نهان

[۱] ایضاحی فلك الابحار شرحمزده‌در .

[۲] نفس امارۀ کافره کوکل قلعه‌سنك حاکمیدر قلعه‌یی کافردن آلمق کوچدر. بو قلعه‌ده حدسز وحسابسز خزینه مدفوندر فقط اوکافر بوندن غافلدر. قلعه‌یی خراب ایده‌رك کافردن آل که اوراده نهایتسز خزینه بوله‌سك. شبهه یوق که نفس کافر اولیرسه روح قلب قلعه‌ده کیزلنمش اولان خزینه‌یی بولور. سنك نفسك کوله، جان ایسه شاهدر جان نفسك موتندن جاودان اولور. بونفسی اولدیرمك پك کوچدر. ای ایی بختلی بو خصوصده سکا براوستاد ایجاب ایدر. اونفس شمشیر وسنانله، یول بیلیجی بر پیرك تیرهمتی زخمنك غیریله اولمز. نفس نمرودك عقل وروح خلیلنی آتمق وياقمق ایچون کیزلی آتشی واردر. اکر حضرت پروردکار عنایت ایدرسه اوآتش عقل و جانه کلزار اولور. خدانك امر وفرمانه مطیع اول که نفسك آتشندن قورتیله‌سك .

نفس تو بنده است وسلطانست جان	جان زمرك او بماند جاودان
کشتن این نفس دشوارست سخت	اوستادی بایدت ای نیك بخت
اونمی میرد بشمشیر وسنان	جز ززخم تیر پیر راه‌دان
نفس نمرود آتشی دارد نهان	افکند آنرا خلیل عقل وجان
کر عنایت میکند پروردکار	عقل وجانت راشود کلزار نار
شو مطیع امر وفرمان خدا	تا که یابی ز آتش نفست رها

کلشن توحیده جناب خدا (والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین) حضرت مصطفی ده (اخشوشنوا واخشوشبو وامشوا حفاة عراة لعلکم ترون الله) بیوریور .

[۱] چون شتر مرغی شناس این نفس را	نه کشد بارونه پرد برهوا
کر بپر کوییش کوید اشترم	ورنهی بارش بکوید طائرم

[۱] بونفس اماره‌یی بردوه‌قوشی کبی طانی که نه یوك چکر نه‌ده هواده اوچار. اکر آکا اوچ دیرسه‌ك دوه‌یم، اکر یوك یوکله‌مك ایسترسه‌ك قوشم دیر. چونکه زهر اوتنك رنکی کوکله فرح ویرر فقط طادی آجی، قوقوسی صوغسزدر. اکر نفسی طاعت حقه دعوت ایدرسه‌ك کوشکلك، عصیانده ایسه تیزلك ایدر. دوه قوشنك یوکدن قاچدیغی کبی بارباری‌یی تحملدن قاچان کیمسه‌نك حیاتی کلستانندن یاپراق دوکیلور . نفس ایچون اوشی ایودرکه ریاضت زنداننه قویه‌رق امرینك خلافنی ایشلیه‌سك. صوسزلق وآجلقك غیریله آنی تربیه‌یه چاره یوقدرکه طاعت خدادہ رام ایده‌سك. دوه‌نك یوله کلدیکی کبی سن ده یوله کل وبارخدایی چك، عبودیت یوکنی درکاه خدایه کتیر. بوقپونك یوکنی جانله چکمك ایجاب ایدر یوخسه آخرتده کوپك کبی ندامتدن لسانی چکمك، صولومق لازم اولور . کیمکه بو یوکاردن بویون چکسه روز جزاده طعن وتشنیعده آنك اوزرینه آنبارلر اولور. بارامانتی بزم الستده قبول ایتمشسك شو اعتبارله اویوکی چکمکدن فتور کتیرمك طوغری اوله‌ماز (بورانك مابعدی اولان طقوز بیت شایان مطالعه‌در)

چون كياه زهر و فكش دلكشت ... ليك طعمش تلخ و بويش ناخوشت
كر بطاعت خوانيش سستى كند ... ليك اندر معصيت جستى كند
چون شتر مرغ آن كه از بارش كريخت ... از كلستان حياتش برك ريخت
نفس را آن به كه در زندان كنى ... هر چه فرمايد خلاف آن كنى
نيست درمانش بجز جوع و عطش ... تا كه سازى رام اندر طاعتش
چون شتر در ره در آو بار كش ... بار طاعت بر در جبار كش
بار اين درو انجان بايد كشيد ... ورنه همچون سك زبان بايد كشيد
هر كه كردن ميكشد زين بارها ... باشد از نفرين بر وانبارها
كردهٔ بار امانت را قبول ... از كشيدن بس نبايد شد ملول: پند عطار

(تشاهد) مفاعله بابندن أمر حاضر اولوب ثمرهٔ مجاهده‌در (مشاهده) لغتده برشئ حاضر كورمك ، اصطلاحده حجابات نفسيه‌نك ازاله‌سى معناسنه‌در فتوحاتدن مستبانْدر كه مشاهده ايكى قسمدر (١) اشيايى دلائل توحيدله مشاهده (٢) توحيدى اشياده مشاهده‌در بو مشاهدهٔ شكسز يقينك حقيقتيدر .

[١] عارف آن باشد كه از عين العيان ... هر چه بيند حق درو بيند عيان
كر دو چشم حق شناس آمد ترا ... دوست پر بين عرصهٔ هر دو سرا
غرق دريايم اكرچه قطره ايم ... جملكى شمسيم اكرچه ذره ايم

فتوحاتك (٣٦٦) نجى بابنده مسطوردر كه مكاشفه‌نك متعلقى معانى، مشاهده‌نك متعلقى ذواتدر شو اعتبارله مشاهده مسمى ايچون، مكاشفه حكم اسما ايچوندر بو بابده‌كى تفصيلات مهمه كتاب يواقيتك (٢٢) نجى بابنده‌در .

عند القوم (مشاهده) قابله رب بيننده‌كى حجابك انكشافى معناسنه‌در . حضرت جنيد عندنده (مشاهده) صفاء قلوب وقتنده انوار اسرار ايله ادراك اولنان غيوبدن عبارتدر .

كشف ذاتى واركه برعالى مقام ... اورده كچمز سكهٔ نقد كلام
كيم ايدرسه او مقامدن دق باب ... هپ نداء (لن ترانى) در جواب
جائز عقلى يه واردر احتمال ... ليك دنيادن وصول امر محال
حال موسى دن ويريرلرسه نشان ... بر تجلىٔ جلاليدر همان
برق اورر نور تجلىٔ جلال ... محو اولور طور وجود اهل حال
رمز ايدرلر اهل تحقيق بطون ... بو تجلىٔ صفاتيدر بتون
كر تجلى ايلسه سلطان ذات ... محو اولور طور وجود كائنات
اولسه محبوب حقيقى جلوه كر ... هيچ بولنماز نور و ظلمتدن اثر
كرچه بورده رمز ايدر بعض ذوات ... برق ذاتى ظن ايدرلر عين ذات
وار رسول اللهه صور بو جلوه يى ... آنده اشراك ايتمه هيچ بر كيمسه يى

(كل) تشاهد فعلنك مفعولى، معنى كلمه‌سنك مضافيدر كه اجزادن مركب بر ادات سوردر (معنى) حقايق كونيه ، تجليات ربانيه مراددر . (محجب) مستور معناسنه اسم مفعول اولوب مصدرى اولان (حجاب) مطلوبى ستر ايدن شيئه دينور كه اهل حق عندنده تجلىٔ حقى قبوله مانع اولان صور كونيه‌نك قلبده انطباعندن عبارتدر (عقل) بر نور حقدر كه حقله باطل كنديله بيلنير وياخود ذاتنده ماده‌دن مجرد، فعلده ماده‌يه مقارن بر جوهردر كه هر كسك (انا) ايله اشارت

[١] عارف او كيمسه‌در كه عين العياندن هر نه كورسه حضرت حقى آنده عيان كورير. اكر سنك ايچون حق طانييجى ايكى كوز حاصل اولديسه هر ايكى جهان عرصه‌سنى دوستله طولى كوريرسك . هر نه قدر قطره ايسه‌كده غريق دريايز، هر نه قدر ذره ايسه‌كده جملهٔ شمسز .

ایتدیکی نفس ناطقه‌دن عبارتدر بعضیلر عقل، نفس، ذهن هر اوچیده بر معنایه‌در فقط مدرکه اولمسی جهتندن عقل، متصرف اولماسی جهتندن نفس، مستعد ادراك اولمسی جهتندن ذهن دینیر دیدیلر بو عقلك عقل بالملکه، عقل هیولانی، عقل بالفعل، عقل مستفاد نامیله دورت قسمی واردر که تفصیلی تعریفاتده‌در.

بعض صوفیه نور محمدیه، جبریل امینه، روح اعظمه، عرش مجیده عقل اول نامی ویردیلر بعض محققین بیوردی که جناب حق عقل اولی یارادوب کندینه اوچ درلو معرفت ویردی (١) معرفت حقدر که بوندن بر عقل یارادیلوب عقل ثانی ایله بنام اولدی (٢) معرفت نفسدر که بوندن بر نفس یارادیلوب نفس کل تسمیه ایدلدی (٣) معرفت احتیاجدر بوندن بر جسم یارادیلوب جسم کل، فلك اعظم نامی ویرلدی تفصیلی تبیان نافعه‌ده‌در. عقول بشر هر شیئی ادراکه واسطه ایسه‌ده [١] فحوا اسنجه امور معنویه‌ده پویان اوله‌ماز بلکه حقایق کونیه‌یی کشفه مستعد، تجلیٔ الٓهیه‌یه مظهر اولمسی مجاهدهٔ نفس وتهذیب اخلاقله‌در.

یارب نور ذاتك عیان ایت بزه	بی جهت جمالك کورنلر ایچون
ثم وجه اللهی بیان ایت بزه	یوزلرن درکاهه سورنلر ایچون
نیاز ایدوب دائم اولو درکاهه	قول اولمغی نصیب ایله سن شاهه
ایریشدیر بزی برقلبی آکاهه	جناب پاککه ایرنلر ایچون
دوندیره‌لم سکا وجودمزی	ذاتکه ایده‌لم سجودمزی
اوادنایه ایر کورشهودمزی	سرای وصلکه کیرنلر ایچون
قدم قدم حقیقته ایره‌لم	کوکل کوزین آچوب سنی کوره‌لم

[١] رفت عقل ورفت صبر ورفت یار — این چه عشقست این چه دردست این چه کار

[١] کیتدی عقلم، کیتدی صبرم، کیتدی یار — بو نه عشقدر، بو نه درددر، بو نه کار؟

بی جهت قارشوکده دیوان دوره‌لم	اول دیوانده کرچلك دورانلر ایچون
سر ابراهیمه ایرنلر حقی	نور مصطفی‌یی کورنلر حقی
ناری نوره تبدیل ایلیه حقی	فانی‌یی باقی‌یه ویرنلر ایچون

محصول بیت ـ ودخی مجاهده ایت که عقل وابصاردن ممنوع ومحجوب اولان جمال محبوبی قلب وسرکله محقق کوره‌سك ویاخود مجاهده ایدرسه‌ك عقل وابصاردن کیزلی اولدیغنده شبهه ایدله‌ین هر بر معنایی کوریرسك

١٥ ولابد من فکر وذکر ووجهة علی ید شیخ عارف بالطریقة

(فکر) مجهوله تأدی ایچون امور معلومه‌نك ترتیبنه، مطلوبی ادراك ایچون معانیٔ اشیاده قلبك تصرفنه دینور حکمیاتده ابن عطا (تفکر قلبك چراسیدر که تفکر کیدرسه قلب ایچون ضیا قالماز، تفکر ایکیدر که بری تصدیق وایماندن ناشی اولوب ارباب اعتباره، دیکری شهود وعیاندن نشأت ایدوب اصحاب شهوده مخصوصدر) دییور.

پیغمبر افندمز (تفکر کبی عبادت اوله‌ماز ـ آلاء الٓهی‌ده دوشونیکز، ذات باریده دوشونمیکز زیرا ذات باری‌یی دوشونجه احاطه ایده‌مز) بیوریور.

[١] در آلاء فکر کردن شرط راهست	ولی در ذات حق محض کناهست
بود در ذات حق اندیشه باطل	محال محض دان تحصیل حاصل

[١] آلاء الهیه‌یی دوشونمك طریقك شرطیدر فقط ذات باری خصوصنده‌کی دوشونجه صرف کناهدر. ذات حقده دوشونجه باطل، محال وتحصیل حاصلدر.

ذ كر فكردن افضلدر زيرا (اذكرونى اذكركم) مقتضاى جليلنجه ذكر صفات خدادندر فكر ايسه (ويتفكرون فى خلق السموات والارض) مدلول منيفنجه خلقك صفتيدر بونكله برابر فكر منجمد اولورسه كشايندەسى ذكردر .

[١] اين قدر كفتيم باقى فكر كن   فكر اكر جامد بود رو ذكر كن
ذكر آرد فكر را در جست وجو   فكر چون افسرده شد رو ذكر كو : مثنوى

(ذكر) ياد واستحضار قلب معناسنەدركه لسانى ، قلبى ، سرى ناميله اوچ قسمى واردر .

[٢] ذكر برسه وجه باشد بى خلاف   تو ندانى اين سخن را از كذاف
عام را نبود بجز ذكر لسان   ذكر خاصان باشد از دل بيكمان
ذكر خاص الخاص ذكر سر بود   هركه ذاكر نيست او خاسر بود : پندنامه

سورۀ آل عمرانده فخر الدين رازى ديبوركه درياى معرفت ربانيەيه مستغرق اولانلرك اولا عادتلرى بر زمان ذكر لسانىيه مواظبت ايدرلر ، قلب ذكر الله نوريله طولديغنده لسانله ساكت اولورلر ذكرك نورى قلبده قالير بونك ايچوندركه عارف حقك لسانى كليلدر ديديلر شو اعتبارله حضرت زكريا عليه السلامده سكوت لسانى ، ذكر ومعرفتك استحضار واستدامەسى ايله مأمور اولدى .

---

[١] بوقدر ديدك باقى دوشون اكر فكر طوتارسه كيت ذكر ايت . جست وجوده فكرى ذكر كتيرير چونكه فكر صوغور و طوكارسه يورى ذاكر اول .

[٢] ذكر بلا خلاف اوچ وجه اوزرەدر . سن بو سوزى كذافدن بيلميەسك . عوامك ذكرى لسانله ، خواصك ذكرى قلبله ، اخصك ذكرى سرله اولور ، ذاكر اوليان خاسر اولور .

[٣] وقد وضعوا للسير طرقاً ثلاثة   موصلة للسالكين لذى العلا
الاول منها الذكر باسم جلالة   او النفى والاثبات فاذكر مؤملا
فاما طريق الاول الصاق ذاكر   لسانا بسقف الفم دافع ماخلا (نظم المقامات)

مهرۀ ارباب سلوكه خفى دكلدركه ذكرك حقيقى مذكورك قلبده حضورى معناسنەدركه عند القوم مشاهده وحضور قلبيله مسمادر بين الناس اشتهار ايدن ذكر ، مقام تذكرده مستعملدر تذكر ايسه ايجابات بابيەسى اولديغى وجهله ملكۀ ذكرى تحصيله وسيله اولمق اوزره مذكورك اسمنى لسانك بالتكلف آكەسندن عبارتدر (من ذكر لم يشهد ومن شهد لم يذكر) حديث قدسيسنى روايت ايدنلرك ذكردن مقصدلرى تذكردر بونك ايچون اهل عرفاندن بعضيلرى

[١] فالذكر افضل باب انت داخله   لله فاجعل له الانفاس حراساً

ديمش ، بعضيلرى ده

الله يعلم انى لست اذكره   وكيف اذكره اذ لست انساه

ديمش ، شيخ اكبرده

بذكر الله تزداد الذنوب   وتنعكس البصائر والقلوب

---

[١] مشايخ عظام حضراتى سير ايچون اوچ يول وضع ايتديلركه سالكارى ذات عليەيه ايصال ايديجيدر . اولكيسى اسم جلاله ياخود نفى واثباتله ذكردر ايمدى معانى يى دوشونەرك ذكر ايت . اما طريق اول ذاكرك ماسوايى دفع ايدەرك لسانى سقف فمه الصاقيدر .

[٢] ذكر حق ايچون داخل اولديغك بابك افضلى در ايمدى نفسلريكى ذكرك حراسى قيل .

[٣] الله بيليركه بن كنديمى ذاكر اولمدم نه كيفيتده ذكر ايدرم حالبوكه ناسى اولمدم .

وترك الذكر افضل كل شیٔ　　فشمس الذات لیس لها غروب [۱]

بیورمشدر بونلردن برنجی شاعر ذکری حقیقتنده، دیکرلری ده تذکر معناسنده استعمال ایتمشلردر. فضائل ذکر خصوصنده شرف وروداولان آیات جلیله واحادیث منیفه نا قابل تعداددر از جمله سنن ابن ماجه ده تخریج ایدیلن بر حدیثده جناب نبوتمآب افندمز (آکاه ومتنبه اولیکزکه سزه عمللریکزك خیرلیسنی، ملیککزك عندنده ارضاسنی، درجاتکزده ارفعنی، سزك ایچون آلتون وکوموش اعطاسندن، دوشمانکزه ملاقی اولوب ده بیونلرینی اورمقلغکزدن واونلرك ده سزك بوینکزی اورمقلقلرندن دها خیرلیسنی سزه خبر ویره یم می؟ اصحاب کرام اونه در یارسول الله دیدکلرنده ذکرالله در) بیوریور.

[۲] باش دائم ای پسر بایاد حق　　کرخبرداری زعدل وداد حق
زنده دار از ذکر صبح وشام را　　درتغافل مکذران ایام را
یاد حق آمد غدا این روح را　　مرهم آمد این دل مجروح را

[۱] ذکرالله ایله ذنوب ازدیاد، بصائر وقلوب انعکاس ایدر. ذکری ترك هرشیئك افضلیدر. ایمدی شمس ذات ایچون غروب اولمدی.

[۲] اکرحقك عدلندن خبرك وارایسه دائما ذکریله مشغول اول. ذکردن صباح واقشامی دیریلت، کونلریکی غفلتله کچیرمه. ذکرالله بوروحك غداسی، بویاره لی قلبك مرهمی اولدی. ذکری تعظیمسز دیمك بدعتدر زیرا دیکر بر شرطی حرمتدر. هرعضوك بر ذکری وار، یدی اعضا ذا کردر. هربرعاجزه یاردم الك، اقربایی زیارت آیاغك ذکریدر. کوزك ذکری الله قورقوسندن آغلامق، آیات خدایه باقمقدر. حقه اشتیاق کوکلك ذکریدر چالیش که بوذکر محصولك اولسون. جهالت سائقه سیله غریق دریای کناه اولان ذکرالله دن لذت بوله ماز. قرآن اوقومق لسانك ذکریدر بو ذکری اداء ایده میینلر مفلسلردندر. ذکر خلاقك غیریله دوداق دپرتمه چونکه پاکلرك ایشی بویله جه در.

ذکر بی تعظیم کفتن بدعتست　　زان در آن یك شرط دیکر حرمتست
هست بر هر عضو را ذکر دیکر　　هفت اعضا هست ذاکر ای پسر
یاری هر عاجز آمد ذکر دست　　ذکر پا خویشان زیارت کردنست
ذکر چشم از خوف حق بکریستن　　بازدر آیات او نکریستن
اشتیاق حق بود ذکر دلست　　کوش تا این ذکر کردد حاصلت
آنکه از جهل است دائم در کناه　　کی حلاوت یابد از ذکر اله
خواندن قرآن بود ذکر لسان　　هرکه را این نیست هست از مفلسان
لب مجنبان جز بذکر کردکار　　زانکه پاکانرا همین بود ست کار: پندنامه

(شیخ) یاشلی کیمسه یه دینور اوستاد ومرشده شیخ اطلاقی علم وفضیلتده بیوکلکنه مبنیدر اولوالابصاره مستوردکلدرکه انسان مجرد کتب تصوف مطالعه سیله مرشد حیدن مستغنی اوله ماز حضرت مولانا مثنویده بنم مثنوی کتابم بر مرشددر بیوریورسه ده شراحك توجیه وتحقیقلری وجهله مرشده وصلتك سببیدر معناسنه محمولدر

چونکه مرشد لازم اولدی لاجرم　　دکله شمدی مرشدی ای محترم
مرشد کامل بولنجه برکشی　　مطلقا آسان اولور هر بر ایشی
وارث پیغمبریدر کملین　　کملینه انتساب ایت بول یقین
دیمه یوقدر بوزمانده اویله ذات　　آنلر اولمازسه طورورمی کائنات
شویله در هر بر طریقك اولی　　اولا بر شیخه تسلیم اولملی
آنده بش شی اوله لی هردم عیان　　مرشد کامل اودر اوبیکمان
اولمالی مرشدده بر ذوق صریح　　اولمالی هم ثانیاً علم صریح
ثالثاً ارباب همت اولمالی　　همتندن بنده عزت بولمالی
رابعاً احوال مرضیه اوله　　مرد سالك آنده خوش احوال اوله

خامساً اهل بصيرت اولمالى　　سالكى دائم تفحص قيلمه‌لى
اولمايه‌بش شئ دخى بوجمله‌ده　　مرشد كامل اولان هر زمره‌ده
اولادينده جهالت اولميه　　ثانياً اسقاط حرمت قيلميه
ثالثاً هم مالايعنى ايتميه　　امردينده لاابالى كيتميه
رابعاً نفس وهوايه اويمسون　　اهل بدعت بر كروهدن اولماسون
خامساً نفسنده اقدام ايليه　　آنده اخلاق ذميمه اولميه

محصول بيت ـ ودخى فكروذكر ، طريقت‌عليه‌يى عارف اولان برمرشدك بدرشادتپناهيلرينه توجه وتسليم نفس لازمدر بحرزخارعلم لدنى ، ناظم شرنوبى حضرتلرى بوبيته‌قدر اصول طرق‌عليه‌يى ايضاح وعيان ، اصل اخيرده برمرشدك لزومنى بيان بيورديلرسه مرشدك اوصاف لازمه‌سنى (١٥) بيتله تفصيل ايده‌جكلردر

بو جلد بوراده نهايت بولمشدر

بسم الله الرحمن الرحيم

تائية السلوك

اصول طريق القوم اهل الحقيقة　هداة الورى المهدين من خير ملة
طهارة انفاس وصدق مودة　وحذق وآداب وتجريد همة
حياء واخلاص ، ذكاء وفطنة　كذا الورع المحمود فى كل شرعة
وذوق وشوق والحضور بقلبه　وفطم مراد لنفس عن كل شهوة
وزهد وقنع بالكفاف ورهبة　من الله فى حالى رخاء وشدة
وتفويض امر ثم حسن توكل　خضوع ، خشوع والبكاء بذلة
وتقوى اله العرش سراً وجهرةً　وحسن مسير فى علوم الشريعة
وعزف عن الاكدار والغير والسوى　وبذل وتهذيب واخلاص نية
وصمت وتسهيد وموت بحبه　وتحسين اوصاف وتجويع معدة
واثبات ايثار وبسط كرامة　بما حزت من مال وروح لمنحة
ورفق وتصديق وعشق ، محبة　وسحق ومحق والفنا بعد سكرة
وحمد وشكر والوفا با وامر　ولا تعد عن حكمى كتاب وسنة
وراقب جناب الحق من غير ان ترى　لنفسك فعلاً من فعال جميلة

وجاهد تشاهد كل معنى محجب   عن العقل والابصار من غير ريبه
ولابد من فكر وذكر و وجهة   على يد شيخ عارف بالطريقة
محا لحظوظ النفس بالعلم والتقى   نصوح كريم بالعلوم السنية
تجلى له الرغبوت والهوت فى السرى   وناسوته بالسر حجت ولبت
وقد جال فى ملكوته كل حاصل   كذا رهبوت الغيب من غير شبهة
وسار بعزم فى كراسى عروشه   وطار بسر السر فى حال نشأة
يضئ كضوء الشمس تبدو لناظر   له همة تبرى عليل الجبلة
حكيم يداوى الطالبين بطبه   خبير بداء القلب فى كل لحظة
يرى بعيون القلب ما كان خافياً   ويدرك بالابصار حجب الاكنة
وادرج فى التوجيه فى طى غيبه   غيوث عيون الغيب كنز الذخيرة
وادرجت الاكوان فى غيب ذاته   كادراج ميت فى قميص وعمة
ويخبر بالاشياء قبل وقوعها   من اللوح يقراها بعين البصيرة
متين الحجى يدعو الى الرشد بالهدى   وقد جاء تشبيهه بالنبوة
له قدم فيما يقول ويدعى   وتصريفه فيه بحكم المشية
يصرف اقواماً وميدان سره   جلى غيهب الاسرار من كل بقعة
له الفضل والاجلال والفخر والعلى   من الله والتوفيق فى كل لحظة
هناك له الامداد فى كل طالب   يدعه كما الابريز فوق البسيطة
وفرض عليه ان يكون مؤدباً   لدى شيخه فى كل وقت وساعة
ليبدى له الاشكال فى كل صورة   ويلقى له من سر سر الحقيقة
ويصحبه كالميت فى حال غسله   يقلبه للغسل من كل وجهة
مع الذل والتهذيب والخوف والرجا   وعجز وتسليم وتعظيم حرمة
ويخرج عن نفس توالت همومها   ويخشع لله الكريم بخشية

ويعتقد الاستاذ فيما يقوله   ويفعله من غير شك وريبة
ويدرج ما يختاره فى مراده   واوصافه باللطف منه استمدت
فان قال لم يوماً فذالك عندهم   حقيق بلم يفلح الى يوم بعثة
ولم ينتفع مالم يسر فى شهوده   مراع له من غير مين وعلة
ولا يقترف معنى شيأً لنفسه   فان حظوظ النفس رأس البلية
تزين له الافعال مع قوله ولا   يكون له من فعله وزن ذرة
ويظهر ما يخطر عليه لشيخه   ففيه امور كالشموس المضيئة
ومنه شئون كالسيوف قواطع   وفى كتمه حجب وفقد نتيجة
وتحسينه ما حسن الشيخ ثم ما   يقبحه من بعد نصب الادلة
وان صار يخفى عنه شيئاً فانه   بذالك يعصى عند اهل الحقيقة
بل الواجب المشهور ايثار امره   واظهاره بالصدق دون البرية
ونفى خلاف وامتثال لامره   وابداء وارده بصفو السريرة
ويشهده فى القرب والبعد عنده   مقيماً على حالى حضور وغيبة
وايثاره بالمال والروح بالرضا   وتفويضه لله فى كل طرفة
ويلزم لبس الصوف فهو شعار من   تلقب بالصوفى بين الخليقة
ويتخذ الابريق من بعد مئزر   وقد صح فى الاخبار ارخاء عذبة
وتطويلها فترا لقد جاء مسنداً   وللناس فى خير الورى خير اسوة
وخيطاً ومخياطاً وموساً وسبحة   وما كان محتاجاً اليه لفطرة
ويعتزل الخلق الجميع وفعلهم   كذاك ولاة الامر فى دار دنية
ولا يلتفت يوماً الى غير شيخه   فذالك وصف موجب للقطيعة
واغضاضه للطرف حال جلوسه   لديه وفى حالات انس ووحشة
ويرفع توقيراً كبيراً لسنه   كذا فاضلاً عنه ولو ابن ليلة

ويرفع ابناء الطريق ويتصف   باوصافهم يسمو بنفس زكية
فتعظيمهم اجر وتحقير نفسه   وانصافهم منها جدير بجنة
وبرهم ان تستطعه فواجب   وانقاذهم من كل ضيق وشدة
اذا حاز هذا الوصف اعنى جميعه   فبشره بالقرب السنى لحضرة
ويظفر بالدار التى عز وصفها   وفيها البدور الغيد اسقت وغنت
يشاهد اقماراً بها وعرائساً   ويشرب من كأس الهنا والمسرة
هناك الكرام النازلون من العلى   منازل افراد معاهد سادة
بحيث الهها والانس بالقدس يجلى   على السر جهراً فى جمال وبهجة
وحيث كمال الذات بالذات واحد   تغانت به الاكوان عن كل وجهة
وحيث البقا بعد الفناء لسالك   ازال حجاب العين من غين نقطة
وان لم يكن شيخ يريه شخوصها   ويدنيه من ام القرى وثنية
فليس له من عمره غير رسمه   وعيشته فينا كعيش البهيمة
ويدعى لقيطاً اين حل معطلاً   وان كان ذا علم كزوج عقيمة
دعياً مع السادات فى كل موطن   كذا نقلوه جل اهل الحقيقة
وايامه تمضى واعماله بها   بلا وفق شرع فى امور الشريعة
وهذا الذى قد يسر الله نظمه   على احمد المشهور بين الخليقة
بوالده عثمان مرباً ومنشأً   بحانات شرنوب بارض البحيرة
وارجو من الله الكريم قبوله   وستر عيوب فيه طمت وعمت
وينفعنا بالعلم ثم يعيننا   بتوفيقه فى كل وقت ولحظة
ويجعل اخلاصى اليه محققاً   ويرحم شيبى فى شتاتى وغربتى
ويدرجنا فى سلك قوم احبهم   رضوه وارضاهم بحسن مزية
ويعفو عنى والذين احبهم   ويدفع عنا كل سوء وفتنة

ويرزقنا والمسلمين باسرهم   يقيناً يقينا كل شك وريبة
بجاه نبى من سلالة آدم   عن خلفه الاملاك والرسل صلت
ولولاه ما كانت لآدم صورة   ولا تاب عنه الله من بعد اكلة
ففى فضله القرآن جاء مبيناً   وناهيك قول الله من غير خلقة
ومن قال مخلوق كلام الهنا   سيصلى سعيراً للعصاة اعدت
كلام قديم منزل غير محدث   به جاء جبريل على خير امة
محمد المبعوث للخلق رحمة   ودعوته فيما سوى الله عمت
عليه صلوة الله ماهبت الصبا   وماناح طير فوق غصن اريكة
وتسليمه الازكى عليه يحفه   ورضوانه عن آله والصحابة
وعن مالك والشافعى واحمد   ونعمان والثورى وباقى الائمة
وعن منشئ الابيات من فكره ومن   قراها واقراها بفهم وفطنة
ومن قدر رأى عيباً واصلحه ولو   بخط حروف او بتغير شكلة

مندرجات

وتقسیماتی ، شواهد وتفصیلاتی — (٤) نجی بیت = ذوق ، شوق ، اشتیاق وبونلرك فوق العاده ایضاحی ، اصحاب شوقك رقصلرینك جوازی حضور حقنده مهم بر ایضاح ، قلب وتحقیقی ، قلبی اولدیرن اشیای عشره ، صلاح قلبك عامل یگانه‌سی اولان آلتی شی ، روحه عائد لطائف تشریحیه ، نفس حقنده معلومات مفصله ، نفسك یدی قسمه انقسامی وصاحب مثنوینك تمثیلی — (٥) نجی بیت = زهدك تعریف وتقسیمی ، دنیانك نه‌دن عبارت اولدیغی وغناء ظاهرینك مانع زهد اولمدیغی ، قناعت ودرجاتی ، حضرت علینك معنیدار بر لطیفه‌سی، حقیقی بر تمثیل ، قورقو وانواعی، خوف باری ساحه‌سنده معلومات مفیده (٦) نجی بیت = تفویض ، تسلیم ، توکل وبونلرك اقسام وایضاحاتی، اسبابك لزومی وتوکله مانع اولمدیغی، تواضع حقنده صوفیانه وحقیقی بر تدقیق، تواضع نبوی، خشوع وتحقیقاتی، نمازك اقسامی ، عشاق خدانك نمازلری، آغلامه‌نك لزوم وشروطی، حضرت علینك دهشتلی بر خطبه‌سی، حضرت عمرله بر اعرابینك ماجراسی —(٧) نجی بیت = تقوا واقسامی ، تقوا حقنده معلومات مهمه ، زین العابدین حضرتلرینك لطیف بر قصه‌سی، عرش اعظم حقنده بعض تحقیقات، علوم مدونه‌نك تعریفات وتقسیماتی، شریعت نه دیمك اولدیغی ونیازینك شریعت حقنده غایت روحلی بر مدحیه‌سی — (٨) نجی بیت = سوانك نه دیمك اولدیغی، بذل وسخا حقنده بعض ایضاحات، تهذیب اخلاق واخلاص نیت خصوصنده تحقیقات لازمه — (٩) نجی بیت = صمت وسهر ، بونلرك لزوم واقسامی ، اویقونك بعض آدابی ، بایزید بسطامینك لطیف بر ماجراسی، موت حقنده تحقیقات صوفیه،

موتك اقسامی ودرجهٔ اهمیتی، مکارم اخلاق، حضرت لقمانك وصیتی، آچلغك لزومی واقسامی ، بو بابده بعض تدقیقات — (١٠) نجی بیت = ایثار وبو بابده لطیف بر وقعه ، سید نسیمینك سبب صلبی ، حضرت حسینك بر وقعهٔ عالیجنابانه‌سی ولساندن سویلنلمش بعض ابیات محرقه ، مالك مقبول ومردود اولمه‌سی کیفیتی ، روح حقنده مهم بر تدقیق — (١١) نجی بیت = رفق ولزومی، عشق حقنده معلومات فوق العاده، محبت واقسامی، محبتك سکز درجه‌سی وایضاحلری، شمشیر عشقله شهید اولان بر قادینك حکایه‌سی ، محبتك ارکانی ، محبه یاخود محبوبه تعلقی اعتباریله قسملری وایضاحلری (سحق ، محق ، محو ، طمس) حقنده تدقیقات مهمه ، شبلینك غریب بر وقعه‌سی ، بعض شطحیات صوفیه ، ارباب سکرك اصحاب عقلله قابل قیاس اوله‌میه‌جغی ، فنا وبقانك تقسیمات وتعریفاتی ، جناب جنیدك تحف بر سوزی ، سکر ودهشت حقنده بر تحقیق ، (هو وانا) مقاملری وبوخصوصده درین وروحلی تدقیقات، نظر صوفیه‌ده اتحادك کیفیتی ووجود حقنده مهم بر تحقیق، وحدت وجودك جائز اولوب اولمدیغی ، بر قومك اصطلاحاتنی بیلمه‌مکله سوزلرینی انکارك طوغری اولمدیغی ، (ذوالعقل ، ذوالعین ، ذوالعقل والعین)ك ایضاحی ، قرب فرائض وقرب نوافلك نه دیمك اولدیغی — ١٢ نجی بیت = حمد و شکر حقنده معلومات لازمه ، وفانك لزوم وفضائلی ، کتاب وسنت ، سنت حقنده معلومات مهمه، کشفك میزان شرعله طارتلمسی لزومی — ١٣ نجی بیت = مراقبه و ایضاحی، ابن عمرك بر چوبانله ماجراسی ، حق اسم شریفی حقنده بعض معلومات،

حسن و قبح حقنده علمی تحقیقات ـ ۱٤ نجی بیت = جهادنفس حقنده تحقیقات صوفیه ، مشاهده و عقل حقنده تحقیقات مکمله ـ ۱۵ نجی بیت = فکر وذکر حقنده معلومات مفصله ، ذکرك اقسامی واعضاء سبعه‌یه تعلقی ، مرشدك لزومی واوصاف مجمله‌سی .

(بر ایکی سوز)

بو قصیده‌نك ناظمی سلالهٔ طاهره‌دن (۲۹) نجی سلسله‌ده حضرت علی‌یه انتما ایدن شیخ احمد شرنوبیدر . هجرت محمدیه‌نك (۹۳۱) سنه‌سنده دوغوب (٦۳) یاشنده عازم دار بقا اولدی مناقب سنیه‌سی یوزی متجاوز کتب نفیسه‌دن جمع وتألیفنه موفق اولدیغمز (کلزار صوفیه در ایضاح تائیه) مزك یاقینده طبعی مقرر اولان صوك جلدنك نهایتنده‌در .

توفیق اللهدندر